

ISTORIA NATURALĂ MEDICALĂ

A

POPORULUI ROMÂN

DE

Dr. N. LEON, LEON, MED.
Profesor la Universitatea din Iași

Sedința de la 22 Noembrie 1902.

P R E F A Ț Ă

Pe când în alte țări au apărut nenumărate lucrări asupra prejudecăților medicale și asupra întrebuirii corpurilor din natură ca lécuri de către populațiunea rurală, la noi nu s'a făcut nimic în această direcțiune.

Scim că aceste prejudeci sunt în general dăunătoare sănătății, că sunt un obstacol pentru dezvoltarea poporului, dar nu e mai puțin adevărat că sunt o comoră de mare valoare pentru *etnografia poporului român*, și acesta a fost motivul care ne-a determinat a le aduna și a le da publicității.

Visitând toate județele din țară ca inspector al învățămîntului privat, am avut ocaziune să pot afla, din chiar gura poporului său prin intermediul altor persoane, cea mai mare parte din credințele cari alcătuiesc această lucrare.

Nu am menționat lécurile în mare parte vegetale, citate de unii autori, când nu am avut ocaziunea să mă conving dacă în adevăr poporul face us de ele. Ast-fel: *scorușul* (*Sorbus aucuparia* L.), *stânjinelul* (*Iris*), *voronic*, (*Marrubium creticum* Buny), *ventrilica* (*Veronica officinalis*), etc., deși sunt enumerate de Czihak și Szabo ca plante medicinale populare, fiind-că nu le-am întâlnit ca atare în popor, nu le-am menționat.

492
205

91

Plantele din cari nu am avut exemplare ca să le pot determina, le-am reunit în *notă*, la sfârșitul capitolului I, indicând numai întrebuintărea lor fără a le da numirea științifică.

În ce privește numirile populare, numai pe lângă cele noue, cari nu sunt menționate în autori, am pus în parentes numele localităților unde am găsit planta și întrebuintărea ei respectivă. Ast-fel se poate vedea la *căndiluța* (căldărușa), *scinteuța de friguri* (țintaura), *pătlăgica de dalac* (zîrna), etc. etc.

Pentru majoritatea numirilor de plante sau animale, cunoscute deja de autori, am lăsat ca localitatea să resulte din text, unde pe lângă fie-care întrebuintare mai rară, prejudiciu etc., am adăos numele județului: de exemplu *limba vecinei* (Mehedinți), *brânca* (Slănic-Prahova), etc.

Pentru detalii de habitat și stație la plante, dacă cresc în păduri umede, umbróse, stâncóse, în șanțuri sau pe stânci, etc., ne-am servit de *Prodromul Florei Române* al doctorului D. Brândză; la animale de observațiunile noastre proprii.

Lucrarea este împărțită în patru părți, urmând în fie-care din ele ordinea alfabetică în așezarea materiei pentru a înlesni căutarea lor

Partea întâia cuprinde substanțele vegetale, a doua substanțele animale, a treia substanțele anorganice, a patra numirile vulgare ale maladiilor.

Explicarea abreviațiunilor.

Înv. Invetător.

J. Județul.

V. Veși.

V. a. c. Veși acest cuvînt.

CAPITOLUL I.

Considerațiuni generale.

Poporul nu consideră bólele ca o turburare a manifestațiunilor vitale, produse din exercitarea neregulată a uneia saú a mai multor funcțiuni, ci ca o manifestațiune cu totul a parte a unor spirite rău-tăcióse, necurate, carí pun stăpânire pe organism.

Ușurința cu care se îmbolnăvesce cine-vă și greutatea cu care se vindecă o exprimă poporul prin următoarele dicțtori:

- Bóla intră cu carul și ese pe urechea acului.
- Bóla intră ca prin róta carului, și ese ca prin urechea acului.
- Bóla vine cu carul și ese cu acul.
- Bóla vine cu alacul și se duce cu carul mocănesc.
- Bóla intră cu carul și ese cu anul.
- Bóla vine cu fuga și se duce cu boii.

Când cine-vă bolesce prea mult și nu se mai vindecă, poporul dice:

- Bólă lungă, mórte sigură.

Când este vorba de un om care a fost greu bolnav și în urmă s'a însănătoșit, dice:

- A dat Dumneđeú bóle, dar a lăsat și lécuri.

Când vrea să spue că bóla este vremelnică, dice:

- De câte-orí se bolnăvesce omul nu móre.

saú :

- De ar murí omul de câte-orí se bolnăvesce, n'ar mai fi ómení pe pămînt.

Medicina poporală este un complex de prejudecăți, amulete, talismane, descântece, credințe religióse și corpuri medicamentóse.

Prejudecăți.

Instinctul de conservațiune a îndemnat de la început pe omul bolnav să întrebuințeze tóte corpurile din natură; dacá întâmplarea făceà ca el să se vindece în timpul acelei încercări cu un corp óre-care, credeà că corpul întrebuințat l-a vindecat și de aici înainte

*

corpul erà considerat ca medicament al aceleï bóle. Acéstå cre-
dintă, fără a mai fi examinată și controlată, se respândeà ca gândul,
prindeà pe fie care ți rădăcinii mai adânci și se perpetuà din tată în
fiu, ca un fluviu care, odată ce și-a săpat albia, va curge secole.

Sunt atâtea secole de când Pliniu menționà carnea de bróscă țes-
tósă ca medicament și poporul român o întrebuintează și astăzi pentru
vătămătură și tuse măgărăscă.

Prejudecățile relative la medicină și igienă se rapórtă la diferite
ramuri ale arteï medicale ca : nascerea, crescerea și igiena copiilor ;
sarcina, și vindecarea bólelor în general.

Vom enumerà câte-và din cele mai principale prejudecăți :

a) Relative la nascerea, crescerea și igiena copiilor :

— Când se scaldă copilul după nascere, obiceiul este de a se pune în scâl-
dătóre zahar, grâu sau orz, vin și sémîntă sau flóre de bujor. Dacă copilul
e de parte bărbătéscă, atunci nașa îi menesce să-ï fie viéța dulce ca zaharul
și mănósă ca grâul, să ajungă a fi mândru ca un bujor, și precum vinul
se întăresce cu cât se învechesce, asemenea finul să tot créscă în putere, cu
cât a înaintat în viéță.

Dacă însă copilul e de parte femeéscă, nașa îi pune în scâldătóre zahar,
o pană de păun sau de porumb, și foï de trandafir, menindu-ï să aibă traiu
dulce și îmbelșugat, și să ajungă ușórá la mers ca pana, și frumósă la chip
ca flórea trandafirului.

— Când copiii nu trăesc, părinții vind copilul ce le-a mai rēmas, schim-
bându-ï numele. Vinđarea se face ast-fel : o vecină vine la feréstră pe din
afară și le cere copilul, părinții intră în tocmélă, primesc un ban prin fe-
réstră, dacă încape, iar din acel moment orï cum i-ar fi fost numele copi-
lului, el se va chemà Lupu. Mai pe urmă, copilul e luat de părinți înapoi,
dar numele Lupu îi rēmane pe tótă viéța.

— Când îți mor copiii, pe cel nou născut aruncă-l în drum și cine l-a găsi
să-l boteze.

— Când îți mor copiii, pe cel ce ți-a mai rēmas vinde-l pe feréstră unuia no-
rocos la copii, sau strînge petece de la nouē case neprimenite și fă rochiță
copilului ca să trăéscă.

— Când ieï foc de la casă cu copii, dă-ï înapoi un cărbune peste prag ca
să nu-ï ieï somnul copiilor.

— Când cine-và pune în légănul unui copil un copil străin, copilul străin
fură somnul celui dintăi ; ca să-ï revie somnul, i se pune sub perină, la
gât sau în fașă, stupitul cucului (V. a. c.).

— Când te duci la o casă cu copil în légăn, îi dai semn din câte-và fire din
brîu, din blană sau o codiță ce-và, în sfirșit din ceea ce ai, ȓicēnd : «să
dórmă bine ca mine, să créscă mare ca mine și gras ca mine», — iar de ești
slab ȓici : «să fie gras, nu ca mine.

- Să nu pășesci copilul, că nu mai crește.
- Când înțarcî copilul, ferbe un ou și-l pune după ușa și trimete copilul să-l găsească.
- Când înțarcî copilul, să cocî un ou Sâmbătă dimineța. Să-l puî în gunoiu după ușa, să ieî copilul, să-l puî apröpe de gunoiu, așa ca el să vadă oul spre a-l luă, și să ȕici: «Cum a uitat găina oul, așa să uite (cutare) țîța.» Oul în urmă se curăță de cöjă și se dă copilului să-l mănânce.
- Când se înțarcă copilul, se pune un ou copt tare la ușa, iar copilul este trimis să aducă oul la mama, care-l dă copilului să-l mănânce spre a uită de țîța. Din acel moment mama îmbracă cămașa cu gura la spate, pentru ca copilul să nu mai pötă găsi și scöte țîța afară.
- De Bobotöză dimineța li se törnă copiilor din cap apă rece iordänându-î, ca să fie sănătoși tot anul.
- Lehuza trebuie să deä möșei un căuș sau strachină plină cu făină și sare de-asupra. Dacă este fată noul născut, se pune peste töte un fuior de cânepă, ca să aibă për mare. Căușul sau strachina plină, pentru ca copila să ție de grabă capul în sus.
- Când botezî copiii, să le dai fașă lungă.
- În joia Pascalui se ieä un bulgäre de tämäe nefärâmat, se aprinde pe rînd cât se cetesc cele 12 evanghelii și restul e bun de aprins în casă, pe când tună orî träsnesce, și de afumat copiii speriați.

b) Relative la sarcină:

- Femeii îngreunate să nu-î vorbesci de mănăcăruri bune, că perde.
- Femeia însărcinată, de fură ce-vă și pune în sîn, face copilul cu semn întocmai ca lucrul furat.
- Femeia însărcinată, dacă mănâncă carne de vită mușcată de lup sau găină bușită de uliü, face copilul bolnav de colți de lup (V. a. c.).
- Fructe îngemänate, de mănânci, faci copii gemeni.
- Femeia îngreunată trebuie să guste din tot ce vede, să-și aducă aminte că-î îngreunată la vederea tutulor lucrurilor urite, și să nu ție mânila în cruciș pe pânțele.
- Lehuza dă möșei sale o bucată de pânză, cât ar face douë mâneci la cămașă. De acest petec se șterge, după ce se spală în urma operațiunii. Dacă nu i-a dat, atunci vine möșa pe urmă, se spală și se șterge de cămașa lehuzei, ca să deä necurățenia tot pe dînsa, să nu rămäie necurată și pe cea-laltă lume.
- Femeia lehuza trei ȕile după ce începe a eși afară, trebuie să ieä cociorva în mână, pentru deochi, ceas rü și alte rele, să nu se lipescă de ea.
- Când mamele n'au destulă țîța, möie un colac în nouë isvöre, pe care apoi îl mănâncă.
- Când găsești ac cu urechi, iți face nevasta o fată; fără urechi, bäet.

c) Relative la vindecarea bólelor în genere:

— Pentru junghiū se iea un fuior de cânepă, și cel bolnav împreună cu descântătórea fac din el o ața. În timpul cât se face ața, baba povestese istoria cânepēi (cum o sémēnă, o culege, o topesce, o meliță, o trage în ragilă și o tórcce), îngrozind junghiul că are să-l lege cu ea, apoi cu ața strînsă păpușă se descântă într'o cofă cu apă neîncepută. Când descântecul e gata, bolnavul e stropit de trei orī cu ața muiată în apă, în locul unde are junghiul; în urmă se spală bine cu apă descântată, iar ața o légă la junghiū și o pórtă trei zile. Ața în urmă se légă de un gard, iar apa se asvîrlă pe o apă curgétóre. Acéstă operațiune se chémă *legatul junghiului*.

— Bolnavul de epilepsie se vindecă, dacă se duce la un rug, despică tulpina de jos în sus atât de tare, cât să póttă încăpé prin ea, și îl trec de nouē orī. De fie-care dată bolnavul îngrópă câte un covrig, o luminare și un pitac, și apoi bea apa cu vermuși, cari se găsesce în gogóșa de rug.

Dacă rugul cresce frumos, bolnavul se vindecă; dacă într'o lună sau douē rugul se usucă, bolnavul nu are léc.

— Cui nu are poftă de mâncare, i se dá să beà din *urma ursului* (pașiī cari-ī lasă când trece) și se đice: «Cum nu se scârbesce ursului că mănâncă de tóte, așa să nu se scârbescă cutăruia.

— Cine are gușă, Sâmbătă séra, când tócă popa de vecernie, să iea un bêt de alun, să se bată peste gură cu el de trei orī, dacă vrea să-ī trecă, și să đică:

«Popa tócă,
Gușă sécă.»

— Când voesci să scapi de gutunar, sărută pe cine-và în spate, fără să scie, și scapi.

— Când ai negei, caută grăunțe de popușoiū ce cad din saci, când îi duce la móră ca să macine, iea trei grăunțe de acelea, mestică-le în gură diminéța și unge-te cu ele sfărmate pe negei și mai nu scii când scapi de ei.

— Cine are gușă, când vede primăvara pentru întâia óră curcubeū, să iea un ac orī un os și să se bată cu el peste gușă đicēnd:

«Curcubeū, de unde beī?
Bea din gușă mea.»

— În điuva de Arminden (Sf. Irimia, 1 Maiū) să beī vin roșu, că se înnoesce sângele; tot așa să faci în tótă luna lui Maiū, că se înnoesce și maiul.

— În timpul cholerei să porți la cheotórea cămășiī struț (buchet) de pelin și orī de câte orī ei bé, să-l moi întâiū în bētură, că nu te mai prinde cholera.

— Când se gătesce pânza, copiiī cari aū rast (V. a. c.) se pun cu pântecel pe sulul de dinapoī și, tăind firele đic:

«Taiū natra, să se tae rastul lui X.»

— Pentru sperietură, întâmpinătură, césul cel rău, bôlă de dat și de făcut, se iea în trei zile de sec, la sfirșitul luminiî, câte nouă vîrfuri din nouă crenguțe, până a nu răsări sórele, și séra după sfințit să ferbi în nouă ulcele de apă neîncepută și adusă mut de la isvor sau fântână (adecă cel ce aduce apa să nu vorbescă până a doua zi) și a doua zi de dimineță se tórnă de trei ori din vîrfurile capului celui bolnav, și apoi se varsă în loc curat.

— Când intri într'o capiște și ai bolfe, să te lovesci la ele de trei ori cu un ciolan de mort și-ți trece.

— Să nu te uiți nóptea în oglindă, că-ți per vederile.

— De vrei să fii sănătos peste an, să te scaldî în vinerea sécă, în zori de ziua, la o fântână sau la o apă curgătoare și să-ți tórne trei cupe de apă în cap.

— Când ai dureri de picioare și de mîni, să te spelî cu apă adunată în zilele de Lunî, Mercuri și Vineri, din locul unde se întîlnesc doué sau trei pârae.

— Când te scutură de friguri, dacă vrei să te lase îndată, să-ți tórne o cupă cu apă pe cap o femeie care a fost furată de bárbatul său; dar să se păzescă să n'o veđi, căci se duc frigurile pe dinsa, sau când te scolî, să te aruncî de-odată cu totul în apă, și din acel ceas te părăsesc frigurile.

— Tot de friguri să bei apă de Martie de trei ori pe zi câte o céscă.

— Când ești încuiat (constipat) să bei apă descântată în care s'a descuiat de noué ori o lacată.

— Când ai bube, te spelî în zile de sec (ca să sece) cu rouă, până nu răsare sórele, și țicî: «Cum trece roua de sóre și spuma de mare, așa să trecă rēul meū de pe mine.»

— Ofică din scărbă de ai, bea în fie-care dimineță câte un pãharuț de rouă din spre Ispas de pe busuoc.

— Când ai tuse mágărăscă, pupă un mágar sub códă că de grabă te tãmăduesci.

— De albéță de vrei să te vindecî, pune pe cine-vă care-î mizină să te stupescă în ochi în câte-vă zile de sec pe nemâncate înainte de răsăritul sórelui, că curând îți va trece.

— Să nu te scaldî până nu mănânci caș dulce și puiū de mierlă.

— De ofică te vindecî, dacă mănânci și bei pâne cu vin ținute 6 săptămâni în cosciugul unui mort.

Amulete.

Se numesc amulete orî-ce lucruri cari se pórtă la gât sau în alte părți ale corpului ca preservativ de bóle, farmece, deochi și alte accidente. Poporul la noi le numesc *baere*. Baera cea mai comună este cu argint viu: se pune argint viu în o alună găurită și după ce se

dice: «Cum fuge argintul viu, așa să fugă bóla și alte rele de mine», se pórtă la gât atárnate cu un șiret.

— Pentru friguri se pórtă următorul baer (Giurgiü): se ia trei petice din gunóie, din trei locuri, așchiü din patru colțuri de lopată și trei fire de tãmâie, trei paie de mătură, cenușă de la vatră și trei paingeni, se pun tóte într'o cãrpă și se pórtă la briü.

— Contra orbalțului se cöse o castală într'o petică și se pórtă atárnată cu ață de gât.

— De sperietură se ia dinițel, testicul de armăsar, trei bóbe de grău cari se găsec în tãrițe și trei bóbe de tãmâie négră, se légă într'o cãrpă și se pórtă la gât, saü tãmâie négră, testicul de armăsar, silitră, érbă mare și argint viu într'o alună.

— O bucățică din fringhia cu care s'a spânzurat cine-vă este amulet preservativ contra tuturilor bólelor.

— Tot contra tuturilor bólelor se pórtă ca amulet o bucățică de mama păduriü (V. a. c).

— De deochi se pórtă un cățel de usturoiü.

— Os de vită crăpată să-l porți cu tine, să-ți crape toți dușmanii.

— *Osul nepăreche de pisică négră* îl pórtă hoții legat de degetul cel mic de la mâna stângă, cu credința că pot fură fără a fi vëduți. Ei prind la miezul nopții, înainte de cântatul cocoșilor, o pisică négră, fac un foc la răspântia unui drum mare, omórá pisica sucindu-i gâtul fără a curge sânge și o ferb într'o ólă négră. După ce a fert bine, de s'aü desfăcut tóte osciórele, se duce cu ele într'un cimitir, le șterge și le alege os cu os la lumina unei candelé. Tóte ósele păreche le aruncă și își opresce un singur os, care crede că e *nepăreche*; acesta este osul fermecat.

— *Prigorul*. «Îndată ce babele capetă prigorul viu, ard numai decât vatra și țestul sub care coc mălaiul, aruncă pasërea vie înăuntru și, pe când pasërea se sbate și sfãrie sub țest, baba învirtesce un fus de-asupra țestului, boscorodind din gură următorul descântec:

«Cum se svîrcolesce de viu
Ast prigor în foc,
Așa să svîrcoléscă,
Să nu'și găséscă loc
Toți și tóte
Pentru care-oiü da
Și voi descântă
Din ea.
Cum se chinue

Cât a trăit
Pân'a murit
Fără apă
Fără hodină,
Așa să se canonéscă
Toți și tóte
Cui oiü soroci,
Cui oiü vrăji
Eü baba . . . cutare (iși spune
[numele]).

«Când crede baba că-i fript prigorul, ridică țestul și în loc de prigor dă cu mâna de un ciuculete de scrum și în nas îi dă un miros de pene pãrlite.

Iea pasărea făcută cărbune, o despică, îi scóte creerul, inima, peptul, furca peptului și trei pene arse de la códă și tóte astea le îngrópă baba în puterea nopții, înainte de cântecul cocoșilor, la ușa unei biserici și, după 9 zile, se duce tot nóptea de le desgrópă, păstrându-le ca pe o comóră și ca pe nisce móște scumpe.

«Fetele și femeile văduve, cum aud de câte un asemenea specimen de babă, alérgă care măi de care, de să-și scótă ochii, pentru a căpêta o fărimitură cât de mică, cât bobul de meiú, din scrumul dragosteí, plătind și dând plocóne din berechet.

«Baba deslégă colțul basmaleí, unde-și are legate móștele (prigorul) făcétóre de minuní în ale dragosteí, păzesce ca nu cum-vă să se strice fa-sonul inimii de prigor, la care ține măi mult ca la tóte cele-lalte, o spală inima în apă neíncepută și dá la fie-care fată saú femeie ca să beà din ea cə din aghiasmă; rupe din cele-lalte bucăți, din prigor, câte-o fărimitură, cât ar chișcă un purece, o cóse într'un petec roș și-l dá ca să-l pórté fata saú femeia în sîn, când ese în lume, adecă la horă saú în altă parte. Fetele saú femeile, cari pórtă asemenea móște în sîn, cred că sunt iubite de tótă lumea, măi ales de ciocărlanul inimii lor, precum și că sunt frumoșe de neínchipuit.

«Baba, când dá din móștele astea la cine-vă, descântă: «Cum îi inima asta friptă și cum a stat ea la biserică nouă zile și noué nopți, așa să fie. . . cutare (numele ciocărlanului) fript pentru cutare (numele fetei saú al femeii).

Să nu póttă mánca,
Să nu póttă bé,
Să nu póttă odihní,
Să nu póttă muncí,
Până la . . . cutare (numele)
N'o pórní!
Să umble
Noué zile,
Noué nopți,

Zăpăcit,
Ímbrobodit
Și până cu . . . cutare (numele fetei)
Ochii n'o da,
Nu s'a ímbrățișă,
Ín griji să rămăe
Și om pe lume să nu măi fie!..»

Popescu-Ciocănel.

— Când copiii sunt bolnavi de sperietură, le face din o broscuță, care o lași de se usucă, un baer pe care să-l pórté la gât.

— Ca să nu te prindă frigurile nici odată, omóră un buratec în rachiú, învêlesce-l în o petică și-l pórtă la gât legat cu o ață.

Talismane.

Talismanele sunt bucățele de metal saú de piétră pe cari sunt gravate caractere misterióse și cari se crede că comunică aceluia care le pórtă virtuți supranaturale, îl preservă de bóle, farmece și

nenorociri; la poporul nostru nu cunosc de cât *mărțișorele* și cerceii pe cari-i pörtă unii bărbați.

Descântece.

Descântecelile sunt amenințări în general în versuri la adresa bólelor ca să le sperie, să le facă să se retragă din corp. Descântecelile, pe lângă vorbele rostite încet de descântătoare, sunt însoțite de anumite obiceiuri și de diferite substanțe, ca: apa neîncepută, bêt de alun, busuioc, usturoi, os, miere, etc.

Versurile descântecelor sunt foarte neregulate, une-orî obscure și neînțelese.

Maxima babelor relativ la descântece este:

De la mine descântecul,
De la Dumneđeș vindecul.

Iată câte-vă descântece.

Descântec de năjit.

Fugî năjit pricăjit,
Că te ajunge vînt de vară
Și te 'mpunge ursu cu córne.

Se descântă cu petică aprinsă, afumându-se la urechi.

Descântec de strînsul cel mare.

Tartacot,
Barba d'un cot,
Cu ochi steliși,
Cu dinții rinjiși,
Cu călcăile crăpate,
Cu unghiile întinate
Umblă din casă în casă
Să găsescă ferestra destupată,
Ușa descuiată.
Găsi (la cutare) ușa descuiată
Și ferestra destupată.
Mâna pe ferestră băgă
Pe cutare de șale l-apucă.
 Îl trintiă
 Îl snopiă,

El țipă, se vâicăriă,
Ósele le încleștă,
Carnea o sdrobiă,
Maica Precista aușiă,
La născătore trimeteă,
Cal înciretesc aduceă,
Cu mâna trăgeă,
Cu limba lingeă,
Ósele le descleștiă,
Carnea i-o desdrobiă,
Rémâneă el curat,
 Luminat
Ca stéua din cer picat,
Ca roua din câmp spelat.
Ca Sfinta Maria curat.

În timpul când se frécă bolnavul cu unt-de-lemn, se rostesece acest descântec.

Descântec de dălac.

Tu bubă, soră cu ciuma,
De bôlă înveninată,
De dracul lăsată,
Să te topesci,
Să te isprăvesci,
Să fugi în pădurile părăsite,
În. văile nelocuite.
Nu înjunghiă,
Nu încuțită
Și pe (cutare) îl lasă
Curat, luminat
Ca argintul strecurat
Și buba gheenei
Cu mâncărime
Cu usturime

Din vînt turbat,
Pe pustii lăsat,
Iar tu, dălace,
Iea-ți-l, drace,
Cu piétră,
Cu puciosă,
Cu praf de pușcă
Te-oiu învenină,
Cu usturoiū
Te-oiu ustură
Din trupu (cutăruia)
Te-oiu depărtă,
Iar cutare curat să rămăie
Și mila Domnului să fie.

Se face o alifie din usturoiū, puciosă și praf de pușcă, se descântă alifia și se unge bolnavul la dălac.

Descântec de deochiū.

Fugī deochi
Dintre ochi,
Du-te de la cutare, că te suflu și te scuipe:
Cu scuipeat spurcat te-oiū suflă
Și te-oiū scuipe.
Trece vîntul peste casă,
Deochi de la (cutare) să éasă.

De-o fi deochiat de femeie :
Crepe-î țîțele, cure-î laptele, móră-î
[pruncu,
Iar (cutare) să rămăie curat, luminat
Ca sórele luminat,
De deochi ușurat.

Acest descântec se descântă în sec fără apă și cuțit, suflând în fața bolnavului.

Credințe religiose.

Poporul are mare credință în obiceiurile religiose. Îndată ce cum-vă se îmbolnăvesce greū, chémă preotul să-î cetéscă molifte. La ne-buni, în special, li se cetesc moliftele Sfintului Vasile, cari nu sunt alt ce-vă decât un șir de amenințări la adresa dracului care se crede

a fi în trupul omului, prin cari i se spune că de nu va eși curând, are să fie bătut cu toate grozăviile înșirate în moliftă. Reproducem una din moliftele Sfintului Vasile:

«Domnului să ne rugăm!

«Conjură-te pe tine, începătorul răutății și al defăimării, capul răscôlei și însuși lucrătorul vicleniei. Te blestem pe tine, cel aruncat din lumina cea de sus, și surpat pentru mândrie în întunericul adâncului. Te blestem pe tine și pe totă puterea cea cădută, următoare voinții tale. Conjură-te pe tine, duh necurat, cu Dumneđeș Savaot și cu totă oștea îngerilor lui Dumneđeș, cu Adonai, cu Eloi, Dumneđeș a-tot-puternicul, eși și te depărtéză de la serviciul lui Dumneđeș (cutare). Te blestem cu Dumneđeș, care a făcut toate cu cuvântul, și cu Domnul nostru Isus Christos, Fiul cel unic născut, carele mai înainte de veci negrăit și fără pătimire s'a născut din Tatăl; cu cel ce a creat făptura vedută și nevedută, și a plăsmuit pe om după chipul său; și prin lege firesce mai înainte l-a învățat aceste, și cu îngrădire de îngerî l-a păzit; cu cel ce a înecat păcatul cu apă de sus, și a deschis adâncurile de sub cer și a pierdut pe uriașii cei necucernici, și turnul spurcăciunilor l-a surpat, și pământul Sodomei și al Gomorei cu foc și cu puciosă l-a ars, despre a căruia mărturie fuméză fum nestins; cu cel ce a despiciat marea cu toiagul și a trecut poporul cu picioare neudate, iar pe tiranul Faraon și oștea cea de Dumneđeș luptătoare, lagărul păgânătății l-a afundat sub valuri în veci. Te conjur că cel mai pe urmă negrăit s'a întrupat din Fecióra curată, și i-a păzit întregi pecețile curăției, carele a binevoit a spălă prin botez vechea noastră întinăciune, cu care prin neascultare noi ne întinasem. Te blestem pe tine cu cel ce s'a botezat în Iordan și ne-a dat nouă în apă, după har, chipul nesticăciunii, de care îngerii și toate puterile s'aă mirat, vedând umilit pe Dumneđeș cel întrupat, când Tatăl cel fără început a descoperit nascerea cea fără început a Fiului, și pogorirea Duhului Sfint a mărturisit unimea Treimii. Te conjur cu cela ce a certat vântul și a alinat furtuna mării; carele a alungat cetele demonilor și a format din tină, spre vederea orbilor, lumină de ochi lipsite din nascere, și a reînnoit plăsmuirea cea veche a némului nostru, și celor muți le-a îndreptat vorbirea; cel ce a curățit ranele leproșilor și pe morți i-a înviat din morminturi; cel ce s'a asemănat omenilor-până la immormintare, și iadul a prădat cu învierea și a făcut pe totă omenirea a fi nevintată de mórte. Te blestem pe tine cu Dumneđeș a-tot-țiitorul, carele a inspirat pe omeni cu grai de Dumneđeș insuflat, și cu Apostoliă a conlucrat, și totă lumea a umplut-o de bună credință. Teme-te, plécă, fugi, îndepărtéză-te, diavole necurate și spurcate, cel din cele de desupt, din adânc înșelătorule, fără figură, vedut pentru nerușinare, nevedut pentru fățarie, ori unde ești sau mergi, de ești însuși Beelzevul, sau înspăimântătorul, de te arăți ca șérpele său ca hiara, sau ca abu-

rul, său ca fumul, ori ca bărbat, ori ca femeie, ori ca târitor, ori ca sburător ori grăitor nôptea, ori surd, ori mut; ori de spariî fără veste, ori sfâşii, ori uneltesci rele, său în somn greū, său în bôlă, său în neputinţă, său pornesci spre ris, său aduci lacrămi de desmerdări, ori eşti desfrinat, ori puturos, ori pofcios, ori destrămat, ori fermecător, ori înferbintător dragostelor, ori ghicitor în stele, ori şedător în case, ori neruşinos, ori sfadnic, ori neastîmpărat; său te schimbî cu luna, ori te întorci după un timp; său eşti cel de diminătă, său cel de amiaţă-đi, său de la mieđul nopţii, fără nici un timp, său în revărsatul zorilor; ori te-ai întâlnit din întâmplare, ori eşti trimis de cine-vă, ori te-ai apropiat fără veste; său din mare, său din riū aū eşti de sub pămînt, său din tină, său din surpătură, său din grópă, său, din baltă, său din trestii, său din norôie, său de pe uscat, său din spurcăciuni, său din luncă, său din pădure, său din copaci, său din pasere; său din tunet, său din acoperămintul băei, său din scăldătórea de ape, său din monument adolese, ori de unde scim, ori de unde nu mai scim, ori cunoscut ori necunoscut şi din loc necercat; piei şi te depărtéză. Ruşinézá-te de chipul cel plăsmuit şi format de mâna lui Dumneđeū. Teme-te de asemănarea întrupatului Dumneđeū, şi să nu te ascunđi în servul lui Dumneđeū (cutare); că toiag de fer, cuptor de foc şi tartarul şi scrişnirea dinţilor te aştéptă ca răsplată pentru neascultare. Teme-te, amuşesce, fugi, să nu te întorci, nici să te ascunđi cu cea-laltă viclenie de duhuri necurate, ci plécă în pămînt fără apă, deşert, necultivat, în care om nu locuesce, ci-l cerceţéză singur Dumneđeū, carele légă pe toţi cei ce te pismuesc şi sfătuesc rele asupra chipului său; carele cu lanţuri legat te-a aruncat în întunericul tartarului, în nôptea şi điuă cea lungă pe tine, diavole, încercătorul şi aflătorul tuturor rėutăşilor. Că mare este frica de Dumneđeū şi mare este mărira Tatălui şi a Fiului şi a Sfintului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.»

Maî sunt rugăciuni cari se cetesc şi pentru alte bóle, ast-fel este rugăciunea către prea S-ta şi de vieţă începătórea Treime, care se cântă la timp de bóle molipsitóre, ca cholera şi ciuma; rugăciunea la bolnavul ce nu póte dormi; la fomeia lehuzá; când femea perde, etc.

În legătură cu rugăciunile bisericesci este scrisul, răspândit în popor de către călugării şi călugărişile cari veniaū din Ierusalim cu lucruri sfinte.

Aşă de exemplu, pentru friguri, se scrie pe o bucăţică de hârtie:

«Dumneđeū a lui Dumneđeū, Dumneđeéscă minune, Pecetia darului Sf. Duh, amin, cutare», său

«Tótă speranţa mea o pun spre tine, Maica lui Dumneđeū.»

Hârtiuţa o pórtă bolnavul 9 đile la gât şi apoi o dá pe foc.

Contra rėului copiilor se scrie pe o hârtie care, păturită şi făcută mică,

se cöse într'un săculeț ce se pörta la gät. Unele mame o pun în pernița ce se pune copilului, când se culcă, supt cap, iar altele în albie. Iată ce se scrie în acea hârtie (scris publicat de M. Lupescu): în Șeđtötörea, vol. V,

«În numele Tatălui și al Fiului și al Sf. Duh, amin.

«Eü, sfintul Arhanghel Michail, pogorându-mă Elionul, întîmpinat-am pe *Avizuha*, aripa Satanei, și erä förte gröznică; përul capului ei până în călcăie, mânilé ei îi eraü de fer, unghiile la mâni și la picioré ca săgețile, ochii îi eraü ca stelele. Și o întrebă Arhanghelul Michail: De unde vii tu, duh necurat, și încotro mergi și cum îți este numele tēü?»

Iar ea a đis: «Eü sunt *Vașca Avezuha*, aripa Satanei și mă duc în Bitlee-mul Iudeei, că am auđit că vrea să se nască prunc pe Isus Cristos, din Maica «Feciöră Maria, și merg să o smintesc pre ea.» Atunci a luat Arhanghelul Michail de përul capului ei și o legă cu lanț de fer și i-a pus paloșul în oöstele ei, iar ea a đis: «Întăiü mă fac *Faurin* și bröscă și mătă și ciöră și «paianjän și porumb și săgétă gröznică și așă intru prin casele ömenilor, de «le îmbolnăvesc prunciü și dobitöcele le omor în pripă, și am 19 nume și unde «sunt numele mele scrise nu mă pot apropiä de acea casă 19 mile de loc. «Întăiul nume e *Avestița*, aripa Satanei, 2) *Navodoria*, 3) *Solomonía*, 4) *Silina*, 5) *Licalja*, 6) *Garmila*, 7) *Miha*, 8) *Lipiha*, 9) *Cripa*, 10) *Slaua*, 11) *Nazaga*, 12) *Nataula*, 13) *Nucarda*, 14) *Hubiba*, 15) *Huba*, 16) *Ghiona*, 17) *Sancălia*, 18) *Dihana*, 19) *Sanca*. Și unde sunt aceste nume ale mele scrise, nu mă pot apropiä de acel prunc 19 mile de loc.»

«Atuncia i-a đis Arhanghelul Michail: «Eü îți spun ție și te leg cu numele Domnului nostru Iisus Christos Dumneđeü, să n'ai putere a te apropiä de robul lui Dumneđeü X, nici de părinții lui I. G., nici de glotașii lui, nici de dobitöcele lor. Și a đis Dumneđeü să te duci în munții pustii, unde nu locuesce nimeni, nici cocoșii nu cântă, în petre seci acolo să-ți fie locuința în veci. Și iară te jur cu numele Domnului nostru Iisus Christos și preacurata lui Maică, pururea Feciöră Maria și cu Ioan Botezătorul și cu cei 12 proroci și cu cei 3 erarhi: Vasilie-cel-Mare, Grigöre Bogoslovul și Ioan Zlataut și cu Mateiü, Luca și Marcu și cu cei 10 evangheliști și 3.018 părinți de la Nigheea, cu sfintul marele mucenic Gheorghe și sfintul Dumitru și erarhul Neculai, Teodor, Stratilat, Haralambie, Sf. Ioan de la Sucéva și cu toți sfinții în veci, amin. Și să te cerce pre tine degetul lui Dumneđeü, care a certat pe vrăjitorul lui Faraon. Iară robul lui Dumneđeü X cu I. G. să trăescă cu sănătate și cu pace nevintuiți de tine, și tu, Sancă, să te duci în tartar, în iad, unde se muncesce Iuda cu slugile lui, amin.»

Acéstă hârtie trebuie să se scrie numai de ömeni bătrâni ce n'au copii, căci dacă ar scrie unul cu copii sau un holteiü, Sanca se póte lipi de casnicii celui ce o scrie. Sub scrisöre se face chipul crucii cu literele cirilice **IG. XG.**, chipul arhanghelului Michail și chipul Sancăi. Arhanghelul e cu sabia în mână și ține pe Sanca legată în lanț.

Categoria acésta de prejudecăți, amulete, talismane, descântece și obiceiuri religioase, constituie o terapie stupidă, fiind-că bolnavul pătruns de încrederea orbă în practica lor, neglijă în acest timp un tratament medical serios, iar bóla face progrese, îl minéază, și dacă este contagiósă, molipsește și pe alții.

Maí există o categorie de prejudecăți cu mult maí primejdióse, cari nu numai că nu vindecă, dar produc și alte turburări morbide în organism. Ast-fel este obiceiul de a suflă în gât bolnavilor de amigdalită escremente albe de câne, uscate și pisate ; cu acest sistem o grămadă de oué de vermí cari trăesc ca parasiți în aparatul digestiv la câne se întroduc în corpul omului ; e de ajuns un singur ou de tenia echinococcus ca să ne îmbolnăvim de cisturi hidatice cât oul său cât portocala de mari, bóla cu mult maí grea decât gâlcile.

Un alt prejudiciu dăunător este de a spurcă bubele cu materie din urechi, de pe dinți sau cu materii fecale de om ; apoi maí este prejudiciul ce-l au în privința rănilor, pe cari le vindecă cu țărână, în cât întroduc în sânge tot soiul de microbi, precum sunt acei ai tetanosului.

Prin călcarea gâlcilor, babele propagă bóla de la un copil la altul fiind-că bagă în gura copiilor degetele lor murdare, cine scie de cât timp și de la câți copii bolnavi, apasă orbesce peste ele, sgârie cu unghia ici și coela să le spargă, să facă să ésa afară materia din ele.

Ceea ce este maí trist e că nu numai poporul crede în prejudiciu, ci chiar o bună parte din pătura de la orașe. Dovadă sunt diversele anunțuri ce se publică prin gazete de fermecătóre și cărturărese.

Spre rușinea nóstră, clientela acestor sibile din capitala regatului se recrutéază din tóte clasele societății.

Corpurí medicamentóse.

Despre corpurile medicinale poporul crede că au în ele ce-vă misterios, supranatural, un dar special de a sperià bóla și a o goní din corp.

Fiind-că unele din ele sunt rele la gust, poporul dice :

«Nu s'a vèdut nici babă frumósă, dar nici doctorii bune și copil cu minte.»

În ceea ce privesce virtuțile medicinale ale corpurilor, poporul le-a stabilit în mare parte după aseménările ce există între părțile constitutive ale lor și organele bolnave ale corpului omenesc, sau alt-fel de aseménări de felul acesta.

Feriga (*Polystichum Filix mas* Roth), fiind-că are rădăcini negre, filamentose, cari se asemănă cu părul, se întrebuintează în contra căderii părului.

Planta numită *Slăbănog* (*Impatiens noli tangere* L), fiind-că presintă din distanță în distanță pe tulpină și pe ramuri noduri, cari reamintesc încheeturile umflate ale bolnavilor de reumatism, poporul o crede cea mai bună în contra acestei bóle.

Unghia găii (*Astragalus glycyphyllos* L), ale cărei păstari sunt sucite și au forma de unghie de gaie, se întrebuintează pentru bubele cunoscute în popor sub numele de *unghia găii*.

Fructele de *Clocotici* (*Rhinanthus*), fiind-că sunt umflate, se fac din ele scaldături și oblojeli pentru umflături, etc., etc.

Alte-orî poporul se referă la culórea plantelor :

Siminocul (*Gnaphalium arenarium* L) și *Gălbinelele* (*Calendula*), fiind-că au florile galbene, le întrebuintează în contra bólei de gălbenare (*Icter*).

Sfecla (*Beta vulgaris* L), fiind-că e roșie, se crede că borșul său zama de sfeclă ajută să facă sânge.

Sângele de nouă trași (rășină de *Calamus Draco* Willd) în contra trépădului cu sânge.

Florile de *Lăcrămióre* (*Convallaria majalis* L), fiind-că sunt albe, se face din ele apă de înfrumusețat, cu credință că înălbesce obrazul.

Trandafirii roșii se întrebuintează și ei pentru apă de înfrumusețat, cu credință că fac obrajii rumeni.

Sângerul (*Cornus sanguinea* L) și *Bujorul* (*Paeonia officinalis* L) se dau la hemoragii.

Iarba grasă (*Sedum maximum*) se dă românuului slăbit ca să se îngrășe.

Cârcei de viță (vrilele), în contra cârceilor la choleră, etc.

Principiul *similia similibus curantur* este adoptat și în recunós-cerea lécurilor de origine animală: În contra bățăilor de inimă, de exemplu, se înghite o inimă caldă, îndată ce s'a scos din vre-un animal;

Bășica de pesce pentru bășica cea rea ;

Laptele de măgar în contra tusei măgăresci ;

Colții de lup (dinții) arși și pisați se beau, cu credință că vindecă bubele cu același nume ;

«Când se despóie Românuului urechea», se vindecă cu *urechelnită* (*Forficula*) ;

Culbecii de apă (*Limnea*), a căror cochilă sucită amintesce un copil înfășat ; când un copil mic de fașă nu are somn, i se pune în légán său în albiuța în care dórme un *melc înfășat* ;

Pentru durerea de ochi, spintecă pe burtă de viú un puiú de șórece, care

n'a făcut încă ochi și îl pune de-asupra luminii, cu credință că puterea aceea care trebuiă să dea lumina Țilei șorecelui ne mai lucrând asupra lui, fiind-că e mort, va lucră asupra luminii ochiului bolnav și îl va vindecă ;

Gâsca, fiind-că umblă pe apă fără ca să se ude, românul nu pôte să-și explice adevărata causă pentru ce ea nu se udă, se crede că ea *are darul* ca apa să nu se prindă de ea și prin urmare nici bôlele; de aici credința că e bine să te scalȚi împreună cu gâscele, sau să te spelî cu apa în care s'au scaldat gâsce, că ast-fel capeȚi și tu darul ca să nu se prindă nimic de tine. *Somnul* sau *stupitul cuculuă* (v. a. c.) se pune în perină, la gât sau în fașa copiilor cari nu au somn, cu credința că trebuie să adormă.

Ouële de cucónă chifteriȚă (v. a. c.) le beaŭ femeile sterpe cu apă sau în rachiŭ ca să facă copii, etc.

Dacă lécul întrebuiȚat nu are nici un efect, nu vindecă, atunci poporul în imaginaȚiunea lui găsește imediat cauza care a *nimicit* virtuȚile sale medicinale, cause cari au tot atâtea legăturî cu lécul, precum a avut lécul cu bóla; așa că tótă strădania lui filosofică consistă în a da diferite răspunsuri pentru ce lécul nu a reușit: n'a fost de sigur făcut cu apă neîncepută, n'au fost colȚii de lup *nechiuit*, *nehuiduit*; au fost buruenele culese în Ți de sec, ori Dumineca, ori după Rusalii, sau că acel care a dat lécul nu s'a nimerit să-Ți fie bun de bóla, trebuie încercat cu altul; în fine formula de desnădăjduire: *Trebuie cercat de tóte până se lolesc* (lovesc, nimeresc) *de unele*.

Diagnosticul. Din cauza lipsei totale de cunoșcinȚe anatomice, *Diagnosticul* nu pôte fi decât *confus*, *fals* și plin de prejudiȚii.

Mai fie-care bóla are câte-vă semne după care se pôte recunoșce; «*bôlele obicînuite se recunosc vedënd și întrebând*»: Când românul e galben și la față și la albușul ochiului, are *gâlbenare*; când îl junghie prin cap, e bolnav de *cuȚit*; când se întinde mereŭ și este bēșicat pe la gură, e bolnav de *oésul cel rēŭ*; când îl dóre inima are *isdat*; când e mâhnit, slab, gâlbenicios și pare că nu e în tóte minȚile, are *sburător*, etc. Mai greŭ e de cunoscut o bóla când nu prea are semne: atunci se cercă tóte buruenile și descântecele, până se nimeresc descântecul sau buruena bólei, așa că se recunoșce bóla, după buruena sau descântecul cu care s'a vindecat bolnavul, «că sunt descântece și burueni pentru tóte bôlele.»

Unele babe pretind a nimeri bóla cu ghiocul, oglinda, fusul, biciul, cuȚitul, brăul, sita, în stele, în cărȚi sau în bobî; altele (jud. Doljiŭ) cu cêră sau cu cositor: topesc cositorul sau cêra și le aruncă topite într'o strachină cu apă neîncepută luată de la fântâna din care bea bolnavul; cositorul (sau cêra) se întăresce în apă luând diferite forme,

vrăjitoria se uită la el și i se pare că i se arată partea corpului care e bolnavă.

Unele babe pun pe bolnav cu mâinile întinse pe masă sau pe scaune și-i cântă diferite cântece, iar dacă bolnavul mișcă mâinile sau picioarele după tactul cântecului, dică că e bolnav din *sfinte*; baba face o rugăciune în gând cu mâinile la pept și ochii închiși ridicați spre cer spunând bolnavului bóla și lécul care i se șoptesce la urechi de către sfinte.

Babele. Cu practica medicinei populare se ocupă babele, ele cunosc buruenile și animalele de léc, știu să descânte, să facă de dragoste să facă și să desfacă de urit, să pue pahare, lipitori, să dea argint viu, să ghicéscă în bobî, în cărți, să lege și să deslege ploile, să ieă sânge, etc.

Poporul mai crede că babele scot ochii sfinților ca să farmece cu ei, să orbéscă vrăjmașii lor, sau să facă pe bărbați ca să nu vadă tóte ale femeilor. Ele ajung în popor a fi atât de vestite, în cât numele lor răsună din gură în gură

Credința poporului atribue mare putere și sciință babelor, de aici și dicétórea:

Unde baba face,
Nici dracul nu desface.

saú :

Unde baba face,
Dracul nu desface.

În basme se vorbește de puterea babelor: «*Baba Hârca*, o vrăjitoare așa de mare, că închegă apele și scoborà stelele», în «*Cei trei frați dornici*» de Ispirescu. *Baba Clónța*, muma smeului, în «*Poveste țărănescă*» de Ispirescu.

Recunóscerea buruenilor, întrebuițarea lor și a celor mai multe lécuri, este datorită tradițiunilor de familie, moștenite din bătrâni. Femeile tinere, cât timp au încă raporturi sexuale, nu pot fi doftoróie cu folos, ci numai după ce îmbătrânesc. Descântecele și darul de a lecuî nu-l spun niménuî, fiind-că este credința că își perd ele puterea de a lecuî; ele învață unele de la altele prin «*furarea șóptelor*».

Babele sunt convinse că darul de a lecuî îl au de la Maica Domnului, saú de la Iele în urma unei boli grele, în care timp sufletul lor este purtat de Iele prin văzduh și-l învață să lecuéscă; de asemenea cred că le vin în ajutor Sfinta Vineri, pe care o serbézá cu nelucrare și post.

Baniî pe cari bolnavii îi dau babelor ca onorar, îi aruncă mai întâiî jos, cu credința că numai ast-fel vor avé léc. În loc de bani, li se mai dă: o găină, puî, o bucată de slănină sau un colac, de unde și vorba:

Lécul fie orî nu fie,
Colacul babeî se scie.

La urma urmelor se mulțumesc și cu un bogdaproste, spus cu tótă inima.

Când babele încercă de tóte și bolnavul nu se mai vindecă, poporul țice:

«Babele nici nu-l scólă după bólă,
Nici nu-l lasă ca să móră».

Iar baba țice: «După cum e și norocul bolnavuluî, căci la om fără noroc tóte îi es cu pocinog», pe când din contră:

«Fă-mě, mamă, cu noroc și apoi svârle-mě în foc...
Și 'n de doctori iarmaroc.»

Credințele poporuluî despre virtuțile substanțelor medicamentóse, despre boli în genere și despre diagnosticul lor sunt extravagante, bizare și primejdióse; cu tóte acestea, *Ioszeî Benkő* a avut dreptate când a scris în *Maygar Könyvház* că «Românul cunósce prea bine plantele, întrecênd pe alte națiuni întru folosirea lor spre binele seú», căci printre numeroásele plante cu întrebuințări medicinale fantastice, sunt și multe ale căror virtuți sunt recunoscute de terapeutică.

Nu voiî menționă decăt câte-vă mai principale:

Modificator al inimii: degetarul sau țița-óei;

Diuretic: spicul și mătasa de porumb, holera, pătrunjelul, decoctul de cođi de cireșe, strugura ursuluî;

Antispasmodic: odolénul.

Purgativ: crușănul, trepădătórea.

Emanagog: ruta, șofranul.

Vomitiv: pochivnicul.

Emolient: inul.

Febrifug: fierea pămîntuluî, țintaúra, pelinul, păpădia, cicórea.

Vulnerar: pojarnița, patlagina.

Sudorific: socul, bozul leușténul.

Vermitug: usturoiul, vetricea.

Când poporul cunósce pe nume atâtea plante medicinale, scie unde să le găsescă, când să le recolteze și cum să le întrebuințeze; când descântecele reapar astăđi în Terapie sub o nouă formă, de suges-

tiune hipnotică, talismanele sub formă de metaloterapie, înghițirea testiculelor de cucuș sub formă de opoterapie (Brown-Séguard), etc. Aceste considerațiuni sunt suficiente pentru a atrage atențiunea ómenilor de sciință asupra medicinei nóstre poporale și în special asupra plantelor nóstre medicinale. Suntem încredințați că există încă multe plante poporale, cu cari dacă s'ar experimenta, ar ajunge și ele să ocupe un loc în terapeutica sciințifică.

CAPITOLUL II.

Plante.

A.

Afin, *Vaccinium Myrtillus*, L.—Ericaceae-Vaccinoideae.—Acest arbust crește prin locurile stâncóse și umbróse din pădurile muntóse și subalpine, și prin pășunile petróse din regiunea alpină. Fructele, numite vulgar *afine*, se usucă, se fierb și zéma se bea contra diareei și a tusei (j. Sucéva.) Tot contra diareei se mai bea decoct de frunze de *Afine pomușóre*, *Cócáz de munte* sau *Merișor de munte* (*Vaccinium Vitis Idaea*, L) și *Afine de mlaștine* (*Vaccinium uliginosum*, L.).

Agimă, Hagimă (Moldova), Hajme (Transilvania), *Allium Ascalonicum*, L.—Liliaceae.—Pisată în oțet, se pune în creștetul capului la copiii bolnavi de *surdomaș* (Valea-bisericéscă și Piétra-albă, j. Mehedinți).

Aglica, Oglice, Teișor sau Ferigă albă, *Spiraea Filipendula*, L.—Rosaceae.

Crește în pășunile uscate, poenile de prin păduri, câmpuri și liveți. Decoctul de rădăcină se întrebuintéază în Moldova ca emostatic contra vėrsărilor de sânge, în contra astmei și a nădufului. Céiul de flóre contra vătématurii și ca léc pentru creșterea părului. Zéma de rădăcină fiértă se mai bea de femeile cari au prea mult soroc (j. Ilfov și Curtea de Argeș). În Curtea de Argeș se mai întrebuintéază flórea pentru preparațiunea apeii de obraz.

Alámăie, Lámăie, *Citrus Limon*, Gall.—Aurantiaceae.—Zéma de cójă de alámăie fiértă se bea de durere de pántece (j. Botoșani). Pentru *gálbenare* se taie feliuțe de alámăie, se presară cu sínélă și se mánăncă una în čiua dintăiü pe nemánicate, a doua či doué, a treia či trei, până la noué, a đecea či opt, a un-spre-đecea șépte, până ajunge iar la una (j. Sucéva). Pentru *coșuri* se șterge pe obraz cu o cărpă muiată în zémă de lámăie. Pentru *limbrici*, se bea zémă scursă din alámăie amestecată cu unt-de-lemn.

Alunul, *Corylus Avellana*, L.—Amentaceae-Cupuliferae.

Crește în păduri și tuferișuri în tótă România. Fructele, numite *alune*, au un gust fin și sunt fórte bune de mánicat; în județul Brăilă alunele pisate se beau cu rachiü de drojdie cald, amestecat cu unt-de-lemn, contra vătématurii. Běțul de alun verde se infierbintă în spuză de foc și se frige cu el *păduceii* de pe tălpile piciórelor. Alunul se bucură de proprietăți supranaturale: běțul de alun ce crește într'un an se bate cu el șérpele care sugé o bróscă (poporul crede că șerpüi sug bróscéle «mai dihai decât ur-

sul pe vită»), până ce o lasă de supt, scăpând vie și brósca și șérpele. Cu acest bêt, poporul crede că se pot alungà noriî. Cu apa neîncepută în care se pun muguriî de alun se descântă și se spală cu ea pentru mușcătură de șérpe; tot pentru mușcătură de șérpe se spală bine cu zémă fiértă din frunze de alun și se descântă după ce se fac din 3 frunze de alun 3 chiti (buchete) cu cari se trage peste mușcătură đicând :

Riz,
Pariz,
Zatcă (mestécán, cu care se mestecă
urzicele în ólá),
Batcă,
Medușului,
Sérpele pocni,
Anșer,
Panșer,
Șérpe galben,
Ce-ai umflat,

Ce-ai veninat ?
Cu bêt de alun,
Care ți-i nașul têu ál bun,
Te-am ucis, te-am despicat,
Capul ți l-am crêpat,
Cu frunza lui te-am descântat,
Cu zama ei te-am spêlat
Și de la N. te-am stricat, Amin.

(S. Liuba și A. Iana.)

Cu alune arse și muc de lumínare de seú se fac la copii sprincenele ca să le crêscă mari și negre.

Anghelică, Buciniș, *Angelica archangelica*, L. — Umbelifereae-Angeliceae.

Prin finețele și locurile umede din păduri, pe lângă pâraele, iazurile și șanșurile umbróse. Din cauza gustului și a mirosului ei suav se pune în rachiú pentru a-i da gust; rachiul de anghelică se mai bea în contra vătămăturiî și ca tonic al stomachului.

Aninul saú Arinul, *Alnus* L. — Betulaceae. Anin, Arin, Arin-negru, *A. glutinosa*, Gaertn, și Anin, Arin, Anin-alb, *A. incana*, Wild.

Prin lunci și pe lângă torențele din regiunea montană și subalpină. Cu frunze pálite la foc se oblojesce la rănî. Frunzele pisate și amestecate cu sare se pun la *păducei*. De *gușă*: în điuva de Vinerea sécă (Vinerea Pascelui) gușatul să ródă cu dinții împrejur cója la 3 *arinî-negri* (j. Sucéva). Buburuzele de arin nêgru se întrebuintéză ca léc de *cel perit* și de *orbalf*. Spre scopul acesta se fierb la olaltă cu frunze; apoi cel bolnav se spală cu zamă de acésta pe unde-l dóre. Uscând bine scórța de arin negru și pisând-o cum se cade, Românul presară cu faină de acésta *bubele cele rele* cari îndată se potolesc și se vindecă (S. Fl. Marian).

Anisonul, Anison-dulce, secărea de grădină, Molură, Hanus (Moldova), Molotru (Transilvania), *Fœniculum officinale*, All. — Umbelifereae.

Cultivat pentru usul economic și subspontaneú prin grădinile de legume. Din cauza mirosului aromatic și plăcut se pune în rachiú. Decoctul de semințe se dá copiilor de țîță cari aú matrice; se mai întrebuintéză ca stimulant și carmenativ.

Ardeiú, Pipăruș, Piper-roș, Chipăruș, Paprica, Piper turcesc, *Capsicum annum*, L. — Solaneae.

Cultivat pentru usul alimentar. Aplicat pe piele produce rubefacțiune și vesicațiune; în gură determină un gust particular cu căldură și arsură. Este întrebuințat ca condiment, legumă și ca medicament. Vin fiert cu ardei și cu zahăr, se bea cald ca să provoace transpirația (j. R.-Vâlcea). Pisat și amestecat cu rachiū, se pune la junghiū (Dolj). Ca febrifug se bea un pahar de vin roșu în care se pune o lingură de ardei roșu, pisat; sau se mănâncă ardei roși (copti) spuži în cenușă.

Arnica, Podbal de munte, Carul pădurilor, Carul zinelor (Banat), Podbeal de munte (Transilvania), *Arnica montana*, L. — Synanthereae.

Cresce în regiunile subalpine. Se întrebuințază contra maladiilor nervóse, diareei și desenteriei (I. Czihak și I. Szabo).

Arțar, *Acer platanooides*, L. — Aceraceae.

Prin pădurile din regiunea montană. Decoctul de cójă se bea contra diareei, disenteriei și hemoragiilor; în j. Prahova se bea plămădit în rachiū de drojdie. Loțiuni cu decoct contra rănilor.

Avrămésă, Avrămésă, ramurile florifer de la *Gratiola officinalis*, L. — Scrophulariaceae.

În livețile umede și locurile apăse. În Mehedinți o întrebuințază femeile cari nu fac copii. În Iași se afumă cu ea pentru «*rèul copiilor*», spaimă, lipitură și vinturi rele; în Prahova scăldători din foi pentru pișcătură; în Tecuci se afumă contra ceasului cel rău, sau se fierbe la un loc cu pana sburătorului, tutunaș și odolén și se bea. În j. Ilfov se fac scăldături bolnavilor de lipitură cu avrămésă creștinésă (ramurile sterile ale *Gratiolae officinalis*), drăgan, leuștén, odolén, mărăgună, sânge de nouă frați, érba ciutei și muma pădurii.

B.

Bame, Bame, *Hibiscus esculentus*, L. — Malvaceae.

Se cultivă pentru usul alimentar al fructelor, cari se întrebuințază și în contra vătămăturii și a lingórei.

Beșica porcului, rësufătórea pămintului, Beșu sau Beșina calului, porcului, vulpei, Puf, Pufai, Gogóșe, *Lycoperdon bovista*, L. — Lycoperdaceae.

În liveți, câmpii și păduri. Se întrebuințază ca hemostatic, praful din interiorul ei se presară pe răni.

Betonică, Vindecea, Érbă de răni, Érba tăeturii, Crețișor, Sovirvariță (Bucovina). *Betonica officinalis*, L. — Labiatae.

Prin finețele uscate și poenile din păduri și tuferișuri.

Decaisne spune că Bretonii fumaū odiniórá betonica în loc de tutun și o numiaū *Petun*. Numele de *Petun* se dá în Brasilia tutunului; dé remarcat este că la noi în unele părți îi mai dice *Betonie* (Czihak). Poporul întrebuințază la noi frunzele ca vulnerare, iar ciaiul contra durerii de pept și a tusei cu sânge.

Bóba vulpei, veđi *Póma vulpei*.

Bob, *Vicia Faba*.—Leguminóse.

Se cultivă pentru usul alimentar. Cu bóbele roșii de bob se fac *legături* pentru copii ce aũ bolfe la gât (j. Sucéva).

Bobovnic, **Bobornic**, **Bobilnic**, **Bobornic**, **Pribolnic**, **Blăbornică**, *Veronica Beccabunga*, L. — Scrophulariaceae.

Cresce în liveđile umede, șanțuri, mlaștine, pe lângă isvóre, bălți și pârae. Poporul face scãldători pentru orbalț și alte umflături (j. Némt); pisat și stropit cu oțel, se légă la cap pentru lovitură de damblă.

Bofte, veđi *Vásdógă*.

Bajor, veđi *Bujor*.

Bojotei, veđi *Spânz*.

Bolondariță, veđi *Ciuma faie*.

Bosoioe, veđi *Busuioc*.

Bostan, **Bostănel** (Moldova), **Dovléc**, **Cucurbétă**, **Lubă**, **Lubeniță** (Transilvania), **Cucurbétă porcésă**, *Cucurbita Pepo*, L. — **Bostan alb**, **Cucurbetă**, **Dovléc turcesc**, *Cucurbita Melopepo*, L. — Cucurbitaceae.

Se cultivă în tótă România. Este cel măi gigantic fruct din țéră de la noi. Se mănâncă sub diferite forme. Mațele de dovléc prăjite cu untură de porc se înfășóră la gât de gâlcă (Strâmbeni, j. Prahova); amestecate cu găinaț de găscă, se pun la *trântitură*, fierte cu lapte se oblojesce gâtul de gâlcă (Giurgiu). Udmele se întorc, dacă se pune pe bubă *tatargă* rasă pe răđetőre și prăjită cu untură de porc, ori cu unt-de-lemn (j. Sucéva). Cârcei fierți cu spină de choleră se beaũ contra cholerei. Pentru lapte de tóte semințele, veđi Harbuz.

Rutenii din j. Constanța tratéză tenia cu lapte de semințe de dovléc, amestecat cu rachiũ (V. Crasescu).

Boz, **Bozie**, **Boj**, *Sambucus Ebulus*, L. — Caprifoliaceae.

Comun în tótă țéra, prin agri, locuri inculte, pe lângă gardurile și drumurile de prin sate. Este una din plantele cele măi reputate în medicina poporală; se culege de babe în điuua de 14 Septemvrie (*Điuua Crucii*) și se face cu el ciaiuri, scãldături, oblojeli, cataplasme și descântece.

Ciaiul de frunze se întrebuintéză contra blenoragiei. Decoctul de frunze pentru spélarea rãnilor. Decoctul de rădăcină și decoctul de fructe contra dropiceĩ: se fierb bóbe sau rădăcină hăcuite în o ocă de apă, până scade pe sfert, și se bea câte trei pãhãruțe pe đĩ; sau «se fierbe o ocă de bóbe cópte cu o jumătate ocă zahăr până se face cleiũ, așezându-se în o ólă curată. O altă ocă de bóbe se pune în o ocă de spirt sau rachiũ bun și se lasă să stea câte-vă đile la căldură. Se iea apoi câte o linguriță din magiunul îndulcit și câte un pãhãruț mic din rachiul plãmădit cu bóbe și nu apucă bolnavul să mântue doftoriile și se vindecă» (Bartolomeũ).

Cu scãldători și oblojeli se măi tratéză bolnavii de închieturi. Cũ cataplasme bolnavii *de mijloc*, cataplasma se face dacă se fierb la un loc: ră-

dăcină de boz, tătănesă, peliniță, rădăcină de brusture; peste care se pune apoi făină de seară, piper negru, unt-de-lemn și tărițe de grâu (Giurgiu).

Se mai vindecă cu boz de *récélă*: se ia o căldare de apă fiertă bine și se scaldă bolnavul răcit, sau îl aburesce până când începe să curgă nădușela de pe dînsul. În momentul când se face aburêla, se așterne pe un cêrșaf foi de boz și după ce s'a aburit, se culcă bolnavul pe foi de boz, și se acoperă tot cu foi, peste care se pune o învêlitore grósă, și atunci bolnavul cade într'un somn frumos și se înădușese de nu mai scie de dînsul. Când se deșteptă intră într'un fel de rēcorêlă, se simte ușurat, și de acolo înainte urmêză a se face bine (j. Ialomița). Bozul cu salamură se întrebuintêză la vindecarea rănilor (Buhuș). Pentru vitele mușcate de șérpe, se descântă cu boz în apă neîncepută, și cu acêstă apă se spală la rană; sau se pune câte o piêtră peste 3 din bozii ceî mai înalți dintr'un pâlc ôre-care; aplecându-i ast-fel la pămînt, apoi se spune: «dacă mî-ți scôte viermi de la cutare vită, vê daū drumul; dacă nu, nu». După trei zile, viermiî fug din rană; pietrele se aruncă la o parte, și se lasă bozii să se ridice (Botoșani). Sau te duci la boz Lunî de diminêța, după ce mai întăiū faci acasă 9 mătăniî și ieî o lécă de mămăligă și puțină sare, și dicit: «bună diminêța, bozule, eū te cinstesc cu pâne și cu sare și cu 9 mătăniî, iar tu să mă cinstesci cu sănătatea vitei, să nu-î stea viermiî în rană, cât nu staū popiî și preotesele, primariî și dregătoriî în raiū». Pe urmă rupi virful bozului aceluia, sau îl pleci și-i pui o piêtră pe virf și dacă nu es viermiî, culegi boz și-l fierbi cu stirigie de cea tare de pe virful casei, pui și sare și apă; iar după ce se mai astimpêră, oblojesci la rană cu acêstă zémă (Broșteni, jud. Sucéva). Cu trei bôbe de boz și un bêț de alun se descântă de mușcătură de șérpe în apă neîncepută (jud. Covurluiū); iar cu bozul care s'a descântat se stropesce umflătura unde a mușcat șérpele (Ialomița).

Brad, Brad-alb, Silhă (Trans.), *Abies alba*, Mill.— **Brad, Molid, Molidor, Moliit, Brad-roșu**, *Abies excelsa* Poir. — Coniferae.

Prin pădurile din regiunea subalpină în tótă România. Decoctul de muguri tineri se bea primăvara contra scrofulelor. Tot cu decoct se spală contra erupțiunilor herpetice (Czihak).

Rășina plămădită cu rachiū de drojdii se bea câte o lingură diminêța, pentru sperietură (Vlașca).

Din rășină, sêū de vită, cêră, casă de păejen și cu făină de grâu, amestecate împreună și pisate, se face un blastur care se pune la coptură, ca să tragă tótă rētutatea (puroiū) care se strînge acolo. Se mai face *ștréng* (o legătură de pus la tăetură și stăleituri) din: rășină, untură de porc, cêră și o bucată de funie, pisate tôte la un loc cu muchea toporului pe o piêtră, și se pune la tăetură și stăleitură.

Cioturile din scândurile de brad arse și pisate se beau cu apă contra junghiului.

Brânceuță, Rapiță sălbatecă, *Nasturtium palustre*, D. C.—Cruciferae.

Locuri umede, rovine, locuri scurse. Se întrebuințază ca antiscorbutic și pentru curățirea sângelui.

Brândușa, Brândușa de primăvară, *Crocus Banaticus*, Heuff. — Iridaceae.

Prin pășunile din regiunea alpină și subalpină.

Pentru friguri se plămădesce cu rachiū de drojdii și se bea, sau cine o găsește pentru prima oră înflorită în primăvara unui an, o smulge și o învîrtesce pentru prima oră în jurul obrazului, pronunțând de trei ori următorul descântec: «Brândușă, brândușă, atunci să mă prindă frigurile când va aduce mama apă cu ciuru, atunci și nici atunci».

După ce pronunță acest descântec mănâncă și bulbul brândușei.

Brâncă, Erba porcului, Erbă sărată, Gușterariță, *Salicornia herbacea*, L. S. — *Chenopodiaceae*.

Prin locuri sărate, pe lângă saline. Se fac scăldători pentru bolnavi de brâncă (Slănic, Prahova Telega și T.-Severin).

Brustur, Lipan, *Lappa major*, *L. minor*, D. C. și *L. Tomentosa*, Lam. — *Synanthereae* — *Carduaceae*. Prin dărâmături, pe lângă drumuri și garduri, prin locuri inculte.

Decoctul de rădăcină se bea contra sifilisului și erupțiilor de piele și se spală cu el de rohi. Frunzele prospete se pun la rănii și buboe.

Rădăcina plămădită cu rachiū de drojdii se bea pentru vătămături (Dorohoiu). În unele regiuni (Bușteni, jud. Prahova) se oblojesc copiii, după ce se scot din scăldătoare, cu frunze de brusture unse cu unt. Sămînța se pisază bine, se pune în rachiū de drojdii, sau în apă neincepută, și se bea în mai multe rînduri, în contra boșorogelii. Pentru *trântitură* se ia rădăcina de brustur amar, se presară cu sare și se pune pe tălpi. După câte-vă țile se dice că se vindecă (Cotârğași, jud. Sucéva).

Buberie, Brâncă porcului, Frunță de bubă rea, Urzică-négră, Erbă-négră, *Scrophularia nodosa*, L. — *Scrophulariaceae*.

Prin păduri, locuri umede și umbróse.

Decoctul se bea, sau se spală cu el contra erupțiilor de piele.

Bujor, Rujiórá, Bușor, Rugă de Rusalii, Rușiórá, *Paeonia officinalis*, Retz. — *Ranunculaceae-Paeoniaceae*.

Naturalisată și întreținută prin cultură.

Zéma de rădăcină pisată și infusiunea de rădăcină se întrebuințază contra *epilepsiei*, a *cârceilor* și a *viermilor*. Infusiunea se mai bea de femeile cărora li s'a oprit menstruația (j. Sucéva).

Burete de nuc, *Polyporus Juglandis*. — *Hymenomyceteeae Polyporeae*.

Cresce pe nuc. Fiert în lapte dulce să infășórá la pântece trei țile de-a rándul pentru *rast* (Botoșani), sau se fierbe trei țile de-a rándul, și în césul în care îl pune la fiert, tot la acel ceas (a treia țil) se ia de la foc, și se infășórá pântecele pátimașului, se ține trei țile, și se ridică tot la același ceas. Bolnavul în timpul acesta trebuie să aibă răbdare mare, fiind-că mirosul greū nu-l slăbesce, ținendu-se legat trei țile și trei noții (j. Bacău).

Buruene domnesci, veđi *Vâsdögă*.

Buruénă cânescă, veđi *Trepédătore*.

Buruénă de cinci degete, veđi *Cinci degete*.

Buruénă de dalac, veđi *Zirna*.

Buruénă din Iele, veđi *Mêrul lupului*.

Buruénă de friguri, **Rânunchiü**, **Boglari**, **Broschiță** și **Rânzișoră** (Banat), *Ranunculus sceleratus*, L. — Ranunculaceae — Locurile umede, marginele iazurilor, iazurilor. Se piséză, se mestecă cu sare și se légă la încheetura mânei, contra frigurilor, unde se lasă vre-o două zile. La locul unde a stat, se face o beșică întocmai ca de vesicătore, care spărgându-se, frigurile se răsflă, apoi se pune unt, până se vindecă rana (Fălticeni, Curtea de Argeș). În Banat se numește *Rânzișoră* «se piséză și cu sare se pune pe mijlocul mânei în linia dréptă cu pulsul, spre a trage beșice în contra frigurilor.» (Mangiuca.)

Buruénă de in, veđi *Linariță*.

Buruénă de lungóre, veđi *Leuștên*.

Buruénă de negei, veđi *Laptele cânelui*.

Buruniță, **Bureniță**, **Burenuță**, **Bureniță-albă**, **Silur**, **Flóre de ochi**, *Euphrasia officinalis*, L. — Scrophuláriaceae.

Prin locurile aride și pietröse din păduri.

Cu infusiunea din acéstă plantă se spală la ochi.

Busuioc, **Busioc**, **Bosioc**, **Mălăcină** (Transilvania), *Ocyum Basilicum*, L.—Labiatae. — Originar din India, naturalizat și întreținut prin cultură, se bucură de mare popularitate ca plantă aromatică. Cu crenguțe uscate aprinse se ard negeii. Sămînța se pune în ochi, să mănânce carnea rea (M. Lupescu, Broșteni, j. Sucéva). Infusiunea de b. simplu sau cu alte burueni se bea pentru reparația menstruațiunii. Femeii după ce nasce i se dă vin fiert cu busuioc roșu, cu credință că se curéță de rēutate (Giurgiu.) În j. Prahova se afumă cu busuioc contra guturaiului.

Fetele la țéră au obiceiul de a-și împodobi pèrul și sinul cu snopuri de busuioc; ele cred că acéstă plantă are o putere fermecătore de a atrage inimile bărbaților. Un cântec popular đice :

Floriceà de busuioc
Ce opresce mândra'n loc.

C.

Cafe, *Coffea arabica*, L. — Rubiaceae-Cofeaceae.

Cu drojdie de cafeà se ung copiii de *bube dulci*.

Calapăr, **Calaper**, **Calomfir**, **Caramfil**, **Caranhil**, *Tanacetum Balsamita*, L. — Synanthereae.

Se cultivă în florării pentru mirosul tare și pătrunđetor.

Frunzele próspețe și pisate se pun la răni, pălite în foc cu groștior de

pe lapte, sunt bune pentru bube (j. Sucéva). Tot cu frunze se face lăutóre, ca să crească pèrul (Botoşani). Scăldători se fac copiilor nou născuţi şi copiilor slabî ca să se întărescă.

Căldăruşa, Candeluţa (Botoşani), *Aquilegia vulgaris*, L. — Ranunculaceae.

Se cultivă ca plantă de ornament. Flóre de căldăruşă amestecată cu *stirigóe* fierte în rachiú de drojdie contra beţiei. Scăldători de căldăruşă se fac copiilor bolnavi de tuse măgărăscă.

Călin, *Viburnum Opulus*, L. — Caprifoliaceae.

Prin pădurile şi tuşişurile umede. Fructele numite *căline* se fierb în rachiú de drojdie cu zahar, şi se bea în contra tusei măgăresci (Botoşani). C. se mai mănâncă ca întăritóre de stomac.

Cânepă, *Cannabis sativa*, L. — Canabiaceae.

Cultivată şi subsponanee în tótă România.

Decoct de pusderie de cânepă se bea în contra limbricilor; lăutóre de decoct de cânepă verde ca să crească pèrul.

Julfă de sâminţă de cânepă fiértă cu lapte se bea pentru a oprî vèrsăturile, sau când cine-và este otrăvit. Pentru *râie* se ia *erbă mare*, se covăsesce cu sêmînţă de cânepă (covăséla constă în aceea că se fierbe cânepa şi se tórnă peste ea sêmînţă de cânepă pisată, apoi se bat împreună vre-o $\frac{1}{2}$ de ceas şi în urmă se pun la căldură vre-o trei zile), se spală râiosul cu apă caldă şi apoi se unge cu *covăséla*. Când râiosul e rănit, se unge cu o pană de găscă; când nu, cu o petică (Cotârğaş, jud. Sucéva).

Pentru trânji, se fierbe posderea de la meliţă, se strecórá, se bea câte un pahar pe zi şi scăldături de doué ori pe zi.

Pentru junghiú se ia un fuior de cânepă, şi cel bolnav, împreună cu descântátórea, fac din el o aţă. În timpul cât se face aţa, baba povesteste tótă istoria cânepii (cum o séménă, o culege, o topesce, o meliţă, o trage în ragilă şi cum o tórcce), îngrozind junghiul că are să-l lege cu ea, apoi cu aţa strînsă păpuşe, se descântă în o cupă cu apă neincepută. Când descântecul e gata, bolnavul e stropit de trei ori cu aţa muiată în apă, în locul unde are junghiul; în urmă se spală bine cu apa descântată, iar aţa o légă la junghiú purtând-o trei zile. Aţa în urmă se légă de un gard, iar apa se asvârlă pe o apă curgétóre. Operaţiunea acésta se chémă *legatul junghiului* (M. Lupescu, *Şedétórea*).

Rutenii şi Bulgarii din Dobrogea fac băi de vèrfuri de cânepă în contra anemieî, convulsiunilor şi atrofiei musculare (V. Crăsescu).

Caprifoi, Capra oiî, Caşie (Transilvania), *Lonicera Caprifolium*, L. — Caprifoliaceae.

Cultivată ca plantă de ornament prin grădinile din Bucuresei şi Iaşi. Fructele se întrebuintéză ca purgativ.

Captalan, Captalaci, Brustur, Brustur-dulce, Rădăcina ciumei, Cucuruzi, Sudórea laptelui, *Petasites officinalis*. — Synanthereae.

Prin locurile umede şi umbróse.

Rădăcina pisată cu oțet se pune la cap contra durerii (j. Sucéva, Iași).
La bubă neagră și alte buboe se spală cu decoct său se pun frunze pisate.
Se mai întrebuintează contra frigurilor tifoide și ciumei.

Căpușe, Rețin, Ricin, *Ricinus communis*, L. — Euphorbiaceae.

Cultivată și vulgarisată ca plantă de ornament.

Purgativă (j. Tecuci).

Căpșuni, *Fragaria collina*. Ehrh. — Rosaceae-Dryadeae.

Poenile pădurilor și colinele aride din toate părțile României.

Decoetul de frunze, cărcei și rădăcinii se bea de femeile ce au durere în pantece la period (j. Sucéva). Cu decoetul de foi de căpșuni, micșuneă și cōda șoricelului se spală de pârlelă (Vlașca). Durerea de maseă, veđi Fragi.

Cărmiz, Rumeiōră, *Phytolacca decandra*, L. — Phytolaceae.

Originar din America septentrională, introdus și naturalizat.

Reputate pentru *coriū* (pojar). Extern: se pun câte-vă bōbe în rachiū, se udă o bucată de postav roșu și se lēgă la stomachul copiilor bolnavi. Intern: se bea câte-vă bōbe frămintate în apă ori în rachiū de drojdii, după care urmēză vērșături și vindecarea (Giurgiu); sau se bea bōbe de cărmiz fierte în vin ori în mōre (Iași, Botoșani). Pentru *gălbinare* se mănâncă câte-vă felii de alămăie pe care se stōrce zēmă de bōbe de cărmiz. Cărmizul în vin se mai bea pentru venin la inimă (Buzău).

Cartofe, Cartofi, Barabule, Baraboī, Bandraburce, Crumpene, Grumciri, Grum-piri, Napī, Bologeanc, Hadaburce, Picioici, Picioică, Mere de pămīnt, Pōme de pămīnt, Ţermer, *Solanum Tuberosum*, L. — Solanaceae.

De origine americană, introduse în cultură pentru usul alimentar.

Felii crude se pun una lângă alta pe o petică și se lēgă pe frunte și la timple pentru durere de cap (Dorohoiū, Botoșani, Iași). Rase pe răđetőre de crude, se pun la arsură. Cu zēmă de cartofi fierți se oblojesce la reumatism; fierți și terciuiți, se înfășōră la locul cu durere de reumatism (Botoșani).

Castan-sălbatic, Castan-porcesc, Castanul calului, Castan de caī, *Aesculus Hippocastanum*, L. — Aesculaceae.

Cresce cultivat.

Fructul pisat se întrebuintează ca febrifug. Amulet contra erisipelului, se cōse o castală în o petică și se pōrtă atârnată cu o ață de gât, cu credință că nu se îmbolnăvesce de erisipel (Czihak).

Castravete, pepene, *Cucumis sativus*, L. — Cucurbitaceae.

Se cultivă în totă România.

Cu zēma din castraveți bătrâni se spală pe obraz pentru pârlelă, ca să se facă pelea albă (Botoșani, Slănic, Prahova, etc.).

Cărcei fierți cu vin alb vechiū se bea pentru durere de pantece (j. Sucéva). Pentru *pēr* la deget, se vīră degetul și se ține o nōpte într'un castravete murat (Mihăileni). Castraveții murați (acri), prăjiți cu unt-de-lemn

se pun caldi la udmă, ca să dea înapoi. Mărea se bea ca curățenie câte un pahar pe inima goală. Ca să liniștească durerea de cap în timpul frigurilor, se taie un castravete în două și se pune câte o jumătate la timple.

Zéma de frunze pisate și stôrse se pune la rănii la vite, când au viermi. Pentru lapte de toate semințele, veși Harbuz.

Cătină, Cătină de garduri, *Lycium vulgare*, Dunal. — Solanaceae.

Cultivată pe lângă garduri, astăzi devenită spontanee. Scăldători pentru spasmi la copii (Mihăileni). În Botoșani se fac dulcețuri din fructele ei, pentru durere de pept.

Cătușnică, Erba vîntului, Erba-măței, Erba-flocosă, Mînta măței, *Nepeta-Cataria*, L. — Labiatae.

Prin dărimături, locuri pietrôse, pe lângă sate, garduri, ziduri și drumuri.

Se mai numesc *Erba și mînta măței*, din cauza acțiunii afrodisiace ce o exercită asupra mățelor.

În j. Botoșani se întrebuițeză în contra bôlei de *rast*; se ia o mână de buruănă bine pisată, o mână de cêpă bine tăiată și trei ouë; se amestecă la un loc, se prăjesc în unt prospêt, unt-de-lemn sau untură de găscă, se întind pe o bucată de pânză de in, se pun și se țin cât se suferă de cald la locul unde e durerea, schimbându-se la fie-care două zile. Tot în timpul acesta se mai face ciaiū de cătușnic uscat și se bea la fie-care două cêsuri câte o ceșcuță. Pentru copiii slabi se fac scăldători (j. Sucéva). Ciaiū de cat, se bea în unele părți din Moldova pentru colici.

Cêpa, *Allium cepa*. — Liliaceae.

Originară din India, este cultivată pretutindenii pentru usul alimentar.

Se întrebuițeză mult ca medicament *extern și intern*.

Extern se întrebuițeză în general pentru următorele bôle: *bubóele*. Se ia o cêpă, se cöce în spuză, se scöte mieđul și se pune în acêstă scobitură o bucățică de luminare de seū, se lepêdă cöja și, așa cum este caldă, se pune câte o fôie pe buboiū. *Durerea de pântece*: se taie o cêpă în două, se presară cu piper și se légă la buric; sau se pisêză bine trei, patru cepe mari, cöpte în spuză, se amestecă cu un pumn și jumătate de făină de grâu și cu puțină apă calduță, se face un cataplasma și se pune la pântece (Botoșani). *Durerea de stomac*, mai cu sêmă la copii: se trage bolnavul cu unt-de-lemn și se légă cêpă pisată la partea durerôsă. *Gâlcile*: se pune la gât un cataplasma de cêpă prăjită cu săpun (j. Bacău); sau de cêpă pisată la un loc cu sare, cu untură rîncedă și cu erbă de pușcă (Buzëu). De guturaiū se trage pe nas fum de coji de cêpă arsă. *Hernie*: se ia o ocă de cêpă mică, se pisêză ca mujdeiul, se întinde pe o petică, se presară cu sare și *chiper* pisat și pe de-asupra cu *rachiū de spirt*. Se fac ast-fel trei legături, și după ce s'a scăldat bolnavul, i se pune una în virful capului, alta la șele și a treia la buric (Brosceni, j. Sucéva).

Năjitul: se pun cărbuni într'o ulciă, peste cărbuni se pune baligă us-

cată de vită, cođi de usturoiú și de cępă uscată, și se afumă la urechea bolnavă, până se încălđesce.

Se mai întrebuițeză încă ca extern contra *cholerei*, veđi Usturoiú; pentru *gutunar*, se afumă cu cójă de cępă; pentru lovitură (pălitură) se pune cępă pisată cu muchea toporului (nu tocată), se presară cu sare multă, se stropesce cu rachiú și se légă de mai multe ori la locul lovit. Când te împunge o albină saú o viespe, scoți acul și te freci cu cępă. Când se desvârte buricul se trage bolnavul peste tot corpul, apoi se învârtesce buricul cu o cępă, se încinge bolnavul cu un briú la stomac, ținendu-se cępă de-asupra buricului (Giurgiú). Fóia de cępă cóptă se pune de-asupra arsurilor. În Vâlcea, pentru tuse, se pălesce pe pept de 7—8 ori pe ți cu cępă cóptă pusă pe seú de óe.

Intern se întrebuițeză :

Pentru tuse cu *năduf*, se stórcce mustul din cępă, se amestecă cu zahăr-candel, și se bea câte o linguriță. Pentru scursură se bea cępă roșie rasă și plămădită cu rachiú de drojdie și unt-de-lemn (Slănic, j. Prahova).—Liuba și Iana scriú că pruncilor micuți cari tușesc, li se dá următorul léc: Se scóte pe la rădăcina cepei inima din ea (mijlocul) și golătatea se umple cu miere din faguri, astupându-se iarăși cu rădăcină tăiată ca să nu răsufle. Se pune cępă în spuză ca să se fiérbă. Récindu-se cępă, se golesce din ea mustul și se dá din când în când pruncilor o linguriță să-l bea.

Cerनुषca, Cernușia, Negrușca, Piperuța, Chimeon de câmpuri, *Nigella arvensis*, L. — Ranunculaceae.

Decoctul de sēmintă pisată se bea contra tusei cu năduh amestecat cu móre se bea de *limbrici*.

Chedicuța, Pedicuța, Brădișor, *Lycopodium clavatum*, L. — Lycopodiaceae.

Prin poenile și pășunile umede și pietróse.

Prافل galben, sporiú, acestei plante sunt recoltați de babe și întrebuițați contra opăriturilor la copii. Herghelegii întrebuițeză decoctul în contra *răei* la cai.

Chimion, Chimion de câmp, Chimen, Chinișor, Secară, Secărița, *Carum Carvi*, L. — Umbeliferae.

Prin finețele și pășunile în regiunea montană subalpină și alpestră.

Se întrebuițeză decoctul și ciaiul de sēminte la copii mici de lapte, cari suferă de *mătrice*.

Chir, veđi Pir.

Cicóre, *Cichorium Intybus*, L.—Composeae saú Synanthereae-Chicoraceae.

Fóрте comună în tótă România prin câmpuri, ogóre, drumuri și locuri virane.

Planta întrégă, plămădită în unt-de-lemn, se bea pentru vătēmătură și se pune și la buric; untul-de-cicóre ast-fel preparat se mai pune la tăieturi, că *imbucă* carnea tăiată (o împreună și o vindecă), j. Tecuciú. Flórea de cicóre plămădită cu vin se bea pentru durere de cap cu friguri, de asemenea

ciaiul de flóre de cicóre. Cu zama de flóre pisată se unge la *cel perit*. Flórea mai e bună de tăietură (j. Sucéva).

Rădăcina se bea în rachiü pentru vătămătură și durere de *inimă*; ciaiul de rădăcină pentru durere de stomac (Mihăileni); dulcețul de rădăcină pentru durere de pept.

Frunza se întrebuintează la diferite tăieturi; ciaiul de frunze, sau frunza fragedă pisată în zer, se bea primăvara pentru preînnoirea sângelui.

Cimbru de câmp, Cimbrisor, Cimbrușor, Sêrpun, Sêrpunel, Sêrpunele, Schinduf, Timian, *Thymus Serpyllum*, L. — Labiatae.

Cimbrisorul este cunoscut de tótă lumea, acopere terenurile uscate și aride. Mirosul său în tot-deauna plăcut reamintese întru cât-vă pe cel de alămăe.

Se întrebuintează pentru băi antiscorbutice. Ciaiul în contra colicilor. Decoctul de cimbrisor cules înainte de Sânzâieni, simplu sau amestecat cu frunze de măr dulce și sovîrf (în alte părți, de exemplu în Iași, cu frunze de gutui, în loc de sovîrf), se oblojesce la *cel perit*. Planta întrégă uscată și pisată se trage pe nas ca tabacul, pentru a oprî scurgerea sângelui. Decoet de rădăcină de cimbru și sare arsă se dă să bea copiilor bolnavi de *mătrice* (Vâlcea).

Cinci degite, Érba degetelor, *Potentilla reptans*, L. — Rosaceae.

Marginea drumurilor și a șanțurilor, pășunile umede din tótă România.

Când Românul se simte rău, fără ca să scie anume ce bôlă are, întrebuintează această plantă în modul următor: Lună până a nu răsări sórele, se sapă în câmp trei rădăcini, și în locul lor se pune câte o bucătică de pâne; tot așa se sapă Mercuri cinci rădăcini și Vineri șapte. În a doua săptămână, se fierb Duminecă séra cele trei rădăcini într'o ulcică cu vin alb, lipită cu aluat la gură, și se bea Lună în trei rînduri: diminéța, la amiaďă și séra. Marți séra se fierb cele cinci, și se bea Mercuri tot de trei ori. Joi séra se fierb cele șapte, și se bea Vineri. Acéstă operațiune începe, când luna este trecută de douë sferturi. În luna a doua, după al doilea sfert, se începe iar cum am arătat mai sus cu șapte rădăcini, apoi cu cinci și în fine cu trei.

Pentru vîntul cel rău, se pune buruena la icónă, se bat trei mătăni, apoi se pune în o ulcică nouă, se fierbe și se bea zéma (Vasluiü). Rădăcina fiértă cu apă neînceptă parte se bea, iar parte se tórnă în cap, pentru dureri de cap și alte dureri (Bacăü).

Pentru tuse se fierbe cinci degete cu lapte sau cu apă și se bea (Iași). Oblojeli pentru rapăn și lepră (Petricani, j. Dorohoiü). În unele părți se mai face de dragoste.

Ciuboțica cucului, Angliciü, *Primula officinalis*, L. — Primulaceae.

Este una din plantele nóstre încântátore de primăvară. Prin finețele de păduri și prin liveđile viilor.

Infusie de flóre de C. cucului, amestecată cu rădăcină de toporași de pădure, se bea pentru lingóre, catare, durere de pept, nădușelă, oftică, etc.,

pisată de fragedă se stôrce și se bea zéma de frigurî. Cu rădăcina pisată la un loc cu rădăcină de toporași de pădure, prăjite împreună cu unt și fierte în lapte dulce, se spală copiii de rofiî.

Cireș amar, *Cerasus avium*, Moench. — Rosaceae.

Spontanéu prin păduri și cultivat pentru fructele sale.

Zéma de cireșe fierte se bea de femeile cari aũ prea mult la period; de asemenea se mai bea contrarăsurilor. Ciaiul de cleiũ de cireș se bea pentru tuse.

Ciréșa lupului, veđi *Mătrăgună*.

Ciréșa ovreului, veđi *Papele*.

Ciuma-faje, Ciuma fetei, veđi *Laur*.

Cocoș, cõda-cocoșului, *Érbă-de-durorî*, *Polygonatum vulgare*, Desf. — Asparagineae.

Comună în pădurile pietróse.

Risomul se găsește în tot-deauna la femeile cari vînd burueni în piață; pisate în smântână se unge pe obraz pentru pete (Iași); fiert cu lapte se oblojesce tot pentru pete; mîncat de crud vindecă durerea de șele și vătămătura. Bêut în rachiũ Miercuria și Vineria vindecă poporul *Podagra*, numită de Bănățeni *Durorî*.

Clocotiçi, *Rhinanthus minor și major*, Ehrh. — Scrophulariaceae.

Prin finațe în tõtă Moldova.

Scăldătorî de fructe pentru umflăturî (j. Tecuciũ).

Clocotis, *Staphylea pinnata*, L. — Staphyleae.

Pe marginea pădurilor, prin crângurî, săciurile viilor.

Băi calde de crengî pentru umflăciune (Vasluiũ).

Cõda calului, veđi *Cõda mînzului*.

Cõda cocoșului, veđi *Cocoș*.

Cõda mînzului (j. Prahova), **Cõda calului**, **Cõda epei**, **Pêrul porcului**, **Barba sasului**, **Érbă de cositor**, **Barba ursului**, *Equisetum arvense*, L. — Equisetaceae.

Prin finețe și agri argiloși și umeđi. În tõtă România.

Se crede că are proprietăți *afrodisiace*. Pare că vèd pe bătrâna *Voica* din j. Prahova (Satul Berta), cu câtă satisfacțiune îmi spune: «s'o ții, maică, că e bună, eũ patru-deci am vindecat, că mî-e milă de eĩ cari is tineri, care e bătrân să-l erte Dumneđeũ». Și iată cum se vindecă: se caută măciucă de *scaiũ voinicesc*, până dăm peste una în care se află unul saũ doi germi (Penthina Gentianae). Se fierb germiĩ la un loc cu cõda mînzului și se bea... și îngieză, cum îngieză germiĩ în măciucă și se lungesce ca a calului.

În unele părți din Moldova se întrebuintesă infusia acestei plante ca diuretic la dropică.

Cõda șorocului, **Cõda șoricelului**, *Achillea Millefolium*, L. — Composeae.

Fõrte comună în țeră la noi, are reputațiune de plantă vulnerară, uscată și pisată se presară la răni, se mai pune printre degetele de la piciõre (j. Bacăũ). Pisată, mustõsă se pune la *păducei*.

Ciaiul de flõre și frunze se bea primăvara pentru curățirea sîngelui (j.

Némț) și pentru tuse (j. Sucéva). Pisată bine se amestecă cu usturoi și sare și se pune la masea, și numai începe măséua a trăsni și durerea se domolește (Satul Berta, j. Prahova).

Córda Elilor (j. Prahova), **Rătungióră**, **Rătundióră**, **Silnic**, **Pelungósă**, **Rănnuchióră**, *Ghlechoma hederacea*, L. — Labiatae.

Cresce prin locurile umbróse. Are un miros prea tare și puțin plăcut, amară la gust.

Ciaiu se bea în contra tusei, a afecțiunilor de pept și a ofteei. Fiértă în vin se bea pentru *pocitura din Ele*, *lovitura din Ele*. Băi calde se fac pentru vindecarea ologelei (Vasluiu). Frunzele se pun la bubóie.

Corn, *Cornus mas*, L. — Cornaceae.

Comun în totă România prin păduri și vii. Fructele se numesc *córne*. Decoctul de córne se bea în contra *diareei* și *disenteriei*. Copiii când țipă, de se încârligă la *inimă*, se ard nouă córne, se piséză și li se dă să le bea, cu apă dacă-i copilul mic, dacă e mai mare cu rachiú (j. Prahova). Cója de corn e bună de brâncă (j. Sucéva). Fructele se mai dau și la tifos (Czihak). — Frunze de corn și de mălin se fierb și se bea de *limbriei* în trei dimineți pe nemâncate câte o lingură. Cója de corn fiértă cu apă se bea pentru gălbenare (Sicla, lângă Râmnicul-Sărat).

Corobatecă, *Centaurea nigrescens*, Willd. — Synanthereae.

Prin liveđi și locuri josnice.

Se strînge când este în flóre, se fierbe în șese cofe de apă amestecate cu două cofe de vin, și se face feredeu, 4 sau 5 đile. Afară de acésta, se iea ca opt dramuri de rădăcină de *Festínade*, se fierbe în 150 dramuri de apă, până scade 50 de dramuri, și ceea-ce rămâne se bea la fie-care ceas câte-o lingură, pentru *pólă albă* (A. Panfil, Botoșani).

Tătarii și Armenii din j. Constanța fac băi copiilor bolnavi de convulsii, precum și celor cu dentițiunea grea și târđie. (V. Crăsescu).

Crapusnic, **Crăpușnic**, **Crăstăval**, *Cirsium Oleraceum*, Scop. — Synanthereae.

Pe lângă pârae prin finețe mlăștinóse.

Scăldători de copii pentru orí-ce bóle (Vasluiu). Cu decoctul se oblojesce și se bea, pentru durere de cap, speriatură, durere de picióre și de mână (Mihăileni).

În Bucovina, după cum spun femeile, «e bun de *umflături de bube* ce vin ca din senin pe trup, de *durere* la mână, picióre și cap, precum și de orí-ce alte *curățituri*. Aceste bóle se vindecă prin descánțele (Marian, în *Familia*, IV, pag. 259).

Crăița, veđi *Văzdógă*.

Creștinésă, veđi *Avrămésă*.

Crețișóre, **Plască**, **Pléscă** (Dr. Crăiniceanu), *Alchemilla vulgaris* L. — Rosaceae-Sanguisorbeae.

Pășunile de pe cóstele tuturor munților.

Ciaiu se bea pentru venin și scursori la bărbați și femei (Anica G. Stăchiță, Sl. Prahova). Pentru leucoree (Czihak și Szabo).

Crin, Crin-alb, Crin de grădină, Lilie, Lilie-albă, *Lilium candidum*, L. — Liliaceae.

Acastă frumoasă plantă, originară din Asia, cultivată în grădini, are florile albe, emblema purității.

Foile de flóre de crin (petalele), unse cu miere sau scuipat, se pun la *beșica cea rea*, la *bubă neagră* și la *tăetură*; pentru *beșica cea rea în gură*, se fierb în lapte dulce și se ține laptele cald în gură. Macerate în unt-de-lemn, se întrebuintează contra abceselor. Ciaiu de flóre de crin se bea pentru curățirea sângelui; din flori de crin mai fac femeile la țeră apă de obraz, se pun petalele pe o pânză subțire curată, de-asupra guri și unele, iar de-asupra pânzei se pune un capac cu jeratec, florile lasă din ele apa care se scurge prin pânză în olă.

Din cêpa de crin se prepară o alifie pentru creșterea sprâncenelor: se piséză o cêpa de crin dacă e mare, sau două dacă sunt mai mici, se pune într'o ulcică cu o lumînare de se și se lasă să fierbă împreună, apoi se ia se și curat de de-asupra, se spală bine în apă și se păstrează, cu această se unge în fie-care sêră, când se culcă, la sprâncene (Iași). Cêpa de crin galben fiértă cu rachi se bea pentru *trêpêd*.

Crucea pământului, Brâncă ursului, *Heracleum sibiricum*, L. — Umbeliferae
(Prin finețe, tuferișuri și poeni.

Se fierbe planta întregă și se tórna apa din cap bolnavilor de sperietură în zilele de sec; acel ce tórna dă cu mâna numai în jos, nu și în sus; operațiunea această să face în trei sfirșituri de lumină. Se mai întrebuintează pentru durere de șele (Brosceni, j. Sucéva), vătêmatură (Brosceni) și în scâldători (Iași).

Cucuta, Cucuta mare, Buciniș, Duda, *Conium maculatum*, L. — Umbeliferae.

Creșce prin locuri inculte, paragină, pe lângă garduri, locuri dosnice.

Oblojelile de frunze de cucută sunt reputate în popor ca calmante, se oblojesc mai cu sêmă abcesele. Sêmînța prăjită cu se și întinde pe o petică și se înfășoră la gât pentru gâlci (j. Botoșani). Cu zêmă de cucută fiértă, amestecată cu ulei se spală la rana mușcături de șerpe (Liuba și Iana).

La Tătarii și Turcii din jud. Tulcea foile de cucută în decoctuni și băi se bucură de o bună reputațiune în contra convulsiunilor.

Cuibul rînduneli, *Epipactis nidus avis*, Hall. — Archideae.

În pădurile din împrejurimile Iașului și în Moldova de sus.

Rădăcina acestei plante macerate în alcool se bea contra constipației (menționat numai după Czihak și Szabo).

Culeșul vacii, Urechia șórecului, Vulturica, Hultenióra, Hultenóla, Érba eretei, *Hieracium pilosella*, L. — Synanthereae.

Decoctul se bea pentru durere de pept.

Cucurbețica, Mărul lupului, Lepedătore, Remf, Bóșele popei, *Aristolochia Clematidis*, L. — Aristolochiaceae.

Comună prin vii.

Decoctul de flori și frunze se utilizează la spălarea rănilor și abceselor la om și animalele domestice. Scăldători și oblojeți se fac bolnavilor de brâncă. În Banat e cunoscută sub numele de *Pasulică* și se întrebuintează și acolo tot pentru vindecarea rănilor și a tuturor vătămăturilor și tăeturilor, la ómenī și la vite. Iată după Manguuca cum se procede: «Planta cu rădăcină cu tot se culege și se usucă, apoi se fierbe în oțet curat, ori vin roș bătrân, se face un stropitor de țevă de soc, și cu acesta se spală și se curățā mai de multe ori pe ți rana, vătămarea ori tăetura.

«După cum adeverește Ion Matesăranu din Oravița, unchiul său Michaiū a avut vre-o 20 de ani o rană de cele rele la un picior, și Costa Neda, conlocuitorul său, l-a vindecat cu această plantă. Pavela Lepa, judele comunal din Gherliște, cu această plantă a vindecat un cal al său care, cădend pe nisce stânci ascuțite, și-a tăiat piciorul de dinapoī până la os, făcendu-și o rană mare. Durerea unghiilor la vite, ba am auđit (serie Manguuca) că și frigurile la ómenī, se vindecă cu această plantă.»

Curechiū, Varzā, *Brassica oleracea*, L. — Cruciferae.

Se cultivā pentru usul alimentar. *Mórea* de curechiū murat se bea ca purgativ, mai este credința că vindecă *oftica* și *corul*. Contra durerii de cap se pun la cap frunze próspete de curechiū, cari se schimbā îndată ce se încăldesc. Frunza verde se mai pune la degerătură, arsură și rāni; fiértă în lapte dulce și ud de copil, se amestecă cu tărițe de grāū și se înfășurā capul bolnav de *strinsătură*. Pentru *bube dulci* se ard coceni de varzā, se pisézā și se amestecă cu unt (j. Muscel).

Pentru durere de șele să fierbe în apă curechiū verde și tărițe de grāū, peste terciul ast-fel format se presară praf de os de cap de căne ars și totul ast-fel călduț se aplică la șele (j. Iași).

Curpēn, Curpēn de pădure, Viță albă, Luminósă, *Clematis Vitalba*, L. — Ranunculaceae.

Păduri, tuferișuri, șanțurile și gardurile viilor.

Decoctul de frunze și flori contra gonoreei, leucoreei și maladiilor sifilitice; loțiuni contra rāei, a erupțiunilor pielei, a rănilor și a abceselor la om și vite. Scăldători de curpēn amestecat cu frunze de nuc, pentru copii slabī; în rachiū de drojdie, se bea pentru vătămătură (Ialomița). Pentru friguri, se pisézā și se légā la mână ca *buruiană de friguri* (veđi acest cuvint); sau se pórtā la mână o brățeā de curpen alb, și în loc ca bolnavul să se spuzescā la gură, se spuzesce la mână (Odobesci).

D.

Dafin, veđi salcām.

Dalac, Póma vulpei, *Paris quadrifolia*, L. -- Liliaceae.

Prin locurile umbróse din pădurile montane și subalpine.

Frunza se pune pe buba de *dalac*; decoctul se întrebuintează la spălarea rănilor învechite. Bóbele (fructele) ca vomitiv.

Darie, *Fedicularis exaltata*, Bess. — Scrophulariaceae.

Prin finețele din regiunea montană și subalpină. Decoctul se bea, iar cu buruena fiértă se oblojesce pentru durere de stomach.

Dediței, *Anemone Pulsatilla*, L. — Ranunculaceae. — Câmpiile de pe lângă păduri și colinele uscate.

Din frunze se face un ciaiü, care pentru durere de ochi se picură în ochi sau se spală. Din planta întrégă cu flori cu tot se fac scăldători (Czihak și Szabo).

Degetariță, **Degetar**, **Țița oei**, *Digitalis grandiflora*, Lam și *Digitalis lanata* Ehrh. — Scrophulariaceae. — Ciaiul de flori și frunze se bea de *astmă* și dropică cu durere de pept.

Dovléc, veđi *Bostan*.

Dracena, **Dracilă**, **Macriș de riuri**, **Acriș-roș**, **Lemn-galben**, *Berberis vulgaris*, L. — Berberidaceae.

Tuferișuri și lunci.

Dulcéta de fructe, pentru durere de pept. Zéma de fructe, amestecată cu apă, se bea ca rëcoritor în fierbințela frigurilor.

Drențe, *Callitriche verna*, Kütz. — Callitricaceae. — Prin mlaștină și bălți.

Decoctul pentru vătëmătură (j. Tecuciü), scăldători pentru durerea de picioare (j. Botoșani), precum și pentru cei ce suferă de lipitură.

Dumbăț, *Teucrium Chamaedrys*, L. — Labiatae. — Prin tuferișuri, pe marginea pădurilor, prin locuri aride și petróse.

Infusiune ca tonic, cu decoct se spală la abcesele de măseă. Pentru durere de pept se bea fiértă în apă, câte trei cesci pe ȃi (j. Tecuciü).

Dumbravnic, **Dobronic**, **Dobrovnică**, **Docrovnică**, **Dumbrajnic**, *Melitis Melisophyllum*, L. — Prin tuferișuri și păduri.

Ciaiul se bea pentru bătăi de inimă și dureri de cap nervóse (Czihak). Din frunzele uscate se fac țigări și se fuméză de cei ce au *cel perit*. Babele măi fac cu el de dragoste.

E.

Edera, **Edera-celor frumușele**, **Edera Zinelor**, **Hederă**, *Hedera Helix*, L. — Araliaceae.

Edera acoperă stâncele, zidurile și trunchiurile arborilor din pădurile umbróse.

Bóbele se întrebuintează ca febrifug. Planta întrégă cu rădăcini ca astringent contra diareelor și a scursorilor de sânge; fiértă într'o jumătate de ocă de apă, se bea pentru *năduș* (Buzëu). Edera cu perișor (Iuca), culcușul vacii și strătură, se fierb și se dă de bëtut bolnavilor de vătëmătură (Vasluiü). Ciaiul se bea pentru tuse (Slobozia, Iași).

Erică, Érbă-négră, *Calluna vulgaris*, Salisb. — Ericaceae.

Prin locurile nisipóse și petróse din pădurile munților.

Decoctul de flóri și de planta întrégă se bea de locuitorii de la munte contra diareei, disenteriei și hemoragiei.

F.

Fag, *Fagus silvatica*, L. — Cupuliferae.

Prin pădurile din regiunea montană.

Se despică fagi groși, se ieau fășiile subțiri de la mijloc cari învelesc măduva, se fac țigări din ele, și se fuméză pentru înădușelă (Iași).

Pentru *negi*: «Să se pună cenușă din lemn de fag în apă și acésta se fierbe mai bine de o oră și cu acéstă soluțiune să se spele negii de mai multe ori în ȕi.» (Liuba și Iana.)

Se fac rotițe de scórtă de fag de mărimea *bubóielor*, se pun pe buboiu și apoi legându-le în o cãrpă, se svãrlă în drum.

Fasole, Fasolea, *Phaseolus vulgaris*, L. — Papilionaceae.

Cultivate pentru usul alimentar.

Ca febrifug, se fierb într'o ulcică nouă frunze verđi sau uscate de fasole roșii și se bea câte o lingură de masă de zémă rece, în ȕiua când nu te prind frigurile.

Bóbele de fasole arse în foc, sau prăjite pe o mașină curată până se ard ca caféua, se piséză, se amestecă cu unt sau cu groștior și se unge pe obraz la *bube dulci*. Bóbele de fasole albe fierte și făcãluite se pun la *degerătură* (Odobesci); uscate se pun pe o cãrpă și se légă la cap, pentru durere de cap și scurgere de sânge (Giurgiú). Bóbe de fasole albe fierte la un loc cu 2, 3 rădăcinii de pătrunjel și o mână de făină de secară, până se fac un aluat, se pun pe pãntece la femeile ce suferă de durere de *mateă* în urma naserii.

Ferigă, Feregă, Feligă, Năvalnic, Érba șerpelii, Spasul dracului, Spata dracului, *Polypodium Felis-mas*, L. — Pteridophitae.

Prin locurile umede și petróse din pădurile umbróse montane și subalpine.

Decoctul de rădăcinii se bea ca vermifug. Rădăcina pisată se bea cu vin pentru durere de *inimă*. Copiia când nu merg curând în picior, se scaldă trei ȕile de-a rîndul cu frunze de ferigă (Vasluiú); scãldători de ferigă cu frunze cu tot și rădăcinii se fac pentru tóte bóbele la copii și ómeni mari (j. Bacăú).

Flórea sórelui, Sórea sórelui, *Helianthus annuus*, L. — Synanthereae.

Cultivată.

Se bea ciaiú și se udă și capul, la timple și la mólele capului, pentru ametelă și durere de cap; se mai bea contra tusei, nãdușelii, răgușelii, a coriului, a *věrsatului* de vînt și în contra *jolnelor*.

Pãrintele Marian ne spune că în *ȕiua Crucii* de diminetă, până nu răsare

sórele, strîng Româncele flórea acestei plante cu cotor cu tot și uscând-o o păstrează pentru tot anul. Iar când aű dureri de cap, pun o cantitate anumită din acésta flóre într'o ólá cu apă neîncepută și după ce o fierb bine, o trag într'o parte; cel bolnav se pune cu capul de-asupra ólei și stă în abur. Ca să nu trecă aburul pe de o parte, își pune un cérșaf (prostire) pe cap.

Altele iarășî vindecă durerea de cap în următorul chip: Pun să fiérbă într'o ólá *Sórea sórelui*, *Volovatic* sau *Volovaci* (numele latin a acestei plante nu l-a putut află părintele Marian) și Sudórea calului. Apoi tórnă apă din ólá într'o strachină, în care mai aruncă o piétră fierbinte. Cel bolnav iea un cérșaf în cap, se pune cu capul de-asupra strachinei și se aburește bine. Pentru *lapte de tóte semînțele*, veđi Harbuz.

Fragi, *Fragaria vesca*, L. — Rosaceae-Dryadeae.

Poenile pădurilor și colinele din tótă România.

Ciaiul de fragi uscați se bea când se opresce udul. Ciaiul de frunze se bea contra slabei digestiunii. Foi de fragi și de căpșuni pisate și amestecate cu sare se pun la masea. Cu zéma de frunze și rădăcină fierte se spală vitele în gură și la picióre, când sunt bolnave. Decoctul de rădăcină se bea pentru tuse. «Când ai friguri, caută unde află vara câte un fir de fragă singur crescut, iea din aceste 9 fire din rădăcină și fierbe aceste 9 rădăcină în 3 litruri vin roșu, până sécă de jumătate, să se strecóre și să se bea.» (Liuba și Iana.)

Fragă-tătărăscă, *Blitum virgatum*, L. — Chenopodiaceae.

Prin locuri inculte și pietróse, dărîmături, pe lângă ziduri și drumuri.

Fructele se întrebuintéză de țerance ca suliman (Czihak și Szabo).

Frasin, *Fraxinus excelsior*, L. — Fraxineae.

În păduri.

Frunzele se întrebuintéză în contra reumatismului și podagrei (Czihak și Szabo).

Frăsinel, *Dictamnus albus*, L. — Rutaceae.

Prin poeni.

Scăldători pentru slăbiciune și ametéla (Dolj). În rachiű de drojdie se bea contra epilepsiei și a crampelor.

Fumăriță, **Fumărică**, **Sefterea**, *Fumaria officinalis*, L. — Papaveraceae.

Prin locuri nisipóse cultivate și inculte.

Cu ciaiul se clătesce și se ține în gură pentru *Studenită* (Botoșani).

G.

Gălbinele, **Hilimică**, **Filimică**, **Filimină**, **Rușnică**, **Rușnică**, **Roșuliță**, **Rugiuliță**, **Roșióră**, *Calendula officinalis*, L. — Synanthereae.

Se cultivă.

Fiértă în vin se bea pentru *gălbenare*.

Garófa, *Dianthus*. — Cariophileae.

Rădăcina plămădită cu țuică se bea de gălbenare (Slănic, Prahova). Cu decoctul de garofe de câmp se spală la rănile cu viermi.

Gheorghina, *Dahlia variabilis*, Desf. — Synanthereae.

Ciaiu pentru scurgere și pólă albă (Sl., Prahova).

Ghințură, **Ghințurea**, **Guzură**, **Fierea pământului**, **Ochincele**, *Gentiana cruciata*, L. — Gentianaceae. — Pe coline și prin poenile din păduri.

Reputată ca febrifugă, în rachiū, vin ori apă.

Giugastru, *Acer campestre*, L. — Sapindaceae. — Prin păduri și tuferișuri.

Se scaldă copiii, ori de ce ar fi bolnavi (j. Prahova). Decoctul de cójă se bea contra diareiei, disenteriei și hemoragiei, se mai spală cu el la rani.

Ghisdeiu, *Lotus corniculatus*, L. — Papilionaceae. — Pășunile uscate și finețele din regiunea câmpenă și muntósă din tóta România.

Pisat și bėut în rachiū contra hemoragiei (j. Tecuciū). Decoctul se bea de trei ori pe ți câte un pahar pentru friguri, «că varsă tot veninul, de rămăne omul cum l-a făcut mă-sa.»

Grău, *Triticum aestivum*, L. — Gramineae.

Se cultivă.

Se pun câte-vă bóbe de grău pe un fer înroșit în foc și se apasă asupra lor cu un vătrar fierbinte, iar cu arsura ce rămăne din ele se unge la *pe-cingenă* (j. Botoșani).

Ciaiu de tărițe de grău bătut cu zahar și gălbenuș de ou prósplet se bea séra la culcare pentru răgușelă.

Scăldătorii de tărițe amestecate cu scuturătură de fin pentru rēcělă.

Tărițe cu apă caldă făcute cataplasma pentru durere la stomach; cataplasma de tărițe de grău cu cărămidă pisată și rachiū de drojdie se pune la ósele fracturate, legându-se apoi cu scândurele (Mehedinți).

Făină de grău cu drojdie de vin se fac plasturi pentru durere de pantece (Giurgiū).

Pentru durere de măséa se înfășură falca bolnavă cu un săculeț de tărițe fierbinți.

Pentru scăldături, mai veți Bujorul.

Pentru arsuri se face aluat din făină de grău, care se întinde ca pătura de aluat, acésta se unge cu uleiū de crin, iar în lipsa acestuia cu unt-de-lemn și se pune pe arsură (Liuba și Iana).

Grăușor, **Untișor**, *Ranunculus Ficaria*, L. — Ranunculaceae.

Decoet de planta întregă ca apă de gură (Czihak).

Gutuū, **Gutăiū**, *Cydonia vulgaris*, Pers. — Rosaceae-Pomaceae.

Acest arbore se cultivă prin liveți.

Ciaiu de simburii de gutuū cu puțin zahăr se bea pentru tuse și răgușelă.

Zéma de frunze de *gutui*, curpen de castravete și *vermari* (o buruénă?), pisate tóte la un loc, se stórcé în rănile cu viermi (Iași).

«Semintele de gutui servesc la multe persóne pentru a prepară o apă pentru ochi: se ieau 40 simburii de gutui și se pun în 100 dramuri apă lim-

pede, rețe, se agită puțin, după care se îmmóie cârpele curate și se pun pe ochi.» (Bartolomeu.)

H.

Harbuz, Moldova. Pepene verde, Muntenia. Lubeniță, Oltenia, *Citrullus vulgaris*, Schrad. — Cucurbitaceae.

Se cultivă pentru usul alimentar.

Copt la cuptor, se scurge zéma și se bea, iar cu miezul cald se oblojesce de *rast*.

Sîmburiî servesc la prepararea vestitului medicament popular: *lapte de tóte semînțele*, care se prepară în modul următor: se piséză la un loc câte două linguri de sémînță de Harbuz, Castraveți, Zemos, Bostan alb, Bostan galben și Sórea sórelui.

Se picură peste ele în piuliță puțină câte puțină apă caldă, se mestecă bine, se strecórá prin o pânză désă nouă și se dá de bėut bolnavilor slăbiți tare după o bólă lungă (convalescență) ca să se întărescă.

Hemeiú, Hameiu, *Humulus Lupulus*, L. — Cannaboideae.

Pe marginea pădurilor prin tufărișuri, pe garduri.

Lăutori de flori și frunze pentru rofi și alte bube în cap; scăldători pentru copiii jigăriți. Când se sgărcesce mâna sau piciorul, se fierb frunze și flori în lapte până se îngroșe, se face cataplasma puindu-se la locul păti-maș séra, se schimbă a do ua și dimineța, repetindu-se de mai multe ori.

Holeră, Choleră, Cornuță, Scaete muscălesc, Pălămidă, *Xanthium spinosum*, L. — Ambrosiaceae.

Prin locurile inculte, părăgini, drumuri, răspândită în tótă țera.

Decoctul de scăiúți se bea ca diuretic (Botoșani). Zéma de rădăcină pisată se bea pentru choleră (Buzéu). «În Bucovina femeile în timp de choleră, o smul cu rădăcină cu tot și fierbând-o într'o ólá cu apă, beau zémă ce ese dintr'insa și afirmă că mulți se însănătoșeză. Alții iarăși fierbend mai multe rădăcini de holeră de odată, și turnând apoi zéma acésta într'o puțină, scaldă într'insa pe cei bolnavi de holeră, cari îndată se și vindecă.

«Mulți Români afirmă că în anul 1848, când holera a bătuit fórte tare Bucovina, numai cu zémă din spinul acesta au scăpat de mórte.

«În timp de holeră e bine să și afumi casele cu acest spin, căci ast-fel tot réul se depărtéză de dinsele și holera nici nu se póte apropiá.» (S. Fl. Marian, în Albina, anul III, pag. 326.)

Hrean, Hrean, *Cochlearia officinalis*, L. — Cruciferae.

Prin locuri argilóse și umede.

Turtă de hrean ras pe rădětóre, mălaiú, meiú, miere de faguri și sare, tóte puse pe piele de cal, se pune la gât pentru gâlcí (j. Dâmbovița). Turtă de hrean, mestecat cu făină de grâu și cu oțet, se pune la cap pentru durere, sau numai se miróse ras própșet pe rădětóre pentru guturaiú și durere de cap.

Dulcéța de hrean se iea diminéța și séra câte o linguriță pentru tuse măgărăscă.

Frunză, rădăcină, sare, usturoi și cărămidă nouă se pun într'o ólă, se tórnă peste ele apă clocotită și se aburesce posteriorul celor bolnavi de *tránjă*.

Rădăcina rasă pe răđetőre se mai pune la junghiú în loc de muștar.

De *studenită* se rade o lingură de hrean, se pune într'o litră de rachiú tare, se lasă să stea o ți și o nópte, se strecórá și cu acest rachiú se clătesce bolnavul în gură de 3—4 orí pe ți, timp de 20 de țiile.

Holbură, Volbură, Rochița rínduniceí, *Convolvulus arvensis*, L. — Convolvulaceae.

Contra negeilor și bătăturilor (Czihak și Szabo).

I.

Iérbă-dulce de munte, Ferecí, Ferecúță, *Polypodium vulgare*, L. — Pteridophitae.

Decoctul se bea pentru afecțiunile pulmonare. Plămădită cu țuică, se bea de arsătură la inimă și umflătură în capul peptului (j. Prahova).

Iérba ferului, Rínduniță, Brilióncă, *Vincetoxicum officinale*, Moench. — Asclepiadaceae.

Prin finețele de prin păduri, prin tuferișuri și locuri pietróse.

Pentru vătémătură și farmece se crede că cu acéstă plantă vrăjită se póte deschide orí-ce încuitóre. Se crede că la Símziene, pe la mieđul noptii, dacă ieí un lacăt încuiat, îl legí cu ață și-l tragí prin érbă, pe unde cređi că ar cresce acéstă plantă, cum s'atinge lacătul de *érba fiérelor* se deschide și ast-fel căutând prin apropiere o poți gási. Se mai crede că ariciul o aduce la Símziene și o pune la cuibul seú, de unde o poți lua. Dacă nu o afii la cuibul ariciului, să ieí puii lui să-í închiđi îngrădindu-í cu bețișóre de fier. Ariciul neputénd străbate merge de caută *érba fiérelor* și atingénd bețele de fier, acestea se frâng și ast-fel póte străbate la puii seí. Atunci omul care stă la pândă se duce și iea iérba din gura ariciului (Mangiuca).

Iérbă-grasă, Porcină, *Portulaca Oleracea*, L. — Portulacaceae.

Bună pentru românul slab care vrea să se îngrășe, se pune în fierturi (fasole, borș) (Sfetesci, j. Prahova).

Zéma de érbă grasă servesce la spélarea rănilor cu viermi în orí-ce părți ale corpului (Petriceni, j. Dorohoiú).

Iérba lui Tatin, veđi *Tătánésă*.

Iérba mare, *Inula Helenium*, L. — Synanthereae-Asteroidae.

Prin finețele umede pe lângă pírae.

Ciaiul de rădăcină uscată se bea pentru înădușélă (Mihăileni). Fiértă cu vin alb, se bea pentru oftică câte un pahar diminéța și altul séra, la treí sfirșituri de lună (după ce se pișcă luna) (Bacăú). Tot pentru oftică se iea

rădăcină de I. mare și Iérba lui Tatin, se rad pe rădětóre de verđi, se amestecă cu miere și se iea câte o linguriță în fie-care diminéță (Bacău). În Gorj se mai numesce *Homan* și cu ea se vindecă febra tifoidă, ăisă *bóla-mare*. Cu rădăcina fiértă, în apă se laů fetele, mai cu sémă în ajunul Sf. Teodor, care cade Sămbăta în cea dintăi săptămână a postului Pascelui; cine se spală cu érbă mare la acéstă ăi, va fi cu capul curat tot anul, fără mătréță și nu va căde nici un fir, ci din contră va cresce, devenind móle și frumos. În Bucuresci, în acest timp, se aud strigând țigăncile cari cutreeră mahalalele cu o traistă în care aů rădăcină de érbă bucățele și înșirate pe câte o sfóră: «Érbă mare de laut și de miros». În multe case se afumă cu rădăcină de érbă mare pentru curățirea aerului.» (Bartolomeu.)

În Banat se numesce *Oman* și se întrebuintéază, după cum ne spune Man-giuca, în modul următor :

«În nóptea de Sf. Teodor, la mieđul noptii, fetele se duc în pădure la locurile cunoscute unde cresce omanul, ducënd cu sine pâne și sare, apropiindu-se cu locul de oman, dăruesc pânea și sarea dinsului, punëndu-l la rădăcina lui, descântând ast-fel :

«Oman mare, domn mare,
Eű îți daű ție pâne și sare,
Iar tu dă-mi o códă de pěr mare.».

«După acésta săpând și luând rădăcina de oman, acasă o fierb, și în crepat de ăiuă își spală capul cu omanul fiert, apoi cu ochii închiși, într'aceea căutând scurt la pămînt (spre a nu vedé vre-un animal cu códă de pěr scurt, mâța), ast-fel își șterg capul, și despletite se duc în grajd, unde trag calul (boul, vaca) de códă, poftindu-și să le crească și lor asemenea de lungă códă.»

De holeră se afumă cu érbă-mare.

Iérbă-roșie, Răculet, Rădăcina șerpilor, Nodurariű, *Polygonum Bistorta*, L.— Polygonaceae.

Uscată și pisată se presară la rănile cu viermi, iar cu decoctul se spală.

Iérba stupului, *Melissa officinalis*, L. — Labiatae.

Ciaiu și decoctul pentru durere de stomach, colici și diaree.

Iérba surpăturii, Feciorică, Iérba feciorilor, Iérba feciórei, *Herniaria glabra*, L. — Paronychiaceae.

Pe câmpuri nisipóse și sterile, pe coline aride și pietróse. Se crede că vindecă *surpătura*. Ciaiu și oblojelí. Bănățeniű aű credința că cu acéstă bu-ruénă descântată se vindecă *Datul* și *Faptul*.

Iérba tâlharului, Iérba S-tului Cristofor, Iérbă de orbanț, *Actaea spicata*, L.— Ranunculaceae.

Reputată pentru vindecarea *orbaltului* și a tăeturilor. Decoctul contra răei la om și la vite.

Iérba untului, Flórea untului, Verigel, Verițel, Crăliciű, Săgéta lui Dumneđeű, *Orobanche cruenta*, Bertol. — Orobanchaceae.

Tuferișe, rărișe de pădure, livezi, în regiunea montană și submontană. Se pisază, se topesc împreună cu grăsimi de vaci și cu această alifie se unge pe spinare de durere.

Ierba urechii, Urechelniță, Urechiușă, Ierba de urechi, Ierba ciutei, Ierba tunului, Varză de stâncă, *Sempervivum tectorum*, L. — Crasulaceae.

Pe stâncile calcare din munți.

Zéma de buruena prospătă pisată se storce în urechi pentru durere. La bătătură se lăgă o frunză.

Ierba vătămătruii, *Crypsis aculeata*, Ait. — Gramineae.

În rachiul de drojdie se bea de vătămătură.

Ienuper, Iuniper, Iniper, Inipahar, Cetena, Archiș, *Juniperus communis*, L. — Coniferae.

Prin pădurile stâncose și pășunile din regiunea montană și subalpină.

Este una din plantele reputeate în popor contra dropiceii și ca diuretic. Bóbe de Iniper, rădăcină de pătrunjel și rădăcină de urzică în cătime de o potrivă, se fierb în apă până scad jumătate, se strecoră și se bea de mai multe ori pe zi câte o cescă pentru *dropică*, *scursuri* și pentru ca să mērgă udul. Tot pentru aceste bóle se mai face un decoct tare de bóbe, se amestecă cu jumătate lapte și se bea. Cu alifie de Ienuper se frecă ușor pe părțile umflate de dropică, pe pantece și picior. Cu bóbele se mai afumă prin odăi pentru a îndepărtă bóbele molipsitoare.

Inul, *Linum usitatissimum*, L. — Linaceae.

Cultivat și subspontan.

Ciaiu de semințe de in pentru tuse. Uleiul de in se pune pe o cârpă la arsură, din făină de in și cartofi fierți pisați se fac plasturi ce se pun la umflături și abcese ca să cōcă (Dolj). Semințele fierte mult, până formeză un mucilagiū, se întrebuinteză ca cataplasma emolient, mai cu sēmă la femeile cari aū născut de curând și cari aū dureri prea mari (Bartolomeū).

Iovă, Răchită-puturósă, Răchită-móle, *Salix caprea*, L. — Salicaceae.

Prin pădurile umede din regiunea montană.

Cu crengi de Iovă se fac băi calde pentru junghiuri și alte bóle ce se capetă din rēcělă, precum și din ursită, (Vasluiū). Se duce baba în zorii zilei cu pâne și sare pe care le pune la rădăcina iovei, și dice: «Sfintă Iovă, te dăruesc cu pâne și sare, iar tu să-mi dai lēc și sănătate»; apoi o fierbe în apă și face scaldători din ea pentru junghiuri (Lucreția Stan, Tutova).

Isop, *Hyssopus officinalis*, L. — Labiatae.

Se cultivă prin grădini.

Ciaiu se bea pentru tuse și afecțiuni pulmonare.

Ismă, vezi *Mintă*.

J.

Jugastru, vezi *Giugastru*.

L.

Lăcrămioră, Mărgăritărel, Mărgăritare, Suflețele, Clopoțele, Cerceluși, Flórea Turcului, *Convallaria majalis*, L. — Liliaceae.

Prin pădurile umbróse, în tótă România.

Cu ciaiü de lăcrămióre se tãmăduesce póla albă (Botoșani). Din flóre se prepară o apă de obraz, cu credința că cine se spală cu ea se face obrazul alb ca laptele.

Lale, *Tulipa*, Tournef. — Liliaceae.

Introdusă și în cultură și vulgarisată.

Frunză de lale albă pisată, amestecată cu slănină veche și prăjită în unt-de-lemn, se pune la rănî.

Laptele cânelui, Laptele cucului, Buruénă de negei, Buruénă măgărăscă, Aior, Aior, Arior, *Euphorbia helioscopia*, L. — Euphorbiaceae.

Prin locuri de cultură, locuri de arătură, holde, pe la garduri rustice (Grecescu).

Se rupe planta și cu laptele care curge se ung *negeii*, *pecingena* și unghiile *stricate*. Sămînța și planta întrégă se mai întrebuințéză ca vomitiv, și în j. Sucéva ca febrifug. În j. Tecuciü, se piséză și-l bea cu apă ca să fie mai puternici, alții îl storc de zémă și o beaü cu apă. Se mai fac și hapuri din laptele stors din aior îngroșat cu făină de grâu și se ieaü ca purgativ.

Laur, Alaur, Ciumăfaie, Ciuma fetei, Turbare, Bolândariță, Měrul porcului, *Datura Stramonium*, L. — Solaneae.

Fórte comună prin locuri inculte, păragine, garduri, drumuri. Poporul întrebuințéză semințele și frunza.

Se iea câte-vă semințe, se piséză, se pun într'o lingură cu apă și se beaü pentru friguri; se mai bea pentru friguri o ceșcuță de zémă, după ce s'a pisat și s'a stors buruéna, deși bolnavul inebunesce puțin, pe o și saü douë, dar apoi se vindecă (Vasluiü).

Pentru *pântecarie cu sânge* se iea o măciulie, care e ca o nucă ghimpósă (fructul); măciulia are mai multe despărțituri cu semințe negre, se iea sëmînța din o singură despărțitură, se arde, se face praf și acel praf se împarte în nouë părți; din acele nouë părți, opt se lépädă, iar o parte se împarte în trei și din aceste se dá pătimașului câte una în trei dimineți, cu câte puțin rachiü să beä (Botoșani). Zéma própșetă de frunze verđi strivite se stórce la rănile cu viermi.

Când sparge *udma* se pune o frunză de laur pe ea. Pentru ciumă se afumă cu *ciumăfaie* uscată (j. Sucéva); se piséză și se pune la bube.

În Banat acéstă plantă se mai numesce *Cornuță* și *ërba silnicii* (Manguica).
Leandru, veđi Oleandru.

Lemnul Domnului, Lemnuș, *Artemisia*, *Artoanum*, L. — Synanthereae.

Se cultivă prin grădinile de la oraș și de la țără, este un subarbust ale cărui frunze frecate între degete exală un miros plăcut de cójă de alămăie.

Fiert cu vin, se pune cât se póte suferi de fierbinte pe o cârpă la locul unde se simte *junghiul*; cules în ți de sec se fierbe și apoi se mestică zéma cu miere și se unge în gură copiii pentru *plesne*; saũ mestecă în gură o crenguță. Fiert cu smicele de măr dulce, se spală de *cel perit* (j. Sucéva).

Se mai întrebuintează în Bucovina în următorul mod, pentru *durere de dinți*, *durerea de ochi* și *cel perit*:

«De *durere de dinți* și *măsele*, se clătesce în gură cu decoct de rămurele.

«De *durere de ochi* se vindecă, dacă se iea mai multe frunzișore de Lemnul Domnului și le usucă bine. După aceea le piséză mărunțel ca *tabacul*. Apoi face două turtițe de céră curată de casă. Turtițele acestea cari aũ mărimea unui *puișor*, le presară cu pulbere de Lemnul Domnului și séra când se culcă, le pune la géna ochiului ce-l dóre și așa le lasă apoi peste tótă nóptea, căci ele aũ puterea de a scóte tótă durerea din ochi. Iar după ce ese durerea din géna, o unge cu o peniță cu *miere stridie*. După acésta, prăjesce făina de păpușoiũ și învéluid-o într'un petic de *in* o pune asemenea la ochi.

În contra *celui perit* se întrebuintează în mai multe feluri: Unele usucă frunzele sale bine, apoi le frécă în palme, până ce se fac ca *făina* și acésta o presară pe cel perit; saũ amestecă făina cu grosior, adecă cu smântână dulce și apoi cu acésta se unge la cel perit. Altele, după ce-l usucă bine și-l frécă mărunțel, până se face ca făina, îl dá celui ce are cel perit și-l trage pe nas ca *tabacul*.» (S. Fl. Marian.)

Leuștén, Buruénă de lungóre, *Levisticum officinale*, Koch. — Umbeliferae.

Naturalisat și vulgarisat pentru usul alimentar.

Este una din plantele cele mai reputate în popor contra tifosului. Se móie un cérșaf în oțet de vin fiert cu rădăcină de leuștén și se înfășură bolnavul de *lungóre* (Strâmbeni, j. Prahova), saũ i se face abur cu o cărămidă fierbinte, peste care se tórnă oțet de vin fiert cu usturoiũ și rădăcină de leuștén; saũ se iea trei rădăcini, se pun în o căldare, se aduce apă ne-incepută fără a vorbi cu cine-vă și când se întórce de la apă, apucă când cu o mână, când cu alta ce găsesce pe jos și aruncă în cofa cu apă. Tórnă apa peste rădăcină, le pune pe foc să se încăldéscă, dar nu mai pune alte lemne decât acelea cari le-a pus odată. Acéstă apă caldă se tórnă în capul bolnavului (bolnavul fiind într'o albie); după ce s'a spelat bolnavul, se sue în pat și-l învelesce cu 9 țóle, până înădușe și se usucă apa de pe el (Buzéu).

Ciaiul se bea pentru tuse cu guturaiũ. Pisat, se pune la rănă (Ialomița). Rădăcina pisată și opărită se pune caldă la junghiũ (j. Prahova).

Lepuși de capră (j. Prahova), Cinstet, Cocean căprese, *Salvia glutinosa*, L. — Labiatae.

Prin locurile umbróse din pădurile regiunii montane și subalpine.

Se sapă rădăcina, se fierbe și se spală în cap pentru ametělă (j. Prahova).

Liliac, Mălin roșu, Iorgovan, Scrinte, *Siringa vulgaris*, L. — Oleaceae.

Spontan și în stare sălbatecă.

Ciaiu de flóre de liliac alb se bea rece pentru scurgere de sânge la femeï (Mihăileni).

Foile fierte în lapte dulce pentru pete de obraz.

Liliac, bobovnic și vetrice; pisate se pun la frunte, însă pe rînd, pentru durere de cap (Vasluiu).

Limba vecinei, Limba cerbului, Năvălnic, *Scolopendrium officinarium*, Sw. — Pteridophitae.

Pe stâncile umbróse din pădurile subalpine și montane.

Ciaul pentru tuse cu flegmă (Mehedinți).

Linariță, In sălbatic, Buruénă de in, Inișor de alior (j. Tecuciú), *Linaria vulgaris*, L. — Scrophulariaceae.

Ciaul în contra hemoragiilor.

Lipici, Torțiel, Turtel, Intorțiel, Borangic, Pêrul Sf. Marii, Iriță, Iniță, *Cuscuta europaea*, L. — Convolvulaceae.

Parasită pe urzică, cânepă, boz și alte plante.

Fetele la țéră aú obiceiul să pórte la brâu lipici și frunză de plop, cu credința că tóte treburile merg bine, se lipesc toți de ele și cum bate plopul, așa bate inima flăcăilor după ele (j. Prahova).

Fiert, tăiat și amestecat cu tărițe se dá la rățusce și la bobocii carí ologesc.

Luminărică, Luminare, Luminărica Domnului, Coda lupului, Coda boului, Coda vacii, Corovatic, Pur, Lipan, *Verbascum phlomoides*, L. — Scrophulariaceae. —

Ciaul de flóre de luminărică cald, când cade gutunarul la pept. Plămădită cu rachiú de drojdie mai multe țile, se bea pentru gálbenare și friguri; fiértă cu lapte se bea pentru nádușelă (Iași).

Ciaul de rădăcină pentru durere de stomach.

Când o vită are rană cu vermí, românul merge la câmp unde crește luminărica, apucă buruéna de vírf, o plécă la pămînt, pune o piétră peste ea și o sorocesce, dicéndu-i: «Luminărică, dacă până în trei țile nu mi-i scóte vermií de la cutare vită (pomenesce numele vitei), nu-ți voiú da drumul de aici.» După trei țile viermií din rană dispar, de unde apoi românul ridică piétră, lăsând buruéna liberă să se ridice; în unele sate se țin bucăți de luminărică în casă, cu credința că fug ploșnițele.

M.

Mac, Mac de câmp, Mac-roșu, florile paparóne, *Papaver Rhoeas*, L.

Mac de grădină, Mac, *Papaver somniferum*, L. — Papaveraceae.

Ciaul de căpățini (fructul) de mac se dá de bėut copiilor carí nu aú somn. Cu decoctul li se face scăldători.

Semințele de mac cu miere de fagur se daú pentru surpătură (j. Sucéva). În rachiú de drojdie se bea pentru friguri (j. Prahova). Pentru tuse la

copii se dă ciaiū făcut din gămălii de mac (cója fructului) (j. Tecuciū). «Paparónele sunt fórte des întrebuiñate de populațiunea rurală, cu credință că dând ciaiū de paparóne la copiii bolnavi de vërsat sau pojar, îl fac să ėsă afară mai iute și se curăță mai lesne de el.» (Bartolomeū.)

Se mai întrebuiñeză în Bucovina ca léc pentru *për*, pentru *uimă*, precum și pentru multe alte *bube*: Ceii ce capetă *për* la vre-un deget, mână sau genunchi, culeg mac cu rădăcină, și îl pun într'o ólá să fiérbă. Tot în acea ólá pun cenușă și fac un fel de leșie, și cu leșia acésta apoi, când e numai de a bé călduță, spală mâna ori piciorul la care se află *përu*. Și dacă *përu* se spală mai de multe ori cu leșie de acésta, preparată din mac și cenușă, trebue numai decât să se vindece.

Ceii ce au *uimă*, fac lapte din semințe de mac, o udă cu lapte de acesta, o presară apoi cu puțină sëmînță tot de mac, și așa repetându-se acésta în mai multe rinduri, uima dă înapoi și se vindecă. Sëmînța de mac cu miere și cu pânză de păiengen se întrebuiñeză de către românce ca alifie la mai multe bube, ca să spargă și să ėsă dintr'insele rëutatea afară (S. Fl. Marian).

Măcieș, veđi *Trandafir*.

Măcriș, *Rumex acetosa*, L. — Polygonaceae.

Prin finațe, poene și păduri.

Decoct de frunze ca rëcoritor contra fierbințelii la friguri. Măcriș și sofran făcut cu rachiū de drojdie se bea pentru gălbenare (j. Ialomița).

Măcrișor, **Măcrișul epurelui**, **Măcriș epuresc**, **Măcriș-trifoi**, **Măcriș-păsăresc**, *Oxalis acetosella*, L. — Geraniaceae.

Ciaiul de frunze próspețe contra frigurilor.

Magheran, *Origanum Majorana*, L. — Labiatae.

Se cultivă prin grădini.

Ciaiū de magheran cu zémă de lámăie se bea pentru oprirea menstruației (j. Prahova). Femeile cari vor să nu facă copii, fierb trei crenguțe de magheran cu o bucățică de săpun prost și fac injecție, după ce au avut relație cu bărbatul.

Mălaiū, veđi *Păpușoiū*.

Mălin, *Prunus Padus*, L. — Rosaceae.

Decoctul de cójă ca astringent și la spélarea rănilor. Mălinele negre (fructele) pentru gălbéză (Radașani, j. Sucéva).

Măliniță, **Lemnul cânelui**, **Lemn-căinesc**, **Mălin-negru**, *Ligustrum vulgare*, L. — Oleaceae.

Cója se întrebuiñeză ca antiscorbutic.

Mama-pădurii, *Asperula odorata*, L. — Rubiaceae.

Cresce prin pădurile umbróse.

În infusiune în contra tifosului și în scăldături la copiii slăbiți.

Babele din j. Iași, sub numele de mama pădurii, mī-au prezentat în tot-deauna *Lathrea squamaria*, L., numită în alte părți și *Flórea șerpelui*, *Cu-*

curuz de pădure. Decoctul se bea pentru vătămătură. În Giurgiu se pörtă ca amulet la gât.

Măua Maicii Domnului, *Anastatica Hierochuntica*. — Cruciferae.

Cresce prin stepele din Egipt, Arabia și Siria.

Numirea vulgară a acestei plante provine din cauza proprietăților sale higrometrice, fiind-că la uscăciune ramurile ei se string ca o mână închisă, iar la umezélă se deschid. Femeile cu dare de mână o cumpără de pe la călugări și o țin la icóne împreună cu cele sfinte, avënd credința că dacă se deschide în timpul când o femeie se necăjesce de facere, ea naște cu ușurință. Planta de sigur că se deschide îndată ce o apropie de nas.

Măr-pădureț, *Pyrus acerba*, D. C. și **Măr-dulce**, *Pyrus Malus*, L.—Rosaceae-Pomaceae.

Spontan și cultivat.

Merele pădurețe se fierb, zéma se îngroșe cu țărițe de grâu, se întinde pe o petică și se pune pe pântice la *rast*. Cu decoct de crenguțe de *măr dulce* se oblojesce pentru bube dulci și cel perit. Tot pentru *cel perit* se mai oblojesce cu cójă de măr dulce fiértă cu cimbrisor (j. Sucéva).

Merele cópte în unele părți se crede că sunt bune pentru tuse. În Rădășani, j. Sucéva, se face o bortă într'un măr domnesc, se pune în ea piper pisat, se cóce la foc și se mănâncă pentru tuse.

Mărarul, *Anethum graveolens*, L. — Umbeliferae.

Cultivat și subsPontaneu prin gunóiele grădinelor. Ciaiul de mărar amestecat cu sulfina se bea pentru guturaiu cu tuse.

Sēmînța pisată se dă de bēut copiilor pentru limbrici.

Mărgăritar, veđi *Văsc*.

Mărgăritărel, veđi *Lăcrămióre*.

Măsălarită, **Măsăleri**, **Nebuariță**, **Sunătóre**, *Hyoscyamus niger*, L. — Solanaceae.

Erin locuri cultivate și inculte, dărimături, gunóie, pe lângă locuințe și drumuri.

Este una din plantele cele mai reputate în popor pentru durerea de măseă, de unde a și luat numele de măsălarită. Decoctul cald de plantă se ține în gură la măseă, apoi îl varsă și se clătesce cu apă curată și nițel rachiú; tot pentru durere de măsele fac babele *aburi* și *fumuri* cu semințe și frunze uscate de măsălarită. Rădăcina pisată bine, mustósă, se pune la falca unde e măséua bolnavă.

Frunzele se mai pun la abcese și bubóie ca calmante. Cu zéma de măsălarită fiértă amestecată cu oleiú se spală rana mușcăturii de șérpe (Liuba și Iana). Contra durerii de măsele se întrebuintéză acéstă plantă și în Banat și Bucovina (Mangiuca și Marian, *Familia*, loc. cit.).

Bulgari și Nemții din Dobrogea fac în potriua insomniei la copii băi de măsălarită.

Măslinul, *Olea europaea*, L. — Oleaceae.

Fructele sale numite măslina, pisate cu simburii cu tot și amestecate cu mă-măliguță caldă, le întrebuințază poporul la gâlcii (Botoșani).

Simburii uscați și pisați se pun într'o luleă veche (întrebuințată), căreia i se pune o trestie nouă în loc de ciubuc, se pune apoi un cărbune, se fuméză și fumul se ține în gură contra durerii de măseă. Pentru *cur de găină* se pune o măslină în spuză, se desface, i se scóte simburele și se pune la locul bolnav.

Mătasea bróșcei, mătrecă de apă, *Conferva vulgaris*. — Algae.

La suprafața și în fundul apelor dulci.

Se întrebuințază contra arsurilor și a umflăturilor, se pune la locul dureros, cu credința că trage focul și durerea.

Mătrăguna, Mătrăguna-Dómnă-mare, Mătrăguna-érbă-mare, Împărătesa-bu-rucenilor, Círeșa lupului, Érba codrului, Nădragulă, Mătrăgiune, *Atropa Belladonna*, L. — Prin păduri de dumbrave și codri, locuri umbróse dosnice.

Frunzele se întrebuințază ca cataplasme la abcese și contra idrofobiei la om și la vite.

Se afumă pentru vînturile rele (Iași). Se face cu ea de dragoste și de urit: când e pentru *dragoste*, se duce în pădure, o rupe cîntînd și o pórta cu sine; când e de *urit*, o rupe plîngînd și huind și o dá flăcăului său fetei, căreia îi face de urit ca să o pórte fără să scie (Mihăileni). O mai daú în bătură, când aú necaz pe cine-vă, de-l înnebunesce.

Cei ce aú friguri, după ce o sapă sau o rup, se légă cu dinsa la cap și ast-fel de multe ori se vindecă; atáta e rěú că acest medicament cam înnebunesce pe cei ce-l întrebuințază, dar nu după mult timp acéstă neplăcere dispăre.

Dacă cine-vă are *durere de măsele* și prin urmare se umflă fórté tare la fâlcii, să ieă o frunză de mătrăgună, să o ungă cu unsóre de gâscă și să o lipescă la umflătură, atunci cui îi este de léc, îndată se vindecă.

Mătrăguna e tot atát de bună și la alte umflături, precum la *sugel* (S. Fl. Marian).

Mături, Mături de grădină, *Kochia Scoparia*, Schrad. — Chenopodiaceae.

Cultivată și subsontană.

Cu crengi de mătură părăsită se descántă de speriat.

Meiú, *Milium effusum*, L. — Gramineae.

Prin pădurile umbróse.

Pásatul de meiú fiert și făcut ca mămăliguța móle, se întinde pe o petică, peste care se presară rădăcină pisată de pătrunjel și se învlesc bóșele (testiculele), când se umflă (Botoșani).

Mestécán, *Betula*, L. — Betulaceae.

Zéma care se capěta prin bortelirea arborilor se bea ca rěcoritóre. Pentru *pecingenă* se face următorul léc: Pe un topor înfierbîntat se pune o nuelușă de mestécán, nuelușă lasă să curgă din ea o zémă négră, cu acéstă zémă se unge la locul unde se află pecingena.

Mierea ursului, Pulmărică, Pulminarea, Érba plumănei, Cuscrișor, *Pulmonaria officinalis*, L — Boragineae.

În multe localități din țară, această plantă este întrebuințată pentru a vindecă tusea și afecțiunile pulmonare.

Mintă, Ismă, Mintă-sălbatecă, Mînta calului, Voșteniță, *Mentha sylvestris*, L.

Mintă-piperigă, *Mentha piperita*, L. — Labiatae. Acésta din urmă e mai bună de léc că e «iute ca spirtul».

Ciaitul se bea pentru durere de pânțete, stomach, trépăd și trépéd cu sânge.

Pentru durere de dinți se ține în gură rădăcinii de ismă pisată și cu rachiū.

De ciurmurluélă, ca să péră sila (gréța), se frécă pe corp cu ismă pisată și oțet și se pune și la inimă (Dolj).

Pentru cholera, veđi *Trandafir*.

Pentru *orbalf* se unge cu miere și se presară cu praf de frunză de mîntă uscată.

Mai este Isma-broștescă, (j. Prahova), Mînta bróscei, *Mentha aquatica*. — Cu crenguță de acésta te scarpini în ureche, când te mănâncă.

Morcov, *Daucus*, *Carota*, L. — Umbelliferae.

Se cultivă pentru usul alimentar.

Copt și sfărmat se pune la copii pentru bube dulci. Crud, ras pe rădětóre, se pune la rană cu viermi. Dulcéta de morcov ras pe rădětóre se dá pentru tuse măgărăscă (Botoșani).

Muma pădurii, veđi *Mama pădurii*.

Mușcatul dracului, *Scabiosa columbaria*, L. — Composeae.

Se fac scăldături pentru copiii noū născuți.

Mur, Rug de mure, *Rubus fruticosus*, L. — Rosaceae.

Comună prin păduri, crânguri, huciuri, tuferișuri, locuri inculte și pietróse.

Ciaitul de rug de mure se bea pentru *pólă albă* (Tutova).

Vița de mure, de bostan, castraveți și holeră (Xantium) se fierb tóte la un loc și se fac scăldături pentru bolnavii de *choleră*.

Muștar, *Sinapis*. — Cruciferae.

Făină de muștar amestecată cu puțină făină de grâu și apă călduță se întinde pe o petică și se pune la junghiū.

Feredeū de picioré ferbinte cu făină de muștar, când se opresc regulile.

Muștar alb pisat mărunt amestecat cu lapte dulce se spală pentru vindecarea *brăncei*.

Contra trépédului se bea diminéta și séra rădăcină de muștar fiértă în vin (j. Dâmbovița).

De *círcei* să te freci la părțile, unde-î simți ca să se pórte sângele și să ieî de mai multe ori diminéta pe nemâncate câte o linguriță de muștar galben nepisat, după care să beî puțină apă.

Mutătóre, Mutătóre cu póme roșii, *Bryonia dioica*, Jacq. — Mutătóre, Mutătóre cu póme negre, Împărătésă, Tidvă de pămînt, *Brionya alba*, L. — Cucurbitaceae.

Pe gardurile viilor și ale grădinilor țărănesci, prin tuferișuri și huciuri. Rădăcină pisată se pune la cap pentru durere.

Sorocită cu o bucățică de pâine, se fierbe, și cu zéma se oblojesce și se bea pentru durere de răul copiilor.

Rădăcina se mai rade, se amestecă cu untură rîncedă de porc și se unge pe cap pentru *chelbe*.

Flórea de mutătóre fiértă în rachiú saú în apă se bea pentru a oprí vër-săturile de sânge (Prahova).

Mutătóre, curpen alb, sburătóre, cincí degete, sovîrv și drob se fierb tóte la un loc, se bea și se face și scăldătorî pentru *dropică* (Giurgiú).

De *mană*, se sapă mutătórea primăvara și i se dă mămăligă, sare și 9 mătănii ca bozului de vierme la vită (veđi *Boz*). Dacă nu-í dai acestea, buruéna *se mută* în alt loc și peste un an când o cauți, nu o mai găsești. Buruéna cu rădăcină cu tot se usucă și se dă în sare la vaci și la oile cu lapte, descântându-se (Șeđetórea, an III, No. 7, p. 142).

În Banat acéști plantă e cunoscută sub numele *Cucurbeșea* și se întrebuintéază în modul următor: «Când cine-vá zace de lingóre, atunci vișele de cucurbeșea cu totul, cu fruptele i se pun pe sub spinare până la grumaziú, să zacă pe ele, iar cucurbetéua, scóșă din pămînt próspetă, se tae felii și se pune legată pe tálpile piciórelor, sub cap i se pune bolnavului mutche de cânepă nefiértă, și la cap un cap de căne. Și tóte acestea se fac, ca să nu adórmă de pe lume, ci să se susțină în simșuri.» (Mangiuca.)

N.

Nalbă, Nalbă-mică, *Malva rotundifolia*, L. — Malvaceae.

Decoctul de rădăcină, frunze și flori, este reputat în popor pentru tuse și durere de pept; se bea saú se face gargară pentru răgușelă.

Lapte fiert cu rădăcină se pune călduț la orî-ce bubă ca să spargă. Pentru gâlei se fierbe în apă *nalbă albă* cu tărițe de grâu și cu zéma se face gargară, iar cu terciú se infășórá în jurul gâtului (Iași).

Frunzele de *nalbă mică* unse cu stupit se pun la bubele numite *pèr* ce se face la degete.

Pentru *udmă* se face cataplasma de nalbă albă, găinaț de hulub și urdă dulce.

Năvalnic, veđi *Ferigă* și *Limba vecineî*.

Neghină, *Agrostemma Githago*, L. — Caryophyllaceae.

Prin grăie.

Sēmînța pisată, bēută în vin, se întrebuintéază ca purgativ (j. Dâmbovița).

Negrușcă, veđi *Cernușcă*.

Nemțișori, Nemțișori de câmp, Taponiși. În unele părți din Moldova se mai numesce *Buruénă de făcut copii*, *Delphium consolida*, L. — Ranunculaceae.

Comun prin sămănăturile de grâu.

Decoctul de flori și frunze servește la spălarea mușcăturii de șerpe și se bea în contra durerii de pânțece. În județul Tecuci se bea de femeile sterpe cari vor să facă copii.

Nuc, *Juglans regia*, L. — Juglandaceae.

Scăldătorile de frunze și coji verzi de nuc sunt repute în popor pentru copiii *scrofuloși* și *slăbiți*; de asemenea li se dă de băut ciai de frunze și de coji verzi.

Cu frunzele calde din scăldătoare se înfășoară pânțelele femeilor, cari nu pot naște locul, în timpul facerii.

Cója se întrebuințează în contra *răei*.

La *friguri* de 3 zile se păstrează într'un șip cu rachiú cója verde de nucă și se dă pătimașului să bea câte un pahar de rachiú, cu o séră înainte de ziua care are să-l apuce frigurile.

Pentru durere de măsele se fierbe cója de rădăcină de nuc și se ține zéma în gură.

Pecingena se perde, dacă o ungi cu must din ghija de nucă verde (L. și I.).

Nufăr-galben, *Nymphaea luteum*, Smith. — Nymphaeaceae.

Prin apele stagnante și lin curgătoare.

La țără se întrebuințează rădăcina și florile în contra vătămăturii; șerbetul de flóre pentru oftică.

O.

Odolén, **Năvalnic**, **Guşa porumbului**, *Valeriana officinalis*, L.—Valerianaceae.

Prin finețe umede și păduri umbróse, pe lângă pâraie.

Planta cu rădăcină cu tot, plămădită în rachiú de drojdi, este reputeată în popor în contra bólelor nervóse. În j. Prahova se mai întrebuințează în contra lingórei. La hala din Iași se vinde de femei pentru scăldători.

«Cu rădăcina de odolén móșele mai iscusite fac un descântec numit *Lamoste*, un fel de eșire afară cu sânge la copii mici. Rădăcina se pune într'o ulcică de pământ nouă, se tórnă de-asupra apă și se fierbe acoperită la foc pe vatră; în timpul cât óla fierbe, baba o atinge cu o lingură de lemn cu códa scurtă și rostesece descântecul mormăind, căci dacă cine-vă înțelege cuvintele ce le dice dinsa, atunci nu are léc. După ce óla a fiert destul, îi pune o strachină de-asupra, cu gura în jos, și restórnă óla cu fundul în sus și numai din licidul ce s'a prelin pe buza ólei în strachină dă copilului să bea cu lingurița, iar din rest, cu buruénă cu tot, face un fel de cataplasma și o pune pe pânțelele copilului.» (Bartolomeu.)

Ochiul boulu, **Romanița-mare**, **Roman**, **Anrată**, **Mărgărită**, *Leucanthemum vulgare*, Lam. — Synanthereae.

Prin finețe, pârlóge și poenele pădurilor.

Are aprópe aceeași întrebuințare ca Romanita (V. a. cuvînt).

Oleandru, *Nerium oleander*, L. — Apocynaceae.

Zéma de frunze verđi pisate sau ciaiul de frunze se bea pentru friguri.

Omag, **Omeag**, **Tóe**, *Aconitum Napellus*, L. — Ranunculaceae.

În rachiü de drojdii contra reumatismului. Cu leşie de omag se fac lăuturi, cu credință că face de cresce părul.

Se mai afumă cu omag pentru a îndepărtă ori-ce răutate din casă.

Româniî il daü în mâncare cânilor stricătorî din vecinî, când vor să-î otrăvêscă.

Orz, *Hordeum vulgare*, L. — Gramineae.

Când cine-vă face *urciör* la ochi, caută un bob de orz într'o baligă de cal, întêpă cu el urciörul și apoi il pune iar la locul de unde l-a luat (Giurgiü).

Orzul fiert în vin se dă să beă lehzurilor, ca să se întărească (Vlaşca).

Fiert cu lapte dulce se întrebuinteză contra tusei și fiert în apă se face gargară în casuri de durere de gât. În unele părți se mai fac scăldători copilor după nascere (veđi *Bujorul*).

Otrăjel, **Baranță**, *Onosma arenarium*, W. et Kt. — Boragineae.

Fiert înăduşit cu urzică și pelin se bea pentru *trânji* (Prahova). Decoctul se bea pentru *Isdat* sau bubă la inimă (Dolj). În județul Botoşani se întrebuinteză pentru vătêmătură.

P.

Păducherniță, **Mórtea Stelnițelor**, *Lepidium rudérale*, L. — Cruciferae.

Se usucă, se piséză și se presară în pat și prin casă, cu credință că are proprietăți insecticide.

Pălămidă, **Gălbinare**, *Serratula tinctoria*, L. — Synanthereae.

Prin finațele umede din păduri și tuferișuri.

Băi calde pentru ologelă, ăisă și «*dînsele*» (Vasluiü); și atunci când corpul e spuzit (Ialomița).

Fiértă, se bea pentru oftică, scăldători pentru întărire (j. Tecuciü).

Păpădie, **Părăsita găinilor**, **Curu găinei** (Botoşani), *Taraxacum officinale*, Wigg. — Synanthereae.

Este una din plantele cele mai cömune, există aproape pretutindenî.

Poporul crede că păpădia are proprietatea de a *preinnoi* sângele, pentru acésta se fierbe în o jumătate ocă de apă, până rămâne pe sfert, și apoi se bea (Vlaşca); tot pentru curățirea sângelui e bună salata și *fiertura* de păpădie (borş, mâncărică).

Zéma de frunze verđi pisate se pune la bubă négră (Brosceni, j. Sucéva).

Ciaiul de frunze contra frigurilor (Giurgiü).

Ciaiul de rădăcină contra hemoragiei.

Rădăcina pisată bine, prăjită în smântână pröspëtă, se întinde pe frunză de brusture și se pune la locurile unde se simte reumatismul, se ține 24 de césuri, repetându-se de mai mai multe ori (Botoşani).

În Bucovina se mai numește *papa găinei* și se întrebuințează contra următoarelor bôle: «la *bêșica cea vinetă* se lęgă o frunză de păpădie, de asemenea pentru *bêșica cea rea*.

«Descântătórea, după ce a descântat de bêșica acésta cu o peticuță aprinsă, în care s'aũ șters ouêles roșii de la Pasci și în care se află puse *Tămâie* și *Busuioc*, piséză bine păpădia și o pune pe o petică, iar peste păpădie o felióră de smochină, și lęgă apoi bêșica, așa ca smochina să vină peste bêșică, iar păpădia peste smochină. Prin acésta procedură, după cum spun femeile sciutóre, bêșica cea rea se vindecă.» (S. Fl. Marian, *Albina*, anul III, pag. 219.)

Cântecul păpădiei.

Păpădia-diă,
 Ți mă-tii să viă
 Până'n dél la vie,
 C'a murit Ilie
 P'o scândură lată
 Cu gura căscată.

Papalëu, Papale, Cîrêșa ovreului, Buruêna de a-bubă, *Physalis Alkekengi*, L.— Solaneae.

Zéma próspectă din bóbe se stórcé în urechi contra surđeniei și a durerii de urechi. Se mai vindecă buba și durerea de măsele.

Păpușoiu, Popușoiu, Porumb, Cucuruz, *Zea Mays*, L. — Gramineae.

Întrodus din America și întreținut în cultură pentru usul alimentar.

Acéstă plantă, printre numeroșele întrebuințări, se bucură de proprietăți *diuretice*: Când se oprește udul, se iea 2 sau 3 strujeni, vîrfurile de la o mătură de grădină, 10 petrinjăi, dacă nu sunt prea mari, se tócă tóte la un loc mărunțel, se fierb cu apă, se strecórá, și apa se bea în mai multe rînduri amestecată cu sêmîntă de in pisată. Ciaiul de mătase de porumb se bea pentru piétră la bêșica udului (Vâlcea).

Cine vede pentru întâia órá în an păpușoiu înflorit, iea mătasea, o usucă, o pune în rachiu și bea pentru friguri.

Ciaiul de ciocane de păpușoiu, amestecate cu cójă de stejar, se bea pentru emoragie (Tutova).

Cu leșia de ciucălă se spală în cap pentru hube și *Chelbe*.

Cu mămăligă caldă pusă în cârpe se înfășură pe pantece, când cine-vă are dureri (Giurgiü).

Pentru *bolfe la gât* se pun legături cu mămăligă caldă, unsă cu măduvă de falcă de porc și cu fier de porc, peste care se pune și unt-de-naft.

Pentru *negei* se caută grăunțe de păpușoiu ce cad din saci, când îi duce la móră ca să macine, se iea trei grăunțe de acelea, se mestică în gură dimineața, și se unge cu acel grăunțe sfărmat pe negei și nici nu scii când scapi de ei (Broșteni, j. Sucéva).

Pentru tuse se afumă cu făină de porumb (R.-Vâlcea). Pentru guturaiu se trage pe nas fum de făină arsă. Când copiii mici se opăresc din cauza udului se presară făină de păpușoiu cernută prin petică dêsă.

Pentru *obrintéla* se móie făină de păpușoiu în cheșlég, se pune între petici și se légă pe bube sau rană (Botoșani).

Făina de cucuruz cu rachiü ia cu mâna obrintéla (Transilvania).

Pentru *negei* mai este următórea credință în Transilvania: Se ieau bóbe de cucuruz și eșind diminéța, nainte de ce trece purcarul în uliță, și aruncând bóbele prin sinul cămășii să se dică: «Nu lépéd bóbele, ci negeii de pe mâni, picióre, etc. (Liuba și Iana).

Për, *Pyrus communis*, L. — Rosaceae, pomaceae.

Scăldătorii de frunze de për și frunze de salce, cari cad singure de pe pomi, pentru copii slăbiți (j. Prahova). Pentru *schiros* să se fiérbă o baniță de pere sălbaticie și zéma să se bea în fie-care și câte un păhăruț înainte de masă pe inima gólă (j. Tecuciü).

Përul ciutei, *Rhamnus cathartica*, L. — Rhamnaceae.

Prin păduri, lunci, tuferișuri, prin săciurile viilor.

Scăldătorii copiilor căduți în *socote*; aceste băi se fac în următorul mod: diminéța copilul se scaldă în fundul casei, la amiață în mijlocul casei și séra la ușă.

Frucele se întrebuintéază ca purgativ și în contra dropiceii.

Papură, Șovar, *Typha latifolia*, L. — Typhaceae.

Prin ape stagnante și curgétóre.

Rădăcina de papură roșie fiértă se bea în contra diareei (Vâlcea).

Virful roș se fierbe, se aburesce la rana de viermi și se spală cu zémă.

Cârciumarii fierb rădăcina cu zahăr și o tórnă în vinul roșu ca să i dea tãrie, dic ei! (Iași).

Patlagină, Platagină, Plătangină, Limba oiï, *Plantago major*, L. — Plantagineae.

Comună pretutindenii în apropiere și pe marginea drumurilor.

Patlagina este recunoscută de mult ca cel mai bun léc pentru a vindecă tăetura, bubele, rãnilé, umflăturile și diversele ulcere și flegmóne. Se oblojesce cu frunze de patlagină opărită după ce se unge cu puțin unt prósplet, cu smântână sau cu scuipat. Zéma de frunze prósplete strivite se pune la rãni. Ciaiul se întrebuintéază în contra tusei.

Fiértă năbușit cu vin alb e bună de tuse (Vlașca). Rădăcina de patlagină, rădăcina de osul epurelui și ismă plămădită în rachiü se bea diminéța pe nemâncate în contra bólei de rãnză (j. Muscel).

La Rutenii din plasa Sulina, copiii bolnavi de tuse, tuse convulsivă și larigită, beau infusie de patlagină. Tóte speciile de patlagină se bucură în medicina populară dobrogeană de o mare importanță, căci afară de tuse, se tratéză rãnilé, umflăturile, diversele ulcere și flegmónele, oblojindu-le cu foi opărite de patlagină. Brãncea (erisipelul) de asemenea se tratéză prin aburii

de patlagină, după ce s'au făcut mai întâiu cataplasme ferbinți din foile acestei plante; chiar umflăturile articulare de natură reumatismală se tratează cu băi calde și cataplasme de această plantă; de asemenea în contra tusei măgăresci se bea ciaiū de *plantago minor* (V. Crăsescu).

Pătlăgică de dalac, veți *Zirná*.

Păducel, *Crataegus monogyna*, Jacq. — Rosaceae.

Pe marginea pădurilor, tuferișuri, crânguri.

Decoctul de fructe în contra diareei, disenteriei și hemoragiei.

Pelin, **Pelin-alb**, **Pelin-bun**, *Artemisia absinthium*, L. — Synanthereae.

Cresce prin locurile inculte și aride, liveți, câmpuri, deluri, pe lângă locuințe, garduri, drumuri, pe malul râurilor.

Este plantă reputată ca *febrifugă*; foile și florile se piséză de verți, se strecóră printr'o pânză curată și se beaū diminéța câte o linguriță pentru a tăia *frigurile*; sau se fierbe pelin în cafea négră, se strecóră și se bea. Decoctul de frunze și flori se bea și el ca *febrifug*, ca *vermifug*, precum și de femeile cărora li se opresc periodul.

Cu zéma de pelin fiert se spală la răni, când curge din ele materie (Giurgiū).

Pus în rachiū său în vin (vin *pelin*, *pelinaș*) se bea diminéța său înainte de mâncare câte un pãhãruț, ca să facă poftă de mâncare și să îndrepte stomachul. Vin, pelin verde fórte mărunt tăiat și miez de pâne, făcute ca mãmãliguța môle, puse într'o petică, se pun la umflături și *scrântituri* de cu séră până a doua și (S-tul Gheorghe, Dobrogea).

În timpul cholerei este obiceiū că se pórtă la cheotórea cãmășii *struș* (buchețel) de pelin, pe care îl móie în orí-ce bẽtură și bea ca să preserve de choleră (Brosceni, j. Sucéva).

Fiert cu vin și miere se pune la buric, pentru ca să vindece bóla de *rânză* (j. Dâmbovița).

În Bucuresci înainte de Rusalii umblă țigãncile pe stradă și strigă de vinđare «pelin verde de Rusalii, pelin», fiind-că este credința că cine ține în casă pelin în ȕiua de Rusalii, sau îl pórtă la brãu, în cap, orí la ureche, sau pune foile prin paturi, așternuturi, fug tóte bólele de el, toți puricii, moliile și ploșnițele.

Cu măturiță de **Pelin de mături**, **Pelin de pureci**, *Artemisia scoparia*, W. mătura femeile la țéră ca să piéră puricii.

Peliniță, *Artemisia pontica*, L. — Se fierbe într'o ólă nouă cu apă neincepută și se face gargară, când te dóre gãtul. În j. Tecuciū se fierbe peliniță cu cẽpă albă și 9 fire de usturoiū în oțet, și cu hostină de la stupi și îngroșată cu tãrițe de grãu, pentru buric.

Perișor, **Merișor**, **Verdeța ernii**, *Pyrola secunda*, L. — Pyrolaceae.

Decoctul se bea contra disenteriei și hidropisiei.

Persic, *Persica vulgaris*, L. — Rosaceae-Drupaceae. — Cultivat pentru fructele sale.

Ciaiu de flori și frunze se bea pentru durerea de pept.

Zéma de frunze fragede, pisate și stôrse se pune în rănî la vite, când aũ germî.

Petrinjel, Pintrijel, *Petroselinum sativum*, Hoffm. — Umbeliferae.—Cultivat pentru usul alimentar.

Este una din plantele reputate în medicina populară ca *diuretic*. Îl daũ babele ca să «pornescă udul» la *dropicã*. Se fierbe înădușit într'o ôlă nouă cu douë ocã și jumătate de apă, 6 până la 10 rădăcini de pătrunjel tăiate mărunt, după ce a fiert de a scăũt ca o jumătate de ocã de apă, se făcă-luesce petrinjelul bine cu puțină făină de in, se întinde pe o peticã și se pune la pânțece; iar zéma se beã. Altele daũ de beũt petrinjel fiert cu chimen; saũ petrinjel fiert cu bóbe de enuper.

Lapte fiert cu petrinjel se bea pentru *scursurã*.

Pentru *Frânt* se fierbe rădăcina tocatã cu frunze de petrinjel; zéma se bea, iar tocătura fiértã se pune la buric.

Tocat fiert și prăjit cu unt-de-lemn se pune la testicule, când se umflã (Giurgiu).

Pentru *hernie* se ieau 6—10 rădăcini de petrinjel, se fierb cu vin alb ori cu *borș*, se scurge buruena, se légã la buric, iar zéma o bea bolnavul.

Fiert cu lapte dulce amestecat cu albuș de ou și cu camfor pisat se o-blojesce pentru *gãlci*.

Rădăcina pisatã în oțet încãldit e bunã când șeđutul se întorce pe dos (j. Sucéva).

Rădăcina se mai pisézã împreună cu frunzele, se fierbe în lapte dulce, se îngroșã cu făină de meiũ, se face cataplasme, se unge cu grãsimea care se găsesce pe trupul unor copii când se nasc și se pune la femeî pe țãte când se umflã.

Se mai crede că zéma fiértã de pătrunjel are proprietatea de a curęți din corp sângele rëu și stricat.

Pervincã, Cununiță, Merișor, *Vinca minor*, L.—Apocynae.

Întrodusã și vulgarisatã prin culturã.

Decoctul contra hemoragiei și a scursorii cu sânge.

Pidosnic, Somnorósã, Cerițicã, *Cerithie minor*, L.—Boragineae.

Prin finețe, tuferișuri, pe marginea agrilor și a drumurilor.

Cu acéstã plantã fac femeile de urît, de aicia și numirile de pidosnicã și somnorósã.

Piperul, *Piper nigrum*, L.—Piperaceae.

Este cultivat în India, insulele adjacente, precum și în America.

Pentru colici se înghite nouã șire întregi de piper. Fiert cu vin și cu zahăr se bea cald pentru a asudã la bólele din rēcãlã.

La junghiũ se pune o hãrtie albastrã care se înțépã des cu acul, se stro-pesce cu rachiũ, cu zémã de lãmãe și se presarã cu piper pisat (Ialomita)
Pentru cholerã, veđi *Trandafir*.

Pipigioi, Papegióre, Pupuzele, orăstică, *Orobus vernus*, L. — Papilionaceae. Cu roua de pe această plantă se șterg femeile la ochi.

Pir, Chir, *Triticum repens*, L. — Gramineae. — Prin locuri cultivate și nisi-póse, grădini, finețe.

Decoctul de rădăcină îl bea țăranii în loc de apă în timpul frigurilor ca să le taie setea, fiind-că dacă bei apă curată, «se preface sângele în apă și te dă în dropică».

Chirul mai e cunoscut în popor ca *diuretic*, decoctul de rădăcină.

Plop, *Populus alba*, Tournef. — Salicaceae.

Cu cenușă de cójă de plop, amestecată cu unt-de-lemn, se ung femeile pe cap, cu credință că le crește părul frumos. În alte părți se fierb muguri cu untură și se face un fel de alifie pentru *trânji*.

Fetele au superstiție, când merg pentru întâia oră în horă, să ție în mână o frunză de plop, ca să se bată după ele flăcăii, cum se bate frunza de plop la vînt (Prahova).

Póma vulpei, veđi *Dalac*.

Pochivnic, Popivnic, Piperul lupului, Pipëruș, *Asarum europaeum*, L. — Aristolochiaceae.

Prin pădurile umbróse, dumbrăvi.

Planta pusă în unt-de-lemn se unge pe cap, ca să nu cadă părul (j. Prahova). Trei sau patru rădăcini se piséză și se ieaú cu apă pentru vërsat (j. Tecuciú).

Rădăcina plămădită în borș sau rachiú de drojdie se bea dimineța pe nemâncate ca *vomitiv*, *purgativ* și *avortiv*.

Din tulpină se face cu seú o alifie pentru rănî.

În Banat planta se numesce *Popilnic* și se întrebuințéză în modul următor: Rădăcinile se fierb în un fel de decoct în contra tusei și a secării puterilor trupesci. Se bea planta fiértă și pentru dureri de stomach. (Mangiuca).

Rutenii din Sulina ieaú rădăcină de pochivnic, care pórtă numele de *érbă scrofulóasă* (V. Crăsescu).

Podbal, Podbeal, *Tusilago farfara*, L. — Synanthereae.

Prin locurile argilóse și umede, pe lângă pâraie.

Este reputată în popor că vindecă *orbaltul*, se oblojesce cu frunze o-părite.

Ciaiul de frunze și florî se bea pentru tuse. În nordul Moldovei cu frunzele tinere se fac sarmale.

Pojarniță, Sunătóre, Sautóre, Érba lui Sf. Ión, *Hipericum perforatum*, L. — Hypericaceae.

Prin finețe uscate, pe coline aride.

Reputată în popor ca *vulnerară*. Untul-de-lemn în care se pune flóre de pojarniță și se lasă să stea la căldură este cunoscut sub numele de *unt-de-pojarniță* și se întrebuințéză ca unsóre pentru *tăieturi*, *arsuri*, *rănî* și

strivitură, pliscăiță, chelbe; intern se bea pentru *trépéd cu sânge*, aceeași întrebuintare are și rachiul de flóre de pojarniță.

Pentru *chelbe* se fierbe pojarniță în apă și se face lăutóre (Slobozia, j. Iași).

Ciaul de flóre de sunătóre pentru tuse (Giurgiu).

Poroinic, Sculătóre, Salep, Bujorei, Gemánariță, *Orchis morio*, L.—Orchideae.
Prin finețe.

Tuberculele acestei plante trec în popor ca *afrodisiace*, de aci și numele de *sculătóre*.

Porumbel, Porumbariță, *Prunus Spinosa*, L. — Rosaceae.

Prin locurile inculte din tótă România.

Decoctul de fructe pisate cu simbură cu tot se bea pentru *pintecărie*.

Pentru durere de dinți se fierb: cójă de rădăcină de porumbel și cójă de rădăcină de stejar și se ține călduță în gură.

Potrócă, veđi *Ghisdeiu*.

Praj, Praz, *Allium porrum*, L. — Liliaceae.

Se cultivă pentru usul alimentar.

Pentru durere de urechi (năjit) se cóce și zéma călduță se stórcce în urechi. Cu zémă de praji fierți se oblojesce pentru trănji.

Prun, perj, *Prunus domestica*, L. — Rosaceae-Pomaceae.

Perja culésă și descântată în ziua Crucii se pune la *buba-rea* (j. Némț); cu țiperig, pentru durere de măsă.

Zéma de prune uscate fierte, dacă se bea la întorsul lunii, pe inima gólă curăță copiii mici de limbrici.

R.

Rădăcină-dulce, *Glycyrrhiza echnata*, L. și *Glycyrrhiza glabra*, L. — Papilionaceae.

Decoctul se bea pentru tuse și durere de pept (Czihak și Szabo).

Rădichea, *Raphanus sativus*, L. — Cruciferae.

Se cultivă pentru usul alimentar.

Pentru vindecarea *brâncei* se amestecă la un loc inima (mijlocul) de ridiche négră cu sopen și cu acésta se frécă la partea bolnavă, în mai multe rânduri.

Rădăcina négră se măi scobesce la mijloc, se umple cu zahăr, candel, se lasă să stea două césuri, apoi se scurge zéma, și se bea diminéța pe nemâncate, pentru durere de pept.

Zéma de ridiche roșie se bea când omul se îmbolnăvesce, fiind-că s'a adunat prea mult venin în el.

Pentru umflături de *fóle* «să se mănânce ridiche de tómnă rasă pe răđetóre, pe inima gólă, o săptămână. Peste ți când flămândesce, în locul altor bucate, să se mănânce tot ridiche.» (Liuba și Iana.)

Lipovenii din Dobrogea tratéză disenteria și diarea cu zémă de ridiche négră, cu catran (Crăsescu).

Rădichióra, Cerențel, Cuișóriță, *Geum urbanum*, C. — Rosaceae.

Rădăcina uscată și pisată se bea pentru diaree, disenterie și contra tifosului. În rachiū, ca preservativ în contra bólelor infecțioase.

Rodul pămîntului, Ungurénca, Barba lui Aron, Piciorul vițelului, *Arum maculatum*, L. — Araceae.

În regiunea délurilor și a câmpiilor.

Reputat pentru *trânji*, se mănâncă pisat și amestecat cu miere de fagur (Vlașca) sau se bea plămădit în rachiū (Giurgiū).

Rănilile cangrenóse se spală cu decoct, și se ung cu alifie de rădăcină și frunze pisate, amestecate cu grăsimé.

Rocoină, Rocovină, *Alsine media*, L. — Alsinaceae.

Planta próspectă, pisată și amestecată cu grăsimé, se face alifie la răni (Czihak și Szabo).

Romonită, Mușețel, Moșițel, Mătricea, *Matricaria Chamomilla*, L. — Synanthereae.

Cresce prin locuri virane sau inculte, pãrlóge, dărimături, ogrăđi, grădină, pe lângă drumuri.

Ciaiul de flóre de romaniță se dá lehuzeleor să beă trei đile după nascere, cu credința că se curățá pe dinăuntru, de asemenea se dá și noilor născuți.

Flórea fiértă cu vin se bea pentru *trépéd*; amestecată cu sare, se pune în săculețe și servesce ca cataplasma caldă și uscată pentru *durere de măsele*, nevralgii și durere de urechi.

Pentru *durere de gât*, se întrebuintéză ciaiul de mușețel ca gargară.

Roseta, *Reseda lutea*, L. — Resedaceae.

Ca vomitiv, purgativ, antiscorbutic (Czihak și Szabo).

Rostopască, Rostopastă, Érba rîndunelei, Negelariță, *Chelidonium majus*, L. — Papaveraceae.

Prin locurile umbróse de pe lângă locuințe, garduri, ruini, ziduri vechi, stânci.

Reputată pentru *negei*, din care causă se și numesce *negelariță*. Se strivesce planta de verde și cu sucule lãptos portocaliū se ung negei de 5—6 oră pe đi.

Se măi întrebuintéză la vindecarea rănilor sângerânde, a mușcăturii de șérpe și de insecte.

În Banat planta se măi numesce **Crucea voinicului** și se întrebuintéză, după Manguiuca, în modul următor: «Frunza se légă cu ea la tăieturi și vătămături. Rădăcina, dar nu multă, căci este veninosă, dar fórte lecuitoare, se fierbe ca un decoct în rachiū curat împreună cu rădăcina *tâinicului* (*symphytum offic.*), *ropaniorului* (*Tusilago farfara*), *plataginei* (*plantago lanceolata*) și a *códei șoricelului* (*Achillea millefolium*), punându-se și cucuruză de brad, cucuruz galben, roșcove, zahăr galben și negru, și așa fierde se bea pentru

tuse grea dimineța, amiața și seara, un pahar. Și peste ziua, în loc de apă, se bea cât se poate de mult lapte fiert, rece.

«Așa s'a vindecat George Rugaciū, castelanul de la sedria din Oravița, la sfatul muerilor noastre sciutore, după ce Dobrovolni, doctorul cel vestit, i-a deșis viața, spunând tatălui său, că în 14 zile trebuie să moră.»

În Bucovina, după părintele Marian, are următoarele întrebări: «Ceî ce au *pecingene*, o spală mai întâiu pe acesta cu zémă călduță de Rostopastă, iară după aceea ieaū o bucățică de Rostopastă și pisând-o bine, o pun pe pecingenă. Pecingena în scurt timp după acesta se vindecă. Alte femeî însă nu fac alta nimic, ci numai ung pecingena cu lapte de această plantă.

«Ceî ce au *mătréță* fac lăutore de Rostopastă.

«Ceî ce au *negei* rup o frunză de Rostopastă sau și un tuleiū și cu laptele ce ese din acesta, frécă negeii, cari apoi se fac din ce în ce tot mai micî, până ce în urmă pier și se perd cu totul. Frunzele sau tuleiul, cu care au frecat negei, îl aruncă iar înapoi de unde l-au luat.

«Ceî ce au *friguri* beaū rachiū de flóre și frunze de Rostopastă.

«Dacă se légă cu frunze de Rostopastă, la *tăieturi* și *vătémături*, acestea încă în scurt timp se vindecă.

«Pentru *sugel și bēșică* se lipesc la bēșică sau la sugel frunze de Rostopastă.»

Rută, *Ruta graveolens*, L. — Rutaceae.

De origine exotică, cultivată pentru usul medicinal popular.

Infusiunea în contra abceselor la măseă și miros greu în gură; în praf, în contra frigurilor.

Plămădită cu rachiū de drojdie, fiértă în vin sau în apă se dă femeilor de *lepédătură*.

Pentru copiii *lămostiți* se iea rută, se piséză și se storce pe pumnul mâniî, până pică trei picături la cot, acele picături se dau copiilor bolnavi să le bea (Giurgiū).

La *tifos* se piséză rută, se pune la cap și se fac și scăldături.

Pentru copiii bolnavi de *acrum*, se fierb într'o tigae de lut trei pumni de frunze de rută, trei cepe albe, trei căței de usturoiū, 15 dramuri de spirt de vin și două dramuri de unt-de-lemn, până se face zéma négră, se stre-córă printr'o petică, se păstréză într'un șip, cu acesta se ung copiii peste tot trupul.

Lipoveniî din Dobrogea combat insomnia cu băi de rută.

S.

Salbă-móle, Lemn-câinesc, Voniceriî, *Evonymus vulgaris*, Scop. — Celastraceae.

Prin păduri, crânguri și tuferișuri.

Frucele ca vomitive și purgative.

Salcea, *Smilax Sarsaparilla*, L. — Asparigineae.

Cresce prin părțile orientale din Anđii Mexicului.

Prevădută în farmacopea română sub numele Sarsaparilla *Radix* — Rădăcină de sarsaparilă.

După modul cum se prepară de către babe și dieta care se ține, se deosebesce *salce mare* sau *salce păzită*, și *salce mică* sau *umblătore*.

Salcea păzită se prepară ast-fel: se cumpără de la spițerie o litră veche de salce, în care să fie și vre-o 5—6 ciubuce. Acestea se taie mărunțel, se despică iar mărunțel, se pun într'o ôlă, cu două ocă de apă, la foc, se fierb jumătate de ȕi, până scad pe jumătate. Se pun apoi într'un ulcior de trei ocă jumătate, legat cu sîrmă, și se tórnă peste ele două ocă rachiũ bun de drojdie; se astupă ulciorul bine cu un petic ud; se vîră într'un cuptor, din care s'a scos pânea de la copt; se astupă cuptorul bine la gură și se lasă până a doua ȕi. După ce s'a rēcit, se scurge rachiul din ulcior, și salcea se pune să se usuce; odată uscată, se piséză și se cerne; praful se strînge și ceea ce rêmâne în sită se strînge de asemenea. Bolnavul iea timp de 40 de ȕile diminéța, cu trei césuri înainte de a se sculă, un vîrf de cuțit de praf și un păhăruț mic de decoct, și apoi dórme un cés; séra când se culcă, iar un vîrf de cuțit de praf și un păhăruț de decoct. Așa se urméză 40 de ȕile, și dacă bolnavul are și rănî, fierbe cu apă ceea ce a rêmas în sita de la cernut, și se spală pe rănî în fie-care ȕi odată. Se împart tóte cele de mai sus, așa ca să ajungă pe 40 de ȕile. În timpul când urméză cura, bolnavul trebuie să șédă la căldură, să facă bae, să nu beă vin nici rachiũ, să nu mănânce decât fruct alb, frecăței, azimă neșarată, zémă de găină; legume să nu mănânce, nici pesce sárat, acriturî sau fructe. Salcea acésta este bine de luat îndată după Pascî, până nu es fructele; ea se dă de către babe celor cu *bóle lumesci*, *reumatism*, *sânge stricat*, și ori-ce alte bube, numai oftică să nu fie.

Salcea umblătore: se taie ciubucele de salce mărunțel, se pun în rachiũ, se lasă 9 ȕile la căldură și apoi se bea de 3 orî pe ȕi câte un păhăruț fără nici o pază. Încă se mai pune zahăr de ghiéță, strafide, roșcove, și altele.

Salce, *Salix fragilis*, L. — Salicaceae.

Pe malurile riurilor și prin locurî umede.

Plantă la care poporul recurge pentru a vindecă *frigurile*; pentru acésta se ieaũ foi de salcie sau în lipsă cója o fierbe bine cu apă neincepută, până se lasă tot mustul, și înainte de a-l luă frigurile, bea din acest ciaiũ câte un păhăruț pe inima gólă.

Putregaiul de salcie amestecat cu tărițe de grăũ, fierte împreună, se pune la gât pentru *gálci* (j. Dâmbovița).

Salcia din ȕiua de Florî de la biserică e bună de durere de mijloc, de afumat copii bolnavî de frigurî sau de sperietură (Vlașca). Tot pentru sperietură, întîmpinătură, césul cel rěu, bólă de dat și de făcut, se ieaũ în trei ȕile de sec, la sfârșitul luminiî, câte nouă vîrfuri din nouă crenguțe, până a nu rėsări sórele, și carî, după sfințit, se fierb în nouă ulcele de apă neincepută, și adusă mut de la isvor sau fântână (adecă cel ce aduce apă să

nu vorbescă până o aduce), și a doua ți de diminéță, se tórnă de trei ori din virful capului celui bolnav, și apoi se varsă în loc curat.

Salep, veđi *Poroinic*.

Salcâm, Moldova. Dafin, Oltenia, *Robinia Pseudacacia*, L. — Papilionaceae. Naturalizat și aprópe subspontan.

Ciaitul de flori se bea pentru durere de pept și tuse cu flegmă (Slănic, j. Prahova).

Salvie de grădină, Salbie, Jale, *Salvia officinalis*, L.—Labiatae.

Se cultivă prin grădini.

Cú decoct se clătesce în gură de *studentiță* (j. Botoșani). Scăldători se fac copiilor slăbiți.

În Transilvania se mai numesce **Jalia**, **Salia**, **Jale**; poporul o folosește punénd-o pisată și amestecată cu unt, la gâlcî și alte umflături de grumaz.

Sburătóre, Răscóge, Érba lui Sf. Ion, *Epilobium angustifolium*, L. — Oenotheraceae.

Băile se fac bolnavilor de pișcătură din Ele (j. Prahova), *lipitură* și fri-gurî (j. Tecuciú). Scăldători de Sburătóre și fulgóce pentru lipitură.

Scăete, Scaiú, Scaiú-măgărese, *Onopordon acanthium*, L.—Synanthereae.

Cu roua ce cade pe el se spală femeile de *jupoelă*.

Scaiú-voinicesc, Érbă-voinicescă, Varga ciobanului, Varga păstorului, *Dipsacus sylvestris*, L.—Dipsaceae.

Cu roua ce se adună în frunze se spală la negei.

Ca afrodisiac, veđi *Códa calului*.

Fiert cu cimbru, busuioc de grădină și sovîrf, se fac oblojeli pentru durere de ochi (j. Tecuciú).

Serîntitóre, Găinuță, Gălbenușe, *Potentilla recta*, L.—Rosaceae.

Poenile de prin păduri.

Planta întrégă contra hemoragiei, disenteriei și tusei cu sânge; în rachiú de drojdii, oblojeli contra herniei.

Scumpie, *Rhus cotinus*, L.—Therebinthaceae.

Pe coline aride și pietróse.

Decoetul pentru oblojeli și gargară la *cel perit* (Dolj).

Pentru *gușter* se fierb strafide, roșcove, smochine și scumpie, cu cari apoi se face gargară caldă, cât póte suferi, séra.

Secara, Sacara, *Secale cereale*, L.—Gramineae.

Se cultivă.

Făina de secară este reputată pentru *cataplasme*, muiată cu oțet, 2 oué, lámăie, piper negru, păcură, piétră acrá, se aplică pe stomach, pentru *buba inimă*.

Pentru *junghiú* se face o turtă de făină de secară, se stropesce cu spirt și cu unt-de-lemn, se presară cu lámăie și piper negru pisat, se împunge cu un fus și cu un cuțit ascuțit la virf se taie în doué și se pune jumătate pe

pept și jumătate pe spate (Tutova). Bóbele prăjite și rîșnite ca caféua se dau pentru *trânji* (j. Sucéva).

Contra *limbricilor*, se fierbe secară împreună cu pusderie de la meliță de cânepă și cu capete de frânghie (gășite) și se bea câte o cană (j. Tecuciú).

Șerpariță, Amărelă, *Polygala vulgaris*, L. — Polygalaceae.

Prin locurile stâncóse din regiunea subalpină și alpină.

Ciaiu se bea cald pentru durerea de pept cu tuse.

Șerpiniță, Șarpariță, Söldină, Érba de sóldină, *Sedum acre*, L. — *Crasulaceae*.

Prin locuri nisipóse și pietróse, vii, pe ziduri vechi.

Macerată în unt-de-lemn se unge pentru *reumatism* și mușcătură de șerpe.

Sfecla, *Beta vulgaris*, L. — *Chenopodiaceae*.

Cultivată.

Servesce la facerea cataplasmelor, rasă pe rădětóre și prăjită cu untură de porc ori cu unt-de-lemn se pune la udmă.

Cóptă și rasă pe rădětóre se pune la *frânt* (Mihăileni), sau se oblojesce de ciumă.

Cu cataplasma de sfeclă tocată, cu cépă și cu grăsime de porc, se oblojesce femeile de durere în páncece (j. Sucéva). Sfecla roșie, rasă pe rădětóre de crudă și stórsă, se bea diminéța câte un pähărel pe nemâncate, pentru curéțirea sângelui.

Cu foile fierțe în lapte dulce se oblojesce de *lingóre* (Ialomița).

Siminoc, Siminic, *Gnaphalium arenarium*, L. — *Synanthereae*.

Pe délurile nisipóse.

Se fierb florile în rachiú și se beaú pentru *gálbinare*, sau se pun numai în rachiú, se lasă să stea câte-vă zile și apoi se bea.

Singer, *Cornus sanguinea*, L. — *Cornaceae*.

În pădurile din regiunea délurilor și a câmpiilor.

Infusiunea de frunze contra hemoragiei.

Băețiú micí bolnavi de scursóre se descántă cu singer (Liuba și Iana, în *Familia*, XXVIII).

Sânge de noué frați, rēșină de *Calamus Draco*, Wild. — *Palmaceae*. — Nucúșóră și lumínárică pentru *trépéd cu sânge de noué frați*. Pentru vătématură, veđi *Camfor*.

Sinzieni, Sâmzene, Samzieni, Drăgaică, *Galium Verum*, L. — *Rubiaceae*.

În rachiú se bea pentru *vătématură*. Se mai pune în báile copiilor slábiți și se face vrăji și de dragoste.

Din flóre se fac perinuțe și se pun în haine ca să le parfumeze și să le preserveze de molii.

Sita zinelor (j. Iași), Cépă cioréscă, Punga babei, Tătăișe, Turta, Turtea, Turturea, *Carlina acaulis*, L. — *Synanthereae*.

Pe cóstele munților, în regiunea infraalpină și subalpină.

Cu bucățile din fruct se afumă copiii de sperietură.

Slăbănog, Slăbănogă, Слобчанов, Brie, *Impatiens nolitangere*, L. — Balsaminaceae.

Prin pădurile umede și umbróse din regiunea montană și subalpină.

Feredeű de plantă cu rădăcină cu tot, pentru ómenii și copiii slabi de mână și de picióre, și pentru cei luați din *Ele*.

Plămădită în unt-de-lemn, se frécă pentru durere de óse (Iași). Pisat se unge cu el la încheeturi cei ologi.

Vitelor cari se ȓic că sunt încuete, li se dă de bėut decoct de slăbănog (Ialomița).

Se mări întrebuinteză pentru póla albă și bólele de mitră (Czihak și Szabo).

Sorocit și cu descáncece se mări întrebuinteză de *Dinsele*, de umflăciune, de vătămătură și pentru femelle cari se trudesce de nascere (S. Fl. Marian).

Slăbănog cu cincii degete e bun de orii ce bólă; «pentru om când zace rėu, rėu» se fierbe în ólá nouă cu apă neincepută, — bei și te speli.

Smeur, *Rubus idaeus*, L. — Rosaceae.

În păduri în tótă regiunea montană și cultivat.

Fructele uscate se fierb și zéma se bea fierbinte ca să scótă rēcéla.

Smochin, *Ficus carica*, L. — Moraceae.

Acest arbore originar din Asia cresce la noi în Dobrogea pe lângă Mangalia, și pe la Vârciorova.

Smochina caldă se rupe și se pune cu partea internă la buba négră.

Armenii și Turcii din Dobrogea fac în contra gâlcilor și a tusei la copii cataplasme de smochine fierte în lapte în jurul gâtului, iar ca intern beau laptele în care aű fiert smochinele (V. Crăsescu).

Sórea sórelui, veđi *Flórea sórelui*.

Socul, *Sambucus nigra*, L. — Caprifoliaceae.

Acest arbust comun prin păduri, hăciuri și pe lângă gardurile de prin sate, este căutat în medicina populară pentru cója și florile sale.

Cója de soc tiner, verde, se despóie, se încălđesce între douė pietre calde și se légă la *erisipel*.

Zéma de cójă, fiértă la un loc cu lapte dulce, se bea pentru tuse; măsga de pe lemnul de soc fiértă cu lapte se bea pentru limbrici (j. Tecuciú).

Cója verde se mări întrebuinteză ca purgativ și vomitiv, când are să se ieă ca vomitiv, atunci baba jupóie cója verde din jos în sus; când are să se ieă ca purgativ, o despóie de sus în jos.

Cója și rădăcina bine pisate se storc, și zéma se dă de 3 orii pe ȓi câte o ceșcuță bolnavului care suferă de *rast*.

Ciaiul de flóre de soc se bea pentru tuse, pojar și orii-ce rēcélă, ca să nădușescă (transpire).

Din flóri se fac perinuțe cari se înfierbintă și se pun calde la orbalt; se mări face și apă de obraz, tot cum se face apa de flóre de crin (v. a. c.).

Pentru gâlcii să se aprindă o țevă de soc (din care s'a scos măduva) pe dinăuntru, și să tragă cel cu gâlcii fum de acela pe grumaz (Liuba și Iana).

Șofran, *Crocus sativus*, L. — Iridaceae.

Șomnorósă, veđi *Zmăóică*.

Șopârlăiță, *Parnassia palustris*, L.—Saxifragaceae.

În regiunea montană, pe marginea rîurilor și pâraelor.

Se caută care e crescută numai câte un fir; se fierbe cu apă, se bea și se oblojesce la gât pentru *șopârlăiță*; sau cu zémă fiertă se face gargară, iar *tujlenașu* se pun pe o petică, și se légă în jurul gâtului.

Săpunariță, săponele, săponel, Saponul calului, *Odogaciú, Saponaria officinalis*, L.—Dianthaceae.

Decoctul de flóre se bea pentru curățirea sângelui.

Sorbestrea, Sângerie, *Sanguisorba officinalis*, L.—Sanguisorbaceae.

Pășunile și finețele din locurile umede de la póele munților.

Se întrebuintează contra scursorii cu sânge și a vătémăturii.

Sovîrv, Salovîr, Dost, Milot, *Origanum vulgare*, L.—Labiatae.

Prin finețe, tuferișuri, liveđi, vii, pe marginea pădurilor, până în regiunea subalpină. Reputată în popor că vindecă *cel perit*, se bea decoct și se fac scăldători de sovîrf amestecat cu smicele de măr dulce și cimbrisor.

Scăldători de sovîrf cu flóre cu tot și de scuturătură de fin se mai fac pentru *strînsul-cel-mare* (Odobesci).

Ciaitul de flóre servește la spélarea în gură pentru durere de măseă și miros greú.

Pentru *ferbinfélă* la picioare se piséză frunza de sovîrf verde, și se fac legături la picioare (j. Sucéva).

Spin-vînêt, Scaiú-vînêt, *Eryngium planum*, L.—Umbeliferae.

Prin finețe și pășuni nisipóse și cam umede, pe lângă drumuri.

Scăldători pentru strînsul copiilor; se mai fac scăldători cu spin vînêt, cătușnic și lámâie copiilor slăbiți ca să se întărescă.

Spînz, Spîns, Spînți, *Helleborus purpurescens*, W. et Kit.—Ranunculaceae.

Prin liveđi, poeni și margini de păduri în regiunea montană.

Se recomandă de babe pentru durere de măsele, să se ție în gură la măseă rachiú de drojdie fiert cu rădăcină de spînz.

Rădăcina se mai piséză, se pune în rachiú să steà 3 zile, și apoi se bea de trei ori pe ți câte un păhăruț mic, pentru amortéla nervilor la mîni, și pentru durere de pánțece și vătémătură.

Cu *Spînz de munte* se vindecă caii bolnavi de *dalac*; se fac calului în pept trei borte cu o țepușă de lemn, și în fie-care bortă se viră câte un fir de rădăcină, borțile se umflă, curge materie din ele și calul se vindecă (Botoșani).

Pentru vătémături se mai bea spînz cu érbă roșie în rachiú (Iași).

Sporic, Sporic, Spornic, *Verbena officinalis*, L.—Verbenaceae.

Cresce prin dărimături, pe lângă locuințe, ziduri și drumuri de prin sate.

Cu scăldături de spornic se crede că se vindecă *râia*, și se fac și copiilor slabi.

Turcii (Dobrogea) fac băi contra anemieii și atrofiei musculare.

Stejar, *Quercus sessiliflora*. — Fagaceae.

Păduri, dumbrăvi, în regiunea delurilor și câmpurilor.

Fructele stejarului numite *ghindă*, prăjite și rișnite ca cafeua, se dă la copii să bea cu apă ca să-i strângă la pantece când au *trépéd*.

Pentru *trânji* se bea ciaiū de pueți de stejar, făcuți snopi de câte 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 și 9 firioare (pueți), ferți la o laltă în vin alb; bolnavul bea de 3 ori pe zi câte un păhăruț mic (j. Sucéva).

Bubóiele se lecuiesc, dacă se fac 9 (nouă) rotițe de cójă destejar cât buba de mari (ca nisce gologani) și fie-care din ele se apasă pe buboiū, apoi se înșiră pe ață și se lepédă la respintene (unde se încrucieșază două drumuri). [Botoșani.]

Cója de stejar se fierbe cu piétră acrá și se clătesce cu zéma în gură pentru durere de dinți (j. Sucéva).

Ștevie, Stege, diferite specii de *Rumex*, L.—Polygonaceae.

Se piséză frunzele verđi și rădăcina, și cu zéma se unge în locul unde se ivese *pecingena* și *bube dulci*.

Ciaiū de sémintă de ștevie, amestecată cu cójă de porumbel, se bea pentru vėrsături.

Rădăcina de ștevie, pisată la un loc cu usturoiū, se pune la pecingenă.

Strigóe, Steregóe, Stivigóică, *Veratrum album*, L.—Liliaceae.

Prin finețele și pășunile din regiunea montană superióră, subalpină și alpină.

Pentru *răe* se face alifie cu pucióșă (j. Némț) sau se fierbe cu zer (j. Némț).

Pentru *Césul-cel-rėu*, durere de spate, sau de vre-o nălucire, se fierbe cu apă sau vin și se bea diminéța (j. Tecuciū).

Sudórea calului, Osul epurului, Dirmotín, *Ononis spinosa*, L.—Papilionaceae

Prin pășunile, finețele și câmpiile sterpe.

Scăldători pentru dropică.

Sulcină, Sulfină, Erba de piétră, Molotru-galbén, Trofoiū-mare, *Mellilotus officinalis*, Desr. — Leguminosae — Papilionaceae.

Sulcina albă se fierbe cu vin alb și se bea pentru pólă albă; flórea de sulcină galbenă se fierbe și se bea pentru nădușelă.

De durere de șele se încinge cu sulfină în ھیua de Drăgaică (j. Prahova).

În contra vėrsăturilor se bea apă fiértă cu semințe de molotru (j. Dâmbovița).

Din flóre de sulcină se mai fac perinuțe și se pun în lăđile cu haine spre a le preservă contra moliilor.

Sunátóre, veđi *Pojarnița*.

T.

Talpa gascii, Erba-flocóșă, Crésta cucosuului, Cione, *Leonorus Cardiaca*, L. — Labiatae.

Se pune în scaldături pentru bolnavi de dropică.

Tarhon, *Artemisia dracunculus*, L. — Synanthereae.

Se cultivă.

Pisat cu rădăcină cu tot, se tórănă peste el oțet clocotit, se lasă să stea astupat $\frac{1}{2}$ oră, cu care apoi se clătesce cu el călduț în gură, pentru durere de dinți.

Tartan alb, *Crambe tatarica*, Jacq. — Cruciferae.

Prin finețele de pe colinele aride.

Decoctul se bea ca să provóce menstruele. În Iași se afumă pentru speriat.

Tatanésa, **Tătinésa**, **Érba lui Tatin**, *Symphytum officinale*, L. — Boragineae.

Prin finețele umede, pe malurile riurilor, ale pâraelor și ale bălților.

Este una din plantele reputate în medicina poporană pentru vindecarea óselor când se rup sau se scrintesc; pisată mestecată cu făină de seară sau cu tărițe de grâu, se face un fel de cataplasma cu care, încălđit, se înfășórá osul rupt; sau pentru vătémătură și durere de mijloc se légă la șele și se ține trei ăile, în care timp se bea de trei ori pe ăi câte un päháruț (Buzéu). Pentru vătémătură se mai ia rădăcină de iérba lui Tatin și tot felul de burueni din grădină și de pe câmp, se piséză la un loc, se pun la fier, se lasă de se stimpéră o lécă, se întind apoi pe un ștergar, se picură cu unt-de-lemn, gaz, terebentin și spirt și apoi se légă cel bolnav la șele și împrejurul pântecelui. Bolnavul îndată slăbesce strașnic și simte el singur cum se mută durerile ba ici, ba colo, până lasă pe om de-a binele (j. Sucéva).

Uscată pisată și pusă în rachiú de drojdie, se bea de trei ori pe ăi pentru vătémătură.

Cu frunza se mai vindecă tăetura, dacă se lipesce pe ea.

Pentru bóla copiilor se afumă în casă (Buzéu).

Pentru oftică, veđi *Érba-mare*.

În Bucovina (după părintele F. Marian), se mai vindecă vătémătura cu tătánésă în modul următor: Iea mai întâiú o bucățică de rădăcină din *Érba lui Tatin*, o curéță, o spală bine ca să fie cât se póte de curată și o aruncă apoi într'o sticlă cu rachiú pe care o astupă ca să nu rësufle. Apoi ia o altă bucățică de rădăcină, o dumatică bine, o amestecă cu *cépă* dumatică asemenea fórte mărunțel, cu un ou și cu tărițe de grâu pe cari le pune într'o tigue la foc ca să se prájescă bine. După aceea face din amestecătura întrégă o turtă, pe care o pune pe o peticuță și cu care légă pe cel bolnav unde-l dóre. După ce s'a legat, bolnavul trebuie să bea din rachiul preparat, după cum s'a arătat mai sus, în fie-care ăi de trei ori câte un pähárel, și anume: diminéța, la amiađi și séra. Și dacă voesce să se vindecă mai de grabă, trebuie să stea în loc, să nu umble mult nici să lucre, ca să nu stárnescă mai tare vătémătura.

Alte femei ieau rădăcina acestei plante, o pun în apă și o fierb. Apoi o piséză mărunțel și amestecând-o cu făină de seară fac dintr'insa o turtă, pe care o pun celor bolnavi la pântece. Iar zéma o beaú aceștia. Frántura și

scrîntitura vre-unui picior, a vre-unei mâni, a șirei spinării se vindecă, dacă se fierbe Tătănésa, se piséză și se lęgă cu dînsa la locul frânt sau scrîntit. În Bucovina pentru acest scop se prăjese în untură de porc ori în lapte dulce de vacă și apoi își lęgă cu ea mâna sau piciorul scrîntit, care îndată *forstoesce* și se vindecă, pentru că rădăcina Erbiului lui Tatin are puterea de a trage tótă rēutatea.

«În Transilvania este cunoscută sub numele de *Tacinul* și se folosește numai pentru defect de piept, adecă tuse de sânge, după cum mărturisesc muerile sciutóre, acéstă plantă fiértă decoct, apoi rădăcina ei rasă și fiértă în lapte, se pune caldă ca turta făcută, vindecă de mirare ori-ce durere și vătămătură de pânțe, ori-ce durere de splină și rinichi, precum și alte vătămături.» (Mangiuca).

Teiū, *Tilia*, L. — Tiliaceae.

Ciaul de flóre de teiū se bea pentru tuse și ca sudorific.

Pentru tuse cu *înădușelă*, se fierb într'o ólă de lut nouă cu apă neîncepută flóre de teiū, urzică și cicóre în părți egale și se pune și puțină flóre de lumînărică; după ce a fiert, se scurge zéma într'o sticlă și se păstrează astupată, dându-se bolnavului să bea : séra, de amiață și dimineța, și ori de câte ori îi va fi sete (Comuna Măscurei, jud. Tutova).

Pentru a oprî *menstruația* se bea cu apă cărbune de teiū pisat (j. Suceva).

În Giurgiu se mai face următorul léc pentru *durere de cap* : Poporul crede că se desfac din încheeturi ósele când îl dóre capul, pentru acésta i se măsură bolnavului capul cu o funie de teiū (prin dreptul frunții), apoi cu o jurubiță de bumbac, iar de-asupra capului i se pune o donicióră, plină pe jumătate cu apă neîncepută. Când donița i se învîrtesce, e semn că bolnavul suferă de acéstă bólă. După învîrtirea doniței, bolnavul se face sănătos.

Mai este credința că în dimineța sf. Pasce, dacă se vor duce până în răsărit de sóre doi frați mai în jos de 15 ani la un teiū și se vor desbrăcă de tóte hainele și așa desbrăcați vor belî fie-care cu dinții de 3 ori cójă de teiū, cója aceea e bună de ori-ce léc, ba cu ea se póte scăpă chiar și de la cătănie, dar numai atunci e cu léc dacă cei cari se duc nu vor vorbi la olaltă și nu se vor uită îndărăt nici când se duc, nici când se întorc spre casă (Iosif Stâncea).

Țintaură, Scinteuță de friguri (Slănic-Prahova, Strimbeni, Stefesci, Berta, sate din j. Prahova), Potrocă, Fierea pămîntului, Frigor, Frigurică, *Erythrea Centaurium*, Pers. — Gentianaceae.

În tótă România.

Este una din plantele cele mai întrebuintate în medicina poporană în contra frigurilor, se fierbe cu vin roșu înădușit într'o ólă de lut nouă, acoperită la gură cu cocă și se bea câte trei cesci pe zi, sau se ține în vin, în o sticlă astupată la sóre, și se bea, pe inima gólă, pentru durere de stomach și poftă de mănecare.

Pisată bine, se mai bea câte un păhărel de zémă înainte de period.

Ghintura fiértă e bună de durere de pânțece (j. Sucéva).

«Fierea pământului, împreună cu pelin și cătușnică este întrebuințată în unele locuri pentru scăldători copiilor bolnavi de *rèul-copiilor*» (Bartalomeu.)

Babele lipovence (Dobrogea) tratéză convulsiiunile cu băi de flori de fierea pământului și pretind că accesele și crampele trec numaî decăt (V. Crăsescu).

Tóce, veđi *Omag*.

Toporași, Moldova. Micșuneă, Muntenia. Tămâióră, Oltenia, *Viola Jovi*, Janka. — Violaceae.

Prin finețuri și tuferișuri.

Ciaiul de flóre ca pectoral. Rădăcină de toporași se dá în Moldova copiilor micí să o ródă ca să le éśă dinți.

Cu ciaiul de toporași pătați (trei frați) se spală copiii la *bube-dulci*.

Tortel, veđi *Lipici*.

Trandafir, Măcieș, Curul boulu, Rug; florile numite: răsura, ruge; fructele numite: cacădîre, măciașe, scóbe în cur, *Rosa canina*, L. — Rosaceae.

Câmpuri, cóste, déluri, garduri de vii.

Lemnul se tae mărunțel, se pune să fiérbă bine în apă; după ce a fiert, îl tórna cu apa în o covățică saú în alt vas, unde se viră piciórele bolnave de *păducei*; saú se înfierbîntă un bęț de trandafir și se bate cu el fierbinte peste *păducei*.

Cu zéma de crengi fierte se clătesce în gură pentru durere de dinți (j. Sucéva).

Oțetul de flóre de trandafir este reputat în medicina populară ca sudorific, se frécă bolnavii ca să le scótă rēcéla. Flórea de trandafir roșu se fierbe cu oțet, se tórna fierbinte pe felii de pâne négră prăjită, și se pune caldă pe pânțecele copiilor, când aú colici și trépédă.

Pentru durere de ochi, se pune flóre într'o sticlă cu apă próspectă neînceptă, și se spală cu acéstă apă la ochi.

Ciaiul de *măcieșe* se dá copiilor să beă de colici (Slănic, Prahova). Cacădăre fierte se mai bea de tuse (j. Sucéva).

Pentru cholera, substarița Eufrosina, cea mai veche maică la mânăstirea Viforita, recomandă (Crăiniceanu) blasturile următóre: Făină o litrá, o lingură de oțet, alta de unt-de-lemn, de piper, de ismă, foi de trandafir, faci din ele turtă și o puî pe o farfurie, daî cu degetul în ea și torni spirt, apoi presori praf de tãmâie și daî foc spirtului. Acéstă turtă se pune la stomach.

Trepădătóre, Brei, Brăie, Buruénă-căinésă, *Mercurialis perennis*, L. — Euphorbiaceae.

Prin dumbrăvi în regiunea alpestră și câmpénă.

Purgativă.

Trestie, Stuf, Stuh, *Phragmites communis*. Trin.—Gramineae.

Se descântă cu ea de săgetătură (j. Sucéva).

Troscot, Tirsócă, *Polygonum aviculari*, L. — Poligonaceae.

Pe lângă drumuri și locuințe, locuri cultivate și inculte.

Se lăgă la mâna stângă, cu credința că trec frigurile (j. Némțu).

Cules Vineria, se fierbe cu vin și se bea în altă Vineri pe nemâncate contra *fulgerăturii* (j. Dâmbovița).

Tulchină, Tulcină, Chiperiul lupului, *Daphne Mezereum*, L. — Thymelaeaceae.

Prin pădurile din regiunea montană și subalpină.

Decoctul de cójă, pentru durere de dinți.

Turiță, scaiu-mărunt, *Galium aparine*, L. — Rubiaceae.

Prin locuri cultivate, păduri, tuferișuri, pe lângă garduri.

Se opăresce cu o litră de apă un pumn de turiță, făcând ciaiū în care se pune zahăr de ghéță, cu care se face gargară, pentru durere de gât cu tuse sécă.

Turtă, Turtea, Punga babei, *Carlina acaulis*, L. — Synanthereae (Veđi încă Sita-Zinelor).

Pe délurile aride și prin pășunile uscate și pietröse din munți până în regiunea subalpină.

Plămădită în rachiū se bea ca stomachică.

Tutun, *Nicotiana tabacum*, L.—Solanaceae.

Introdus prin cultură.

Frunza, unsă cu miere și presărată cu piper, se pune la *giunghă*. De *râie* și de păduchi, se spală cu zémă de tutun fiert; uniș se spală chiar la bubele de *cel perit* și alte rănă gangrenöse.

Cei ce aū durere de măsele pun frunze de tutun pe măselele stricate, ca să le inceteze durerea.

U.

Ulm, *Ulmus campestris*, L.—Ulmaceae.

Prin păduri și dumbrăvi în regiunea câmpénă și submontană.

Cu decoctul de cójă se spală la rănă.

Unghia găiei, *Astragalus glycyphyllus*, L.—Papilionaceae.

Păduri, tuferișuri, pășuni și locuri inculte din tötă România.

Fiértă în vin se bea pentru vätëmätură (j. Neamț).

Pentru *colț de lup* se piséză, se amestecă cu unt și se unge buba. Poporul crede că colțiș de lup es la copii al căror mame aū mâncat când erau în-sărcinate cu ei *găină bușită de uli* (j. Prahova).

Decoctul se mai bea contra diareei și a disenteriei.

Urecheliță, Urecheriță, Érbă de ureche, Érba urechiș, Érba ciutei, Érba tunului, Varză de stâncă, *Sempervivum tectorum*, L.—Crassulaceae.

Pe stâncile calcare din munți.

Pentru durere de urechi, se piséză frunza și se stórce în ureche.

Urzică-mare, *Urtica dioica*, L.—Urticaceae.

Prin păduri, locuri inculte, pe lângă locuințe, garduri și șanțuri.

Flórea de urzică amestecată cu miere de fagure alb se iea câte o linguriță, pentru tuse și dureri de pept (Slănic, Prahova). Zéma de rădăcină fiertă se bea pentru constipație și pentru durere de pept.

Rădăcina plămădită în rachiú se bea pentru îngrășare.

Pentru *inădușelă învechită* se pun 3 pumnî de urzici, mici uscate și frecate în palme într'un șip, cu o cêpă mare moldovenescă, tăiată măruntel, se tórnă 3 litre de rachiú bun de drojdi, se lasă să stea 3 zile la căldură, din care se bea înainte de mîncare câte un păhăruț mic.

De *ciumă* se oblojesce cu urzici fierte cu frunze și cu rădăcină; iar zéma se bea.

La *friguri de 3 zile* se piséză sêmînță sau flóre de urzică cât se pôte luà cu trei degete, se pune într'un pahar de rachiú și se dă celui bolnav, când îl prinde frigul (Botoșani).

Rădăcina și frunzele fierte se beaú contra tusei cu sânge, hidropisiei și hemoragiei.

Urzici fierte și tocate se daú la păseri în tărițe, cu credința că se îngrășă și fac oue multe; de asemenea se crede că vacile hrânite cu urzici daú lapte mai mult, mai gustos și mai bogat în smântână.

În ziua de Sf. Gheorghe diminéța, este obiceiul de a se bate unii pe alții, înainte de a se sculà din pat cu urzici, ca să le fie pielea curată tot anul, să nu prindă nici *râie*, nici *blândă*.

«În popor mai este credința că urzica are proprietatea de a preînnoi sângele, din cauza acésta primăvara se face cură de urzici fierte singure cu apă sau amestecate cu alte burueni, ca: *stevie* (*Rumex crispus*), *sefterea* (*Fumaria officinalis*) și toporași pătați (*viola tricolor*), câte un pumn din aceste burueni, spélate, curățite, pisate, stórse și strecurate prin o pânză, și dintr'insa diminéța de 3 orî pe ți, pe nemâncate, la $\frac{1}{2}$ de ceas sau 20 de minute se bea câte doue linguri pline, urmând așa 15—20 sau 30 zile. Acéstă zémă, ca să fie mai plăcută, se iea în doue cu zémă de carne de vacă sau de găină, iar ca să fie mai folositóre, se iea plimbându-se prin grădină sau ogradă sau prin odae măçar. După ce se iea doctoria la $\frac{1}{2}$ oră, se pôte luà dulcêța sau alt ce-và. Se va ferì în tot timpul curei de bêturi spirtóse, vin, acrituri și sárături; lăpturi asemenea se mănâncă puține (Bartolomeu).

Urzica mórtă, Pizda țigăncii, *Lamium purpureum*, Lin. — Labiată, pentru reumatism (sau rêu în picióre, cum se țițe) se fierbe în vin și se bea de 3 orî pe ți (j. Tecuciú).

Usturoiú, Aiú, *Alium sativum*, L. — Liliaceae.

Vulgarisat prin cultură.

Pentru *bubă négră* se piséză usturoiú, se amestecă cu scárnă (excrement) de om, se întinde pe petică de in, se pune peste bubă, iar de-asupra se pune altă petică pe care se întind perje fierte, uscate pe lojniță.

De *tuse*, se ung tálpile piciórelor cu usturoiú pisat și se încăldesc la foc înainte de culcare.

Pentru *limbriçi*, se ia de 3 ori pe zi câte o linguriță de lapte fiert cu usturoiū, sau se mănâncă de crud.

Pentru *emoragie* se mănâncă untură amestecată cu usturoiū pisat.

De *potcă* se sting cărbuni, se descântă într'un fir de usturoiū, care se mănâncă, și se face bolnavului cruce la inimă în frunte și pe umeri.

Pentru durere de pânțece la copii, se găuresce un fir de usturoiū, și se stôrce țâța în gura copilului prin gaura cățelului de usturoiū.

Pentru durere de gât și *pecingenă*, se unge cu usturoiū pisat, amestecat cu praf de pușcă și miere.

De *choleră*, se unge peste tot corpul cu usturoiū pisat, și se mănâncă cât se pôte mai multe căciuli, sau se înghit 3 căței de usturoiū și 3 fire de chiper (j. Sucéva).

De *ciumurluelă*, se frécă pe tot trupul cu oțet și usturoiū pisat, dar mai cu sémă pe mâni, pe picióre și la tîmple fórte îndesat.

Când cine-vă are unghiile stricate sau bolfe, se unge la ele în fie-care séră, înainte de culcare, cu usturoiū pisat.

Ca amulet se portă la gât un cățel de usturoiū, cu credință că feresce de *deochi*.

Bătăturile se vindecă, dacă se pune pe ele usturoiū pisat; buzele crăpate se frécă séra și diminéța cu usturoiū pisat.

Pentru *choleră* pe timpul fructelor se ia: 3 cepe, 3 usturóie, 3 cărbuni, 3 ouë cu cóje deosebit pisată, un pumn de ismă pisată și oțet, făcênd blastur, pe care îl puî la stomach și la mólele capului, se ține 24 de ore (Crăiniceanu).

O credință răspândită în popor este că usturoiul te feresce de *strigoî*!! de aceea în séra sfintului Andreiū se mănâncă usturoiū și se ung ferestrele și ușile cu usturoiū. În Transilvania în ajunul sêrbătorilor mari, de exemplu, în ajunul sfintelor Pasci, este credința că cine mănâncă usturoiū, nu-î mănâncă strigele inima (Iosif Sanca).

Lipovenii din Dobrogea daū la copii ca vermifug 5 căței de usturoiū pisat și o linguriță de hrean în o cêșcă de cafeă de unt-de-lemn (V. Crăsescu).

V.

Visc, *Viscum album*, L. — Loranthaceae.

Parasit pe ramurile merilor, perilor, răchișilor și a bradului-alb.

Viscul de pěr și de brad, fiert cu apă, se bea în contra *astmei*; ciaiul de bóbe, pentru tuse și durere de pept. Se mai întrebuintéază contra epilepsiei și a crampfurilor (Czihaç și Szabo).

Văzdógă, Mold. Crăiță, Prahova. Bofte, Ocheșele, Burueni-domnesci, Ferfenmare, Ferfon, *Tagetes patula*, L. — Synanthereae.

Cultivat.

Ciaiul de flóre se bea pentru tuse cu înădușelă; strînsă în ȕiua de Mărina, se fac scăldături pentru copii. Pentru gălbinare, se fierb vizdóge la

un loc cu siminoc, și se bea de 3 ori pe zi câte un păhăruț ca de rachiū.

Pentru scrofuli se fac scăldători de crăițe galbene, busuioc roșu, șofran și foi de nuc.

Velniș, *Ulmus effusa*, Wild. — Ulmaceae.

Prin pădurile montane.

Se fierb și se oblojese cu zémă membrele sgârcite de bóla *dinselor* (Buhuși).

Vetrice, *Erba raiului*, *Tanacetum vulgare*, L. — Synanthereae.

Flórea uscată, pisată și amestecată cu miere se ia pentru limbrici; scăldători pentru lingóre. Ciaiū pentru friguri. Decoctul pentru *mătrice*.

Viță de vie, **Viță**, **Vie**, *Vitis domestica*, Vitaceae. — Sălbatică pe marginea pădurilor, prin lunci, crânguri și tuferișuri.

Agurida (fructele necópte) pisată se dá pentru *trépéd cu sânge*.

Primă-vara, când se cotoresce via, unele ramuri lasă să curgă din ele apă, cu acéstă apă se spală de durere de ochi și de pete pe obraz.

Cu vin se fierb cele mai multe burueni de léc. Vinul fiert cu piper și zahar se bucurá de proprietăți sudorificee în popor.

În ziua de Arminden (Sf. Irimia, 1 Maiū) se bea vin roșu, cu credința că se înnoesce sângele și tot așa se bea tótă luna Maiū, cu credința că se preînnoesce și *maiul* (ficatul).

Cu vin și cu pâne ținute 6 săptămâni în cosciugul unui mort de oftică, se vindecă bolnavul de oftică!! (Dolj).

Vișin, *Cerasus vulgaris*, Mill. -- Drupaceae.

Cultivat prin vii și livezi.

Pentru tăetură se pune *cleiū* de vișin, de cireș ori de zarzăr muiat în rachiū de drojdi, care opresce sângele și vindecă rana.

Z.

Zemos, **Pepene-galben**, *Cucumis melo*, L. — Cucurbitaceae.

Se cultivă pentru usul alimentar.

Semințele uscate și pisate se beau cu apă, pentru oprirea vërsăturilor (Buzëu). — *Lapte de tóte semințele*, veđi *Harbuz*.

Zirnă, **Lesnicióră**, **Lăsnicior**, **Patlagică de dalac** (Prahova), **Buruénă de dalac**, *Solanum Dulcamara*, L. — Solanaceae.

Prin tuferișuri și locuri păduróse umede, pe lângă pâraie, riuri, stânci și ruine umede.

Frunza se pune la bubă rea. Zéma din fructe în contra uimelor învechite.

✓ **Zmăóica**, *Laserpitium latifolium*, L. — Umbeliferae.

Se ia rădăcină, se fierbe cu apă și se bea în zi de sec, pe inima gólă, pentru vătématură (Mihăileni). Babele fac cu ea de desfăcut.

Notă. — *Plante nedeterminate.*

Buruénă albă, bună pentru pete pe piele; să se facă oblojelii. — *Busuiocul*

câmpului și cu gălbinele de câmp se pun în lăutóre pentru stârpirea păduchilor și pentru noroc (j. Tecuciú). — *Buruénă cu ghindurî*, scaldători pentru băiguielă, nălucire. — *Buruéna măfeî*, pentru cel perit negru, uscată și pisată praf se presară în gât sau fiértă cu apă se face gargară (j. Tecuciú). — *Burete pucios* se móie în apă caldă și se pune la *běșica cea rea*. — *Buruénă de rânză* pentru rânză și aplecate (j. Dâmbovița).

Desfundătóre, o buruénă în chip de țevă lungă, crește prin finețurî și se întrebuintează de cei ce suferă de constipație, beaú prin acéstă țevă (Preotul Basilesecu. Teléjën, j. Prahova. — *Dâmboț*, crește prin tufe și párlóge, se piséză, se pune în apă neincepută, și se bea pentru frigurî, iar parte din Dâmboț pisat să légă la frunte și la mólele capului (C. Teodorescu, j. Vasluiú). — *Drob*, se róde, se pune în unt-de-lemn, se lasă să se plămădescă 3 zile și se dá diminéța câte o linguriță pentru póla-albă (j. Tecuciú). — *Drog*, cu ciaiú de drog se face gargară pentru durere de măseă (Vâlcea).

Fasolică, pentru durere de măsele, să se ție ciaiú în gură fără să se inghită.

Flocosele pisate și plămădite cu rachiú pentru rânză (Vâlcea). — *Fulgóia* plămădită cu vin sau apă se bea pentru vătématură.

Ghiltan de pe baltă fiert să se bea și să se frece pentru durere de gât. — *Gruha*, pentru frigurî, se légă o frunză de acéstă buruénă la incheetura unei mâni și se lasă vre-o doué zile; locul unde a stat acea frunză se beșică și spărgându-se acéstă beșică, cel bolnav se vindecă. Tot cu acéstă buruénă se face ciaiú și se dá de bėut; gustul ciaiului e fórte amar (Iași).

Inca, se fierbe și se dá de bėut pentru vătématură (Vasluiú). — *Inița* pentru vătématură.

Închegătórea, rădăcina se piséză, se pune într'o litră de rachiú de prune și se bea din acéstă litră vre-o trei zile numai diminéța de trépéd (Buzėu) sau se fierbe cu cóje de soc și cu cóje de mărăcine și se bea de 3 orî pe ți pentru diaree (I. N. Lupu, Ialomița).

Laba ursului se bea în rachiú pentru frigurî (Ragna de sus, j. Prahova). — *Lemnie* cu sovîrv, pentru roșétă, fierte cu apă și cu vin să se bea, de asemenea oblojelî și scaldăturî. — *Lestoparnița*, cu gălbinele de grădină și cu crin bătut de țeră plămădite, în rachiú 2—3 zile, se bea câte-o cěșcă de gălbénare (j. Tecuciú). — *Liliacul bróscěi* crește pe la isvóre, când cine-vă e bolnav de frigurî se piséză și pisat se pune la podul mânei și se lasă până ce se bėșică pielea, după ce bėșica se sparge, se unge mâna cu smântână și bolnavul se lecuiesce (Teodorescu, Vasluiú). — *Limba vaci* cu pojarniță, se fierbe oblojelă pentru chelbe.

Najarnic, e bun de năjit., *Nodurele*, pentru cel perit (Iași). *Noița câmpului*, pentru dat, de i-a dat cine-vă să-i vină rėu, bea din acéstă buruénă fiértă cu apă. — *Nemfóică-de-câmp*, pusă în rachiú, se bea pentru a face copii. — *Pătătură*, o buruénă umflată pătată, se fierbe cu vin alb sau cu apă și se bea câte-o cěșcă pentru umflătură de plămâni și póla albă. — *Plescaită*, buruénă

pentru oblojit la bube.—*Pletósă*, crescută la isvor, se plămădesce în rachiū 2 zile și se bea pe inima gólă câte-o cేశcă pentru pólă albă.

Rânzișóră în vin alb se bea de limbrici (Ion Vraciul, Posesci, j. Prahova).—*Ruja négră*, fiértă cu vin, se bea rece, când se opresce regula; albă, amestecată cu sulcină albă, fierte în vin, se bea rece, pentru pólă albă.

Scrintița, buruénă pentru oblojit la picior sau mână scrintită.—*Strătura* se fierbe și se dá de bēut pentru vătēmătură (Vasluiū).—*Studenită*, pentru durere de gingii, se fierbe în apă și cu apa se clătesce în gură (Iași).

Tăfălog fiert se bea pentru trépéd.—*Țiținele* se fac băi calde pentru olojélă (Vasluiū). — *Talpalag* cu rachiū se bea pentru dropică. — *Tutunaș*, buruénă de lipituri, se fierbe în rachiū.

Zdrență, se scaldă bolnavul în trei Vineri, când nu se cunoșce bóla și atunci se alege de móre orī se scólă (Calcanescu, Dolj). — *Zburătóre*, pentru cei ce zac de speriat.

CAPITOLUL III.

Animale.

A.

Albina, *Apis mellifica*, L. — Insectă-Hymenopteră.

Se întrebunțeză în medicina poporană *insecta* și produsele ei, *mierea* și *céra*.

Insecta, ciaiul de albine uscate și pisate se bea ca diuretic. Insecta uscată în vată, apoi pisată bine, se suflă în ochi la vitele cari aũ albéță.

Mierea: Poporul crede că «Mierea e bună de tóte bubele, fiind-că albinele o adună de pe tot némul de florí; vindecă ranele, întórce bubóiele, sparge și trage uimele». Pentru bėșica cea reá și pentru tăeturí se pune o foiță de flóre de crin unsă cu miere (Botoșani).

Pentru surpătură e bună sémínța de mac amestecată cu miere (j. Sucéva).

Pentru mușcătura de paingán, bėșica cea rea și alte umflăturí, se pune *cămașa* (pánza) de paingán cu miere.

Dacă se oblojesce cine-vă cu apă în care s'aũ spelat fagurii când se stórcce mierea din ei, încă e bună de orí-ce boleșniță, precum și de durere de gură la om și la vite.

Ca intern constituie un aliment plăcut și salubru, fórte întrebunțat la preparațiunea *turtei-dulci*.

Lehuzelor li se dá miere rumenită în tigate cu nițel rachiũ de drojdii și alune pisate, pentru ca să prindă putere (j. Prahova). Tot în acest scop se dá convalescenților să bea diminéța câte un pãhãruț, jumătate unt-de-lemn, jumătate miere, bine bătute la un loc.

Pentru oftică se lasă mierea să deá în clocot, se curéță de spumă și după ce se ia de la foc, se pune în ea tot pe atâta hrén ras pe răđetóre și se ia câte 3 lingurițe pe ȓi.

Céra: Se unge o bucată de pánză de olandă și se face din ea un *bucium* (*Bucium* în Moldova, *feștilă* în Banat), adecă se rásucesce în formă de cornet. Céra se află pe fața din nãuntru buciumului. Când curge cui-vă urechea, îl dóre și nu aude, să se culce pe o parte cu urechea care îl dóre în sus și să introducă în ea un bucium. Cu o mână îl ține, iar cu una îi dá foc și îl lasă să ardă încetișor, până rămâne numai o bucățică din cornet pe care îl scóte. Înãuntru se află tóte rėtutățile și puroiul pe care l-a supt buciumul din urechi (Moldova).

Pentru *năjitul din urechi* (cleiul din urechi): Se topește cêră curată pe un petec de pânză. Din acest petec se face pe o țevă de soc dudă, care dudă cu un capăt se bagă în urechea cu năjit, iar cel-lalt capăt cu o apringioră se aprinde. Pe această țevă, pe locul unde încă nu a ajuns para, se așeză năjitul orî puroiul ce ese singur din ureche, fără a produce nici cea măi mică durere (Liuba și Iana).

Album graecum sau album canis, veđi *Câne*.

Ariciul, *Erinaceus europaeus*, L. — Mamifer insectivor.

Comun în România, se hrănesce cu șoreci, insecte și șerpî.

Se întrebuinteză în medicina poporană ca intern și extern.

Intern: Se ard mațele, se piséză și se bea cu rachiū de drojdii și unt-de-lemn pentru *boșorogelă*.

Pentru *scrofule* se arde ariciul întreg în cuptor, se usucă, se piséză și se amestecă douē linguri de masă praf cu patru linguri sirop de frunze de nuc, carî se împart în trei și se bea de trei orî pe ȕi câte o parte (Botoșani).

Bețivilor ca să se lase de *beție*, li se dă să beă ud (urină) de arici, fără ca să scie, sau rachiū orî vin în care se pune ficat de ariciū (j. Prahova).

Praf de ghimpî de arici ars se bea în țuică pentru durere de pânțele (j. Gorj).

Dropica sau umflătura la încheeturî se vindecă cu supă de arici (com. Bădulesci, j. Dâmbovița).

Extern: Pentru *trânji* se spintecă un ariciū de viū și se légă la môlele capului. Când vitele aū *arici* la picior, se taie un ariciū de viū și-l pune de fierbinte la umflătură.

B.

Babița, Pelicanul, *Pelecanus onocrotalus*, L. — Pasere-steganopodă.

În bălțile din Dobrogea. Untura de babița se bea călduță pentru durere de gât cu răgușelă, (se măi frécă și gâtul cu ea)

Boul, *Bos taurus*, L. — Mamifer-rumegător.

Extern: Carnea de boū sau de vacă presărată cu zahar se pune pe *udme*, pentru ca să deă îndărăt. Celor ce le curg ochii (ulduroșilor) le recomandă babele felióre subțiri tăete de carne de vită (din mușchi) puse la ochi (Liuba și Iana, Banat).

Cu baligă prospêtă de vițel se ung copiii de bube dulci și viței de pecingenă. Baliga coptă în vatră și pusă între cârpe se pune în jurul urechilor pentru durere.

Pentru *orbalf* se oblojesce cu baligă de vită adunată de pe câmpii înflorite (j. Tutova). Cu baligă de vițel se ung copiii la *bube-dulci*.

Pentru copii în *socote*, cel măi reputat léc este următorul: Să te duci cu copilul la tăetóre, să ieî un burduhan (stomach) cald cum îl scóte din vită, să-l puî într'o covată, îi faci o bortă și bagi copilul înăuntru în baliga din

burduhan până în gât, numai capul să-î rămăe afară și să-l ții un ceas legându-l, unde pôte să și dărmă dacă-î e somn; acesta în trei rînduri, adecă în trei săptămâni câte odată pe săptămână (Botoșani, Iași, Dorohoiu).

Intern: Un medicament din cele mai repute în popor este *Bunul de boû* (bun de boû), e ca un buburus ce se găsește în *tiere* și nu se găsește la toți boii, ci numai la o sémă. Bunul de boû se prepară cu rachiû saû vin și se bea într'un păhăruț făcut de cêră galbenă, în fundul căruia se pune un *galben* (monedă de aur). (Maica Susana Codrescu, Mănăstirea Agafton, Botoșani.)

De *ciumă rea* ca să se liniștescă sângele, se bea lapte de vacă fiert cu rosmarin, rădăcină de urzică, calomfir și jalnic (Baba Reveica, Stefesci, j. Prahova).

Cei otrăviți să bea lapte dulce călduț, amestecat cu unt-de-lemn.

Laptele acru e bun pentru obrintelă (pârlélă de sóre), te spoesci séra cu el pe obraz și stai ca un sfert de cês și apoi te clătesci cu apă (Bohotin).

Unt împreunat. Fetele saû femeile cari vor să-și facă de dragoste se desbracă în pielea gólă și își tórnă în cap unt topit, care se scurge pe corp. Când untul care a curs pe spete se prelinge pe organele genitale cu cel care a curs pe față, pept și pânțele, se dice *unt împreunat*; cu el se face plăcintă și se dă bărbaților.

Pentru *albétă* la vite se face următorul leac: Se amestecă jumătate unt prospêt, jumătate sare pisată, se face un boț mare cât oul de găină, se viră în urechea vitei în partea ochiului cu albétă și se légă urechea ca să nu curgă untul.

Bróscă râiósă, Bróscă, cióscă, iórcă, miórcă, liórcă, *Bufa vulgaris*, Laur. — Batracian.

Poporul imiteză strigătul bróscelor ast-fel:

Cât a dat tata pe cojoc?

Cât a dat tata pe cojoc?

Un ort,

un ort,

un ort.

Prăjită de vie se pune la gât pentru gâlcî (Iași). Spintecată de vie se pune cu partea sângerândă la rana din *înșepătură*, *pêr* saû *dalac*.

Trei brósce râióse se pun în rachiû, după ce pier, rachiul se bea pentru friguri, iar bróscele se aruncă spunênd: «din vînt aû veni frigurile, în vînt să se ducă».

Dacă te udă (urinéză) pe corp brósca râiósă, se fac negi saû râie, se vindecă dacă se înfășórá locul bolnav cu oué de bróscă și se ține înfășurat o ȓi și o nópte.

Cu grăsimi de bróscă se unge la dureri de încheeturi (com. Ringhelesci' j. Botoșani).

Copiii micî pórtă bróscă cusută în o petică la gât ca amulet în contra spe-

rieturii (j. Fălciu). Pentru vindecarea *Plesneviței* se taie o brâncă peste pân-tecele bolnavului și cu aceea se lăgă cel bolnav sub barbă. Brâncă se prinde din apă, nu de pe uscat, și se spintecă de vie pe pân-tece (Iana și Liuba).

Cu o nueă dacă veți scote o brâncă din gură de șerpe, cu nueua aceea dacă veți face semn către nori să se despărțescă, se despărțesc.

Brâncă țestosă, Brâncă cu trôcă, *Testudo graeca*, L. — Reptil chelonian.

Supă de brâncă țestosă pentru tuse măgărăscă.

Ouăle bătute cu rachiū se beă pentru vătămătură, iar femeile sterpe ca să facă copii. Tot pentru vătămătură se face borș de brâncă țestosă (j. Tecuciū).

Primăvara când veți vedé întâia oră ouă de brâncă, să ieți și să te freci cu ele peste tot trupul și anul acela să n' ai grijă că te-or necăji frigurile. Cine vrea să nu aibă friguri nici odată, să facă acésta în tótă primăvara (C. Teodorescu Kirileanu).

Buratecul, burătăcelul, brotăcelul, broatic, brotacar, brotac, răcănelul, răcă-tețul, racălică, *Hyla arborea*. — Batracian anur.

Trăesce prin tufișuri la umbră.

Este credință că cine sărută buratecul pe pân-tece de trei ori, nu-l mai scutură frigurile; în alte părți tot ca preservație contra frigurilor, se pörtă la gât ca amulet un buratec omorît în rachiū, iar rachiul se bea (j. Tecuciū).

Bursucul, viezurele, ezurele, *Meles taxus*, Pall. — Mamifer din familia Mustelidelor.

Cu untura de bursuc topită și călduță se frecă 3 sau 4 zile la locul ce te doare de *Dinse, Ele*, un fel de durere de picior și de mână care le sgârcește; mai e bun pentru gâlcă și reumatism.

În unele părți este credință că cine mănâncă untură de bursuc se îngrașă; oilor li se dă pentru *râsfug*, când fac bube la ochi și la uger.

«Coda de gesure se anină la urechile cailor ca să fie grași și frumoși». În drumul ce l-am făcut din satul *Isvorele*, la mânăstirea *Susana* și *Cheia*, unul din caii de la trăsură purtă o codă frumoasă de bursuc.

Burete de riū, *Spongilla fluviatilis*, L. — Spongiar coelenterat.

Lipovenii din jud. Tulcea dau să beă copiilor atinși de bube și umflături la gât infuziune de *Spongilla fluviatilis*. Întrebuințarea acéstu animal jôcă un mare rol în medicina poporană: nu numai afecțiunile de natură scrofulosă se tratéză cu el, dar și tôte durerile de natură reumatismală, tôte afecțiunile sistemului limfatic, tôte umflăturile de ori-ce natură. De obicei se frecă praf simplu de spongie sau amestecat cu untură de pesce *loco dolente*; prin fricțiune, pielea se umflă puțin și durerea trece. Mai fac dintr'insul cataplasme ca antisicrofulos sau o dau de băt în praf, cel puțin 10—12 gr. pe zi, pentru desumflarea ganglionilor. În inflamația ochilor de natură scrofulosă se aplică o cataplasma de miere presărată cu praf de spongie. Contra casurilor rebele de scrofulă, spongia se amestecă cu aluat de făină de seacă, care se usucă, se piséză și se dă copiilor bolnavi.

Dar cu deosebire, spongia este reputată contra reumatismului; se aplică cataplasme ca revulsiv (V. Crătescu).

C.

Calul, *Equus caballus*, L. — Mamifer perisodactil.

Testicul prósplet spintecat și aplicat pe *buba neárá* o vindecă.

Testiculele de cal negru arse și pisate în rachiú se beáú pentru oftică, sperietură și lipitură (D. Basilescu, j. Prahova); se mai beáú pentru dragoste, flăcării daú fetelor și fetele flăcăilor cari vor să se deá în dragoste.

Laptele de épă neárá se bea pentru tuse măgărăscă.

Baliga de cal se pune pe junghiú. De beție și de *aprindearea* rachiului în om (când bețivul stă ca mort și numai abiá suflă) i se stórece în gură baligă próspletă de cal, care se móie puțin spre a fi zémósă (j. Sucéva, Iași).

Să se strecóre în gura otrăviților must din excrementele cailor, ca să-l înghiță, de care va vėrsá otrăvitul (L. și Iana).

Grásimea de cal amestecată în părți egale cu usturoiú, érbă de pușcă, tămáie albă, pisate la un loc, e bună de junghiú și durere de óse (j. Dâmbovița). Cu grásime de cal se mai ung fetele ca să le créscă pėrul.

Pentru bólă de spurcat se mánjesce bolnavul cu măduvă de os de picior de cal (Dolj); pentru reumatism se frécă cu măduvă de óse de cal (Ialomița, Bacău).

Cu măduva de cal saú de boú, luată de la picióarele de dinapoí a unei vite, se ung cei cari áú reumatism la picióre, iar cu măduva de la picióarele de dinainte se ung acei cari áú reumatism la mâni. Ungerea se face la sóre saú la foc, spre a intră grásimea în pielea bolnavului (Com. Măscurei, j. Tutova).

Ficatul se dá la oi bolnave de gălbéză saú se piséză și se bea cu rachiú de drojdie pentru *amețelă*, *tehuielă*, *nebunelă*.

Pielea de cal mort arsă, pisată și amestecată cu praf de cójă de stejar se dá mieilor când îi dóre în gát; iar pielea nedubită se móie în apă caldă și se pune la om pe orbalt.

Falca, cu falca de cal alb, crede poporul că se sperie cholera, de aceea la țéră înfig tidve de cai în parii de la garduri, «găsesce omul un cal alb mort pe câmp, așteptă până îl mánăncă cióarele și câniú și pe urmă îi iea tidva și o înfige în virful unui par de la gard pentru vreme de cholera, Dómne feresce» (Gorovei, Șezătórea). De holeră se mai afumă cu fálci de cal alb.

«Dacă vei pune în grădină un cap de cal, ori alte óse într'un par, legumele nu le mánăcă ciumagiú (nisce viermi în pămínt)». (Iosif Stanca F. 1796.)

Când copiii nu-și pot ținé udul, li se dá să beá apă ce se scurge din gura cailor când îi adapă.

Ciobaniú ard din când în când câte un mánz, fiind-că cred că se «dreg oile», se fac grase, frumóse și láptóse (j. Prahova).

Căluț de érbă, lăcustă verde, călușel, *Locusta viridissima*, L. — Insect ortopter.

De culóre verde, adesea cu pete brune.

«Acéstă insectă are o gură fórte puternică, din care causă unii sătenii o întrebuițeză la scóterea negilor de pe mâni sau de pe corp. Când acéstă insectă este apropiată cu gura de un neg, este smuls de pe corpul omului cu rădăcină cu tot, cu o iuțelă de necređut.

«Am vėđut odată, cum la o copilă de șese ani, o ast-fel de insectă, a scos 7 negi din mijlocul buzei inferióre, fără ca copila să sufere ce-vă din acéstă operațiune a acesteii insecte. Decii pe când lăcusta călétóre aduce mare rău agriculturii, pe atât lăcusta de érbă sau călușelul aduce folos omului în unele operațiuni destul de delicate, după cum am vėđut. Căci la un neg, dejă înfrățit și crescut tocmai la partea de sus a buzei, a întrebuiță la stărpirea lui apă tare ori cuțitul, ar fi un lucru fórte delicat și fórte greú. Pe când lăcusta de érbă face acéstă operațiune fórte repede, sigur și fără parale.» (V. S. Moga-Albina.)

Cantarida, veđi *Gândaci de turbă*.

Cănele, *Canis familiaris*, L. — Mamifer carnivor.

Cățelul de abii fátat se spintecă de viu și se înfășură cu mațe cu tot la rana cu germi (viermi), sau la locul unde s'a rupt vre-un os.

Scârna (excrementele (1)) de căne, care în unele părți se mai đice *sama* (Vălenii de-munte) se usucă, se piséză și se suflă în ochi pentru albéță. Unul din medicamentele cele mai întrebuițate este excrementul alb de căne care uscat și pisat se suflă în gât pentru gâlcii. Excrementele de căne amestecate cu gălbenuș de ou se pun la junghiú (Ialomița). *Untura de căne* se bea cu lapte dulce pentru înădușelă și oftică.

Tidva arsă și pisată se bea cu rachiú pentru vătémătură (Mihoreni-de-jos, Mihăileni); sau arsă, pisată, se amestecă cu un pumn de făină de secară, cu unt-de-lemn, rachiú și piper negru și se face un fel de aluat care se întinde pe o bucată de pânză de olandă și se aplică pe locul unde dóre vătémătura. Brânca se vindecă, dacă se scaldă bolnavul Lunia cu zémă de căpățină de căne fiert (j. Dâmbovița și Dolj).

Copiii bolnavi de *socote* se scaldă în aceeași scaldătóre cu un cățel care nu are încă ochi (Botoșani).

De *funicéi* se spală cu ud de căne (urină) (j. Dâmbovița).

Copiii bolnavi de sperietură din pricina cănilor se afumă cu păr de căne.

Când cănele urlă nóptea este credință că face a rău sau pređice că are să móră cine-vă din casă, sau că merge spre ruină.

Pentru udme, veđi și *Gásca*.

(1) În secolul XVI și XVII excrementele de căne, după ce măncă óse, se întrebuiță în medicină sub numele de *album graecum*, *album canis*, *nil album*, *sodium graecum*. — Libavius descrie modul de a prepară și conservă acest medicament.

Capra, Capra, L. — Mamifer rumegetor.

Seul de capră amestecat cu puciosă e bun pentru *râioși*, să se frece cu el, iar pentru *sifilis* să li se facă un feredeu de tărățe de grâu, apoi li se aplică pe bube o pânză de olandă unsă cu seû de capră.

Laptele e bun pentru *jupuélă*; sunt unii iuți la sânge care se jupóie pe pept și pe mânî. Pentru *durere de ochi*, se pune pe jeratic *chég* de ed și se aburesce la ochi.

Pentru *Leșinare* saû *gută*, se udă în față cu apă rece, i se dă oțet tare să tragă pe nas și se face în chilie fum din *córne* de capră, ca să fugă de putórea aceea duhul necurat (L. și Iana).

Căpușa, acărița, cărcel, mielăriță, cărcióbă, Ixodes ricinus, L. — Arachnid acarian. Fals descris în «Dicționarul universal al limbii române» de Lazăr Șăineanu, *insect*.

Căpușa, când e flămândă, e mică și subțire ca o hârtie, dar după ce s'a hrănit, corpul ei se dilată ca o bóbă de fasole; când se prinde de vită, românul țice că o suge și nu se lasă decât după ce se umflă, fiind-că nu are orificiû anal. Eră o vreme când și ea aveà șeđut; privighetórea însă nu aveà atunci și de câte ori eră pofitiã la masă la nașa ei, eră supêrată, fiind-că nu puteà să mănânce pe cât pofță; așa că s'a dus la căpușă de a împrumutat șeđutul ei; vëdënd ea cât de bine e cu șeđut, nu l-a mai dat îndărăt căpușei, amuțând-o cu câniî când a venit să i-l cêră.»

Căpușa póte servi ca agent de inoculațiune a *tetanosului* și a *dalacului*. Ast-fel se explică unele epidemii cari distrug cerbiî și căpriórele.

De asemenea întroduc în țesut prin înțepăturile lor diferiți germeî cari determină *abcesuri* și une-ori chiar mórtea prin septicemie. Aceste fapte au fost observate dejă în anul 1858 de D-r Dubreuilh și descrise în *Journal de Médecine pratique de Bordeaux*.

Căpușiță de râie, Sarcoptes scabiei (De Geer). — Arachnid care se găsesce pe piele la om și alte mamifere, el produce *râia* (V. a. c).

Cărădașcă, Rădașcă, Rudașcă, Ragacea, Boul Domnului, Boul lui Dumneđeñ, Bourelul, Lucanus cervus, L. — Insect coleopter.

Córnele cărădascei (mandibulele) se întrebuintău odiniórá în farmacie (P. Gervais et Beneden, Zoologie médicale, Tome, I, pag. 304).

La țêră când o vacă nu se gonesce, se pune pe spinarea ei o radașcă ca să o strîngă cu córnel, cu credință că se va goni.

Femeile pórtă córnel de rădașcă în cođi, ca să nu li se deóche përul.

Larvele de rădasce se numesc *carî*; ele trăesc în trunchiurile arborilor, au făcile puternice, cu cari rod lemnul și fac găuri mari, pe cari le umplu cu excrementele lor, cunoscute în popor sub numele de *făină de carî*. Făina de carî o beaû la țêră cu lapte dulce în contra *incuerii*.

Cărăbușul, scărăbuș, Vruh, Găinușă, Melolontha vulgaris, Fabr. — Insect coleopter. Are piciórele și aripele (elitrele) castanii, se hrănesce cu frunze, iar

nu omiđi, scoici și meleci, după cum s'a scris în «Dicționarul universal al limbii române» de L. Șăineanu.

În anul când sunt cărăbuși mulți, este credința în popor că se fac bucate multe.

Ei sunt buni pentru bóla *necazului*, când cine-vă oftéză într'una, mănâncă cărăbuși și-i trece! În unele sate se mănâncă de gust, după ce se curéză de aripi și de picióre, ca să nu sgârie în gât. La Iași am văduț Țigani cari mănâncă cărăbuși; la Posesci (j. Prahova) pe Ioan Vraciul.

În Talmud se recomandă grăsimea de cărăbuși pentru durerea de urechi. (L. Lewysohn, *Die Zoologie des Talmuds*, pag. 306).

Cârțița, Sobolul sau Mitorlanul, *Talpa Europea*, L. — Mamifer insectivor.

E bună pentru copiii cari fac în cap un fel de *bube vinete*; se arde, se piséză și cu unt se face alifie; mai sunt un fel de noduri sub piele pe cari țeranul le numesce *cârțiță*. Acestea se lecuiesc dacă se presórá cu praf de cârțiță arsă.

Pentru umflătură și durere de gât este credința că te vindecă, dacă te frecă la gât cine-vă care a omorít cu mânilé o cârțiță.

În Talmud se recomandă sângele de cârțiță pentru conservarea ochilor.

Céra, veđi *Albina*.

Cerbul, *Cervus*, L. — Mamifer rumegător.

Copita de cerb rasă praf, amestecată cu oțet, se dá de bėut pentru *epilepsie*.

Praful de córne rase se suflă în ochi la cai pentru albéță sau o lingură de asemenea praf se dá la cai să beá cu vin pentru piétră la beșică.

Ciocârlanul, bărbatul, și Ciocârlia, femeea, *Alauda arborea*, L. — Pasère cinoastroá.

Arsă, pisată și amestecată cu ficat de boú ars și pisat se plămădesce în rachiú de drojdii și se bea în fie-care diminéță câte o céșcă pentru tuse (j. Dâmbovița).

Corbul, *Corvus corax*, L. — Pasère dentiroastroá.

Rachiú de drojdii sau vin cu ficat de corb se bea pentru *epilepsie*.

«Inima, dacă o veđ pune la horn să se usuce, o veđ sdrobì și o veđ dá în mâncare orí bėutură unui om, e bună de orí-ce bóla și cu deosebire la cei cu bóla rea (nevoie).» Iosif Stánca, *Familia* 1896.

Cordéua, veđi *Panglica*.

Coțofana, Țarca, *Pica caudata*, Ray. — Pasère dentiroastroá.

Sângele de țarcă să se beá contra *inădușelii* (com. Hanțesci, j. Dorohoiú).

Coțofana împușcată, arsă, pisată și amestecată, se bea cu rachiú de drojdie pentru *ofticá* și cu lapte se dá la cai pentru rápciugă. Cu coțofana împușcată în luna Martie e bine să se afume de ori-ce réutate

Un cap de țarcă să se usuce în vatră, să se piseze, să se împartă în trei și să se beá de trei orí pe đi cu apă pentru *trépéd*, iar carnea să se mănânce friptă.

Crapul, *Cyprinus Carpio*, L. — Pesce teleostean.

Solți de crap, dinți de știucă, simburî de măslină, orez, postav roșu și negru, piétră acră și vinetă, arșă în foc, făcute prav, se suflă în gât pentru *cel perit* (j. Tecuciü).

Cucóna-chifterița, Coropeșnița sau Conopișterița, *Gryllotalpa vulgaris*, L. — Insect ortopter.

Deși această insectă se hrănește numai cu rădăcini de plante, viermî și larve, fără ca să atace vre-odată omul poporul crede că mușcă: «Vai de omul mușcat de ea, că léc nu mai are; îndată se umflă ca o butie și móre în dureri nesuferite. Dacă ar fi cu puțință ca omul să trecă prin borta prin care intră osia carului în butucul roții, sau să numere un stâmbol de mac ori de nisip, numai atunci ar avé léc pentru mușcătura de conochifterița.» (M. Lupescu.)

În alte părți este credința că îndată ce te-a mușcat, ca să nu te umfli, să-î cauți gaura și să-î numeri ouele.

Dacă o femeie nu face copiii, să bea oué de cucónă chifterița cu apă sau cu rachiu și se va lecuî.

Când pe cine-vă îl róde la picior încălțăminte și se rănesce, să strivescă o cucónă chifterița și să o aplice la rană.

Pentru *reumatism* să ieă un litru de unt-de-lemn, să pună în el trei cucóne chifterițe, să lase să stea la sóre, și apoi să se frece cu el la încheeturi când îl prind durerile.

Cucostârcul alb, Barza sau Stârcul, *Ciconia alba*, L. — Pasère cataligee.

Inima de pui de cocostârc se mănâncă când intră șérpele în om ca să éșă.

Cojile de oué pisate praf se suflă în ochi pentru *albéță*.

Pipota friptă se mănâncă ca să vindece *oftica*.

Supa de cocostârc se mănâncă contra *dropiceî*.

Culbeci (Moldova), Melci (Muntenia). — Molusc gasteropod.

Copiii au credința că dacă reciteză următoarele versuri culbecilor,ei es din ghióce și scot córnelé (tentaculele).

Melci codobelci,
Scóte córne boeresci,
Și te du la Dunăre
Și bea apă turbure,
Și te du la mare
Și bea apă tare.

saü:

Melc, melc
Codobelc,
Scóte córne bouresci,
Și te du la Dunăre
Și bea apă turbure,
Și te du la baltă

Și bea apă caldă
 Și te sue pe buștean
 Și mănâncă leuștean.

În Franția copiii ȳic:

Escergeut virégeut,
 Montre mé tes cônes,
 Si tu ne les montres pas,
 I le dira é ton père et mère
 Que te casserön les os.

În Germania:

Kuckuck, Kuckuck Gerdernt
 Stack dine vër Horns herut.

Poporul cunoșce mai multe némuri de culbeci: *Melci de vie*, *Helix pomatia*, *Melci șerpesci saũ vërgați*, *Helix nemoralis*, *Melci înfășați*, *Limnea stagnalis* și *Babite*, Arion.

Melcul de vie. Se sapă érna din pămînt culbecii înfundați de prin locurile unde cresc alunii și se pun într'o ólă nouă. Óla se lipesce cu aluat la gură, se dă în cuptor, după ce s'a scos pânea și se lasă până a doua ȳi. Culbecii ast-fel uscați se piséză și se iea câte o lingură de masă de trei óri pe ȳi într'un pahar cu apă rece, pentru *piétră la beșică* (j. Botoșani).

Zéma de culbeci fierți se bea de *vătămătură* (j. Dorohoiu). Pisați și amestecați cu rachiu, se bea tot pentru *vătămătură* (j. Covurluiu); saũ se piséză și se pun la buric (j. Iași).

«*Melcișori pisați și puși în rachiu de drojdie se bea pentru surpătură*» (com. Drajua-de-sus, j. Prahova). Când omul se sgârcesce, se bea coji de melci arse și pisate în apă neîncepută (j. Némțu).

Cója de melci pisată se bea în rachiu de drojdi pentru bóle lumesci (j. Ialomița). Praful de coji de culbeci pisate se pune în ochi la vite pentru albéță.

Melci înfășați. Se usucă și se afumă cu ei copiii bolnavi de sperietură saũ se pun în așternut la copiii cari nu aũ somn.

Turcii și Tătarii din Dobrogea daũ la copii contra tusei, tusei convulsive și laringitei, *zéma de melci de pădure*.

Curcanul, *Meleagris gallopavo*, L. — Pasere galinacee.

Oul de curcă *furat* se pune lângă foc până lasă un fel de apă cu care se șterg chistruile (pestruile).

Penele se pun în scăldătórea copiilor după nascere, veđi *Bujorul*.

D.

Dihorul, *Putorius*.—Mamifer carnivor. Ars și pisat se amestecă cu sare și se dă oilor să-l bea pentru tuse.

E.

Epurele, *Lepus timidus*; **epurele de casă**, *Lepus Cuniculus*.—Mamifer roșător.

Este credința generală în popor că «pielea de epure trage focul din umflături», de unde mai multe întrebuintări. «De uimă se caută o pelciță de epure, se móie cu apă și apoi se lipesce la uimă, care o móie, o sparge și o vindecă» (j. Sucéva).

«Pentru *podagră*, se légă bine cu piele de epure, piele cătră piele, care nu se ia jos 6 săptămâni (picioare, spate, etc.), deși produce o mâncărime foarte mare» (L. și Iana).

Pielea próspletă de epure se presară cu piper, se stropesce cu vin saú cu rom și se pune la junghiú, saú se unge cu seú și se pune pe pept la cine suferă de pept.

Untura de epure e bună pentru bubele carí nu pot răsufli și se mai ung rănile când se frige cine-và.

Inima de epure tăiat de viu și scósă cât se sbate încă se dá la femeile ce nu pórtă la vreme și nu nasc copii la timp (Mihoreniú-de-jos).

Pentru înădușelă se bea sânge cald din inima unui epure împușcat.

Pentru vindecarea *brâncei* se unge în mai multe rîndurí cu sânge de epure amestecat în părți egale cu rachiú de drojdi.

Cu *matca* de epuróicá se vindecă sterilitatea. (D. Basilescu, învățător j. Prahova.)

F.

Fiere de boú, — veđi *Boú*.

Fluturii sunt de mai multe némurí. Despre fluturí carí se adună în jurul luminií, Românul đice că vin să fure focul; cu aceștia fac babele de dragoste fetelor carí nu le ia nimení la horă; li se dá să beă *scamă* (solđi) de fluturí în rachiú fără ca să scie.

Fluturii carí se arată întâiú primăvara se beaú în apă pentru *anghină* (j. Brăila).

Când veđi primăvara pentru prima óră fluture roș, e semn că vei fi sănătos, de veđi galben, tótă vara vei fi bolnăvicios.

Copiii ca să facă pe fluturí să se opréscă pe florí să-í póta prinde, le recitéză aceste versurí:

Fluture,
Fluture,
Fluture pe buture,
Fluture pe flóre,
Fluture sub flóre!

Fluture,
 Fluture,
 Fluture, pune-te:
 Pune-te pe punte,
 Pune-te sub punte!
 Fluture,
 Fluture,
 Fluture pe foice,
 Fluture sub foice.

Furnica, *Formica*, L. — Insect himenopter.

Babele când vor să strângă furnicii pentru lécuri, ung un pahar pe dinăuntru cu miere și îl pun cu gura în jos într'un furnicar, unde furnicile se îngrămădesc la miere. Ele se întrebuintează ca léc contra mai multor bóle.

Pentru *reumatism* se frécă la locul dureros cu spirt de furnică; sau se ia un furnicar, se opăresce într'o apă care a fiert în clocote, apoi se înfășoră cu el partea bolnavă (Giurgiu); sau se face următórea scăldátóre: se scólă baba la mieđu noptii, se duce în pădure și ia un furnicar mare cu cuib cu tot, îl aduce acasă fără să vorbescă, aduce apă tot fără să vorbescă, fierbe furnicarul cu acéstă apă și scaldă pe cel bolnav, apoi duce furnicarul la loc tot nóptea. Așă face de trei ori în trei luni «și lucru curios, un om olog de reumatism și cu mânilé sgârcite s'a vindecat cu acest léc» (Lucreția P. Stan, Tutova).

O altă scăldátóre este următórea: Pornesci de acasă cu o donița și cu puțină sare într'o legătură și te duci la un mușuroiú de furnicari.

Ajuns acolo, arunci sarea pe mușuroiú și dici:

Eú vė daú din sarea mea,
 Iar voi să-mi dați lécul vostru!

După acésta, umpli donița cu furnicari, cu pămínt și cu cetină cu totul, legi donița pe la gură cu o cârpă ca să nu éasă furnicari și te întorci repede acasă.

Ajuns acasă puí furnicari într'un céun sau căldare la fiert și pe urmă apa, când o puí în rană (bolie), o strecori ca să nu fie cu gunóe. Cel bolnav se scaldă în apa acésta, iar când ese din scăldátóre, îl ia unul sănátos la frecat, după ce a fost mai întâiú uns cu unt pe picióre, începénd de la degete în sus, nu de sus în jos, și-l frécă așă hăt multișor. Apoi bolnavul se culcă și bea așă culcat un pahar de lapte ferbincior, căci se încálđesce și asudând i se face bine.

A doua di, când se scólă, par'că nu are picióre, așă-i de sprinten și de ușor. (S. Teodorescu-Chirilean, citat de S. Fl. Marian în datinele și credințele românilor despre insecte. *Noua Revistă Română*, 1901.)

Ceí ce aú *de dânsele* se vindecă ast-fel:

Merge într'o di unul sau mai mulți inși la un mușuroiú cu furnică și-și însémnă bine locul ca, viind a doua di de nópte, să nu-l rătăcescă. A doua

și des-de-diminetă, până a nu răsări sórele, același om iea un hârleț și un sac său o traistă deșertă și, nevorbind cu nimeni nici căutând înapoi tot drumul, se duce până la mușuroiul însemnat, sapă mușuroiul, așa cum este cu furnici și cu bețișóre cu tot, și-l pune în sac său traistă. Întorcându-se cu dînsul înapoi, asemenea neuitându-se îndărăt nici vorbind cu nimeni, cum ajunge acasă îl pune într'o ólă nouă, însă nu tot, ci numai cam a treia parte, și tórnă apă peste dînsul și apoi îl pune la foc să fiérbă. Făcend ast-fel dintr'însul un fel de scaldătóre, pătimașul *de dînsele* se scaldă în scaldătórea acésta, care e pusă într'un ciubăr. Scaldătórea acésta însă se păstrează unde-vă până se face scaldătóre și din rămășiță în douë rînduri, așa că dacă se scaldă de trei ori, tótă scaldătórea se împreună la un loc într'un vas și se tórnă pe o apă curgétóre, mai ales pe un pâriú, anume ca tot réul bolnavului să se ducă cu apa și, în cas să mai aibă chef a se întórece, apoi să se întórcă când se va întórece apa cu cursul séu la dél.

Tótă procedura acésta cu furnicarul se numesce *a luà noi*, și se țice *a luà noi de dînsele* (S. Fl. Marian).

Când copilul intră în *socote*, adecă se usucă și slăbesce fără să-l dóră ce-vă, i se face scaldătóre cu apa, în care au fost fierte furnici (Panfil, j. Botoșani).

Sau des-de-diminetă până a nu răsări sórele, se scólă gospodina de casă și, dacă are o copilă bolnavă de *sohote*, iea un băiat cu dînsa, iar dacă are un băiat slab, iea o copilă și se duc amândoué până unde sciú că se află un furnicar de furnici. În calea lor spre furnicar trebuie să trecă trei riuri, să nu grăescă cu nimeni nimica, nici să nu se uite înapoi. După ce în chipul acesta au ajuns la furnicar, ieaú furnicarul cu furnicile și cu *sacii* acestora cu tot într'o ólă, le aduc acasă, asemenea nevorbind cu nimeni și neuitându-se înapoi, le pun la foc să fiérbă și, după ce au fiert, scaldă în apa acésta pruncul său prunca slabă. Și dacă se face așa de trei ori, în trei țile după olaltă, pruncul său prunca se întăresce și se îngrașă (Bucovina, S. Fl. Marian).

Dacă are cîne-vă *roșuri*, adecă i s'au umflat piciórele și-l dor ciolanele, iea un pumn de furnici dimpreună cu lutul din care e compus furnicarul acestora, îl pune într'o ólă cu apă să fiérbă, și după ce a fiert, se unge pe picióre și se frécă bine pe locul unde-l dóre (Brosceni, j. Sucéva).

Alții tot pentru *roșuri* sau dureri de picióre ieaú un șip, pun într'însul zahar pisat, și apoi ast-fel cu zahar cu tot îl pun pe un *mușuroiú de cei mari*, adecă pe un furnicar, unde-l lasă să stea până ce se umple de furnici. După ce s'a umplut, l'aduc cu furnici cu tot acasă, tórnă într'însul spirt, îl astupă și așa îl lasă un timp mai îndelungat până ce se topesce zaharul și ese tótă puterea, mai ales încă tótă aeréla din furnici. Cu acest *spirt de furnici* își ung apoi piciórele și spun că durerea le trece.

De *durere de măsele* se iea un pumn de furnici cu mușuroiú cu tot și se pune într'o ulcică sau într'o ólă cu apă curată la foc ca să fiérbă. După

ce a fiert, se strecără printr'o pânzetură curată și apoî zéma ce a eșit dintr'insul se ține în gură, că apoî durerea încetază (S. Fl. Marian).

Pentru *albăfă* se caută furnici de cele mari de copaciū, li se ieaū *ouăle*, se bagă într'o sticlă de 50 de dramuri, se umple și se astupă bine la gură. Se bagă apoî într'o pită mare crudă și pita aceea se bagă în cuptor să se coccă bine. Scoțând pita, să se desfacă și să se iea sticla, și ce va rămâne în sticlă să se lase să se răcescă și apoî să se pice în ochi câte o picătură dimineța și séra, până-î va trece, măcar să fie veche și de 50 de ani (Hasdeu, *Etym. Magn.*, t. I).

Sunt unii ómenîi la cari le ese tótă rěutatea pe trup par'că ar fi furnici, se lecuiese dacā se spală cu apă fiertă cu leuștean și furnici (baba Reveica, Stefesci, j. Prahova).

Când se *splineză* o vică, adecă când mănâncă prea mult și i se umflă splina, se fierbe un furnicar și i se pune cald pe spinare.

G.

Gaia, *Milvus regalis*, Cuv. — Pasère rapace.

De *gance* saū *unghia găei* se prinde o gae, i se iea picióarele, se usucă bine la căldură pe sobă, se piséză și cu praful acela se presară pe rană.

Găina, *Cucoșul*, *Gallus*, L. — Pasère galinacee.

Găina și maî cu sémă cucoșul jócă un mare rol în medicină și prejudiciile poporale.

Rodul de cucoș (testiculele) se înghit de bărbații cari și-aū perdut rodul, adecă cari nu maî pot avé copii, cu credință că apoî fac copii.

Zéma (supa) sărată de puî de găină négră (fără nici un fulg alb) se bea ca să ésă șérpele când intră în om.

Căpățînă de găină clocitóre se fierbe în oțet tare, se lasă de se răcesce și în urmă se pică în urechi pentru surđenie (j. Dolj).

Pielea de pipotă uscată, pisată și amestecată cu rachiū se bea pentru vērșaturî și pintecarie.

Puiul de găină négră se spintecă de viu și se infășură cu el sângerând la umflătură din scrintitură.

«Un cocoșel negru spintecat în douē și pus la ranele cu viermi, înainte de a i se rēcî carnea, scóte viermii și vindecă ranele». (S. Fl. Marian, *Albina Carpaților*, 1877).

Cu puiul de găină din luna lui Martie se face de dragoste.

Dacā cine-vă mănâncă splina cucoșului, despre acela se đice că-î cresce pėrul. În unele părți ale Ardėlului, femeile cari fac de *bóla cea rea* taie un cucoș negru pe de-asupra bolnavului, care zace lungit pe burtă (S. Fl. Marian, *Albina Carpaților*, 1877).

Chég de găină în lapte dulce se bea pentru diaree (j. Dâmbovița).

Cine mănâncă labă de găină spune tot ce aude, nu póte ținē taină (secret).

Albușul de ouă bătut în rachiu se bea pentru *friguri*, după care apoi se umblă mult; albușul de ouă copt bine, peste care se presară piatră vinetă arsă în foc și pisată bine, se pune la ochi pentru *albătă*.

Rohiile se ung cu *unt-de-lemn* care se face dacă se arde un gălbinaș de ouă în luminare aprinsă.

Ouă amestecat cu unt prospăt se pune la *arsuri* (j. Muscel).

Pelița în care se află albușul de ouă, se pune prospătă la tăetură.

Cine nu ese cu udul să ieșă o peliță de ouă și să-și învelască cu ea virful membrului viril (Stăvrat, Mihăileni).

Cója de ouă arsă și pisată se trage pe nas ca să opréscă sângele, când se pornesce să curgă.

Pentru a afla locul unde e junghiul se plimbă un gălbinaș de ouă cu un pahar pe corpul bolnavului și în locul unde se sparge gălbinașul acolo e junghiul, în acel loc se presoră tărâte de grâu.

Când înțercă copilul, să cocă un ou Sâmbătă dimineța, să-l puă în gunoiu după ușă, să eă copilul, să-l puă aprópe de gunoiu, așa ca el să vadă oul spre a-l luă și să dăci: «Cum a uitat găina oul, așa să uite copilul țâța». Oul în urmă se curéță de cójă și se dă copilului să-l mănânce (*Șezétórea*), sau se pune un ou copt virtos la ușă și se trimite copilul să-l aducă mamei, mama curéță oul și îl dă copilului să-l mănânce, iar ea se îmbracă cu cămașa cu gura întórsă la spate, pentru ca copilul să nu mai pótă găsi și scóte țâța.

Ca să fiă cu obrajii rumeni și să aă bană peste an, să te spelă când te întorci de la înviere cu apa în care se pune un ou roș sfânt și un franc.

Lapte de găină se numesce gălbenușul de ouă bătut bine în apă caldă îndulcită cu zahăr, se dă séra copiilor ca să beă pentru tuse.

Când găsesce ouă părăsit în cuiabar, atunci e a pagubă și să-l svărli peste casă; iar de oul are 2 gălbenușuri, e a belșug.

Când cântă găina ca cocoșul nu-ă a bine; să măsoři din fundul casei până la prag și de vine códa la prag, îi tai códa, iar de vine capul îi tai capul.

Găinașul de găină prăjit cu seú de luminare și pelin verde se pune la pântecele copiilor bolnavi de socote. Pentru udme, veđi *Gásca*.

Galbaza, Calbéza, *Distomum hepaticum*, L. — Vierme trematod.

Este credința în popor că bántuie oile din đece în đece ani, când pasc prin locuri galbăcióse. Contra eă se dă *rânză* (ament) de nuc scuturat în nóptea de Ispas sau ochi de sare arși în foc până se fac roși (fără ca să se sfarme); apoi se pune puțină puciósă și se dă la oă să le lingă (Vălenii-de-munte, j. Prahova).

Germi de măciucă de scaiú voinicese (j. Prahova, Berta, Ștefesci, Slănic, etc.) sunt larvele insectei *Penthina Gentianana*, Hb. (Veđi *Códa calului*.)

Gândacii de turbă, Gândacii de frasin, Gândăcei, Gândăcei verđi, *Lytha vesicatoria*, L., *Cantharis vesicatoria*, Geoff. — Insect coleopter.

Gândacii de turbă cunoscuți la orașe și sub numele de *cantaridă* sunt foarte comuni la noi. Ei apar în luna Iunie pe frasinii și se caracterisază prin un miros particular de șórec. Principiul activ cărora dătoresc proprietățile lor vesicante a fost numit de Robiguet *Cantharidină* (*Ann. de Chimie et de Physique*, t. LXXVI). Cantharidina, din cauza proprietății ce are de a bėșică și irită pielea, se întrebuintează în farmacie în preparățiunea visicătorilor; luată în interior în dosă de 0, gr. 15 este toxică, acțiunea sa se exercită mai întâiu asupra bėșicii udului și a organelor genitale; din cauza acėsta se întrebuintează ca afrodisiac; în cele mai multe casuri produce mórtea.

La țeră se întrebuintează în contra *turbăciunii*, la vite și la ómeni; se afumă cu ei sau se beaú pisați cu apă sau cu vin alb; bėutura se dá pe feréstră de un Român din sat care sá nu aibă același nume cu bolnavul. Turbăciunea la vite se mai lecucesce, dacá li se dá sá beá apă în care au fiert 5—6 gândaci, cireși amare de pădure și mătură de grădină.

Fierți în borș se spală la rană (j. Sucéva).

Arși, pisați și amestecați cu unt alb, se face o alifie pentru *pecingenă*.

Pentru pecingenă se mai stringe cu mâna gândacul de mijloc, până ese din el zémă, cu care se unge.

Plămădiți în rachiú și oțet cu sânge de nouė-frați, rădăcină de pir, rădăcină de boz și ochi de rac, se beaú pentru *sculament* (Vlașca).

Pentru *frenție* se rup capetele la 9 gândaci, iar trupurile se pun în o litră de rachiú cu unt-de-lemn, se lasă 2—3 zile și se iea de 3 orí pe ți, dar în timpul acesta sá nu se mánânce acrituri (j. Tecuciú).

Pentru *bėșica cea rea* la cap se ieaú trei gândaci, se pun într'o bucățiacă de mămăliguță, se descântă purtându-i împrejurul obrazului bolnavului, apoi îi légă la mână, unde se face o bėșică, iar durerea de cap încetěză.

În comuna Frunțișani, j. Tutova «se piséză gândacii de turbă, se amestecă cu făină de grâu, se face un fel de cocă de care se face o turțiță și se légă la mână sau picior pe pielea sánătósă spre a trage *bėșica cea rea* de la față, gură, cap orí din altă parte delicată a corpului.»

Cu gândacii de turbă se mai face de dușmănie între bărbat și femeie, dacá se îngrópă sub prag împreună cu faptele lor (pe care vraciul Gheorghe Enuță din Strâmbeni nu a voit sá le spue); trecend bărbatul sau femeia peste prag, zizania se viră între ei și se cėrtă până se despart.

În Bucovina acest gândac se numesce *Cățel de frasin* sau *Cățelul frasinilor* (S. Fl. Marian), și se întrebuintează pentru a vindecă ómenii sau vitele mușcate de câne turbat. În acest scop, se caută Luní după *Duminica mare* sau *Rusalii*, când es și se află mai mulți gândaci de aceștia pe frasinii, și prindėndu-i într'un numėr cāt se póte de mare, îi pun într'un șipușor cu apă, și în apa aceea apoi, în care cu timpul se topece, îi păstréză peste tot anul. Iar când se întimplă ca un câne turbat sá musce pe vre-un

om, îi spală îndată, cum a fost mușcat, rana cu apă de acésta și tot odată îi dau puțină apă și de bēut. Tot așa fac ei și cu vitele.

Alți Români, tot din Bucovina, când mușcă un *câine turbat* pe vre-o vită, ieaă gândaci de frasin, îi usucă bine, și după aceea, frecându-i până ce se face praf dintr'înșii, îi pun în tărățe, și tărățele acelea le dau apoi vitei respective ca să le mănânce. Mâncând vita tărățele, se vindecă.

Românii din *Banat* taie cu un ban de argint capul *gândacului de frasin* și apoi sdrumicat bine și amestecat cu altă mâncare se dă animalului mușcat de atare câne sau alt animal turbat. (S. Fl. Marian.)

Gâsca, *Anser cinereus*, Meyer. — Pasere palmipedă.

Untura de gâscă se bea cu lapte dulce pentru durere de pept și gâlcă. Pentru durere de grumaz se frecă séra cu unt-de-lemn cu untură de gâscă sau mai bine cu untură de bursuc și se oblojesce cu măslina mică pisate cu simbură cu tot.

Găinașul amestecat cu lapte dulce se bea pentru turbăciune; pisat la un loc cu rădăcină de brustur și prăjit pe jeratic într'un hârb se pune la buba numită *trântitură* care se face la călcăiul ómenilor cari umblă mult; buba cóce și apoi sparge.

Găinaș de gâscă, găinaș de găină, scârnă albă de câne, se pisază la un loc și se pun acolo unde abiă a început a se face *udmă*, care numai de cât întórnă (dă înapoi și nu se mai face). (J. Sucéva.)

Cine se spală cu scăldătură de gâscă nu se mai lipesc nici o bôlá de el, cum nu se prinde apa de gâscă.

Bobocul de gâscă care merge inaintea cârdului se arde și se dă de ciobani la oi cu credința că se țin una de alta grămadă.

Greerul, *Grillus*.— Insect ortopter.

În privința greerului este credința că intră în urechi.

Când omul dórme, greerii intră une-oră în urechi, ei es dacă se tórnă în urechi oțet tare (comuna Măscurei, j. Tutova).

Când se înădesc în casă greerii, sunt fórte supărători din cauza sgomotului strident care-l fac; poporul ca să scape de ei aduce în casă câți-vă greeri de câmp (*Grillus campestris*), cu credința că aceștia gonesc pe cei de casă (*Grillus domesticus*). În alte părți se pun séra în mijlocul casei paie de mazere și peste nópte toți greerii se strâng pe paie, cari se adună și se aruncă sau se ard; sau se pune o potcova în locul unde cântă greerul în casă și el fuge, sau în fine Lună diminéța, înainte de a răsări sórele, stupesci în locul unde cântă greerul în casă și el fuge.

Gușterul, *Lacerta viridis*, Gessn. — Reptil saurian.

Se fierbe gușterul din luna Martie în apă și se spală cu ea pentru bóla de gușter (v. a. c.), sau se spală gușterul cu apă și apoi cu acea apă se spală la gât (j. Vâlcea); sau se iea un cap de gușter, prins în luna Martie și tăiat cu o pară de argint, se spală în apă și bolnavul de *gușter* bea apa (Giurgiu).

H.

Huhurezul, Ciufol, *Otus vulgaris*, Flem. — Strixotus.

Pasăre rapace nocturnă.

Se face cu el de urît, i se taie ședutul și i se dă Românului cu meșteșug (meșteșugul!! n-a voit să mi-l spue), de aici vorba: «ce ai mâncat ședut de ciuf?».

Untul de huhurez e bun de *pecingenă*; arși un vătrar și-l pui pe huhurez, iar cu untul ce se prinde de vătrar, ungi la *pecingenă*.

Mai este prejudeciul că «dacă cântă huhurezul în vale și se răsună în dél, e o vreme rea, iar dacă cântă în dél și se răsună în vale, e o vreme bună».

Hulubul, porumbelul, *Columba*, L. — Pasăre din ordinul colombinelor, care mult timp a fost reunit cu galinaceele.

Se spintecă hulubul de viu, se scoțe inima și se înghite în timp cât se mișcă încă pentru *bătae de inimă* și *oftică*, sau se pune în chimion și se înghite pentru *sperietură*.

Zéma fiértă (supa) de porumb roșu se bea séra pentru tuse (Vâlcea).

Pentru *pistruî* se taie un hulub în momentul când popa ese cu Învierea și se spală cu sânge pe obraz.

Cu sângele de porumb se drege fetia (se fac femeile fete mari) (j. Tutova); se vindecă negeii (j. Némțu) și otrăvirea de șoricică (j. Prahova).

Cu sânge de porumb și unt-de-lemn se face alifie pentru *pecingenă* (com. Crovu, j. Dâmbovița).

Cu sânge de hulub prăspăt tăiat se unge de mai multe ori pentru *bróscă* la ochi.

Penele se pun în scaldătorea copiilor îndată după nascere (veđi *Bujorul*),

«Când cine-vă (cu deosebire prunciî mici) capătă *aiurarea* (frasul), se spintecă doi porumbi de vii peste pânțele și se légă cu sângele curgând și cu porumbii tălpile piciórelor.»

J.

Jderul, *Mustela martes*, L. — Mamifer carnivor.

Grăsimea se dă la capre și cai pentru îngrășat.

L.

Lieuriciul, Viermele lucitor, *Lampyris splendidula*, L. — Insect coleopter.

Se fierbe cu apă și se spală cu ea pentru *sperietură*.

Liliacul, *Vespertilio*, L. — Mamifer cheiropter.

Poporul crede că a fost șórec și fiind-că a mâncat naforă a devenit liliac.

Cu sângele care-î dă pe nas, când îi strivescî capul, se unge la *negi* și *coși*.

Un cârciumar din Poéna (j. Prahova) cumpărase de la o țigancă un liliac pe care îl pusese în rachiü ca să vindece cu el *frigurile*.

Cu liliac se mai afumă *beșivă* ca să nu mai beă.

Dacă din dragoste omul prinde vre-un vis rău, iea aripî de liliac, le arde, le piséză și le bea cu apă.

Babele mai fac de dragoste cu lilieci; îi prind de vii, îi pun într'o ólá cu nouë borte, pe care o îngropă într'un furnicar și o lasă opt zile. Baba care l-a îngropat, când se întorce de la furnicar nu e bine să se uite îndărăt, fiind-că póte să-l audă țipând și atunci surdesce. Furnicile în aceste opt zile îl mănâncă tot, lăsând numai ósele; din óse se alege unul în formă de *greblă* și unul în formă de *furcă*; cu grebla atrage pe acel de care vrea să fie iubit, iar cu furca respinge pe acel său aceea ce cade silă, adecă pe care îl urésece.

Cârciumarii îngropă liliacul sub pragul ușii cu credință că atrage mușterii (Mihăileni).

Linul, Tinca vulgaris, Cuv. — Pesce anacantopterigian.

Pentru *rast* se iea un lin, se spintecă, se bate bine cu o muche ca să se sfarme ósele și se légă la locul bolnav, unde-l ține o ți și o nópte.

Lin despicat cu mațe cu tot, presărat cu spirt și afion, se pune la pântece pentru ori-ce durere de pântece său de stomach (Sf. Gheorghe, Dobrogea).

Lipitórea, Hirudo, L. — Vierme anelid.

Țăranul cunoșce două feluri de lipitori medicinale; *lipitorile negre* pe pântece (*Hirudo medicinalis*) și *lipitorile verđi* pe pântece (*Hirudo officinalis*). Numai cele verđi pe pântece sunt întrebuiņate «de un sânge rău de o bubă, bróscă ori coșuri.»

La durere de cap se pun lipitori după urechî ca să tragă sângele rău din creeri.

«Lipitorile încă sunt bune pentru slăbirea junghiului» (com. Măscurei, j. Tutova).

În sate le aplică babele și vracii, în orașe bărbierii. Români prind lipitorile, așezând în apă lângă mal cadavre de câni său de alte animale, lipitorile se adună pe ele, de unde țărani le culeg și le păstréză în sticle cu apă; asemenea lipitori pot fi veninóse. Am văđut un țăran bătrân cu piciórele rănite, se scăldă în lacul de la Slănicul din Prahova. Întrebându-l ce are, mă-a spus: «Anul trecut am pus lipitori și se vede că aü fost luate de pe vre-un hoit (cadavru) spurcat, că aü fost veninóse și anul ésta aü răsufolat pe picióre.»

De aceea cele mai curate lipitori le consideră pe acele cari se lipesc de picióre, când intră cu piciórele góle în apele curate. Pe cele-lalte hirudine le numesc pe tóte lipitori, «dar nu sunt bune de léc.»

Eră un timp când lipitorile nóstre se exportaü în Rusia și Turcia și se vindeaü pe prețuri minunate.

«Acum 40 de ani, Principele Știrbei a pus o taxă foarte mare asupra exportului lipitorilor. Un Frances din Bucuresci a voit să treacă fără să plătească, prin vama de la Câineni, o cantitate enormă în nisee saci sau lădi. Lipitorile au fost luate de contrabandă și aduse în Bucuresci, la Ministerul de Finanțe, la Visterie, unde Francesul voiă să facă contrabanda mușamă. În timpul când el parlamenta sus, s'au deschis jos sacii. Lipitorile au început să eșă și să se târască prin toate părțile. Persóne cari au văduț lucrul ne spun că curtea Ministerului era négră de lipitori». (G. I. Ionescu-Gion, *Doftoricescul meșteșug*.)

Lupul, *Canis Lupus*, L. — Mamifer carnivor.

Colți (dinți) de lup *nechiuit, nehiduit* (lup care n'a fost nici odată înălțit de om!), se ard, se piséză și se fac o alifie, cu seú de óie sau cu unt prósplet, pentru bubele numite *colți de lup*, sau se presară prav pe acea rană.

Maiul (ficatul) de lup se mănâncă pentru oftică.

Cu *urma* de lup, fie pe pământ, fie pe zăpadă, se opresc *věrsăturile*, dacă se mănâncă.

Cu *beregată* (gâtiță) se face de urit, dacă se strigă prin beregată pe nume acela căruia vrea să-i facă de urit; totă lumea va fugi de el, cum fuge lupul de ómenii.

Românul când vrea să aibă un câne *rěú* care să vegheze nóptea, îl unge sub códă cu untură de lup; când câinele vrea să adórmă, dá cu nasul sub códă și miróse a untură de lup și nu-l mai prinde somnul, i se pare că tot vine lupul la el și stă mai mult tréz.

M.

Mântușul. Laptul de mântuș pentru *puhocte* (j. Sucéva).

Măgarul, *Equus asinus*.—Mamifer perisodactil.

Zéma stórsă din baligă próspletă de măgar se bea pentru tuse măgărăscă; iar cu baliga uscată se afumă.

De tuse măgărăscă se mai bea șese săptămâni lapte de măgăriță. Se recomandă de babe asemenea ca bolnavul să pupe un măgar sub códă.

Mamorniciu (j. Prahova), **Gândacii puturoși,** **Gândacii negri** (Mihăileni), *Meloe*, L. — Insect coleopter.

În Europa sunt 28 de specii. Cea mai comună în România este *Meloe proscarabeus*, L. (Iași: viile de la Socola, Rivalet și Copoú. Botoșani: Curtesci și Mânăstirea Agafton).

El lasă de la încheeturile picioarelor un fel de zémă cleiósă, puturósă, care e bună de uns pentru *pecingeni*.

Gândacul întreg pisat se mai dá la vite contra *turbării*.

Meloe are proprietăți vesicante. În Spania se întrebuințéză în medicina veterinară. În vechime se întrebuințá ca intern contra mai multor bóle:

podagră, bóle de rărunchi, idropisie, friguri intermitente și gălbinare; iar ca extern, preparat cu miere, pentru surzenie. Meloe făcea parte din compozițiunea unui medicament secret, preparat de un țeran Silesian, contra *idrofobieii*; tot contra idrofobieii a fost recomandat de Hausleutner și Lutheritz. Se mai întrebuință odinióră ca afrodisiac.

Măța, Pisica, Felis domestica, Briss. — Mamifer carnivor.

Pisica neárá spintecată de vie se pune sângerândă, caldă, la *buba neárá*. Oul nepereche de pisică neárá ca amulet. Oul (testiculul) de motan tăiat în două prospët, încă cald, se pune pe *buba neárá*.

Mihalțul, Lota vulgaris, Cuv. — Pesce anacantopterigian.

Lapții se pun într'un pahar bine acoperit și se lasă la sóre pâă ce se preface într'un fel de untură. Din acéstă untură se picură din când în când câte o picătură în ochi la omul care pătimesce de *albéfă*.

Molie, Cărcăiac, Măța popei. În județul Prahova (Vălenii-de-munte și Strâmbeni) se mai ăice **Prepeleac, Oniscus murarius, Cuv.** — Crustaceu isopod.

Trei molii strivite se beă cu apă, când se opresce udul.

Pentru bóla de gură, *plesne*, se piséză trei molii, se amestecă cu miere și se face un fel de pastă care se ține în gură.

Morunul, Acipenser huso, L. — Pesce ganoid.

Pielea de morun se pune pentru a scóte os de șérpe (com. Cristesci, j. Botoșani).

Lipovenii din Dobrogea dáă să beă lapți de morun pisat la copii contra tusei, ca să scuipe flegma. Ficat de morun fript pe grătar se mănâncă 40 de ăile pentru oftică (S-tu Gheorghe, Dobrogea, d-na Milanos).

Musca, Musca, L. — Insect dipter.

Românu deosibesce mai multe feluri de musce:

Musca, Musca domestica, L., ale cărei escremente se întrebuințéză ca *diuretic*, se spală gémurile saú farfuriile murdărite de musce (pe cari s'aú depus escrementele) și se bea.

Muscoiu, Musca albastră, Musca vomitoria.

Musca de cires, Trypeta cerasi, L.

Musca de cal, Gastrophilus equi, Fabr. — Depune larvele sale pe corpul calului în părțile unde el se linge de obicei; din ouă es larvele pe cari calul lingându-se, le ia cu limba și le introduce în tubul digestiv, unde cu mandibulele lor croșetate se fixéză de părății stomachului, își lépędă pielea de mai multe ori și la un moment dat se desprind și sunt eliminate afară cu escrementele; desvoltându-se mai departe, devin insecte complete.

Arsă și pisată, se bea cu apă pentru *friguri* (j. Gorj și Vâlcea)

Nevăstuica, Helgea, Putorius vulgaris, Rich.—Mamifer carnivor.

Fie-care gospodar are la casa lui o piele de nevăstuică; dacă i se întâmplă că o nevăstuică mușcă o vită, strecórá apă prin burduful (pielea) de nevăstuică și dá vitei mușcate să o beă, iar cu pielea o légă la rană.

Pentru mușcătura de nevăstuică saú de șérpe se mai ia o *pelicică de ne-*

văstuică saŭ de helge, se mőie în apă caldă și tot se stőrce, iar se mőie și iar se stőrce până se strőnge apă mulțișoră într'un vas. Cu această apă se spală la mușcătură (j. Sucéva).

Nopărca, *Anguis fragilis*, L.—Reptil saurian.

Capul fierț se bea pentru slăbiciune bărbătéscă (impotență).

Óiea, *Ovis*. — Mamifer rumeğător.

Baliga prőspėtă de óie se pune la rănī, când te frigī (arsurī).

Lána cu usuc se pune pentru opărélă.

Pe ofticoși îi culcă învélindu-i în blănī de óie, lăsându-i să asude (j. Botoșani).

«Ceī bătúți, de aŭ vinėtăi pe trup, se învelesc în pieī prőspete de óie (j. Dâmbovița).

Untul de óie rānced și praful de pușcă amestecate la un loc se unge la rāie.

Seŭ de luminare amestecat cu cenușă se face turțiță și se légă la buboiŭ. Pentru gutunar și tuse căđută la pept, se unge cu seŭ topit pe pept și la nas.

Pentru tăietură se face alife, topindu-se la un loc seŭ de óie albă cu rășină, tāmăie și céră (j. Muscel). Prapur de óie se încălđesce și se pune pe peptul celor bolnavī de tuse sécă cu durere de pept (j. Muscel). Pentru *limbrici* se ieia urdă dulce, se prăjesce și se mănāncă gólă, nesărată pe inima gólă

Ceī slabī carī mănāncă și nu se mai íngrașă și ceī ofticoși să facă scālđaturī de zer, să spele cămașă numai în zer și să beă diminéța zer, «să așteptī până țī-e fόμε și atunci să beī zerul, că omul e ca óla, când e unsă cu unt și o mai ungī, untul stă de-asupra, când e uscată și o ungī, untul intră în ea.» (Un cioban, j. Iași.)

Ómul, *Homo sapiens*, L. — Mamifer biman.

Laptele de femeie se stőrce în ochī la copīi și la ómenīi marī ca să li se limpeđescă ochīi, precum și de *albéță*, se mai stőrce în o cėscă, se bate până se face unt și se unge cu el pe obraz, ca să se facă pelița subțire și curată.

Cu *céra* din urechī se spurcă bubóiele și coșurile până coc.

Scârna de om prőspėtă se pune la bubóie (se spurcă bubóiele) ca să cócă; arsă și pisată se pune la buba *dalaćuhă*, apoi se spală cu rachiŭ cald și se oblojesce cu miere (j. Dâmbovița).

Când se sperie un copil, se afumă cu pěr de la acel care l-a speriat; când cine-vă are zabale, se șterge la gură cu códa (pěrul) unei femeī.

Cu *căița* (placenta) se afumă din când în când copīii pentru orī-ce bólă; căița mai e bună de deochī, se afumă cu ea, «*cu casa* (placenta) de copil se vindecă scrofulele, dacă se înfășură gātu¹ scrofulosuluī» (j. Prahova).

Ósele părăsite se fierb și cu spuma lor se ung bubele numite *plescaifă*

(vraciul Coman Morarul, Vălenii-de-munte, j. Prahova); se mai vindecă caii de *osişore*, dacă se hate calul cu nouë ôse părăsite.

Măselele de om mort. Când se desgrópă mortul în al şeptelea an, i se scot trei măsele din partea dréptă, se ard, se piséză şi se daū să le beă cu rachiū de drojdie pentru *bóla cea rea*, *epilepsie*, *ducă-se pe pustii*. Nicī acel ce bea, nicī acel ce face lécul nu trebuie să scie cine erà, nicī cum il chemà pe mort (vraciul Gheorghe Enuţà, Strâmbeni, j. Prahova).

De *albétà* se vindecà, dacă cine-và care-ī mizin (cel de pe urmă copil la părinti) scupă în ochi pe cel cu albétà în câte-và ñile de sec pe nemân-cate înainte de rêsăritul sórelui.

Cu *urină* se vindecà de râie, dacă se spală cu urină caldă cum a făcut-o pe membrul raios, şi il lasă să se usuce de la sine fără să-l ştergă. Pentru, urdori la ochi să se spele cu urină de copil de ţàţà. Ţigăncile(1) învaţà pe femeile de la ţerà, dacă vor să fie iubite de cutare bărbat, să-i deà în mân-care, fără ca el să scie, *sânge de la period*.

Când se schimbă dinţii de lapte, copilul căruia i-a căđut dintele trebuie să-l arunce pe casă şi să spuie: «ciórà, Ciórà, na-ţi un dinte de os, dă-mi unul de oţel.»

P.

Păduchele, *Pediculus*, L. — Insect apter.

Sunt mai multe némuri: *Păduchi de cap* (*pediculus capitis*); *Păduchi de cămaşà* (*pediculus vestimenti*), *Păduchi lafi* (*phtirius inguinales*). «Apoi mai sunt o sémà de păduchi, carī es ca pusderia pe om şi se prăsesc aşà de repede, cã intră prin ochi, prin urechi şi prin nas, până móre omul». Cam ast-fel descrie ţeranul bóla cunoscută sub numele de *Phthyriasis*,

(1) La ڃiganī sângele de om jócà mare rol în farmecele de dragoste. Femeile sterpe, ca să facă copii, taie pe soţul lor între degetul arătător şi palmac, iar bărbatul face aceeaşi tăetură soţiei. Sângele care se scurge de la amândoi se îngropă într'o strachină nouă sub un copac; după nouë ñile se desgrópă strachina şi înainte de culcare mănâncă amândoi conţinutul din strachină, spunënd următorul descântec :

Detehara avena
Trin urma ;
Yeka amare rat rodel,
Avri amare rat arakel
Trite leha caves kerel !
Tute dav, so mange hin ;
Mange das, so tute hin ;
M'ro trupos the nacol,
T'ro trupos the barvalyol,
Sar cumut, kana nacol
Sar cumut, kana barvalyol !

Des de diminéţà vor veni
Treī vrăjitóre ;
Una caută sângele nostru,
A doua găsescè sângele nostru,
A treia plămădescè un copil din el !
Eū iţi daū ție ce am ;
Tu imi dai mie ce ai.
Corpul meū se micşorézà ;
Corpul tēu se îngróşà
Ca luna când descesce,
Ca luna când cresce.

căreia se atribue mórtea lui Sylla și Filip II de Spania. Contra lor se iea săricică, canfor, argint-viũ, albuș de ou, rachiũ tare, se amestecă tóte la un loc bine și se unge pe trup, «de nu se mai agață spurcáciunile.»

Contra *gălbînării* se mănâncă trei păduchi într'o smochină sau se beaũ într'un pahar cu apă. Tot pentru acéstă bólă, se pun în rachiũ nouă păduchi, flori de crin și gălbinele (calendula), se lasă 2—3 zile, se plămădesc și se beaũ trei zile câte o linguriță (j. Tecuciũ). Țéranul măi cunósce păduchele de câne, *păduche cânese* (Hematopinus piliferus), *Păduchele de porc* (Hematopinus suis), *Păduchele de boũ* (Hematopinus eurysternus).

Paingăni, Păiajenii, Paianjinii, Painjini, Paingii sunt denumiri poporale cari corespund măi mult sau măi puțin «*clasei arahnidelor*». Ei sunt de măi multe némuri: unii tráesc în pămînt, alții în apă, iar alții prin locuințele ómenilor, șurii, gardurii, pomii, unde își țes *pánza* sau *painjinișul* ce le servește ca mrėjă cu care prind insectele pentru hrana lor.

Painjenii cari tráesc în pămînt se scot la țérá de copii cu ajutorul unui fir de ață, de capétul căruia se atárnă un gogoloș de céră, care se lasă în gaură și care se ridică cu ajutorul firului. După ce păiajenul mușcă din céră și se încleștéză cu fălcile de ea, e tras afară cu ața. Metoda acésta, cu care ca copil am prins fórte mulți páingăni, am găsit-o descrisă de *Ernst Günther* în Calendarul entomologic german din anul 1895; pentru prima órá a observat-o în România.

Păinjenii se măi prind, dacă se tórnă în gaură apă peste ei, până es afară.

În superstițiunile poporului nostru paingănul jócă un mare rol:

Cuí omórá un păinjen cu dosul mâni, îi értă Dumneđeũ păcatele;

Când păinjenul se ridică în sus pe ața lui în fața nóstră, are să vie mușafirii, când se ridică în dosul nostru are să fie cértă;

Când se cobórá păinjenii cu labelle albe, îți vine un ném de aprópe, iar când e negru, mititel, atunci un bun prieten;

Poporul frances are și el câte-vă superstițiuni relativ la păinjeni:

Araignée du matin, grand chagrin;

Araignée du soir, bon espoir;

Araignée du midi, grave souci.

Firele lungii albe, cari se vęd tómnă purtate în aer de vînturii și pe cari poporul frances le numesce *fiis de la Vierge* sunt cantități noi și vechi de păinjeni aglomerate, spélate continuũ și albite de brumă.

Románul le numesce *cămașă* de păinjeni și, când le vede sburând în aer, dice că tómnă va fi lungă și frumósă.

Cu *cămașă* de păinjen amestecată cu miere se vindecă mușcătura de păinjen, *běșica cea rea* și umflăturile; cămașă de păinjeni se măi pune la tăieturii pentru a oprii curgerea sângelui; udată puțin se pune la pleópe, când se umflă ochii (Ialomița).

Frigurile se vindecă dacă se înghit trei gogolóșe de cămașă (hapurii) în

trei diminețe câte unul. Gogoși de ață de păinjenî luați de după ușa se bea cu descântec pentru dragoste.

În j. Dolj se afumă cu ea pentru reumatism, în j. Némț se piséză păinjenul la un loc cu ața lui și cu nouă fire de grâu și se pune la ori-ce fel de bubă.

În j. Sucéva se face următorul blastur: se piséză la un loc ață de păinjen, rășină seă de vită, cêră și cu făină de grâu și se pune la ori-ce coptură, unde s'a strîns rēutatea (puroiul), «legătura asta trage tot.»

Lăptărița din Valea Gardului, j. Prahova, plămădesce păinjenii cu apă și îi dă de bēut la femeile carî nu fac copii (sterpe).

«Cu ață de păinjen în rachiū se vindecă retragerea testiculelor, când sunt în stare nenaturală» (Petrescu, invēțator Dâmbovița).

«Cu ouă de păinjen se vindecă sterilitatea» (D. Basilescu, invēț. Prahova).

Păinjen pisat cu miere se pune la *buba rea* și se descântă:

A făcut S-tă Maria un praznic
Și a chemat tôte bubele și tôte rănile,
Numai pe buba cea négră n'a chemat
Și buba s'a mâniat
Și'n 12 a crēpat

Și nouă ómeni am alergat
Și am descântat
Și că'napoi s'a 'nturnat
În cât n'a rēmas bubă négră de léc,
În pulbere aruncat.

(A. Sandovici, invēț. Petricani, Dorohoiū).

De friguri se pun trei păinjenî într'o nucă și se pórta trei țile la gât, și apoi se aruncă pe o apă curgētore. Frigurile îl lasă pe bolnav și se duc și ele pe apă cu păinjenii.

Pentru ori-ce fel de *bubă* se afumă cu cămașă de păinjen și se țice bolnavului: «Cum se lasă păinjenul pe ața lui, așa să se lase tôte rēutățile» (baba Reveica, Stefesci, j. Prahova).

Panglica, Cordéna, Limbricul-mare, Tenia.—Vierme cestoid.

Acest parazit este fórte comun la noi, represintat la om prin *Tenia solium*, *mediocanelata* și *echinococcus*.

În Iași, timp de șese ani, am vut ocaziune, mulțamită buneî voințe a d-lor doctori *L. Russ*, *Iuliano*, defunților doctori *Tausig*, *Rizu* și *Cernea*, precum și defunctului farmacist *Schüller*, să examinez 48 de tenii, din carî 29 solium, 15 mediocanelate și 4 cisturi hidatice (*Echinococcus*), aprópe tôte din spital de la țeranî; și cu tôte acestea e animalul despre care țeranul nu scie mai nimic. Afară de casul dacă așa pretinsa *bólă de șerpe*, atât de răspândită în popor, nu va fi *tene*.

Tot ceea ce am putut află în privința acestui animal este că: «Panglica arsă și plămădită cu apă e bună s'o dai s'o bea altuia care are panglică!» (Vraciul din Posesci, j. Prahova).

În comuna Cara-Orman, pl. Sulina, copiilor carî aū tenie li se unge nasul și burta trei țile cu catran. După aceea caută vermele (mai ales bucăți de tenie), îl usucă, îl piséză și-l daū să bea cu rachiū; după aceea fac băi cu baligă de capră, după care ar eși pe corpul copilului nisce bubulițe negre

carî nu sunt alt ce-va decât capetele vermilor. Aceste bubulițe baba le taie cu briciul, și tratamentul e gata (V. Crăsescu).

Pescele. Pescele înghițit de alt pește se arde, se pisază și se bea contra *frigurilor*.

Beșica de pește se pune la *beșica cea rea*.

Lipovenii din Dobrogea, când tresar copiii și se sperie prin somn, le fac fumigațiunii de oșe de pește și țin copiii în fumul iritant până leșină (V. Crăsescu).

Când aū ochii umflați îi țin d'asupra ficatului ferbinte de pește.

Veți încă: *Lin, Mântuș, Morun, Mihaiț, Șalău, Sardele și Știucă*.

Plosnița, Pădnechele de lemn, Stălnița, Strălnița, *Acanthia lectularia*, L. — Insect hemipter. Româniî ca să scape de ploșniți, afumă în Vinerea Pascelor cu colivă furată de la vre-un mort sau pun câte-vă ploșnițe într'o trestie și o aruncă pe o apă curgătoare, ȳicând din gură: «cum fuge apa de departe, ast-fel să fugă și ele.»

Porcul, *Sus*. — Mamifer unghiat.

Chiagul de purcel se plămădesce în rachiū și se bea pentru deochiū.

Prapurul de porc încălȳit se pune pe pept, când cade tusea la pept.

Excrementele de porc negru, de cocoș negru și nițel usturoiū se amestecă tôte la un loc și se *mânjesce* cu el pentru sperietură. *Mânjitura* constă în aceea că îl unge nȳptea în cruce, adecă pe pept, pe umere și pe genuchi, și îi ȳice: «cum te-a căută să nu te găsescă, cum te-a găsî să nu te prinȳă» (Baba Reveica, Stefesci). Excrementele se mai pun în scăldătorea copiilor bolnavi de strîns. *Osul* de porc ars și pisat se presară de-asupra rănilor (j. Muscel).

Pentru *bolfe* se pun legături cu mămăligă caldă și crudă unsă cu *măduvă* de falcă de porc și cu *fiere* de porc, peste care se pune și unt de naft (Brosceni, j. Suceva).

«Pentru *arsuri*, frige pe țepuș slănină tăiată feliore subțiri (mai multe la olaltă), în acelea înțepă multe grăunțe de ověz, ca să se frigă la olaltă (pe cărbuni); când creȳi că sunt din destul fripte, dunică-le bine la olaltă, pune-le pe petec de lăor curat și te lęgă la arsurî până va îngălbeni aceea» (I. și Liuba). În j. Tecuciū se vindecă rănile și mușcăturile cu *sleitură* de la *câlbaș* fierț de porc (adecă fierbî călbașul de porc ca rasol și zéma grasă o lași de se sleesce).

Puricele, *Pulex*. — Insect aphanipter.

Puriciî sunt de mai multe nēmuri. Alt-fel e puricele de om (*Pulex irritans*) și alt-fel puricele de căne (*Pulex canis*).

Contra puricilor se mătură prin casă cu măturițe de pelin și se pun în așternut frunze și flori de pelin, sau se fierbe la un loc chimion și pelin și se stropesce prin casă.

De purici se mai descântă în modul următor:

Stăpănul casei în care sunt mulți purici, după ce ese de la biserică într'o

Duminică, iea un cuțit, face cruce în pat cu vârful și târindu-l pe jos până afară în curte, îl înfige în pământ, rostind :

Am înfipt cuțitu'n pământ.
Fugiți, puricilor, după vint.
Cum se strâng pescii la lésă,
Așă să fugă puricii din casă.

Fugiți,
vă răspândiți ;
fugiți,
vă răspândiți ;
fugiți,
vă răspândiți.

R.

Racul, *Astacus fluviatilis*, Fabr.—Crustaceu decapod.

Poporul crede că racul merge îndărăt din cauză că, fiind chemat într'o judecată ca martor, a mințit, iar Dumnezeu l-a blestemat să mérégă tot îndărăt.

Ochii de rac (concrementa seu calculi cancrorum) pisați se bea cu apă, când se opresce udul. Românul crede că ei au puterea de a róde *pietra* din bésica udului. Se mai bea în rachiu de drojdii, amestecați cu alte lécuri, pentru blenoragie (Huși); sau în apă curată contra frigurilor (plasa Herța, comuna Buda, Mihoreni-de-jos).

Racii pisați de vii se pun în cap, «ca să tragă vătémătura la locul ei»; sau se țin 24 césuri la buric și în șele.

În alte părți se fierb și cu aburii se aburesc coșurile de pe obraz.

«Apa în care se fierb racii se tórnă peste vacile cari trebuie să se gonéscă», mai e bună de spélat pe cap pentru mătretéă (j. Fălciu).

Sémînța de raci (ouéle) se mánăncă de crudă contra frigurilor. Tătarii și Turcii din Dobrogea dau ca intern contra vermilor *oxiuris vermicularis*, coji pisate de raci, cu unt-de-lemn.

Eră un timp când ochii de rac se exportaú de la noi în țérite vecine. *Brandt* și *Ratseburg* spun în *Zoologia* lor medicală, vol. II, pagina 69, că : «ei primiaú ochi de rac din Tataria, Ucraina, Moldova, Astrachan și Polonia». Acésta în anul 1833.

Rîma, *Lumbricus agricola*, Hoffm. — Verme anelid.

Pentru *friguri* de doué zile se pune un numér nepereche de rîme în rachiú : 3, 5, 7, 9; se lasă cincí minute, apoi rîmele se aruncă, iar rachiul se bea când încep fiori de friguri, fără ca să scie bolnavul că a fost rîme în el; tot pentru friguri se ard în foc, se piséză și se bea în rachiú de drojdii (Lucreția P. Stan).

«Cele mai bune rîme de léc sunt cele încinse, ele sunt roșii cu *brîul albiuú* (clitellum).» (Coman Morarul, Vălenii-de-munte.)

Rîmele pisate se pun la tăietură; ținute în unt-de-lemn la sóre, se unge cu acel unt-de-lemn pentru ori-ce fel de *bube*, rēcélă și reumatism.

«Dacă unul sau altul are *cel-perit* la nas, atunci femeile sciutóre prind o *rîmă*, o piséză bine, o amestecă cu *piper* asemenea pisat mărunțel și cu *miere* și ung apoi cu această amestecătură pe *cel-perit*, care în urma acésta trebuie să se vindece.» (S. Fl. Marian.)

Rândunica, rândurica, rândunéua, lăstunul, Hirundo rustica, L.

Cu *cuib* de rândunică părăsit se face scăldătóre pentru ori-ce fel de bólă sau se afumă cu el pentru friguri. De durere de gât se oblojesce cu cuib de rândunică muiat în apă caldă, iar apa în care s'a muiat cuibul se bea îndulcită cu zahar. În j. Sucéva se întrebuintéază la înturnatul uimei. Cu *găinaș* de pui de rândunică, dat pe pieptene și amestecat cu miere, se ung în gură copiii de *plesne* (Mihăileni). De alunele pe obraz se spală cu apă fiértă cu găinaș de rândunică.

Relativ la rândunică, mai sunt următórele credințe poporane :

Dacă se întâmplă ca rândunica, când sbórá, să trecă pe sub o vacă, atunci vaca dă lapte cu sânge; pentru a oprî acest rêu i se afumă țâțele cu fum de cuib de rândunică.

«Rândunica scóte puî de trei ori pe an; a treia órá nu mai așteptă pe toți puii să se ridice și să sbóre, este unul care rămâne tot-deauna în cuib. Dacă se ia acest pui, se arde, se face praf și se bea pentru *zăzanie*, când bărbatul nu se mai înțelege cu femeia».

Rața, Anas. — Pasere palmipedă.

Cu *pelîța* de pipotă (rânză) se frécă *negü*, cu credință că cad, sau se arde, se face praf și se suflă în ochi pentru *albéřă*. Plămădită cu rachiü, se bea pentru *trépéd* la copii.

Sângele de rătoiü negru se bea cu rachiü pentru gălbinare, se mai bea cald pentru ca să opréscă *věrsăturile* de sânge. (Odobesci, j. Bacău). Sângele de rătoiü pus în vin sau în lapte dulce, atunci, próspët, se bea de cei cari se presupun a fi otrăviți (com. Frunțișani, j. Tutova).

Cârciumarii pun botul de rața în rachiü și după ce îl descântă, îl dă mușteriilor ca să-i atragă cum se trage rața la apă.

S.

Salamandra, Salamandrița, Salamázda, Solomazdra, Salamandra maculata. — Batracian urodel.

«Poporul crede că solomázdrele se înmulțesc lesne de tot și se puițesc chiar din cenușa unei solomázdre arse în foc.

«Dușmanul ce ar voi să te nenorocéscă cu salomázdre, caută o asemenea lighiöe, o arde în foc și cenușa o pune în rachiü. Prefácându-se că se împacă cu tine, te cinstesce din rachiul dres cu cenușă de solomázdră. Cum ai büt acea cenușă, peste câte-vă țile solomázdrele se nasc, și omul începe a se umflă la pânțece, a se îngälbeni, a se simți slab, a avé o mănăcărime la inimă (stomach) și încetul cu încetul se trece, se prăpădesce și móre. De solomázdre cu greu poți scăpă. Cele mai de multe ori bóla acésta se sfăr-

șese cu mórtea. Numai dacã ieí ce-vã sã le verși, poți scãpã de mórte. De descãntece ele nu vroesc sã scie» (*Ședětórea*).

Sardele. — Când lehuza nu póte nasce, locul se afumã pe dedesubt cu sardele.

Șalãul, *Lucioperca sandra.* — Pesce acantopterigian.

Untura cu mațe cu tot se dogoresce la foc și se unge séra în locul unde te dóre reumatismul (Baba Tița Minescu, Slãnic, Prahova).

Șérpele, *Ophidia.* — Reptil ophidian.

Romãnul cunósce mãi multe némurí de șerpí: șerpí rěi, veninoși și serpí de casã blãndí. Se đice cã fie-care casã are șérpele sěu, care șérpe are și el atãtia puí, cãte suflète sunt în casã. Șérpele casei se deosebesce de cel-lalt soiú de șerpí, are pielea (solzii) albí. Dacã cine-vã omórã șérpele casei, atunci se prãpãdesce și el.

Étã o poveste despre asemenea șérpe:

«A fost un om și o femeie carí aveau un singur copil, ca de vre-o doi ani. Într'o đi, mama puse copilului nițel lapte dulce într'o strachinã, îi dede un codru de mãmãligã ca sã dumice în lapte și ea eși pe afarã sã-și facã cele-lalte treburi.

Pe când copilul mãncã, vede cã la strachinã vine un șérpe și începe a-í sorbi laptele. Copilul îl lasã și cum erã mic, n'a sciut sã spue pãrinților. Urmã ast-fel mãi multe đile, pãnã ce într'o đi, ce-í vení copilului în gãnd, îi đise șérpelui ast-fel:

Mã-ã, papã și micași,
Ce sugí numai 'aptele,
Cã daú cu' ingura 'n cap
Și te spuí la mama.

Mama sa, care erã în tindã, auđind pe copil vorbind, intrã la el în casã. Mare-í fu spaima când vėđu șérpele lângã copil. Chemã repede pe barbat și ucise șérpele. Trecurã dupã aceea cãte-vã đile și copilul se bolnãvi atãt de greú, în cãt în curãnd a și murit. Atunci se gãndirã eí cã aú facut rěu, de aú ucis șérpele, cãci acela a fost șérpele casei.» (Alex. Alexandrescu.)

O asemenea povestire a poporului nostru a impresionat și pe marele istoric frances filo-romãn *Michelet*. El istorisese urmãtóra scenã fórte duiósã:

«Un de nos amis, s'arrétant chez une paysanne de Transylvanie, la trouva toute en larmes. Elle venait de perdre son fils, âgé de trois ans. «Nous avons remarqué, dit-elle, que tous les jours l'enfant prenait le pain de son déjeuner et s'absentait une bonne heure. Un jour, je le suivis et je vis, dans un buisson à côté de l'enfant, un grand serpent qui prenait sur ses genoux le pain qu'il avait apporté. Le lendemain j'y conduis mon mari qui, s'effrayant de voir ce serpent étranger, non domestique, et malfaisant peut-être, le tue d'un coup de hache. L'enfant arrive et voit son ami mort. Désespéré, il retourne au logis en pleurant et criant *Pouiu* (c'est un mot de tendresse qu'on donne à tout ce qu'on aime; mot à mot, cher petit oiseau).

Pouiu! répétait-il sans cesse. Etrien ne put le consoler. Après cinq jours de larmes, il est mort en criant: *Pouiu!*»

Șerpele are mai multe întrebuințări în medicina poporană. Când femeile, din cauza lipsei de opinteli, nu pot să nască, se iea o pele de șerpe, se frcă în degete cu scuipat până se moie bine, și se lęgă boț la buric; opintelele vin și femeia nasce ușor (j. Botoșani).

Pentru durere de *cei rēi*, se caută un șerpe mort, ce va fi făcut vermii și se iea trei vermii cari, omoriți cu un ban de argint, se amestecă cu untură de la Ignat (diua de 20 Decemvrie); cu acestea încăldite la foc se unge tot corpul (j. Dâmbovița).

La *pelagră* se unge cu untură de șerpe (j. Némțu); *untura* de șerpe se mai pune la ochi pentru albătă (Dorohoiu) și césul cel rēu (j. Némțu).

Bolnavul de epilepsie se vindecă, dacă bea zémă în care a fiert un șerpe de viú (Vlașca).

Rana cu vermii se vindecă, dacă se spală cu apa în care s'a fiert un șerpe (j. Tecuciú).

Cu zéma de șerpe fiert se spală calul când se róde la ham; iar cu pelea uscată și pisată se presară rănile ce se fac la cai de ham pé spinare.

Contra mușcăturii de șerpe, Românii beaú apă din *burdujelul* de șerpe, adecă din pelea unui șerpe jupuit mai dinainte. Credința cea mai răspândită în popor de a vindecă mușcătura de șerpe sunt descântecile. Étă câte-vă:

— Ce faci, fată, pe piétră?

— Fac turtă de cenușă

Cu lapte de căpușă.

— Cine a mâncă?

— Șerpele a mâncă,

Pe loc a crêpă.

Altul:

Boscodin pomilue, Maică Sântă Mărie,
Întunecăi, mânecaî la fântâna de sub plaiú.

Acolo găsiî pe hădărăú, bădărăú,

Sus pe lespădărăú,

Mânios rēu.

— Ce stai, hădărăú, bădărăú, sus pe lespădărăú,

Mânios rēu?

— Staú că étă ce mi s'a întîmplat: pe cutare (îi spune numele), pe códă m'a călcat și cu ciocul l-am apucat, cu venin trupul i l-am înveninat. Da lécul lui ce e? trei bețe de corn, trei de alun, ca aurul curat, ca stéua luminat, ca argintul strecurat și cu mă-sa ce l-a făcut pe el. (Gheorghe Enuță, Strâmbeni, j. Prahova.)

Altul:

Curelușă pestriță,
Apucat cu depeliță,
Peliță de carne,
Carnea de os,
Apa bea,
Șerpele crapă.

Se descântă într'o oală sau cofiță nouă cu apă neîncepută, turburând apa cu trei vergi de alun sau trei fire de erbă crescută prin gard, se descântă de trei ori, apoi se deșertă apa din oală sau cofiță pe rana sau locul unde este mușcătura șerpelui (Giurgiu).

Altul:

«Plecă Maica Precista pe calea lui Christos, cu cine-vă se duse la fântână, sau, și găsi pe Spinărău și dișe: Spinărău, Spinărău, ce șeși trist și mahnit, foarte rău încolăcit, că eu descântecul tău îl sciui în călin și mălin, crap șerpe și venin. Păserică albă și codalbă, calcă în cer și în pământ desumflătura de șerpe (Vraciul Coman Morarul, Văleni, j. Prahova).

Când cine-vă merge desculț și îi intră în picior os de șerpe, ca să ăasă «să lege la bubă pe de morun» (j. Botoșani).

Scoica de baltă, *Anodonta* și Scoica de riū, *Unio*.—Molusc lamelibranchiat. De la ambele aceste scoici se arde cochila mărunțel, se pisază, se cerne bine, se amestecă cu zahar roșu, pisat și se suflă cu o trestie în ochi la vite sau la om pentru *albetă*.

Șopârla, *Lacerta muralis*, Laur. *L. viridis*, Gessn. — Reptil saurian.

Românul crede că șopârla este prietena omului. Când adorme omul pe câmp și șerpele veninos vrea să-l atace, șopârla vine de îi dă de scire; se suie pe el și îl trezesce. Poporul frances crede mai mult, că dacă cine-vă are lipsă de bani, nu are decât să puie în încălțăminte o codă de șopârlă și banii vin de la sine.

Pentru *șopârlaghiță* se unge cu unt-de-lemn, în care s'a pus o șopârlă (j. Tecuci).

Șapte sau două-spre-dece ouă de șopârlă se pun într'o oală, se fierbe bine cu apă, până se face gălbenușul virtos, se scóte apoi gălbenușul, se învelesce cu aluat, se cóce, se usucă bine, se pisază și se bea cu rachiū de drojdie pentru *cuiū* (cuiū se dișe la un fel de bólă mai rea ca vătămătura). Cu sângele de șopârlă se ung și se tămăduesc negeii cari se fac pe mână (j. Botoșani).

O șopârlă vie fiértă cu o jumătate oca de unt-de-lemn se desparte în trei părți și se dă de bënt la bolnavii de *oftică*, în trei zile succesive.

Șórecele, *Mus musculus*, L. — Mamifer rođător.

Șórecele *golaș*, adevă până nu face ochi și până nu are încă păr, îl crepi pe burtă de viu și îl puī de-asupra luminiī la ochi, pentru durere de ochi. Șórecele prins Lunī diminéta, ars în foc și pisat, se prăfuesce așternutul

celor bolnavi de *sperietură* (j. Fălciu); tot de *sperietură* se face pe spinarea celui bolnav cruce cu sânge de șórec.

Cu *sânge* se mai vindecă negii (j. Muscel).

Cu șórece ars se unge la locul unde te dóre de reumatism (Dorohoiu).

Pentru durere de urechi, se tórnă în urechi 3 picături de unt-de-lemn în care s'a muiat puiú de șórece.

Cu chiagul de șórece mic, amestecat cu sânge de hulub, se vindecă bróscele la ochi.

Știuca, *Esox lucius*, L. — Pesce anacantopterigian.

Dacă bolnavul de gălbenare se uită neclintit câte-vă césuri la o știucă vie ce o pune într'o doniță cu apă, gălbenarea trece de la om la știucă.

Stupitul cucului, Glasul cucului se numesc ouéle de *Gastropacha neustria* și *Bombix neustria* (fluturi); în județul Prahova se numesc *somn*.

«Când stupesce cucul pe ramuri, se sleesce ca un inel pestriț».

Când cine-vă pune în léganul unui copil un copil străin, copilul străin fură somnul celui dintâiu; pentru ca să dórmă, i se pune *somn* (stupitul cucului) în perină, la gât sau în fașă.

În județul Tecuciú se face de dragoste cu stupitul cucului.

T.

Țarca, *Pica caudata*, Ray. — Pasère caracirostra.

Sângele de țarcă se dá de béut pentru *nădușelă*. Tot pentru *nădușelă* se ea o țarcă *împușcată*, se fierbe într'o ólá de pămînt, se face inhalație cu aburul, apoi se mănâncă rasolul rămas, dar fără zémă.

«Românii mai cred că creerii și ficatul de țarcă, uscate bine și pisate până ce se fac ca făina, dacă se pun cui-vă în mâncare, aceluí om i se iea odihna, acela n'are stare și alinare, n'are casă nici masă, ei umblă ca și țarca de ici colea, căci i se strică mintea.» (Transilvania, S. Fl. Marian.)

Țințarul veđi Paludismul.

U.

Urechelnița, *Forficula, Auricularia*, L. — Insect ortopter.

Atât numirea cât și superstițiunea s'a păstrat de la vechii Romani și s'a răspândit mai la tóte popórele din Europa. Englesii o numesc: Earvigg; Olandesiú: Oorkruiper și Oorwurm; Suedesiú: Oernmask; Germanii: Ohrwurm; Francesiú: Perce-oreille.

Deși este inofensivă, poporul crede că se introduce în urechi și ocasionéază diferite turburări.

Ea se mai întrebuintéază și ca léc: când se despóie urechea la copii, se arde o urechelnița, se piséză și se face cu unt próspăt alife, care se pune la bubă.

Uscată și pusă în rachiū, se bea pentru durere de pânțece (pl. Herța, com. Buda, Mihoreni-de-jos).

Ursul, *Ursus*, L. — Mamifer carnivor.

Pentru tuse măgărăscă se bea untură de urs (j. Bacău). Pădurarii vindecă tăieturile.

De slăbiciune de șele sau durere de mijloc, Românul se lasă să-l calce ursul; se culcă la pământ cu fața în jos și Țiganul face ursul de i se sue pe spate.

Cu chipul acesta crede că se întărește și nu mai suferă de slăbiciune de șele.

Cui nu are poftă de mâncare i se dă să bea din *urma ursului* (pașii cari-l lasă când trece) și-i ȳice: «Cum nu se scârbesc ursului că mănâncă de tôte, așa să nu se scârbescă cutăruia». Cu urma ursului se mai face de dragoste; când o pörtă cu el trag fetele la el, cum trage ursul la miere.

Për de urs se pörtă în sîn pentru a alungă frica.

V.

Viespea, *Vespa*. — Insect himenopter.

Poporul cunoșce următorele némuri de viespi: *Viespea* (*Vespa vulgaris*), *Viespea de stejar* (*Cynips quercus folii*), *Viespea de rug* (*Cynips rosae*), *Gărgăunū, Găunū* (*Vespa crabro*). Acești din urmă sunt mai primejdioși, ei dau năvală la om, îl împung și din cauza veninului mult cu care te înțepă, te umfli și poți muri chiar.

Viesparul, adecă locuința ce-și fac viespile, «e bine să o risipescă când o găsește cine-vă, că ast-fel i se risipesc tôte răutățile din el.»

Pentru bóla rea la copii (epilepsie), se fierbe *viespar* și se bea apa (Baba Reveica, Stefesci).

Pentru *năjit* se pun în ureche faguri de viespe muetți în apă călduță și se afumă cu baligă de vită strînsă în ȳiua Crucii (14 Septemvrie) (j. Iași).

Cu *viermuși de gogoși de rug* (larvele de *Cynips rosae*) se vindecă bóla copiilor. Când *picnesc dințū*, se strivesc nouă viermuși și se bea cu vin sau cu rachiū.

Epilepsia se vindecă, dacă se duce bolnavul unde este un rug (trandafir), se despică tulpina de jos în sus atâta de tare, cât să pótă încăpă bolnavul prin ea și îl trece de nouă orī. De fie-care dată îngrópă câte un covrig, o luminare și un pitac, și apoi îi dă să bea apă cu vermuși din gogóșă. Dacă rugul crește frumos, se vindecă; dacă până peste o lună sau două rugul se usucă, bolnavul nu are léc (Vraciul Enuță, j. Prahova). Aceste larve sunt cunoscute în j. Sucéva sub numele de *Viermușori de cacadâr*, femeile cari vor să facă copii îi pun în apă rece și-i bea înainte de împreunarea sexuală.

Vrabia, *Fringilla domestica*. — Pasere conirostră.

Găinațul de vrabie cu lapte dulce se dă la copiii *constipați* ca să ésa afară.

Pentru *spasme* la copii, se piséză șapte sau nouă găinați cu sinélă, se amestecă cu lapte și se dă de bėut: Lunia, Miercuria și Vineria.

Pentru *friguri* se taie capul unei vrăbii și se lasă să curgă câte-vă picături de sânge pe o bucățică de zahar, care se mănâncă.

Copilului care e mare și nu poate vorbi i se face ciulamă de pui de la vrabia care face pentru prima dată, «cum mănâncă îi merge gura ca clopotul.»

Vulpea, *Canis vulpes*. — Mamifer carnivor.

Botul de vulpe (ósele) se arde, se piséză și cu praful se afumă femeile cari perd (cari nu nasc la timp) (Herța).

Cu *untura* se ung acei cari merg mult érna în frig, ca să nu le degere mânilor și picioarele; amestecată cu săricică se pune la hernie. Degerătura se oblojesce cu frunze de curechiu verde și se unge cu untură de vulpe.

Carnea de vulpe tocată mărunt se amestecă în mâncarea vitelor, când sunt bolnave.

Vulturul, *Vultur fulvus*, Gm. — Pasere rapace.

«*Ochiu de vultur*» să-î puî într'o bucățică de pânză nouă, curată și să-î porți tot-deauna, că apoi cinstit vei fi la orî-ce judecâți vei merge și la Domnie, sau la vre-un judecâtor cât de departe, măcar cât de pârît vei fi, tot vei avé trecere orî și unde și toți ți se vor plecâ ție.

Inima s'o scoți din vultur și s'o porți pururea cu tine și orî-carele va fi cu reu spre tine nu va puté, ci ți se va plecâ ție întru tóte.

Mașul,—să usuci bine mașul vulturului și când te vor duré cóstele sau pânțele, sau mânilor, sau peptul, sau încheeturile genuchilor, sau șelele, să te ungi cu mașele acelea, că de grabă vei luâ tãmãduire.

Sfârcul aripei drepte strînge-l și când va avé o femeie să nască și nu va puté, atunci sfârcul să-l atingi de cósta femeii cea stângă și îndată va nasce pruncul, dar să nu-l bagî mult acel sfârc pe cósta femeii, că apoi vor cădé și mașele ei.

Piciorul drept de la vultur.— «Când vei avé să cumperi ce-vă, să-l ieî la tine și orî-ce vei avé să cumperi, taie de grabă și mai în dar vei luâ, iar când vei vinde să-l depărtezi de la tine». (Din o colecțiune de descântece a Sultanei Ureche, publicate în *România Jună* de V. A. Urechia.)

Dacă cine-vă voesce ca un proces să se finéscă în favórea lui, are să prindă un vultur (orî-ce soiú), să facă dintr'o trestie un țepuș și cu acest țepuș să împungă vulturul după cap, dicând cuvintele: «Adam, Vavilon», până ce móre vulturul; apoi scoțând ochiul aceluî vultur cu virful de la códa (osul prim din virful códei) unuî lup și ochiul lupului, le pune acestea într'o destrucă (șatulă, trochiță), până are el sau altul trebuință de ele, adecă până merge la judecată. Atunci le scóte din destrucă și le cóse la pept în spre umérul drept și atunci e sigur că judecata va fi după voia lui. Vulturul se póte și împușcá, dar e necesar ca împungându-l cu trestia, să curgă puțin sânge. Aceste *făcături* punându-le la pept, omului care nu are copii și voesce să capete, i se va împlinî dorința (L. și Iana).

Notă. *Animale nedeterminate.*

Boii popii, gândaci mici și roșii, se dice că se ard puțin, se piséză și-i beaŭ femeile ce nu vor să facă copii (Vlașca).

Moleții. Cu moleți se vindecă *nădușela* la copii, dacă se descântă moleții, se piséză și se beaŭ cu apă (Romanați).

Muscuțele ce se fac la vrana și fundul polobócelor se usucă, se piséză și se beaŭ în rachiŭ de drojdie pentru opritul udului.

Sfoegii din făină puși în rachiŭ se beaŭ pentru friguri (Ialomița).

Vermii de scaei se piséză, se amestecă cu untură de la Bobotéză și se unge la burtă pentru cârcei (j. Vâlcea).

CAPITOLUL IV.

Corpurî anorganice.

A.

Apa jôcă un rol fórte însemnat în medicina poporană, mai cu sémă apa neîncepută, în descântece :

Și la Nistru se duceà,
Apă rece aduceà,
Apă rece ne 'ncepută,
Pentru dragoste făcută...

(S. Fl. Marian.)

În legătură cu apa neîncepută este așa numită stingere a cărbunilor. De «*deochiû*» (v. a. c.) se descântă cu ascuțitul unui cuțit de trei ori în cruciș, *într'un pahar cu apă neîncepută*, unde se aruncă și cărbuni aprinși; dacă bolnavul este deochiat, cărbunii se cufundă în apă, dacă nu, plutesc la suprafață. După ce se sting cărbunii, bolnavul bea o parte din apa în care s'aũ stins, iar rămășița o aruncă pe un par saũ un câne.

Arama, Cuprum. — Piesele de 5 saũ 10 bani de aramă se légă la rănî cu o petică și se țin câte-vă țile până se vindecă.

Argintul, Argentum. — Pe rănî se pun monede de argint (2 lei, 1 leũ, 50 bani), se légă cu un petic și se țin câte-vă țile până se vindecă.

Pe un băețel, spune o babă din j. Tecuciũ, l-a incolțit de mai multe ori un câne de cap, l-a mușcat de o ureche și i-a rupt alta; ea învălindu-ĩ capul în franci, când l-a desfăcut după câte-vă țile, eră vindecat.

Argintul-viũ, Mercurul, Hydrargyrum.

Din cauza moduluĩ cum se presintă și a impresiunii de rece pe care o produce, a făcut să se credă că este a-tot-puternic în contra tuturor bólelor.

«Se pune argint-viũ într'o alună găurită, și țici: cum fuge argintul viũ, așa să fugă bólele de mine, se astupă aluna și se légă la gât într'un săculeț atârnat cu un șiret.»

«Cel ce pörtă argint-viũ nu se prind vrăjile și farmecele de el.»

«Pentru pecingene se unge cu argint-viũ amestecat bine cu unt próspêt nesărat.»

Poporul mai crede că babele daũ argint-viũ la ómenii pe carĩ aũ necaz, ca să le spargă trupul.

Pentru *râie* se omórá argint-viũ în unsóre próspêtă de rîmător, până nu se mai vëd globurile de argint, iar unsórea negresce. Spală mai înainte corpul

răiosului bine cu apă curată, tot-deauna înainte de a-l unge. După ce s'a uns, îl pune lângă cuptor, ca să se încălzească, adecă să intre unsórea în pele.

Altele sciutóre recomandă că, după ce s'aũ uns, să se bage în cuptor, după ce s'a scos pânea, astupându-se cuptorul bine, așa ca să rămână numai loc de răsufiere (L. și Iana).

Babele și mai ales țigăncile «*ucid argintul-viũ*», dacă îl pun într'un șip și scuipe în fie-care diminețã peste el, apoi se unge cu el pe obraz ca să se facă frumoșe.

B.

Belemnii, cođi de șérpe. Pisați se suflă în ochi la boi pentru albéțã (j. Muscel, Rucăr, Podul Dâmbovicioarei, Dr. Sava Athanasiu).

C.

Calaican, veđi *Piétrã vînėtã*.

Cap de șérpe se numesce în j. Muscel fosilele *Terebratule* (S. Athanasiu).

Cărămidã. — Pentru *rășuri* femeile mănâncă pâne prăjită unsă cu miere și presărată cu cărămidă nouă pisată (j. Botoșani). În j. Tecuciũ beaũ cărămidă pisată cu apă. Pentru *arsurã* de foc se face alifie de cărămidă (Giurgiu). În Mehedinți se fac plasturi din cărămidă pisată cu rachiũ de drojdie și tãrițe de grãũ, pe cari le pun la *fracturile*, ce le lęgã cu scânduri. În j. Muscel, tot pentru frânturi de óse, se pune cărămidă pisată, cu spumã de săpun și cãrbune pisat. În alte părți se înfășórá mâna orĩ piciorul rupt, după ce se așezã ósele la loc, în un plastur de cărămidă pisată, cu albuș de ou, spirt de prune și unt-de-lemn, și apoi se lęgã bine în nisce scândurele.

Cãrbune.—Pentru epilepsie se sapã în locul unde l-a apucat accesul pe om de o palmã sau douẽ, până dai de un cãrbune. (Babele aũ credințã că în tot-deauna în asemenea locuri se gãsesce un cãrbune.) Acel cãrbune se scóte, se pisézã, se amestecã cu apă sau rachiũ și se dã bolnavului să beã. Se desbracã epilepticul de hainele cu cari a fost îmbrãcat la primul acces și le aruncĩ într'o rãspãnte ca să le ieã orĩ-cine (Buzẽ).

La tăieturã se pune cãrbune pisat. Pentru holerã veđi *Usturoiũ*.

Când iți cere cine-vã cãrbune, să nu-ĩ ții tu s'aprindã, că-ți cad dinții.

Cenușã cu apă se bea pe inima góla câte un pãhãruț pentru durere de pãntece cu trépẽd (Botoșani, Dorohoiũ, Iași).

«Cenușã cu apă se bea pentru mãtrice» (j. Dâmbovița).

Scrum de lãnã nespelatã, amestecat cu unt alb de vacã, se pune la tăieturi (rãni).

Chilimbar, Chilibar, Succinum. -- Rășinã fosilã.

Se întrebunțezã mai mult în mahalale decãt la țerã de femeile cari nu vor să facã copii. Se ieã de la spițeria jidovésã de un leũ picãturi din chilimbar și de doi lei picãturi de sofran și se ieãũ într'un pãhãruț cu apă

înainte de a avea relațiuni sexuale de ce picături de chilimbar și de ce din sofran.

Coșii de șerpe, vezi *Belemnite*.

Crida pisată se bea în apă contra jăgăriiului.

E.

Erba de pușcă se bea în apă pentru mătrice (com. Crovu, j. Dâmbovița).

F.

Fier, *Ferrum*, numit *Mars* de alchimiști, are și el întrebuințare în medicina poporană.

Buba neagră se vindecă dacă se face un aluat de făină de grâu cu stupit. Acest aluat se face ca o străchinuță cât buba de mare, se pune în această străchinuță miere, se ia *nouă cuie de fier ruginite*, se înroșesc în foc, se sting în mierea din aluat și apoi aluatul cu mierea se pune peste bubă și se repetă de trei, patru ori pe zi până la vindecare.

Se mai întrebuințază praf de fier din sghiabul unde moie ferarii pământul, dacă se amestecă cu oțet de vin și se lăgă la cefă ca să oprască sângele, când cine-vă are hemoragie pe nas.

Funigena pisată se bea cu cafea neagră contra tusei (j. Tecuci).

G.

Gazul, petroleul. — Cu gaz se frică séra, înainte de culcare, la locul dureros, de reumatism, sau se pun cârpe muiate în gaz, cari fac să ăsă o bēșică, bēșica crēpând urmēză vindecarea (Giurgiu).

Pentru diaree cu colici se bea trei picături de gaz într'o cēșcă cu apă (j. Némț) sau se pune compresă de gaz bine stōrsă la pantece. În unele părți se mai ung cu gaz contra *chelbei*.

Ghiță. — De sughiț se înghite dintr'o dată o bucățică de ghiță, de mărimea unui ou de vrabie.

H.

Huma. — Copiții mici cari se opăresc între picioré din cauza udului se presară după scaldătóre cu humă rasă (praf). Praf de humă mai pun femeile când au durere de țâțe ca să nu spargă, și se mai pune la udmă ca să tragă (Oprisesci, j. Tecuci). Contra jăgăriiului se mănâncă humă.

I.

Iérba acului (Stibiū sulfurat), *Sulfuretum stibicum*.

Iérba acului face parte din cele nouē feluri de doctorii pe cari babele le plămădesc cu rachiū de drojdii și le dau de bēut celor bolnavi de *surpătură*.

Étă și cele-lalte opt :

Sânge de nouă frați (Sanguis draconis);

Picături de copac (balsam copaiiv);

Ochi de rac (lapides cancrorum);

Picături de castron (tinctura castrae);

Picături de cioban (tinctura lignorum);

Picături de fier (tinctura Bestucheffi);

Picături de poftă (liquor Hoffmanni).

L.

Laptele de piétră, tuf, calcar, stalactite, stalagmite, concrețiuni calcare — din pesceri. — Se piséză și se dă vitelor, saú în apă saú în tărițe, fân, etc., pentru a nu perde laptele, saú când se observă că laptele se imputinează la vite. (*Pescera Laptelui* lângă Sinaia — Dr. Istrati și Dr. Murgoci.)

Lutul. — Când cine-vă se opăresce cu apă fiértă se vindecă, dacă se unge cu albuș de ou mestecat cu unt prospăt, iar pe de-asupra pune lut mult cu apă, până se tãmaduesce.

Lutul se mai rade, se tórnă peste el ca o litră apă și se întrebuintează la cei cu durere de pãntece; de-asupra lutului se pune cépă fiértă (Popa, j. Bacău). Lutul de la perj, amestecat bine cu unt-de-naft, se pune la gât contra gâlcilor (j. Tecuciú).

N.

Nisipul de pãriu, pentru rëcorit la suflet, — când ești nãdușit (Oprîșesci, j. Tecuciú).

P.

Păcura, — 9 picături de păcură, a patra parte vin, se bea pentru friguri (j. Prahova).

Pentru durere de pãntece cu disenterie se amestecă păcură cu mãmăliguță fierbinte, se întinde pe o petică și se înfășoră la pãntece. Când vătămătura se lasă în jos, se afumă pe dedesubt cu păcură, apoi se pune la buric cépă prăjită cu seú, întinsă pe mãmăliguță caldă și stropită cu rachiú (j. Tecuciú). Păcura se mai dă la vaci când sunt constipate, se bate cu lapte și se tórnă pe nãrile vacii, apoi se ia vaca la alergat.

Piétra. — Pentru *scrîntitură* se fac aburi cu piétră arsă în foc, peste care se tórnă apă fiértă, se frécă cu unt-de-lemn și se légă cu huscă din borș, prăjite cu seú de lumînare.

Pentru *scurte* se încăldește o cute cu care se ascute cósă și cu dînsa fierbinte se apasă pe scurte.

De *sóre-sec* se descântă ocolindu-se capul suferindului cu nouă *petricele de gărlă*, de la dreapta spre stânga, pe când el se uită să vadă sórele într'un vas cu apă neincepută, în fântână sau într'o gălétă scóasă din puț (veđi G. Dem. Teodorescu, *Poesii populare*, pag. 396).

«Când dușmanul și se mută într'o casă, pune-î în tus-patru colțurile casei câte o piétră, ca să nu sporéscă, cum nu sporesce și nu crește piétra.»

Când pentru întâiași dată intri într'un oraș, iea o piétră în gură.

Pietrele cu hieroglifă din flișul Carpatic se numesc *pietre scrise*; poporul are credința că în acele pietre se ascund comori (Sava Athanasiu).

Piétra-acră, Alunul. — Când cine-vă este răcit la ochi și îi puroéză ochii, pune piétră-acră pisată pe albuș de ou și se légă cu totul la ochi peste nópte (Mihăileni).

Pentru vindecarea *plesneviței* sau *poganei* (umflătura de sub limbă) se arde piétra-acră bine, se piséză în pâne până se face ca făina și apoi se pune în apă spre dizolvare. În apa aceea se móie un petec curat și se frécă de mai multe ori cel bolnav la umflături de sub limbă (I. și Liuba, *Familia*).

Pentru anghină, veđi *Unt-de-naft*. Pentru cel-perit, veđi *Crap*.

Piétra Iadului (Azotatul de argint), *Argentum nitricum fusum*.

Cunoscută și sub numele de *Piétra infernală* (Lapis infernalis), se întrebuințéză ca preservativ aprópe contra tuturor bólelor în Oltenia, mai cu sémă copiilor li se face cu ea un semn (benchiu) pe frunte, pe burtă și în jurul umflăturilor.

Piétră-vinétă sau **Calaican albastru** (Sulfat de cupru), *Vitriolum cupri*.

Se întrebuințéză ca astringent, se îmbală și se unge cu ea la bube (j. Tecuciú). Piétră-vinétă, chiclaz, sacáz galben și piétra iadului, pisate și amestecate tóte la un loc cu unt, unt-de-lemn sau cu grásime, se fac o alifie cu care se unge la bube dulci și rănii de boli lumesci. Alifia se păstréză în hârburi (Mihăileni). Pentru cel perit, veđi *Crap*.

Albuș de ou copt bine, presărat cu piétră-vinétă arsă în foc, se pune la ochi de *albétă*. *Iniță* uscată, pisată și presărată în gât dimpreună cu piétră-vinétă arsă.

Piritele de fer — se pun în rachiú de drojdie (sau alt-fel de rachiú) și se lasă să digereze timp îndelungat. Licórea ast-fel formată, înroșită puțin prin oxidii de fer, se bea de persónele slabe sau anemice.

Plumbul, Plumbum, alicele găsite în vânat se scot și se înghit, cu credința că vindecă junghiul, «căci după cum au fost în stare să omóre fiérelle sălbaticé, tot ast-fel vor fi în stare să nimicéscă junghiul.»

Puciósa, Sulfur — În contra *răei* se frécă ráiosul cu puciósa, cu piétră-vinétă și piétră-acră (j. Dâmbovița), sau se unge cu slănină, praf de pușcă, puciósa și cépă albă, topite și amestecate bine la un loc, după ce mai întâiu se spală cu leșie de cenușă de ciucălăi.

Pentru păduchi lași se unge cu untură de porc amestecată cu pucioasă și se spală des cu leșie de cenușă de ciucălăi.

Pentru *năglugă* se pisază bine două părți de zahar galben și o parte pucioasă, din care se ia din când în când câte un praf.

S.

Sarea (clorura de sodiu), *Chloruretum sodicum*. — De *reumatism* se face feredee de sare, tărate de grâu, cenușă, frunze și crengi de frasin (Mihăileni); sau se ia sare, se petrece prin cahă și în locul unde chică în vatră acolo trebuie să ardă, apoi i se dă drumul în apă și cu acea apă se oblojesce la mâni și picioré (Mihăileni).

Pentru *gutunar* se trage pe nas sare pisată mărunțel. Contra *frigurilor*: Într'un litru de vin să pui o mână de sare mărunțică și să-l sbați bine până ce face numai spume, apoi să-l tragi tot vinul de dușcă. Îndată îți vine gréță și prinđi a vĕrsă tot ce ai mâncat. Dacă bolnavul n'a mâncat nimica, atunci varsă numai venin verde. După acest léc, nu te mai năcăjesc frigurile în vieța ta (Teodorescu Kirilenu).

Pentru *gălbinare* «se face celor ce pătimesc de acéstă bólă scăldătóre cu sare și săpun. Se pune adecă la o căldare mare de apă o oca sare, 0,5 klg. săpun de spĕlat cămăși, scăldându-se cel bolnav séra și diminéța. Acésta se repeșce în 10 zile, făcându-se în fie-care scaldă próspletă» (L. și Iana).

Șar, *realgarul* și *aurul-pigmentul* pisat se dă amestecat în hrană vitelor în casuri de molimă (Dorna, Négra Șarului — Sava Athanasiu).

Sănéla, — se pune acrum în sinéla bună (bulgări) în părți egale, se face praf, se pune puțin într'o linguriță în care se stórce lapte din țâța mamei și se dă copiilor bolnavi de *acrum*.

Sănéla cu apă se dă de bĕut copiilor bolnavi de matrice.

Stalactite, veđi *Laptele de piétra*.

T.

Țărină. — Bolnavul de *friguri* se duce des-de-diminéța și în ți de sec la cimitir, la mormintul unui frate, sau o rudă a sa de aprópe, și ție, adresându-se către mort: «N. . . dă-mi o perină ș'un lăicer, că mi-a venit un musafir!» Și apoi ia țărină din mormint cu trei degete. Așă se repetă de trei ori. Acea țărină apoi o pune într'o legătură, și bolnavul o pórtă legată la gât trei zile, iar în diminéța zilei a patra, se duce înapoi la cimitir, tot la mormintul acela, deslégă legăturica cu țărină și lăicerul și, după ce ție de trei ori: «N. . . na-ți perina și lăicerul, că mi s'a dus musafirul,» asvărle țărina din legătură pe mormint (j. Sucéva).

Țipirig, *Ammonium chloratum*. — Pentru gâlei se suflă în gât țipirig pisat

și pe din afară se învelesce gâtul cu obielele cu cari este încălțat (Botoșani), sau se suflă în gât scortişore, cuişore și țipirig pisate la un loc (Giurgiū).

Pentru acrum veđi acest cuvînt, pentru anghină veđi *unt-de-naft*.

U.

Unt-de-naft.—Pentru degerătură se unge cu unt-de-naft în fie-care ți de 2—3 ori, până se vindecă. Pentru *șopârlaiță* și ori-ce fel de bolfe se face un fel de blastur în care se pun 17 feluri: *Unt-de-naft*, seū de vacă, seū de óie, untură de porc, unt de vaci, unt de oi, rachiū, spirt, vin, unt-de-lemn, cépă, céră, măr, rășină, 3 simburī de alună, baltin, țipirig și piétră-acrá în porție de un păhăruș, se pun la un loc, se fierb, se lasă de se răcesc (sleesc), le faci turtițe și le puī la bolfe (j. Sucéva).

V.

Varul.—Pentru *tăieturi*, se rade var de pe pereți și se pune praful la rană. La *arsuri* se pune apă de var amestecată cu uleiū de in sau de cânepă.

CAPITOLUL V.

Numiri vulgare cu cari poporul cunoște bólele.

A.

Acrum.—Acéstă bólă o aú copiii mici de țăță, eí aú fierbințélă și flegmă în gât. Se vindecă cu acrum, sânge de noué frați, țipirig și zahar de ghiétă; pisate tóte la un loc, în părți egale, se suflă câte puțin în gâtul copiilor bolnavi.

Se mai vindecă cu: Rută și Sinélă (v. a. c).

Albață, Albéță. — Se face la ochi la om și la cele-lalte animale de casă. Se vindecă cu: Excremente de câne, cocostâre, furnică, mihalț, om (laptele și saliva), rață (pelița de pipotă), șérpe (untura de), scoică, piétră-vinétă. (v. a. c.).

Amețéla, veđi: Cal (ficatul de), Frâsinel (Dolj).

Angina difterică, v. Bolfe.

Aplecate, ciumurluiélă.—Când cine-vă mănâncă prea mult saú mănâncă ce-vă ce nu-í place îi vine rėú, cu gréță, se đice că s'a *ciumurluit* saú i s'a *plecat* saú *aplecat*. Se frécă pe tot trupul cu oțet cu usturoiú pisat, pe mâni și la încheeturi (Indigestia).

Ca să se rėcoréscă, i «se dá ciaiú de ismă, se pune la buric plasture de cépă pisată saú din ismă cu oțet, se trage pe la frunte cu oțet de trandafir, i se sucece buricul cu două degete, íl trage pe bolnav pe la mâni pe dosul palmelor, pe la frunte cu oțet orí numai cu apă saú cu scuipat și-í descântă de *aplecate*» (comuna Ceptura, jud. Prahova), saú «i se pune pe stomach o felie de mămăligă caldă unsă cu unt-de-lemn și oțet stropite cu piper, iar la șeđut o cărămidă caldă, scorțișóre, nucușóre, cuișóre, sânge de noué frați plămădite în rachiú de drojdii, zémă de varză saú murături, plasture de cépă, ismă și pelin pus pe burtă, semințe de pepene galben pisate și date cu rachiú. Se provócă vėrsături, bėnd apă caldă, hapuri de laptele cãnelui saú gãdilituri cu degetul în gât» (Drajna-de-sus, pl. Teléjenul, jud. Prahova).

Buruéna de rânză (j. Dâmbovița); căpușă, lapte de alior (Tutova); mălaiú cu apă rece la burtă, cépă tocată pusă la burtă (j. Muscel), mintă (ismă) (Dolj).

Aprinderea rachiului în om, veđi Cal (balega de), Liliacul (animal).

Arsurí, veđi: Găina (oú amestecat cu unt), Óie (baliga), Porc (slănină, cartofi, curechiú). In — mătasea bróscéi, pojarniță, cărămidă, var.

Astmă, veđi: Degetărița, Visc.

B.

Bătaie de inimă, sărituri de inimă, j Prahova, Drajna-de-sus (Palpitațiuni).
Hulubul (inima de).

Bătaia de sóre la cap, v: Sóre sec.

Bătaia la cap, bătaia de cahlă este asfixierea cu oxidul de cărbune, provenit din cauza astupării pripite a coșului prin punerea capacului.

Bêșica cea rea, Buba rea sau Dalacul, se numește în medicină *pustula maligna*. Ea provine din contactul cu animale bolnave de *dalac* (Talanul, Armurarul, Cărbunele, Antracel, Pustula maligna), se lecuiește cu : brôscă-râioasă, gândaci de turbă, om (excremente de), paiajen, pesce, crin, dalac (Paris quadrifolia), păpădie (v. a. c.)

Blenoragie, veđi Sculament.

Bólă câinésă, veđi Socote.

Bólă de mijloc, veđi Durere de șle.

Bólă-mare, veđi Lingórea.

Bólă-rea (Dolj), veđi Lingórea.

Bólă de șérpe. Una din credințele cele mai răspândite ale poporului este că șérpele se întrodue în corpul omului pe gură.

În zilele de vară, când omul a mâncat lapte dulce ori fragi și n'a fumat tutun, ori n'a mâncat usturoi și adorme cu gura deschisă în buruienii, în pădure sau alte locuri cu șerpă, atunci șérpele, atras de mirosul laptelui, vine și intră în gură, iar omul îl înghite visând că bea apă rece (j. Prahova).

Un om umblând odată prin o liveadă a mâncat căpșuni, obosind și fiindu-i cald, a adormit în érbă. Un șérpe ce se află pe acolo, dând peste el și fiind-că-i mirosiă gura a căpșuni, a intrat în acel om pe gură. Cât timp șérpele a stat în om; i-a produs o mare neliniște și dureri grozave (Bărbulescu, învêț. j. Dâmbovița).

De șérpe se vindecă, dacă se fierbe o căldare cu lapte dulce și se légă pe acel bolnav de un copac cu piciorle în sus și gura în jos de-asupra căldării. Bolnavul stă cu gura căscată și absôrbe aburii ce-i vin din căldarea cu lapte dulce. Șérpelui mirosindu-i a lapte, se tot trage după mirosul laptelui, până alunecă și cade în laptele clocotit.

Alții mai cred că șerpă se pot scóte din om, dacă se dá bolnavului să bea oțet tare de 7 ani sau i se dá să mânânce pipotă ori ouă de barză, de care șérpele móre și ese pe ședut; sau i se dá de 2—3 ori scrum de tutun, ori apă strecurată prin burduf de șérpe descântat cu nuelușe de alun (j. Prahova). În alte părți se dá zémă de carne de cocostârc (j. Tutova).

«Șérpelui în pânțele îi merge bine, iar șérpóicele îngreunate fac puí» (j. Vlașca).

În satul Saucenița, două fete iubiau pe același flăcău; lui numai una din ele îi eră dragă, iar cea-laltă, réutációsă, de necaz, a prins un pușor de

șerpe, l-a vârit într'o codiță de cépă verde, și mai luând două codițe de cépă, s'a dus cu ele la fata iubită. Din una în alta, s'a prins cu ea rămășag că n'are să le pótă inghiți; dar de la sine se înțelege că fata le-a inghițit cu cea mai mare ușurință, și de aici înainte, pe ți ce mergea, fata rêu și rêu, și șérpele crescea într'insa. În vremea asta, flăcăului tot îi erà dragă, c'o scià că-î fată cuminte și nu se dumerià el singur ce pôte să aibă.

Intr'o ți s'a dus amândoi la fragi; fata s'a culcat pe érbă, iar el i-a cules o cotiță de fragi, din cari ea a mâncat vre-o două, și obosită a adormit lângă ele. După ce flăcăul a umplut cu fragi și cofița lui, venià să i-o aducă, când colo! ce să vadă... fata dormià cu gura deschisă, din care un șérpe scóse capul și se întindea la fragi. Flăcăul încremenise, iar șérpele vedându-l, se retrase înăuntru.

Flăcăul sculă fata și-o petrecu acasă fără să-î spue nimica, iar adoua ți își luă de la dinsa țiua bună, spuindu-î că a găsit de lucru în altă parte; și așa s'a luat din sat în sat, căutând léc de șérpe.

Intr'o ți se întâlni cu un călugăr, care-l învăță să puie pe foc o tingire mare cu lapte; când o colcoti, s'o așeze în mijlocul casei, și ca să nu móră fata de spaimă, când o vedé eșind șérpele din gura ei, să-î lege ochii, sub cuvint ca să n'o usture de aburi, și s'o ție cu capul de-asupra céunului.

Flăcăul făcu așa cum îl învățase călugărul și scápă fata de șérpé; după aceea vr'o două luni de țiile a hrănit-o numai cu lapte, și apoi a făcut nuntă. (Elena Sevastos, *Călătorii prin Țéra-Românescă*.)

Bolfe se țiice în general la ori-ce tumóre. În j. Sucéva se țiice *Bolfe* la angină, la care în alte părți se mai țiice *Șopârlaiță*, *Șopârlaița cea rea* sau *Șopârlaghiță*.

«Bolfele sunt fórte primejdióse; de ele nu scapi, contra lor lécurile doftoróielor nu pot nimic. Acéstă bólă este considerată ca o pedépsă dumneđeescă, și doftorul nu pôte lupta contra lui Dumneđeú.» (M. Lupescu).

Veđi Popușoiú (mămăliga), Porc, Șopârlă, Șopârlaiță (plantă), unt-de-naft. Legăturile cu lucruri spurcate încă-s bune, căci bolfa se spurcă și dá înapoi (j. Sucéva).

Bondreț, veđi durere de dinți (viermi din măseà).

Boșorogélă, veđi Surpătura.

Boțurí (tumori abdominale). Se pune o chingă de jur împrejurul abdomenului, de-asupra tumorii, pentru a împedicà evoluțiunea; dacà sunt dureróse, se pun zbanțurí (ventuse) (Marsescu, Iași).

Brâncea, veđi Orbalțul.

Bróscă «e o umflătură ce se forméză sub pielea de la pleópele ochilor sau a obrazilor. Acéstă umflătură nu e durerósă. Causa acestei umflături e necunoscută; se crede însă că ar fi rēcéla; iar poporul din Dimăcheni, j. Dorohoiú, țiice că cel ce are bróscă, s'a uitat pe feréstră, când se duceà un mort la mormint. Contra acestei umflături se întrebuintéză descântecul numit de bróscă.» (D. Adamescu.)

Se mai vindecă cu: Brôscă, Hulub, Lipitóre, Șórec.

Bronșită. Acéstă bôlá o exprimă românul, ȓicând: «cá ȓ-a căȓut guturaiul la pept»; se lecucesce cu ciaiũ cald de flóre de luminárică.

Bube. Pentru orȓ-ce fel de bube veȓi: Paiajen, Rímă, Brustur, Calapăr, Mă-sálaritã, Nalbă, Patlaginã, Piétrã-vinëtã.

Bube-dulci, Sgaibe-dulci [Eczema].

Se fac la copii, ele es pe fațã, pe barbã și pe cap, și se ȓice că provin din spurc saũ spurcãciune. Se vindecã cu: tina eșitã din frecarea a douë ôle la spate și unsoarele fãcute din piétrã-vinëtã arsã în foc și amestecatã, dupã ce s'a fãcut praf, cu groștior (M. Lupescu).

Saũ: Se ia fasole, bucãȓi de postav și piétrã-vinëtã, se ard în foc, se pi-sézã la un loc, se amestecã și cu smântãnã și se ung, saũ se ung pãnã se usucã și cad de la sine cu unt de vitã próspët topit la foc cu tãmãie într'o lingurã de tinicheã, pãnã se disolvã tãmãia (Marion).

A se vedé încã: Boũ (baligã de vițel), Cafeã (drojdiã de), Curechiũ (coceni de varzã, j. Muscel), Měr pãdureț, Ștevie, Toporași (trei fraȓi).

Buba-négrã, Buba cea nègrã, Serpengéna (cãrbunele cel rëũ), un fel de bubã care de la început, cum se aratã, e vinëtã și cu dureri fórte mari.

Se vindecã cu: cal (testicul de), mãțã, captalan, crin, pãpãdie, smochin, usturoiũ, fer.

Buba-rea, v. Běșica cea rea.

Buba trãnșilor, v. Pelagrã.

Buboiũ, Bubóie, când sunt mãi mari, *coși* când sunt mãi mici. Bubulițe roșii cu vârful alb ce es pe fațã și cefã, când se fac mãi multe se mãi ȓic și *funigei*.

Bubóiele nu se descãntã; ele se tãmãduesc ușor. Înainte de a fi copt, pune pe el cępã cõptã în foc, orȓ presarã cu cenușã de *nod de funie gãsit*, ars în foc.

Unȓ mãi pun pe bubóie parale, gologani de 2, 5 saũ 10 bani, dupã mãrimea buboiului, și dupã ce-l ține o nópte, îl svãrle în drum, creȓend că gã-sindu-l cine-vã, buboiul se va tãmãdui și va trece ast-fel la cel ce a gãsit gologanũ (M. Lupescu).

Se mãi lecucesce cu: ôie (seũ de), spurcarea bubóielor cu cërã din urechi și excrement (de ôm), cępã, fag, stejar (v. a. c.).

Bubóie ôrbe se numesc acele bubóie cari nu scot de grabã capul și staũ vãrtõse sub piele și cu mare greutate coc și sparg, se vindecã cu cępã cõptã cu seũ de lumínare (v. Cępã).

Bubon, Bobóne, veȓi Udmã.

Buzãreț, v. Pelagrã.

C.

Cap (durere de), veȓi Durere de cap.

Cãpiala, Nãucéla, Nãlucirea, un fel de ipohondrie, omul bolnav de cãpialã oftézã, se usucã pe picióre, are fricã și nu pôte eși nópteã din casã, i se

pare că-l strigă morții, i se arată intrupați cerând să le caute de cele religioase (să le facă pomeniri).

Careții, vermi din măseă, veți **Dinți**.

Cârțița, «un fel de noduri ce se fac sub piele, care le capătă acela care risipește multe mușuroie de cârțiță.» Aceste noduri se trec, dacă se înconjură fie-care din ele c'o lăbuță de cârțiță de nouă ori, sau dacă se spală cu apă în care se pune țerînă din mușuroie de cârțiță.

A se vedé **Cârțița** (animal).

Césul cel rău, veți **Epilepsie**.

Căței, veți **Turbăciune**.

Cel-perit. Ori cine are cel perit, omul se nasce cu el. E de ajuns să-l zădăresci cu mănăcări iuți, prea sărate, cu acrituri, etc. și el ese. Ardeul roșu mic și iute se pare în popor a fi pricina cea mai mare a iscării celui perit, crapul vechi și sărat încă îl stârnesc.

Cel perit se arată mai ales la nas, el se tămăduesce cu greu; se face și în gât și atunci cei bolnavi sunt răgușiți. Unora cel perit le strică nasul (M. Lupescu).

Se leucesce cu: anin, cicóre, cimbru de câmp, crap (j. Tecuci), culbec, dumbravnic, lemnul Domnului, măr dulce (j. Sucéva), salce, scumpie (Dolj), șovârf, tutun, piétră-acrá, piétră-vinétă (v. a. c.).

Chelbea. Se face un fel de cójă pe cap, care supurează pe dedesubt și face ca să cadă părul, e foarte molipsitoare. Se vindecă dacă se tunde pătimașul până la piele sau se rade pe cap, se spală cu săpun turcesc și următoarele lăutóre călduțe de: șovârv, nalbă próstă, toporași pătați, pojarniță, sudórea calului și mutátóre, când sunt înflorite și uscate la umbră. După acésta se încăldește bine cuptorul și pe o fóie sau două de brustur, cât ar trebui să se acopere capul, pe aceste frunze se întinde baligă de vacă próspectă, așa ca de două degete de grósă, și se cóce în cuptor ca patru césuri. Cu asemenea baligă se oblojesce capul lăut și spelat cu zéma de mai sus și se ține pe cap cu frunze de-asupra până a doua zi. A doua zi se ia baliga de pe cap, se spală cu lăutórea de mai sus, și se pune altă baligă cóptă próspectă; așa să se urmeze în fie-care zi timp de opt zile; a opta zi iar să se radă capul, să se spele cu sus țisa lăutóre și iar să se pue baligă cóptă. Acésta se face vre-o două luni, începând vara când se găsesc buruenile în flóre.

Se mai vindecă cu: mutátóre, păpușoiu (leșie de ciocălăi), pojarniță (Slobozia, Iași).

Chestrui, veți **Hulub** (sânge de).

Câreei. Aceștia te apucă de mâni, de degete și pulpele piciorórelor, le înțepenesce și nu le poți mișcă, având mari dureri.

Se vindecă cu: bujor, muștar, viermi de scaeți (animal).

Ciuma. Un fel de bubă care se face pe la încheeturí, subsuóre.

Se oblojesce cu urzici fierte cu frunze și cu rădăcină și zéma se bea. Se

mai oblojește cu sfeclă rasă și prăjită, dar foarte rar se întâmplă de scapă cine-vă de mörte.

«Se descântă, de trei descântători, *usturoi* la sf. Andrei și cu acest usturoi se face cruce pe pept de la umăr la șoldul opus și invers. Apoi se caută o *tăvă* de cal și se pune într'insa de toate celea, mă rog de toate, și se aleg trei veri primari și se afumă satul de trei ori împrejur, tot se pune câte puțin pe jărăticul din hârca de cal din semințurile și toate celea strinse, ca să ajungă la afumat de trei ori. La urmă capul de cal și cu ce a mai rămas în el se îngröpă pe hotar.» (I. Teodorescu, Brosceni, j. Sucéva).

De ciumă se mai afumă cu *ciumăfaiul*.

Ciumurluielă, veđi Aplecate

Colici, dureri tăietore prin pânțece, veđi: Piper, Trandafir, Gaz (j. Némt).

Colț de lup, când inflamația unui panarițiu este adâncă până la os, și îl distruge osul se ștece *os mort* sau *colț de lup*.

«Colții de lup sunt un fel de bube ce răsufliă mereu și curg; ele se fac la gât și se capetă dacă mama pătimașului a mâncat, când eră grea cu el, carne de vită mușcată de lup sau pui de găină care a fost răpit de uliu în ghiare și scăpați de sus; sau că a mâncat găină bușită de uliu.»

Se vindecă cu: lup, unghia găii (plantă).

Constipație, veđi Înuciere.

Convalescență. Babele îi ștec slăbire după o bōlă lungă. Veđi: Harbuz (lapte de toate semințele).

Coriul, Pojarul sau Ilezul «Cînd cine-vă se îmbolnăvesce de cor, trei țile are ferbințelă, trei țile îi es nisce bubuțe mici roșii pe trup și trei țile se usucă bubuțele. În tot timpul bolnavul trebuie să stea la căldură să bea cărmâz cu rachiū și la stomach să pue petică de postav roșu muiat în rachiū cu cărmâz și să bea mōre de curechiū.»

«Se dă bolnavului să bea *acrel*: vin fiert și chiperat, oțet, mōre de curechiū, *că dōr nu s'a lăsă coriul la inimă*, ci să ేశă repede pe piele, c'apoi scapă omul de grabă». veđi: Cărmâz, Curechiū, Soc.

Coși, veđi Liliac (sânge de), Lipitōre, Rac, Alămâie (zémă de).

Cuiū, veđi Sopărlă.

Cucuiū, umflătură provenită din lovire, mai cu deosebire la cap.

Cur de găină, veđi Pecingenă.

D.

Dalacul, v. Bēșica cea rea.

De-dat, Datul, veđi Faptul.

Degeratura. Dacă cine-vă a degerat la mână ori la picitōre, să ieș o parte de mōre de curechiū și douē de uleiū de in, să le scuture (amestece) bine până se va face ca o alife, cu acēsta se unge o petică de olandă și după ce s'a spelat cu apă caldă, se pune pe locul degerat, schimbându-se de douē ori pe ț până se vindecă.

A se vedé: Vulpea (untura de), Fasole, Unt-de-naft.

Deochiū. Prin deochiū poporul înțelege o durere de cap însoțită de căldură ușoră. Poporul crede că acéstă durere te prinde atunci când te farmecă cine-vă numai cu căutătura. Pentru a se constată dacă cine-vă e bolnav în adevăr de deochiū și nu are alt ce-vă, se ieaū trei cărbuni și se pun într'un pahar cu apă neincepută, dacă unul din tăciunii stinși cade afund, atunci copilul e deochiat. Copilul se spală cu puțină din apa aceea, iar restul o aruncă pe un câne.

Și i se spune următorul descântec:

Salcie presădită,
 Sède-o fată mare împodobită,
 Cu un ochiū de apă și c'unu de foc,
 Dă cu cel de apă stinge p'el de foc.
 Nu stinge focul,
 Ci stinge deochiul lui (cutare)
 Din ochi,
 Dintre sprîncene,
 Din fața obrazului,
 Din sgârciul nasului,
 Și rămâne (cutare) curat
 Luminat,
 De Maica Preceastă lăsat,
 De stéua din cer picat,
 De roua din câmp spelat,
 Ca sfînta Maria curat.

(Baba Rada, comuna Daia, Vlașca).

Dînsele, veđi Elele.

Dinți. Poporul nu dă nici o atențiune pentru îngrijirea dinților, «asta-î pentru cei de la târg cari aū timp de perdut». În schimb însă câte pe lume tóte le ține în gură, când începe durerea de dinți saū măsele. Durerea de măsele (Moldova) în Muntenia se đice *dor de măsele*; în Oltenia *vivor*, în Turnu-Măgurele *fălcarită*.

«Numai câte-vă ciolane a dat Dumneđeū omului în gură, și ș'acele îl năcăjesc.»

Se lecuiesce cu: lemnul Domnului, porumbele, stejar, tarhon, trandafir, (v. a. e). Când picnesc dinții copiilor, veđi Vespea (vermușii de gogoși de rug).

Din cauza necurățeniei se fac fórte dese-orî abcese la *măsele*, în cari muscele depun une-orî larvele lor, cunoscute în popor sub numele de *vermi*, *germi* din măsele, în j. Mehedinți numiți *carefi* și *bondrefi*. Babele scot acești viermi cu ajutorul seminței de măsălarită, procedând ast-fel:

«Caută sémîntă de măsălar, iea o strachină nouă zmălțuită, o pune cu gura peste o grămadă de cărbuni aprinși, peste care se pune ca o mână de

sămînță de măsălar. În timpul când strachina stă pe cărbuni, la foc trebuie să clocotescă o ólá cu apă curată. Când óla clocotesc, când strachina s'a înfierbîntat tare, se ia și se pune strachina în mijlocul casei pe o lespede, cu gura în sus, se tórnă óla cu un crop, iar bolnavul se pune cu gura în aburii ce es din strachină, acoperindu-se pe cap cu un suman saú o pocladă; stă cu gura căscată de-asupra strachinei ca o jumătate de ceas, și când se ridică, vede în apă nisce fărămături mici în formă de vermi, unii câte cu două capete. Aceia sunt vermií din măsele, cari pricinuiaú durerea. Unuí om i se pot scóte cu moda asta și până la 100 vermi în două rándurí. Vermii es din măseá, însă durerea tot nu încetéză, și atunci doftoróea spune că măseá are vermi la rădăcină și nu pot eși.» (M. Lupescu.)

Pentru durere de măsele se mai întrebuintéză: códa șoricelului, furnica, frunza de fragi și căpșuni pisate și amestecate cu sare, săculețe fierbinți cu tărățe de grâu saú de florí de romaniță, măslina, mărăgună, nuc, prun, spinz, tutun.

Pentru durerea de măseá cu miros greú în gurá: Ruta, Șovîrf, Dumbêt (v. a. c.).

Diarie, veđi Pintecarie.

Disenteria, v. Pintecarie.

Dropica, Idropica, Idropisie (*Ascită*).

«La dropică se preface sângele în apă și te umfli ca butea, de aceea când îți-e sete la frigurí, nu e bine să tot bei apă, ci numai zémă rece de pir fiert cu apă.»

Babele deosebesc un fel de dropică «*cu pielea de curcă*», când dropicul nu póte eși cu udul, il mánâncă pielea și se face asprá ca pielea de curcă (probabil Morbul lui Bright).

Cele mai reputate medicamente poporale contra acestei bolí sunt: bozul cocostârcul, códa mánzului, degetarița, enuperele, mutátórea, parul ciutei pătrunjel, sudórea calului, talpa gâseii, urzica.

Ducá-se pe pustiú, veđi Epilepsia.

Durere de cap, veđi Lipitórea, Cartofii.

Durerea de cap cu frigurí se vindecá cu: cicóre, curechiú (frunze la cap), fasole, flórea sórelui, hrén, mutátórea, teiú (cărbune de).

Durere de dinți, veđi Dinți.

Durere de inimă, veđi Inimă.

Durere de mateá, veđi Fasole.

Durere de pept, veđi Ciuboțica cucului, Culcușul vacii, Dracena, Nalba, Persicul, ridichea.

Durere de pept cu tuse cu flegmă: salcâm, șerpariță, urzica mare, vâsc.

Durere de șele, veđi Boz, Crucea pámintului, Curechiú, Sulcină, Tătánésă

Durere de stomac, veđi Inimă.

E.

Elele, Dinséle, Vinturile cele rele, Şoimanele, Întâlnitura, Pişcătura din Ele, Pocitura din Ele, Lovitura din Ele, atunci când îi vine omului damblă la o parte a corpului.

«Când eşi înăduşit afară, te iea *din de vint* (Întâlnituri cu cés rău). Îţi descântă din de vint în apă neincepută; îţi stinge 9 cărbuni la 9 incheeturi: cap, genuchi, umeri, tălpile piciórelor şi mâni». (Moşnégul Grigore Popa Dragnea, j. Prahova.)

Un fel de ologélă ce te prinde când calci în zoile de la o femeie lehuză sau chiar de la o femeie care nu e curată.

Veđi Furnica, Córda Elelor, Pălămida (Vasluiú), Sburátóre (j. Prahova), Slábánog, Velnes.

Epilepsie, Césul cel rău, Ducă-se pe pustiu, Pocéla, Sghihuéla, Întimpinarea, Alte-alea, Stropsítura, Ducă-se în pietre.

Fulgerătură. «Când cine-vă se îmbolnăvesce de epilepsie, în momentele convulsiiunilor, mama bolnavului său în lipsă altă femeie se despletesc de pěr şi în aşă stare alérgă la fântână şi acolo își tórnă apă în cap şi apoi aşă udă alérgă acasă şi-í stórcé bolnavului din pěr apă în gură.

Poporul crede: «că dacă mama bolnavului îi va cără apă cu pěrul, atunci se va vindecă de acea bólă.» Când cel bolnav de epilepsie, cu tótă încercarea cu doctorii băbesci, nu s'a vindecat de acéstă bólă, atunci părinţii sau rudele bolnavului alérgă la alt mijloc, şi anume:

Se chémă un preot, cu acesta se invoescé ca să boteze pe bolnav a doua óră, punéndu-í alt nume. Ei cred că schimbându-í numele o să scape de bólă. Apa cu care se botéză bolnavul o iea mama bolnavului şi o duce nóptea de o varsă la biserică în dosul altarului» (Gheorghe Popescu-Ciocănel).

Se măi vindecă cu: cerb, om (măsele de om mort), şérpe (supă de), viespe, bujor, stirigóie (plantă), troscot (v. a. c.).

Étă şi descântecul de césul cel rău:

A pornit (cutare) om pe cale pe cărare, rumen ca călina şi gras ca slă-nina. Când la jumătate cale s'a întâlnit cu ceas rău, cu dinţii ca grebla, cu ochii ca sticla. Jos la pămînt l-a trântit (pe om), ochii i-au păjejenit, peptul i l-a frânt, spinarea i-a gheboşat, ca pe un fuior de cânepă l-a sghiciulat şi de o rădăcină de carpen l-a aruncat. Ceas rău din scârbă, din spaimă, din sete, din fóme, şi plângeă, se olăcăiă şi nimeni nu-l vede (pe acel român). Numai Maica Domnului l-a vėđut din pórtă Cerului. Pescări de céră s'a coborît, în cărlige de argint s'a sprijinit, şi la românul cu ceas rău a venit, spunéndu-í: Nu plânge (cutare), nu te olăcăi, c'oiú da mătura în mâna (cutăreí babe care descântă), cuţit de găsit şi biciú. Cu mătura le-a mătura (pe césurile rele), cu cuţitul le-a tăiă, cu biciul le-a plesni, şi de la el vor porni (césurile rele), din inimă, din auđu, urechilor, din creerií capului, din rânze,

din osânze, din mațe, de sub mațe și din toate încheeturile trupului. Cu biciul le-a plesni, și le-a trimite prin codrii seci, ca acolo să locuască și să vecinicască, că cu dînsul (omul ce are ceas rău) trebă de astăzi nu mai au (césurile rele); și în urma acestui descântec, omul cu ceas rău e scăpat pentru tot-deauna. (Cules din gura babei Casandra Anghelinóe de C. Teodorescu, com. Lipova, pl. Racova, jud. Vasluiú.)

F.

Faptul, Făcătura, Datul, este o bółă care se produce din cauza farmecelor făcute de alte femei. Bolnavulú de dat îi ese pe tot trupul și mai ales pe față și pe mâni o grămadă de bube. Se crede că se vindecă dacă se adună de la 9 case nepriminite semințe de cânepă, se face julfă și se dá să beă celui bolnav de dat.

Ferbințéla la picióre, un fel de bęșici pline cu apă; mánăncă fórte tare și omul s'ar scărpină mereú. Piciorul e roșu. Se vindecă cu sovârf (v. a. c.).

Fetia, veđi Hulub (sânge de).

Frenție, veđi Gândaci de turbă.

Frigurí. În general poporul numesce frigurí toate bólele cari încep cu frig, dar mai cu sémă numesce frigurí accesele paludismulú (1).

El deosebesce *frigurí de 2 đile* (v. Râma) și *frigurí de 3 đile* (v. Urzica, Nucul).

(1) **Paludismul**. Paludismul, impaludismul, infecțiunea paludistă sau Malaria este o bółă endemică fórte veche, bóla cea mai răspândită, cea mai gravă, cea mai omorítóre a României. (Dr. Felix, *Istoria Igienei în România*.)

Acéstă bóla este produsă de un parazit animal.

Parasitul a fost găsit de Laveran în anul 1880 în sângele tuturor bolnavilor atinși de paludism; el l-a numit *Oscillaria malariae*, parasitul nefiind însă o oscilarie, Laveran l-a numit mai târđiú *Haematozoon malariae*. *Metschnikoff* (1887) îl numi *Haematophillum malariae*, *Osler* *Haematomonas malariae*, *Marchiafava* și *Celli* *Plasmodium malariae*, *Grassi* *Haemamoeba malariae*, *Labbé* *Haemamoeba Laverani*. Din cauză că trăesce în sânge este cunoscut sub numele generic de *Hematozoar*.

El ia emoglobina din globulele sanguine și o transformă în pigmente, din care cauză globulele în cari se află parasiți sunt palide.

Parasitul se presintă sub următórele patru forme:

1) Corpí sferici, 2) Corpí flagelați, 3) Corpí semi-lunari, 4) Corpí în formă de rosetă, despre a cărú constituțiune *Laveran* se exprimă în modul următor:

Corpí sferici. Acești corpí represintă forma cea mai comună a elementelor parazitare; ei sunt adesea animați de mișcări amoeboide; unii observatori au propus să le dea numele de *corpuri amiboide*. Ei sunt constituiți din o substanță hialină incoloră fórte transparentă și conțin mai în tot-deauna granule de pigment negru; aceste elemente au dimensiuni variabile: cele mai mici ajung abiă o miime

Frigurile le capeți din multe cauze; de ele scapi dacă vei face din nou ceea ce ai făcut când le-ai căpătat. Verđiciunile, dormitul la sóre, primăvara

dintr'un milimetru, cele mai mari au un diametru egal sau chiar puțin mai mare decât al globulelor roșii.

Corpui sferici sunt une-orii liberi în plasma sanguină, une-orii acolați unul sau mai mulți de odată de globulele roșii sau chiar în interiorul lor. Ei cresc pe socotela globulelor roșii, cari devin din ce în ce mai palide, își micșorează volumul și termină prin a dispăre.

2). *Corpui flagelați*. Sunt corpui sferici de dimensiuni mijlocii cari trăiesc în stare liberă în plasmă, presintă adese-orii la periferie filamente mobile sau flagele cari se agită cu mare vivacitate și cari imprimă hematiilor vecine mișcări foarte variate. Aceste filamente sunt foarte fine și transparente; fie-care corp emite unul, două, trei sau patru. Ele la un moment dat se detașează și înotă în libertate.

3). *Corpui semi-lunari*. Sunt elemente cilindrice, subțiate la capetele lor și de ordinul recurbate în formă de semi-lună; substanța acestor corpui este transparentă, incoloră, afară de partea mijlocie, unde se află granulele de pigment negru identice cu acele din corpurile sferice.

Lungimea acestor elemente este în general puțin mai mare decât a globulelor roșii.

Adese-orii în partea lor concavă se află o linie foarte fină, care reunește cele două extremități ale semi-lunei și care pare că represintă o parte a conturului hematei în care parasitul s'a dezvoltat.

În fine, în unele casuri ei se transformă în corpui ovulari, apoi în corpui sferici.

4). *Corpui în formă de rosetă*. Corpui segmentați sau rosacei corespund unei faze de reproducțiune a parasitului.

Grăunțele de pigment se adună și formază o singură grămadă în centrul corpului sferic, iar conturul lui se creștază și segmentațiunea se întinde de la periferie către centru, diviđend parasitul în un număr de 8--10 segmente, cari la început sunt lungărețe; mai târđiu însă se transformă în corpui mici sferici, cari devin liberi.

După Laveran, aceste patru forme represintă diferite faze din ciclul de dezvoltare ale aceluiași parasit polimorf.

Contrariu opiniunii lui Laveran, Golgi și alții admit asistența mai multor varietăți de hematozoari, și că fie-care varietate causază o anumită formă de paludism, o varietate produce, de exemplu, paludismul quotidian, o alta terțan și o alta quartan.

Faptul că paludismul este endemic în toate regiunile mlăștinoșe, unde sunt țințari, l-a făcut să credă că țințarii ar pute tot așa de bine să jöce un rol în prepararea paludismului, precum îl au în acela al *filariosei*.

Acastă ipotesă s'a confirmat mai cu sémă când s'a găsit că forma flagelată a parasitului trăiesc în corpul țințarilor, și că paludismul este inoculabil de la om la om, când s'a u îmbolnăvit de paludism ómenii sănătoși cărora li s'a inoculat șange cu hematozoari de la paludici.

Genul de țințar care transmite paludismul s'a constatat că este *Anopheles*. Profesorul Grasi din Catanea a adunat din o regiune infectată de paludism mai mulți anopheles și le-a dat drumul într'o cameră a unui etaj de sus, a unui otel dintr'o regiune din Italia indemnă de paludism; în cameră erau doi indiviđi cari s'a u pus

măncarea castraveților verzi, etc., produc tot-deauna friguri. Harbuz când mănânci, să nu stai la sora că te prind frigurile.

În mod spontan la dispozițiunea lui pentru a face această experiență. După câte-vă zile ei se îmbolnăviră de paludism, și în sângele lor s'a constatat prezența parazitelor. Lăsându-se apoi țînțarii sănătoși să înțepe persoane sănătoase ele nu s'au îmbolnăvit, îndată însă ce țînțarii sănătoși înțepau mai întâiu indiviđi paludici, ei deveniau periculoși și la rindul lor inoculau bola persoanelor sănătoase pe cari le înțepau.

I. Manson a comunicat paludismul copilului său care nu părăsise nici odată Anglia, lăsându-l a fi înțepat de țînțari, pe cari îi primise din Roma și cari erau nutriți cu sânge de paludici.

Pentru a preserva de paludism personalul unei rețele de drum-de-fer dintr'o regiune infectată de paludism în Italia, s'au înlocuit gémurile de la ferestre cu pânze de metal (sită) pentru a opri țînțarii să pătrundă, iar funcționarii cari erau nóptea de serviciu erau obligați să pórte mănuși și capul protejat de un fel de sac de gaz. Din 104 funcționari, cu cari s'a experimentat, nici unul nu a fost atins de paludism, pe când din 318 persoane cari locuiau prin împrejurimile imediate și cu cari nu s'a luat nici o precauțiune, nu au fost decât 7 cari nu s'au îmbolnăvit de paludism. Din aceste experiențe rezultă, fără nici o îndoielă, că parazitul paludismului pătrunde în corpul nostru prin intermediul țînțarilor.

Țînțarii. Numirea populară de țînțari corespunde științificesce unei grupe de insecte din ordinul *culicidelor*, subordinul nematocerilor, grupă pe care popórele din nordul Europei o designéză sub numele generic de *Mosquitos*, Germanii *Stechmücken* sau *Mücken*, Francesii *cousin*, maringonin sau *moustiques*, Englesii *quots*, Italienii *zanzare* și Rușii *camari*. Acastă grupă cuprinde următoarele genuri: *Culex*, *Anopheles*, *Aedes*, *Ceratopogon*, *Simulia* și *Phlebotomus*.

Dintre toate aceste genuri, *Anopheles* este acela care s'a constatat că servește ca agent de transmisiune a paludismului. El există și în țera la noi și se deosebesc de genul *Culex* (care de asemenea e foarte comun la noi) prin atitudinea corpului său când se depune pe un zid vertical, el ține corpul aproape perpendicular pe zid, pe când genul *Culex* ține corpul aproape paralel cu zidul.

Se mai deosebesc unul de altul în privința aparatului bucal, care are forma unei trompe conformate pentru înțepat și supt. La *Anopheles* trompa este trifidă și presintă doi palpi aproape tot atât de lungi ca și ea; la *Culex* trompa este unică și palpii sunt cu mult mai scurți. *Anopheles* presintă pe aripă patru pete mici, dispuse cam în formă de T.

Țînțarii sunt insecte crepusculare sau nocturne. În timpul zilei stau ascunși la umbră și întuneric, eșind nóptea în cărduri pentru a se hrăni, bărbații cu nectarul florilor și suc fructelor, iar femeile cu sângele nostru. Totă lumea știe cât sunt de avide de sânge omenesc și cât de supărătoare este înțepătura lor arđetore și bâzâitul lor monoton.

Când femeia a fost fecondată, ea depune oule ei în formă de butelii pe erburi și alți corpi cari plutesc la suprafața apelor. Din fie-care ou după 2 zile ese o mică larvă vermiformă, cu capul mare, prevăduț cu apendice ciliate foarte lungi, corpul format din articole prevăduțe fie-care cu două buchete laterale de peri, ultimul segment este prevăduț cu un apendice care servește la respirațiune. Aceste larve

Mijlôcele de a scăpă de ele sunt foarte variate; unii scapă scăldându-se în apă rece când îi apucă florii, unii bând vin mult cu pelin; altora li se dă albuș de ou sbătut în rachiù, după care se umblă mult; altora li se dă să beă zémă de potrôbă (M. Lupescu).

trăiesc în bălți și se nutresc cu resturile organice din ele, întindând ast-fel corupțiunea apei. Larvele trec în curând în stare de nimfe, cari trăiesc de asemenea în apă Nimfeii urmază insecta completă (țințarul).

Evoluția parazitului. Parazitul paludismului cuprinde două cicluri de evoluțiune: unul endogen, asexuat (schizogonie) care se petrece în sânge la om, și cel-lalt exogen, sexuat (sporoogonie) care se petrece în corpul lui anopheles.

1). Ciclul asexuat. Corpii sferici sub cari se presintă parazitul în interiorul globulelor la om este forma lui adultă. Înainte de a începe accesul febril, acești corpî încep a se divide și a se transformă în o serie de mici corpuscule sferice, lipsite de pigment cari represintă starea juvenilă a parazitului și cari se numesc *merosoiți*; ei se alipesc de globulele roșii, intră în interiorul lor și se desvoltă în același mod ca corpîi sferici inițiali. Ast-fel că organismul omului bolnav este coplesit în timp foarte scurt de miliarde de parasite, cari distrug globulele roșii ale sângelui.

2). Ciclul sexuat. Când un anopheles înțepă un individ paludic, absorbte odată cu sângele și o grămadă de corpî semi-lunari.

Corpîi semi-lunari se transformă în corpî la început ovoizi apoi sferici. Unii din acești corpî sferici cu pigment depus rămân intacti; aceștia sunt *macrogametele* sau elementele femeesci. Alții se transformă în corpî *flagelați* constituind elementele masculine. Fecundațiunea se face în stomachul țințarului. După cinci-spre-șee până la două-șeci minute corpul produs în urma fecundațiunii emite o prelungire conică numită *zygotă*. Zygota pătrunde în pereții stomachului printre celulele epiteliale, crește repede, se rotunjesce și se îngusteză. Conținutul său se divide într'un număr mare de sporozoiți fusiformi, cari devin liberi prin ruperea păretelui și se răspândesc în toate părțile corpului

Apoi se adună toți în glandele veninoase, cari sunt în legătură cu stilettele aparatului bucal, și de aici prin întepături pătrund din nou în sânge la om pentru a reîncepe din nou generațiunea asexuată.

Din cele expuse rezultă vedit că agentul de infecțiune al paludismului sunt țințarii; măsurile preventive deci contra acestei boli trebuiesc căutate în mijlôcele de distrugere a acestor animale.

Ei se pot distruge: prin disecarea *solului*, prin cultivarea animalelor cari se hrănesc cu țințari și larvele lor, precum sunt pescii și libelulele; prin plantațiunea în regiuni paludice a vegetalelor, cari prin mirosul ce exală îndepărtéză țințarii, ast-fel sunt Eucalyptus globulus și Ricinus (căpușul).

Unul din mijlôcele cele mai recomandate contra țințarilor este petroleul. C. Fermi a distrus larvele de anopheli, turnând de două ori pe lună petrol pe suprafața apei, în șanțuri, mocirle și cisterne.

Aron recomandă un fel de lămpi așezate pe o farfurie în care se află puțin petrol. Aceste lămpi se pun în apropiere de locuință, țințarii atrași de lumina lămpii cad în farfurie și sunt omoriți de petrol.

Poporațiunea de la țeră îndepărtéză țințarii cu fum, dând foc la gunoiu de cal sau de vacă. Acest procedeu este întrebunțat și în sudul Statelor-Unite.

Se mai vindecă încă cu: brôscă-râiôsă, țestôsă, buratucer, găină (albuș de ou), liliac, muscă de cal, painjen (gogolôșe de cămașă), rac (ochi de), rămă, rândunică (cuib de), pesce, vrabie (sânge de), sfoegi, ardei, brânțuța, burueni de friguri, curpên, dracenă, ederă, fasole, fragi, gințură (în rachi, vin sau apă,) ghesdei, laur, luminărică, mac, măcriș, măcrișor, mătrăgună, nuc, o-leandru, păpădie, pelin, rostopescă, rută, salce (salix), sburătore, țintaură, troscot, urzică, vetrică, apă, camforă, păcură, sare, țerină (v. a. c.).

Frint, veți Pătrunjel, Sfecle.

Fulgerătură, veți Troscot.

Funicea, un fel de cărcei proveniți din scurtarea unuia sau a mai multor mușchi, veți Cânele (udul de).

G.

Gălbéza, veți Mălin.

Gălbénare (*Icterus*), «un fel de bôlă la care se fac galbene albușurile la ochi» (Baba Reveica).

«Când omul e gălbăgios la față, are lumina ochilor albă, buget la față, e slab și trândav, atunci zace de gălbénare.» (M. Lupescu.)

Pentru a vindecă acéstă bôlă, se recurge în general la lucruri galbene: păhăruț de cêră *galbenă*, *galben* (monedă de aur, v. Ban), siminoc, luminărică, gălbinele, etc.

În unele părți bolnavul pôrtă la gât o săptămână un fir *galben* și apoi îl schimbă cu un fir roșu; bea apoi apă de pe un galben și îl pôrtă la gât (Popescu, comuna Tismana).

Maî veți: Păduche, Rață (sânge de), Cărmâz, Corn (côjă de), Garôfe, Luminaică, Măcriș, Siminoc, Vâsdôge, Sare.

Babele din orașe (în mahalale) maî întrebuintează hrén ras și amestecat cu miere curată ca un dulceț, 3—4 linguriți pe zi până la vindecare. În timp de 40 zile se dă bolnavului pe nemâncate să înghiță câte 12 măslinice mici, întregi cu simburile cu tot.

Gălcă (Amigdalită). Babele *calcă* gălcile cu degetul, adecă vâră degetele lor murdare în gura copiilor și apasă în drépta și stânga ca să spargă gălcile și să facă să ésa din ele materie. Cu chipul acesta infectează maî rău bolnavul cu murdăriile cari staî îngrămădite cine scie de cât timp subt unghiile lor netăiete.

Se maî vindecă cu: câne (excremente de!), bostan, cêpă, cucută (semințe prăjite cu se), hrén (j. Dâmbovița), măslinice, pătrunjel, salcie (salix), salvie de grădină, soc, lut (j. Tecuci), țiperig (Botoșani, Giurgiu).

Gancea, răni învechite, se vindecă dacă se pune la rană untură de epure de la rărunchi (Marian).

Gât (durere de), durere de grumaz, veți Gâscă (untură de). Durere de gât cu tuse sécă veți Turiță, Usturoi, Peliniță.

Germe, veđi Verme.

Guşa. Poporul crede că guşa se face din cauza unor viermuşi cari se află în apa de băut; numai apele din unele părţi de la munte au viermuşi cari fac să ăasă guşa. Se vindecă dacă în ăiua de Vineria sécă (Vineria Pasce-lui) guşatul róde cu dinţii împrejur cója la *trei arini negri*. De guşa poţi scăpă cu descăntece (veđi pag. 176).

Guşter (crup). «De multe ori ómenii şi mai ales copiii, când se scólă dimi-néţa, sunt amorţiţi şi ştiresc în gât, adecă le vine a tuşi, necăjindu-se a scóte flegma. Acéstă indispoziţiune se chémă *căderea guşterului*. Guşterul se ridică la locul sėu, legând, pe cel cu guşterul căđut, de gât cu un ştergar şi ridicându-l în sus ori împrejurându-l cu póla cămăşii şi strîngendu-l de gât cât va puté de tare o femeie. Aşa făcend, bolnavul scapă tэфér.» (M. Lu-pescu.)

Guşter se đice atunci când anghina se întinde din fundul gurei până la laringe sau la parotidită. Se vindecă cu guşter (reptile), scumpie.

Guturaiul, Gutunarul, Şuhăria. În medicină se numesce *Coryza* şi constă în inflamaţiunea mucóselor cari tapiséză nărilor.

Se vindecă cu : apă, busuioc, cépă (fum de coji), hrean, păpuşoiu (fum de făină), guturaiul cu tuse, mărar, sare.

H.

Hernia, veđi Surpătura.

Holera se vindecă cu : cal (falcă de), bostan (cărcei de), Holera (*Xantium spinosum*), Érbă-mare, Mintă, Mure, Pelin, Piper, Usturoiu, Cărbune.

I.

Idropica, veđi Dropica.

Impotenţă, veđi Neputinţă.

Înăduşelă, veđi Năduşală.

Încuere, Încetură (constipaţie). Se vindecă cu : caradaşcă (făină de cari), vrabie (găinaţi de), caprifoi, căpuş, curechiu (móre de), neghină (j. Dâmboviţa), soc, trepădătóre.

Indigestie, v. Aplecate.

Îngrăşare. Cei slabí ca să se îngreşe, să mănânce untură de bursuc.

Inimă (durere de). Sătenii când îi dor stomachul đic că au «durere la inimă», când li-e fóme şi simt stomachul gol, đic : «că-í leşină la inimă», că-s cu inima gólă; când le vine gréţa đic că au venin la inimă.

De durere de inimă se frécă cu unt-de-lemn pe burtă şi pun ulcica la buric. Veđi şi Cicóre, Ferigă.

Inimă-rea. Când cine-vă íşi perde un fecior iubit, nevasta, mama ori altă

ființă scumpă, și nu-și poate îndepărta gândul de la ea, nu poate dormi și tot suspină, oftază și îl dore în suflet. Se vindecă cu : boă. (V. a. c.)

Insomnie, veđi Stupidul cucului (capitolul : Animale).

Întîmpinare, veđi Epilepsie.

Întîlnitură, veđi Elele.

Întunchinătură, «când cine-vă e cuprins pe neașteptate de o durere cumplită de cap, yijălii, cu pocnituri prin urechi, ori junghiuri prin tot trupul, sau de o durere cumplită prin toate închieturile corpului, în cât pare a fi lovit ca de trăsnet și îl pune chiar în imposibilitate de a se pute mișcă, atunci necunoscătorul cauzelor acestei bóle dice că *l-a întînchinat ce-vă* (necuratul).» Causa cea mai de căpetenie a acestei bóle e rēcéla, când lucréză îndelung asupra capului, găsindu-l mai cu sémă asudat; asemenea și un curent puternic de aer rece (D. Adamescu, Dimăcheni, Dorohoiu).

Contra acestei boli, afară de descântecul «de tunchinătură», mai e următorul léc : se ia de la 9 pomii diferiți câte 9 crenguțe, și de la 9 focuri de pe câmp 9 cărbuni, se fierb, se face feredeu și apoi cărbunii se duc îndărăt de unde s'aú luat (Mihăileni).

Înțarcarea, veđi Găină (oul de).

Isdat sau bubă la inimă, veđi Otróțel (Dolj).

J.

Jagaraiú sau *Jăgul*, în medicină se numesce *pirosis*, o arsură ce se simte une-ori în pept. (în esofag) câte-vă ore după mîncare; de el scapi dacă mîncîci humă, sau dacă bei în apă cridă pisată.

Jolnc, veđi Scrofule.

Junghiul (*Fneumonia*). «Junghiú te apucă și érna și vara; junghiú capeți când te scalđi asudat, ori când te desbraei inferbintat și afară e rece. Junghiul te apucă tot-deauna printre cóste și se tãmăduesce prin descãntece.» (M. Lupescu). Se vindecă cu hrén ras pe răđetőre, fiert cu apă și îngroșat cu făină de popușoiú, se pune pe legătură împreună cu un ou, tãmaie și piper și aplică legătura la locul unde te dore. Veđi încă : Cal (baligă și grăsimé), Cãne (excremente), Lipitóre, Ardeiú, Iovă, Lemnul Domnului, Leuștean, Muștar, Piper (Ialomița), Secară (Tutova), Tutun, Plumb.

Jupitură, veđi Lapte de capră.

Jupoială, veđi Pelagră.

L.

Lãmostit, copil lãmostit cu urdinare și vërsături, se vindecă cu Rută.

Lenzia, lehuzia se numesce periodul care urméză după expulsiunea fëtului din organele genitale ale femeii însărcinate. Este timpul când femeia trebuie mai mult ferită de a sta în o casă murdară sau în contact cu lu-

crurii murdare, și din nenorocire atunci tocmai este în grija babelor cari, lipsite de simțul curățeniei, întrebuintează așternuturi, petece și mânilor murdare, infectând lehusa, făcând-o să sufere și chiar să móră.

Iată lécurile cari se întrebuintează de babe în timpul facerii și a lehu-ziei: sardèle, șérpe (pielea de), vulpea, vultur (sfircul aripei drepte), nuc, orz (fierț în vin, Vlașca), romaniță (ciaiü).

Femeilor cari nu vor să facă copii le dá: boii-popii, chilimbar.

Lepădătură, Pierdanie (avort). Se beaü fierte cu apă: măturii de grădină, cójă de cireș amar, códa vacii saü busuioc roș, puzderie de la melițoiü de cânepă și rădăcină de petrunjel (j. Tecuciü). Veđi încă: Rută, Șofran.

Lepricá, v. Pelagră.

Leșin (Sincopă). Puterile omului slăbesc de odată, fața devine palidă, piciórele nu te mai țin, te cuprinde ameteála și cađi.

Limbrici. Când copiii aü limbrici, se tot scarpină în nas. Se vindecă cu: óie (urdă de), alámáie, cânepă, córne, ferigă, mărar, pelin, prun, secară (j. Sucéva), soc (j. Tecuciü), usturoiü, vetrice.

Lipitura este o bólă a cărei causă poporul crede că este *smeul* saü *sburătorul*. Ea provine saü din frică saü din dragoste.

Când provine din frică, celui bolnav i se face fel de fel de arătări, țipă în somn, se luptă. Când provine din dragoste, atunci cel bolnav viséză nóptea, dacă e bărbat, o arătare în chip de femeie, iar dacă e femeie o arătare în chip de bărbat și în tot timpul somnului chinuesce pe femeia saü bărbatul bolnav, așa că deșteptându-se sunt îngálbeniți la față și fórte slăbiți.

Acéstă bólă este periculósă, crede poporul, mai ales pentru femeii, căci dacă se întâmplă să aibă copii mici, îi omóră în timpul somnului.

Fetele saü femeile cari iubesc prea mult un bărbat și din împrejurării deosebite nu-l pot lua în căsătorie, se đice că «*prind smeü saü sburător*». Tótă nóptea se întorc în pat pe o parte și alta muncite de dragostea drăguțului lor, când de odată i se pare că o strigă cine-và la feréstră; smeul care o strigase iea forma iubitului, intră pe coș și vine în pat la ea, o sărută, o snopesce, o muncesce tótă nóptea, până aprópe de điuă când cântă cocoșii, eșind apoi afară pe horn saü pe orí-ce crépătură cât de mică. A doua đi bolnava se simte slabă, istovită, galbenă și nu e bună de nimic.

Poporul crede că smeii locuesc în pustietăți, precum: case pustii, păduri bătrâne, arborii scorburoși.

Spre a omorí pe smeü în casa unde intră, se crede că, după ce a intrat, trebuie să se astupe tóte deschideturile, uși, ferestre, coș și în fine orí-ce loc gol fórte bine și apoi să se ungă pe la acele deschidături cu usturoiü pisat, ast-fel că el nu mai ese și plesnesce pe loc.

Spre a-l omorí în scorburi e mai lesne: se astupă locul pe unde a intrat în scorburi și alte locuri pe unde ar puté eși, apoi i se dá foc. Cel care-í dá foc trebuie să plece repede de acolo și să nu se uite înapoi. În timpul când arde smeul, se strigă cel bolnav pe nume, el nu trebuie nici să răspundă

nică să se uite înapoi. Se crede că în acest timp e bine să-î dăruască o ființă: cal, oie, porc. (R. R. Bărbulescu, învățător, j. Dâmbovița).

De lipitură se afumă cu pana sburătorului, urina lupului și sburătoare; se mai vindecă cu: cal (testicul de), avrămésă, drențe, sburătoare.

Sburătorii sau smei sunt, după credințele poporane, un fel de ființe cu 7—12 capete, cu codă mare și aripă, ei se fac din șerpi. Când se adună mai mulți șerpi până la 100, se ieau la luptă între dinșii și se bat până fac clăbuci (spume) la gură; clăbucii tuturor se încheagă și ast-fel se face piétra scumpă, nestimată; șerpii toți se căsnesc să o înghită și acel care o înghite se face smeu.

Nóptea când sbórá, lasă lumină în urma lor, lumină care vine de la piétra nestimată ce o au în gușă.

În păduri se găsec unele bucăți roșii cunoscute la țéră sub numele de «sânge de smeu», care este tocmai de pe când smei se bătea prin văzduh cap în cap ca berbecii și se umpleau de sânge, iar sângele curgea, se încheagă și cădea pe jos.

Lungóre, lingóre, bóla-mare, în medicină cunoscută sub numele de *tifos abdominal*, *febră tifoidă*, *friguri tifoide*, *ileotifosul*, *tifoidul*.

Se frécă cu oțet cu usturoi pe tot trupul, se schimbă în fie-care și cu cămașă curată, se légă la cap (la frunte) cu mutătoare, și i se dă de mâncat numai lapte. Să se ferescă să mănânce mănăcări virtóse sau acre.

Veđi: Leuștén, Mutătoare, Odolén, Rută, Sfeclă, Vetrice.

M.

Malaria, veđi Friguri, Paludism.

Mamèle. Când se umflă țítele se vindecă cu pătrunjel, humă. (V. a. c.)

Măseă, veđi Dinți.

Mătrétă, cu: rac, rostopască.

Mătrice, **Matrinchină** (colici infantile).

Dureri de stomach la copii îndată după nascere, semnele după cari se recunosc sunt vėrsăturile.

Se vindecă cu: anison, chimion, cimbru de câmp, vetrice, cenușă, érbă-de-puşcă, sínélă.

Matrinchină, veđi Mătrice.

Moleți. «*De moleți* este o bóla care o dobândesc copiii mititei. Copilul, când are *de moleți*, are nasul uscat fără mucă și se frécă mereu la el; *trece prin el* (urdină); arde (e aprins) și geme. Moleții îi dobândesc copilul când e *deochiat domol*, nu pripit, și nu se bagă de sémă.» (T. Bălășel după spusa Tudorei I. Lăzăroiú, com. Bogdănesci, Vâlcea).

Se vindecă cu moleți descântați.

Muțenie, la copii, veđi Vrabie.

N.

Năduşelă (Emfisem pulmonar). Babele în oraşe (din mahalale) recomandă următorul léc: să se taie bucăţele ca hapurile slănină cât de veche, şi de 2—3 ani, şi să se înghită de trei ori pe zi. Întâiu câte câte-va şi mai apoi treptat mai multe în curs de două luni érna. Să se păzescă de acrituri, sărături şi spirtóse.

În sate, veđi: Aglica, Fag, Érbă-mare, Urzică-mare, Văsdóge, Coţofaná şi Țarcă.

Năglugă, veđi Şuiú.

Năjit. Prin năjit se înţelege o durere în urechi, de sigur o inflamaţiune a urechii externe (otită externă).

Se pune jăratíc într'o ulcică, peste el se pune baligă de vită uscată, cođi de usturoiú şi de cépă uscată şi se afumă pătimaşul la urechea bolnavă până se încălđesce. Mai veđi: Viespe, Albină (cérá), Cépă, Praz.

Nălucire, veđi Căpiélă.

Nas. Scurgerea de sânge din nas se opresce cu cimbru de câmp. (V. a. c.)

Năucólă, veđi Căpiéla.

Nebunélă, veđi Cal (ficatul).

Nefrită cronică (Bright). Infusiú de flóre de păpuşoiú (stigmaté de zea mais), veđi Dropica.

Negei, Negi. «Sunt nisce umflături mici şi tari ce se fac pe mânilé ori faţa omului. Eí nu aduc nici o durere, dar desfiguréză faţa celor ce-í pórtă, căci unii din eí cresc mari. De negei te umpli, ori íi poţi căpétă din apa ce ese din bróscele bubóse, când le ieí în mână. De negei scapi une-ori greú, alte-ori úşor de tot. Legi negelul cu şuviţe de pěr din cap, porţi legătura trei đile, şi negelul cade. Legătura acésta se face când luna e pe sfărşite. Dacă nu scapi cu asta, apoi cauţi grăunţe de păpuşoiú ce cad din saci când íi duci la móră ca să macini, ieí trei grăunţe de acele, le mesteci în gură diminéţa, te ungi cu acele grăunţe sfărimate pe negei, şi nici nu scii când scapi de eí. Une-ori poţi luà o aţa, faci pe ea atâtea noduri câtí negei aí puí aţa în pămínt, şi când ea va putređi, negei nu veí mai avé.» (*Seqétórea* anul II, pag. 70).

Negeii se mai ung cu unt próspét şi se dá să-í lingă un căţel sugariú, că apoi cad.

Se mai vindecă cu: căluţ-de-érbă, liliac (sânge de), raţa (peliţa de pipotă), şopârlă (sânge de), şórec (sânge de), fag, laptele căneluí, păpuşoiú (grăunţe), rostopască, scaiú-voinicesc.

Neputinţa la bărbaţi (*Impotenţa*), «când sécă puterile trupesci».

Se vindecă cu: năpărcă, códa mánzului, pochivnic, poroinic (sculătóre), scaiú-voinicesc. (V. a. c.)

Nostalgia, dorul de căminul părintesc, o exprimă poporul prin poesia: «Fie pânea cât de rea, tot mai bine în ţéra mea.»

O.

Obraz. Pentru rumenirea obrazului veđi: Găina (ouă). Pentru înălbirea și subțierea peliței: Om (unt de lapte de femee), Aglică (apă de), Castravete (zémă de), Cocos (risom pisat în smântână), Crin, Lăcrămiore, Liliac, Soc, Viță de vie. (V. a. c.).

Obrintélă. Se ăice că o inflamație a obrintit atunci când, în loc ca să cócă și să curgă puroiú din ea, din cauza răcelii, ea se întórce și devine mai durerósă.

Se vindecă cu făină de popușoiú în chișleag.

Ochi, durere de ochi, veđi: Boú (carne de), Capră (chiag de ed), Șórece, Buriniță, Dediței, Gutăi, Lemnul-Domnului, Scaiú-voinicesc, Trandafir, Viță de vie.

Pentru limpedirea ochilor, veđi: Om (lapte de femee și urină de copil de țifă).

Oftigă (tuberculosă pulmonară), veđi: Cal (testicul), Coțofană, Cocostârc, Hulub (inimă de), Lup (maul), Morun, Óie (zăr, blăni de), Șopârlă, Curechiú (moare de), Érbă-mare, Tătănésă.

Ologélă, veđi Elele.

Opărelă. La opărire cu apă fierbinte se pune albuș de ouă amestecat cu unt prósplet și de-asupra lut muiat, până se tămădue. Mai veđi: Óie, Lut.

La copiii cari se opăresc între picióre din cauza udului, se presórá după scăldătóre cu humă făcută praf sau făină de păpușoiú cernută prin petice dese; mai veđi: Chedieuță.

Orbalț, Brâncă (Erisipel). «Orbalțul e o bólă ce se arată mai ales la cap; ea provine din senin (adecă fără pricină), avându-l fie-care. Când cine-vă are orbalț, i se umflă capul grozav și durerile sunt nesuferite; adese-orí nici ochii bolnavului nu se vęd din pricina umflăturii. Orbalțul ține multă vreme, dacă nu se caută». (M. Lupescu.)

Afară de descântec, sunt următórele lécuri: cal (pielea de), căne, anin, bobovnic, brâncă, corn, cucurbetică, érba tâlharului, mintă, muștar, nufăr galben, podbal, ridiche, soc.

Orbul găinilor «e o bólă de ochi; ea face pe om a nu puté vedé nóptea. Índată ce sórele apune, índată ce găinile se culcă, omul prins de acéstă bólă nu mai vede. Orbul găinilor n'are léc; trece de multe orí cu vremea, însă cele mai de multe orí rămâne nevindecat, însoțind pe om până la mórte, când scapă de el și devine cu totul orb ca și pietrele. Bóla acésta apucă pe om între 20—50 aní.

Os rupt. Când cine-vă își rupe din întâmplare vre-un ciolan se vindecă cu: căne spintecat, tătănésă, cărămidă. (V. a. c.)

Otrăvire, veđi Cal (baligă de), Rață (sânge de rățoiú).

P.

Păducel, păducel. «Se face în talpa piciorului la cei ce umblă desculți. El aduce o mâncărime atât de grozavă, în cât cel ce are, îi vine să puie piciorul pe foc». (M. Lupescu.)

«Se capătă o mâncărime la degetele picioarelor, acesta se chéamă păduceli.» (A. Panfil.)

Se vindecă dacă se spală cu oțet. Pădurețele cópte și puse pe el fierbinți încă sunt bune.

Veđi: Alun, Anin, Coda șoricelului, Trandafir.

Păduchi. Afară de păduchi adevărați (Pediculus) (veđi Păduchi, capitolul: Animale), țéranul mai numesce «*păduchi de găină*» arachnidul *Dermatophagus avium, gallinae*. Când se umplu păséřile de păduchi, se pune boz în poiată și atunci păduchiș vin toți de se pun pe boz; aruncând bozul, se aruncă și păduchiș (Marghióla, birtășița din Văleni-de-munte). În alte părți se afumă cu puciósă în poiată.

Pentru *păduchi-lași* (Phtirius pubis) veđi Puciósă.

Pălitura. Când cine-vă se pălesce sau se lovesce, să se pue cépă pisată cu muchea toporului, nu tocată, să presare cu sare multă, să stropéscă cu rachiú și să se lege la locul lovit de mai multe ori.

Pěr. Pěrul ce-ți cade din cap să nu-l dai la gunoiú, că-l ieau vrăbiile, de-și fac cuiburi, și te dóre capul și-ți cade pěrul.

Să păzesci să nu-ți ieă nimeni din pěr fără scire, că ți se pasce virful cođilor.

Veđi: Cal (grăsime de), Caradașcă, Găină (pene de cocoș), Cănepă (lăutóre), Érbă-mare, Omag, Plop, Pochivnic.

Pentru sprincene, veđi Crin.

Pěr la deget, un fel de bubă care se face la degetele de la mâni mai cu sémă, fórte durerósă și ține fórte lung, une-ori cad și bucățele de ciolan. Se pune la deget frunză de nalbă de ogradă unsă cu stupit. Mai veđi: Bróscă raiósă, Castravete, Mac.

Se mai face legătură din cépă albă amestecată cu tãmăie pisată, busuioc și frunză de calapăr. Turtă cu unt-de-lemn se légă la deget.

Părțnică, veđi Pântecărie.

Piétră la beșică, se vindecă cu culbec și rac.

Pecingenă, Pecingeni, Cur de găină (Eczemă). «Pecingenele sunt nisce pete scortóse pe pielea omului, cari atacă pielea, o fac scortósă și produc o mâncărime teribilă, de-ți vine să rupi pielea; une-ori scărpinatul ajunge până acolo că începe să deă sânge din pată. Pecingeni se fac pe părțile descoperite, mai ales pe mâni, obraz și picioare.

De pecingene te umpli, pecingenele se lățesc așa că de unde la început eră ca o părăluță, une-ori ajunge să se întindă pe tot brațul.

De pecingeni scapi greu; descantece n'are. (M. Lupescu.)

Se vindecă cu: gândaci de turbă, huhurez, hulub.

Pecingenă rea, veđi Pelagră.

Grău, Laptele cânelui, Măslina, Mestécăn, Nuc, Rostopaste, Stejar, Ștevie, Usturoiū, Argint-viū.

Pelagră, începe prin aceea că pelea după obraji, gât, pept, dosul mânilor și al picioarelor se înroșese și e însoțit de mâncărimi.

Se vindecă cu untură de șerpe.

Peri răi. Peri răi se fac pe pleópele ochilor, pe partea de către globul ochilor. Sunt mici dar cresc și sunt foarte supărători, pentru că înțepă ochiul. Sunt anume *clește* de scos perii răi. Doftoreaia de scos perii răi, întorce pleópa pe dos și apoi cu cleștele, apucă binișor perii și-i smulge. Perii răi se scot numai în zile cu sóre, căci când e nor nu se ved. Ți se scot numai în zile de sec (post).

Perdeă, veđi Pohăele.

Perđanie, veđi Lepedătură.

Pintecărie (diaree), cauza principală a pintecăriei este alimentațiunea cu fructe crude.

Pintecăria se mai numesce *trépéd*, *eșire afară*, *urđinare*, *părțuică* și *cufurélă*. La disenterie se đice *vintreă*, *pintecărie cu sânge*, *trépéd cu sânge*, *eșire afară cu sânge*, și *sfinta de bóla*.

Acéstă bóla se tratéză cu: Afin, arțar, cépă, cenușe, córne, coțofană, crin, găină (chég de), laur, lut, mintă, muștar, papură, pojarniță, porumbele, rață, sânge de noue frați, stejar, usturoiū, viță de vie (aguridă). (V. a. c.)

Pârlélă, v. Pelagră.

Pirótlă, durere de óse, somnolență. Bolnavul se întinde jos, îmbrăcat, cu amândoué mânilor întinse pe érbă, diminéța înainte de răsăritul sórelui. Se presară meiū pe spate, se măsură cu o fășie de teiū distanța de la cap până la picioare, iar cu alta distanța de la extremitatea unei mâni până la cea-laltă, trecând peste corp. Se ia distanța de la cap până la picioare, se înjumătătesce, apoi se taie prima jumătate, la cap în timpul acestei operațiunii se descântă (n'a voit să spue descântecul), iar doué la picioare tot descântându-se. Se înjumătătesce și distanța mânilor, se pune descântându-se o jumătate la drépta iar alta la stânga. Întâiū la mâna dréptă, apoi la mâna stângă, apoi la cap și în cele din urmă la picioare. După acésta se rănesce cu o lopată meiul próspét și se mătură (Giurgiū).

Plescaiță. Se fac un fel de béșicuțe pe fluerele picioarelor, din cari mai apoi se fac rănī. Cum se ved așa béșicuțe că te mánăncă și-ți vine a te scărpină, să te ungi cu spuma de pe óla când fierbe carne saū cu unt-de-lemn spēlat în mai multe ape de var.

Maī veđi: Om (óse părăsite), Pojarniță.

Plesne (Muntenia), **Pușche** (Moldova), **Plesne și Pogană** (Transilvania), (Stomatita aftósă). Un fel de béșicuțe ce se fac pe limbă, maī ales la copii și

chiar la ómení mari, dacá aú mâncat un lucru pe care aú umblat șórecí. Se vindecá cu: Bróscá-râiósá, molie, rándunicá (gáinaț de), lemnul Domnului.

Plesniță. Este o afecțiune specialá a gurii, caracterisatá prin producțiunea unei substanțe albicióse, compuse din elementele unui parasit vegetal (oidium albicans) și o proliferațiune epitelialá a cãrei desvoltare este supusá unor condițiuni particulare.

Se tãmaduesce cu unt de pe peptene; ștergí peptenele curat și puí unt pe el cu care frecí gurguele, saú cu postav roșu (tot de frecat).

Pneumonie, v. Junghiú.

Pólá-albá (Leucorea) este o bólá femeescá; le curge pe dedesubt un fel de materie galbená și lipiciósá care le slãbesce.

Se vindecá cu: corobatecá (j. Botoșani), gherghiná (j. Prahova), lácrá-mióre (j. Botoșani), mure (Tutova), sulciná.

Pohoele. Se fac la ochi; ochii celui cuprins de pohoele sunt curați. Pohoelelor li se mai đice și *perdeá*. De pohoele greú găsesci léc. Lapțiú de mântuși cãte odatá fac bine bolnavilor. Pohoelele provin din cauza omului cá se jurá pe ochi. (M. Lupescu.)

Pojar, veđi Coriul.

Potcá. Vine cu durere de cap mare și curgere de sãnge din nas. (M. Lupescu.)

Potca e o afecțiune care provine cui-vá prin strigare, prin deochiare saú fãrã causá aparentá, «din chiar senin». Un loc óre-care se umflá treptat, pãná se face o uimá, o gâlcá. (G. Dem. Teodorescu.)

De potcá se sting cãrbuni, se descãntá într'un fir de usturoiú, care se mãnãcá și i se face cruce.

Pușche, veđi Plesne.

R.

Rãgușelá. Se lecuesce cu: grãú (ciaiú de tãrãțe), gutuiú (ciaiú de sîmburí), nalbá. (V. a. c).

Rahná, veđi Tróhná.

Raná. Poporul numesce în genere raná tóte bubele deschise: chiar înțepeturile, juliturile, sgârieturile, mușcãturile, tãieturile și arsurile devin rãni mari, din cauza necurãțeniei. Tãranul nu face bái decát în timpul verii și acelea mai mult ca sã se rãcoréscá în timpul đilelor cãlduróse, decát sã se curețe cu sãpun.

Obiceiu de a spurcá rãnilé și de a pune pãmînt mai cu sémá la arsurí, cu credință cá scóte focul, face ca rãnilé sã fie permanente în poporațiunea ruralá; acest tratament nu numai cá nu vindecá, dar fórte adese-orí, din cauza microbilor ce cuprinde pãmîntul, face ca pãtimașiú sã se mai ímbolnãvêscá de erisipel și tetanos.

Tot din cauza necurãțeniei «bate musca»: diferitele musce íși depun larvele

lor în rănii cunoscute de popor sub numele de *germă* sau *viernă*, bôlă care în medicină se numește *myiasis* sau *scoleciasis*.

Poporul crede a vindeca rănile cu: gândaci de turbă, porc (os de), șerpe, bășina porcului (plantă), boz, brustur, calapăr, cōda șoricelului, cucurbețică (decoctul de flori și frunze), curpēn, dafin, garōfe, gutuiū, erbă-grasă, erbă-roșie, lală, leuștēn, morcov, papură, patlagină, pelin, poarniță, porc, rodul pământului, rostopastă, vișin, aramă, argint, piétră-vinētă.

Rana trânjilor, v. Pelagră.

Rapănul e o bôlă ce o aū cei murdari la cap. Capul răpănosului e plin de bube purioāse, din cauza căroră pērul pică. Rapănul face bolnavului mîncărimi mari, și capu-i pute urit.

De rapăn poți scăpă cu greū. Leșia de ciucălăi cu săpun prost e cea mai bună doftorie. Copiīi mici încă fac rapăn. Ei scapă cu o buruēnă numită rapăn, cu care li se fac scăldături. (Lupescu.)

Răsurī (contractiunile false de la facere). Sunt nisce dureri cari le aū femeile, după ce aū făcut copil, se liniștesc cu: cireșe amare, cărămidă. (V. a. c.)

Râie, veđi Căpușița de râie. Râia e o bôlă cunoscută în popor. De ea te umpli împrumutând cui-vă ciubērul de cămeși, îmbrăcându-te cu haina râiosului, etc. Râia e de 2 soiuri: *râie* curată și *râie căprēscă*.

Râia căprēscă e cea mai reā; greū te curēți de ea, de unde și proverbul: «nu scapi de el ca de râie.» (M. Lupescu.)

Pentru râie se face o alifie din erbă-mare, pucioasă și seū de capră, șoricēsă și vin alb, se unge cu ea și apoi se spală cu leșie de ciocălăi, sau se spală bolnavul pe părțile bolnave cu udul lui propriū. Căniī se spală de râie cu zēmă de tutun fiert. Rădăcina de ștevie fiertă și amestecată cu cheșlég se unge la râie și apoi se spală cu leșie.

A se vedē încă: Capra (seū de), Ôie, Om (urină de), Cănepă, Curpēn, Erba tâlharului, Nuc, Sporici, Strigōie, Tutun, Argint-viū, Pucioasă.

Rânză se mai đice în unele părți (j. Muscel, Dâmbovița) la stomach. Când îi este grēfă de la stomach și-i vine să verse đice că «i s'a întors rânza». Veđi: Patlagină, Pelin.

Rast (splină mare). «Din pricina frigurilor, când bei apă multă, capeți rast. De rast greū scapi. Când femeile taie pânze, bolnavul să se pue cu pântecel pe sulul de dinapoī și femeia să đică de trei orī; nu taiū pânza, ci rastul și durerile lui Z., de multe orī scapi numai așa.» (M. Lupescu.)

Se lecuiesce cu: burete de nuc, cătușnică, harbuz, mēr-pădureț, soc, lin (pesce).

Rēul copiilor. De rēul copiilor zac numai copiī de la 1—7 anī. Acēstă bôlă apucă pe copiī la sfârșitul fie-cărei lunī. Când bôla se arată, copiīi ard, sunt troinicī, băiguesc, țipă prin somn, ba pe uniī îi apucă neputința. Greū scapă copilul de rēul copiilor; orī-ce i s'ar face, până la 7 anī tot nu e scăpat de tot. Rēul copiilor unor copiī le strîmbă trupul, le strică peptul, le strîmbă spinarea, și altele.

El se iscă din speriat.

De răul copiilor scapă prin descântece și prin scăldături cu burueni negre. Scăldătorea se face în timpul când copilul nu-î bolnav, și se face dimineața înainte de răsăritul soarelui.

Copilul e desbrăcat în piele și i se tórănă scăldătorea din cap peste tot trupul.

De nici o bôlă nu se feresc babele ca de asta, căci ele cred că răul copilului e trimes de necuratul. Descântecul pentru ori-ce în lume nu ți-l spun. De răul copiilor mai scapă copiii purtând la gât 9 ȕile o hârtie scrisă cu nisce amenințări contra bôlei, care se dă în urmă pe o apă curgătoare.

Bôla se scrie numai de ômenî mari nu și de băeți, de cari se crede că se légă, dacă nu scriu bine. Mi-aduc aminte că eram băiet în clasa I la gimnasiu, când mama fu rugată de o babă să mă lase să-i scriu răul copiilor, cum mi-o spune ea, și mama nu m'a lăsat, temându-se să nu se ieă pe mine bôla altora. Rar mai găsesci acum *scrisul răului copiilor*. În Bogdănesci eră unul Savu care le scria. L-am văduț eu scriindu-le, însă nu puteam ceti, căci el scria bôla cu litere vechi. (M. Lupescu). Veđi: Avrămésă, Țintaură.

Reumatism, la care poporul îi mai ȕice și *De-dînsese*, *Pocitură*, veđi *Elele*.

«Este o bôlă care face dureri grozave la ciolane și mai cu sémă la încheieturi. Se simte mai cu sémă la schimbarea vremii și dacă se învechese, se fac umflături pe la încheieturile degetelor, și altele.» (Baba Safta, satul Băiceni, Botoșani).

Pentru acéstă bôlă babele ieă rug de mure cu rădăcină cu tot, îl pun într'o căldare mare, o umplu cu apă, o lasă să fiérbă și fereduesc pe bolnav în acéstă apă de 2—3 ori pe ȕi, timp de mai multe ȕile.

Altele ieă un bulgăre de sare, îl înfierbîntă în foc până se face roșu și ast-fel înfierbîntat îl pun într'un cėun peste care tórănă oțet tare. Cu oțetul acesta rėcorit frécă pe pătimaș la partea bolnavă câte de 4 ori pe ȕi, în curs de trei ȕile. În j. Iași se oblojesc pe articulațiunile dureroase cu huscă.

A se vedé încă: Bursuc, Cal (măduvă de), Cucóna chifterița, Spirt de furnici, Painjen (ață de), Rămă (unt de), Șalău, Șórec, Cartofi, Frasin, Omag, Păpădie, Salce, Serpință, Gaz, Sare, Urzică-mórtă.

Rohii, rofi, un fel de bube ce es pe obrazul și capul copiilor când sunt mici în anul întâiu.

Aceste bube se lășesc, fac puroiu și produc mănăcrime. Trebuie păzite să nu ajungă la ochi; pe unde vrei să nu se lășescă ungi cu rădăcină de ciuboșica cucului și rădăcină de toporaș prăjiți cu unt și spelă tot cu apa în care ai fiert aceste rădăcini. Rofile nu trebuiesc închise de grabă, căci s'au văduț casuri că, dacă s'a tãmăduit cu de-a sila, copilul a orbit; trebuie lăsate și numai când copilul s'a făcut mare, trebuiesc tãmăduite.

În unele părți se tãmăduiesc în modul următor: Se ieă un vas vechiu de pãmînt (o ôlă veche, adecă în care să se fi făcut fiertură de bucate) mare cam de vr'o 4 litruri. Într'insa se pun în cantități egale și până se umple

(lăsându-se deșertă numai de vr'o două degete) semințe de tot felul, ca: sēmînță de in, de cânepă, de bostan, fasole, grâu, orz, ověz, secară, meiü, păpușoiü (porumb), mieș de nucă, băligar de ôie, de porumb, pěr negru de porc. Nu se pune nici un lichid. Se acoperă óla la gură cu un capac și se lipesc marginea capacului cu a ólei, ca să nu rēsufle; în fundul ólei se face o mică deschidere. În aceste condițiuni, óla se pune la foc într'o vatră pregătită anume și care se face fórte ușor, ast-fel: se face mai întâiü o vatră netedă, ca la sobă, iar în mijlocul ei se sapă o grópă largă cât grosimea ólei. Acéstă grópă dă într'o cameră, care se face dedesubtul vetrei ca un beciü sub o clădire; se introduce óla în grópă, ast-fel ca să se sprijine pe mijlocul ei, care după cum scim e mai umflat, rēmânënd partea de sus afară, iar fundul s'ajungă în camera de jos. Aici în camera de jos, și drept în direcțiunea deschiderii din fundul ólei, se pune un vas mic, de exemplu o farfurie saü o cేశcă de cafeă. Acum se face foc de jur împrejurul ólei, pe vatra de de-asupra cu lemne uscate, cel mult 20 minute, după care va începe a curge (a picurà) din ólă prin deschiderea din fundul ei, în vasul din camera de jos, un lichid de culóre cafenie închisă. El se numesc «*Unt de pămînt*». Din óla de 4 litruri es cam vr'o 4 cesci de cafeă. Să se observe însă în timpul fierberii, ca óla să nu rēsufle pe la gură; de aceea se vor tot lipi, când se va vedé eșind fum, marginile ólei și ale capacului. Cu o pană se ung rohiile, cari în timp de 24 de ore se usucă (V. Gălățeanu, *Albina*, anul II). Veđi încă Găină (unt de ou) și Ciuboțica cucului.

· Rosuri saü Rosături de picióre. Se numesc rosuri atunci când se umflă piciórele și-l dor ciolanele.

Veđi Furnica.

S.

Săgetătura e o lovitură ce mórtea o dă omului sănătos pe când lucră. Cel săgetat, cele mai adese-orî, móre. De segetătură poți să scapi câte odată. Buruenile de săgetătură strînse de babe în ziua Crucii sunt lécurile contra acestei năpraznice bóle. Buruenile se fierb, și cu zéma se spală bolnavul pe locul săgetat. Pe unii ómenî mórtea îi săgeteză prin mânî orî picióre, și le iea o mână orî un picior. Atunci mâna se învineștesce și omul nu mai póte lucră cu ea. (Lupescu.)

Samca. Se întâmplă că la unii gospodari nu le trăesc copiii, fie-care móre înainte de a împlini anii. Atunci se đice că copiii mor de samcă. Copiii morți de asemenea bóla, îndată după mórte se fac vineți pe tot trupul mai ales la gât și la șele. La unii le trece cu descântece de samcă saü li se face de călugării iscusiți o carte în care este făcut chipul dracului înconjurat de o scrisóre care cuprinde diferite blesteme bisericesci (veđi pagina 184).

Acéstă carte trebuie să o pórté mama tot timpul cât e îngreunată și după

facere să o porțe copilul până la trei ani. Cartea acésta se chéamă «*carte de samcă*.» (Baba Safta, Băiceni, j. Botoșani.)

După credințele din Bucovina, Samca sau Avestița este o bôlă ce apucă pe prunci până la 4 ani, în cât îi face să tremure, să sară din somn, să ofteze cu greū. (Fl. Marian.)

Sburător, veđi Lipitură.

Schinginélă veđi, Epilepsie.

Scrântitură. Când cine-vă își sucesce mâna sau piciorul său îi ese din loc, se țeice că s'a scrântit. Se tămăduesce dacă se trage cu amoniac, apoi pune un plastur făcut din albuș de ou prôspêt, rachiū de drojdie și săpun, bătute la un loc și puse pe călți. Plasturul trebuie bine lăsat ca să aibă putere, «*să fierbă osul și să-l dea la loc*». (Baba Rada, Giurgiu.)

Veđi: Găină (puiul de găină nêgră spintecat), Tătănésă, Piétră (aburī cu piétră arsă), Pelin.

Scrofule, Jolne, se vindecă cu: placentă de om, brad (decoct de mugurī), flórea sórelui, nuc, văzdóge.

Sculament, scurgere pe țévă (blenoragie). Se capétă și «din vis sau dacă se pișă contra vintului!» și se vindecă cu eniper, rădăcină de pătrunjel și rădăcină de urzică în de o potrivă cătime, să se fierbă într'o ólă în apă curată, până va rămâne pe jumătate. Acéstă doctorie să o beă pătimașul câte un păhăruț de mai multe ori pe ți până la vindecare, care va urmă fără alte doctorii. Saū: Drojdi de rachiū 20—30 gr. în care se maceréză 24 ore aripī de la 10 cantaride, apoi se bea (j. Iași, Mărzescu).

Maī veđi: Rac (ochi de), Gândaci de frasin, Boz, Crețișóre, Pătrunjel.

Scurte. Când cine-vă are o bubă la mână, de dureri face nisce umflături subsuórá. Aceste umflături, dacă se lasă, se fac mari cât oul de găină și fac mari dureri până ce sparg. Se vindecă dacă se înfierbintă în spuză o lingură de lemn cu care s'a mâncat (să nu fie nouă) și cu dinsa fierbinte se tot apasă pe umflături. Saū se încălđesce o cute cu care se ascute cósă și cu dinsa fierbinte se apasă pe umflături. Se mai vindecă cu mămăligă fierbinte făcută cu lapte dulce, care se pune pe scurtă ca să cócă mai repede. După ce a albit la vírf, se străpunge ca să se scurgă puroiul.

Șerpe (mușcătura de) se vindecă cu: cucută, măselariță, nemțișori, rostopască, serpință.

Șerpe în pantece, veđi Șerpe (capitolul: Animale).

Sgaibe-dulci, veđi Bube-dulci.

Sânge. Sângele este considerat de popor ca causă a mai multor boli de piele: a blândeii (urticaria), etc., sânge bun, sânge rău, sânge iute. Primăvara cu reînvierea naturii «se subție și sângele», de aici credința în mai multe cure de ciaiuri de burueni, «pentru preînvierea sângelui». Veđi: Cicóre, Păpădie, Urzică.

Scurgerea de sânge se tămăduesce cu cójă de ou. Veđi: Găină, Vêrsăturile de sânge se opresc cu: Rață (sânge de), Cănepă, Mutătóre, Sânger, Fier.

Sóre-sec, Sórele în cap. Durere de cap produsă din insolațiune.

Când ai sóre în cap, te dóre cumplit capul, simți o greutate în tot corpul, o năucélă și te toropesce somnul. Sórele intră în cap, când omul stă vara și-l privesce prostesce drept în față și te miri de el; asemenea capeți sóre în cap, când lucrezi vara pe sóre cu capul gol. (M. Lupescu.)

Afară de descântecul de sóre-sec se mai vindecă acéstă bólă, mai ales la copii, cu un fel de plastur numit *acâe* din in saú cu o mână de călți de in saú cânepă; mai întâiú se strică un ou, luându-se numai albușul, se scurge într'un vas, se tórnă rachiú, spirt, se pune călții să se móie acolo, se unge cu unt-de-lemn capul și pe urmă se pune călții muiați în cap (comuna Frunțișani, j. Tutova).

Maí veđi: Piétră.

Socote, Sohote, Zilizit, Bólă-cânescă. Este o bólă care o capătă copiii la înțarcare. Copiii când se înțarcă sunt tare mănăcioși și cine nu scie le dá de mâncat până se satură și din acésta se îmbolnăvesc. Copiii bolnavi de așa bólă vecinic ar mânca, vecinic ar bé apă, trépědă în una și slăbesc tare. Pentru a nu capătă acéstă bólă, când se înțarcă, li se dá mâncare fórte des, de cincí-șese ori pe ți, însă câte puțin, nu odată mult. Dacă se întimplă ca să se îmbolnăvescă un copil de acéstă bólă, întâiú se caută pelin verde, se tócă mărunt, se frécă în mâni, se amestecă cu găinați de găină, se prăjesece cu seú de lumínare și se légă la pântecul copilului bolnav. — Cel mai bun léc însă este să te duci cu copilul la tăietóre, unde se taié vitele, să se ieá un burduhan cald, cum îl scóte din vită, să-l pui într'o covată, să-í faci o bortă și să bagí copilul înăuntru în baliga din burduhan până în gât, numai cu capul să rămăe afară și să-l ții un cés legánându-l, unde póte să și dórmă acest timp dacă va vré; acésta în trei rânduri, adecă în trei săptămâni, câte odată pe săptămână. Dacă bolnavul e băiét, îl bagí în burduhan de boú, dacă e fată o bagí în burduhan de vacă. Copilul se face roșu ca racul, și acésta-í semn că se îndréptă, iar dacă se invineșese ca porumbéua, atunci se scie cu siguranță că móre. A se vedé încă: Boú, Câne, Găină (găinaț de), Pérul-ciutei (scăldători).

Solomízdre, Salamisdră Veđi capitolul: Animale.

Soldi, veđi Surdomași.

Șopârlaiță, veđi Bolfe.

Soroc. Relativ la soroc veđi: Aglică, Bujor, Magheran, Busuioc, Muștar, Căpșun, Teiú, Pelin.

Spazme la copii. Pentru acéstă bólă, babele din mahalale recomandă să se deá copilului muc de lumínare de seú din mucări, zahăr pisat în de o potrivă cătimí, să se pue într'o linguriță în care se tórnă unt de migdale curat și să se deá copiilor de 2—3 ori. Maí veđi: Vrabie, Cătină.

Sperietură. Sperietura se vindecă cu: bróscă țestósă, testicul de câne, inimă de hulub, licurici, pěr de om, pěr de urs, crucea pámintului, salce (salix). (V. a. c.)

Spurcat, veđi măduva de cal.

Sterilitatea la femeı se tãmãduesce cu : brãscã țestã, cucãna chifterița, painjen, viespe, nemțșori, apã, canforã.

Sterilitatea la bãrbați, veđi : Gãina (rodul de cocoș).

Strinsul este de douã feluri : *strinsul mic* sau *strinsul copiilor* și *strinsul cel mare*.

Copiii mici de multe ori se îmbolnãvesc, îi dor șelele, țipã de durere, se svırcolesc și par'cã-s țepeni ; babele đic cã au *strins* sau *apucat*. De acẽstã bõlã se frẽcã copilul peste tot trupul cu unt-de-lemn și se infãșorã la șele cu puținã baligã de porc prãjitã cu seũ de luminare și pusã pe frunze de curechiũ.

Maı veđi : Spin vınët și Sovır f.

Studentã (Ginigenita), «un fel de bõlã de gingenı care face sã curgã sãnge din ele, se rãnesc și cu timpul se produce un miros greũ în gurã.» Se tãmãduesce cu : fumaritã, hrãn și salvie. (V. a. c.)

Sugiũ sau Sugel (panarițiu), umflãturã ce se face la cununa unghiei, care cõce fãcẽnd puroiũ. De nu cauți s'õ leũesci, cade unghia. «Ca sã scapi de sugel, se mõie degetul fõrte repede, de cãte-vã ori în apã clocotitã.» Veđi Rostopascã.

Sughiț. De sughiț se sperie omul și îndatã stã sughițul. Veđi și Ghițã.

Struna este o umflãturã ca și sugelul, dar se face de jur împrejurul unghiei. Ca sã se tãmãdue, trec babele prin bubã (pe subt piele), cãnd e cõptã, un fir de bumbac albastru, care se tot põrtã și se invırtesce. Pentru ca sã cõcã, se pun lucruri calde, ca : rãdãcinã de nalbã albã fiertã cu lapte, sau se pune o ulciõã la foc cu apã, și cãnd fierbe apa se ia o lingurã de lemn cu care se mãnãncã și se ia într'o mãnã fãinã de grãũ, se mõie cõda lingurii cu apã fierbinte și apoi în fãina din mãnã, iar în apã și iar în fãinã, așã de maı multe ori, pãnã ce se face pe cõda lingurii ca o nucã de aluat. Se scõte aluatul de pe lingurã, se unge degetul bolnav cu unt-de-lemn și se bagã în aluatul fierbinte în locul unde a fost cõda lingurii, acẽsta se repetã pãnã sparge.

Suharie, veđi Gutunar.

Șuiũ sau Nagluga, cãnd omul respirã în greũ și tușesce în sec. Se tãmãdue cu puciõsã. (V. a. c.)

Surdomași (în j. Mehedinți, Gorj), *Solzi* în Moldova. Este o erupțiune care se manifestã pe cap la copii de țãțã în primele luni ale vieții. În forma sa cea maı ușorã, este *eczemã*. În forme maı accentuate se numesce *Impetigo*. Mamele nu laũ anume copiii ca sã nu disparã, fiind-cã o cred favorabilã conservațiunii sãnãtãții copiilor.

Se tãmãdue cu *Molefi*, un fel de viermi pe cari babele îi introduc în nãri la copiii bolnavi de *surdomași* (Surdomașii sunt un fel de viermuși ce se fac sub cojile de pe capul copiilor); cãnd copiii strãnutã din cauza gãdilã-

turii, viermi es din nas, babele îi ard în foc și cenușa o dă copiilor bolnavi de o bea în o lingură cu apă (Dolj). Mai veți Agimă.

Surpătură (hernie). Este un fel de durere în pantece, din cauză că mațele și-a făcut loc și a intrat în bôșe la ômeni cari rădică din greu, cari se lovesc sau cad rău. Se tămăduese dacă se bea rachiū cu érba lui Tatin sau raci vii, îi pisezi și așa cruți îi legi la buric, ținându-i o di și o nópte. A se vedé încá: Cépă, Culbec, Érba surpăturii, Mac, Érba acului (capitolul: Anorganice), Pătrunjel.

T.

Tăieturi și Julituri, se tămăduese cu: Găină (peliță de ou), Paingen (ață de), Râmă, Urs (grăsime de), Cicóre, Crin (foi de flóre), Érba tâlharului, Pătlagină, Pojarniță (unt de), Rostopască, Tătănésă, Cărbune, Cenușe, Var.

Tehuélă, veți ficatul de cal.

Tifos, veți Lungóre.

Țiține, plicăturile flasce ce se fac la ședutul persónelor ce suferă de trânji.

Tragan, veți Uimă.

Trépéd, veți Pântecărie.

Trânji (hemoroidi). «Celui pătimaș de trânji îi es un fel de țâțâni la ședut cari dor strășnic, la unii le curge din ședut sânge mult care-i slăbesce.»

Se tămăduese cu : cânepă, hrén, otrățel, plop, praj, rodul pământului, secară, stejar.

Trintitura este un fel de bubă care se face la talpa și călcâiul piciorului, când calcă desculț în locul unde s'a trântit ori s'a lovit un cal.

Se tămăduese cu: găscă (găinaț de), bostan, brustur. (V. a. c.)

Tróhnă, Raclnă, récélă, un fel de influență.

Turbăciune, Turbare (Rabie). Când cine-vă face *căței* sub limbă și nu i se taie la timp, turbéză. «Poporul numesce *căței* vinele de sub limbă, în cari crede că se găsec un fel de fire pe cari sunt înșirate mai multe gâlme de carne, cari a formă unor căței.»

În alte părți căței se cred a fi nisce bēșicuțe pe vinele de sub limbă.

Căței se taie de un om încercat și meșter care trebuie să aibă un clesce de lemn, spre a ține limba îndoită și apoi cu o mică liniuță de lemn pusă de-alungul său în curmezișul limbii începe să curețe cu briciul, sau să frigă cu un instrument ascuțit: ac sau undrea, repetându-se acéstă operațiune de mai multe ori, până ce nu se mai ivesc căței pe limbă.

Cu simpea de trestie se taie sub limbă și în urmă un om din sat, al cărui nume nu-l mai are nimeni în acel sat, face 40 bucăți mici de trócă în formă rotundă, înșirate pe o ață, le pörtă bolnavul 40 de zile la gât, lepédând în fie-care di câte una până la finit (Băilescă, j. Dolj).

Trebue cea mai mare privighere, spre a nu-i scăpă de a se sui vre-unul din căței turbați în cap, căci atunci ar fi de prisos ori-ce îngrijire pentru bolnav. (Com. Măscurei, j. Tutova.)

În alte părți, căței se frecă cu sare până se rup (Dorohoiu); sau cu gâdaci de frasin (Mihăileni), sau se taie cu o pară turcăscă subțire (Com. Gărbesci, j. Vaslui).

Turnătură vine din blestem, bube, zăcare, trôhnă; pielea se umflă și înroșește. Dacă bolnavul pörtă mărgel, inele, cercei, bóla se prinde de inel, cercei, mărgel.

Tusea este de două feluri: *tuse ca lumea* (ordinară) și *tuse din sfinte*.

Tusea ca lumea o dobândește omul din rēcělă, și *tusea din sfinte* o dobândește omul când bea *balele sfintelor* ori *scaltele vrăjmașilor*; când se duce cine-vă și bea apă din bălți ori pârae, ales nóptea, se întimplă de înemeresce și balele sfintelor și scaltele vrăjmașului. *Tusea din sfinte* este mai grea decât cea-laltă.

Băbăreșele pentru *tusea ca lumea* recomandă următoarele: *orz fierț cu lapte dulce*, pe care îl bea bolnavul; *rachiū fierț cu zahăr ori miere*, orz (grăunțe), felie de măr dulce și cu fructe uscate de rug fierțe la un loc și zéma se bea. Greutatea, ȃic babele, este până cóce *tusea*, cáci când e cóptă o lépędă și-i trece. Ca să cócă *tusea*, pune pe peptul bolnavului un plature de cępă, tămăie și untură de porc.

În contra *tusei din sfinte* babele recomandă: busuiocul fetelor sau al sfințelor, ațintaură, ederă, le fierb și zéma o bea bolnavul.

Tot în contra *tusei din sfinte* se mai descântă.

Tusea de náduf este amestecată cu oftică; tușește și suflă greu. *Tusea* cu náduf n'are léc și ea se dobândește când o mănacă omul legume din óla în care a căđut must de lemne verți, care ese prin capul lemnelor când ard în sobă.

Asemenea se dobândește când intră în gura omului abur de lemne verți cari ard pe foc. O mai dobândește omul când mănăcă mămăligă nerésuflată din căldare, înainte de a o pune pe masă ori cърpători. *Tusea* asta n'are léc, dór sapa și lopata. Da unii bolnavi cumpără *sanabor* și *apă-de-nimic*, că ȃic că se mai ușuréză, dar degéba, noi n'am vęđut om lecuit de *tuse de náduf*.

Mai este un fel de *tuse*: *tuse măgărăscă*, de care tușește omul ori copilul până se astupă în gât, belesce ochii și hărăie ca porcul când îl tai.

Tusea măgărăscă se ȃice că bolnavul când tușește își trage sufletul ca măgării când sbiéră.

Pentru tot felul de *tuse*, babele mai daū bolnavului colac făcut în nóptea Pascelui. Acest colac îl fierb împreună cu buruenile.

Colacul acesta îl fac babele din coca din care se face colacul ce-l duc în ȃiua de Pască la biserică. În mijlocul lui pun un ou roșu și-l coc ast-fel. Oul roșu din colac e bun, de păzește casa de farmece. Babele daū din el la mueri ca să-l ingrópe în curte ori în casă după ușă. (Spuse de mătușele Casandra M. Popa, Vâlcea, după T. Bălășel.)

A se vedé: Ciocárlan, Găină (lapte de), Hulub (zémă de), Óie (seū, prapur),

Porc (prapur), Afîn, Betonică, Brâncuță, Cépă, Cincî-degete, Cireș, Códă șoricelului, Ederă, Flórea sórelui, In, Isop, Leuștén, Limba vecinei, Luminărică, Měr, Mierea ursului, Nalbă, Orz, Patlagină (Ciaiü), Podbeal, Pojarniță, Soc, Tătănésă, Teiü, Urzică, Usturoiü, Visc, Funingeni.

Pentru tuse măgărăscă: Bróscă-țestósă, Épă, Măgar, Urs, Căldărușă, Călin, Hréń, Morcov.

U.

Udmă, Uimă; Bubónc saü **Tragăn** (Adenită), «un fel de umflături cari se fac la gât, la subțióră, la stinghiü.

De întors ori-ce uimă se pune găinaț de găină, găinaț de găscă, scárnă albă de căne, se piséză la un loc și se pun acolo unde abiă a început a se face udma, care numai decât întórnă; saü: se încălđesce până la fierbinte o cute de ascuțit cuțitele, când este fierbinte se stropesce cu oțet și se aplică pe udmă până la răcire.

Se tămăduesce încă cu: epure, găscă, rândunică, bostan (tatarcă), castravete, laur, mac, sfeclă, zirnă, humă. (V. a. c.)

Ud. Fie că s'a oprit udul din cauza unui catar vesical, a unei stricturî saü a unei boli de rinichî, babele aü credință că aü să te pótă face să urinezi, indiferent cu care din următórele lécuri: cal, găină (peliță de ou), molie, muscă, rac (ochi de), musculițele ce se fac la vrana și fundul bolobócelor, fragi (ciaiü), holeră, enuper, păpușoiü, pătrunjel. (V. a. c.)

Ulcior (hordeulum). Ulciórele sunt bubulițe cari se fac pe marginea pleópelor la ochi, când te uiți pe borta cheii ca să pândesci pe cine-vă. Se tămădue, dacă-l frigî cu códă lingurii înfierbîntată, ori cu fundul unui ulcior, ori să-l scuipe un mezin. Veđi Orz.

Umflătură. Umflăturile în general se vindecă cu: găină (puiü de găină negră spintecat), lipitóre, painjen, clocotici, mătrăgună, patlagină.

Unghie stricată (onixis), veđi: Usturoiü, Laptele cănelui.

Unghia găii, se face un fel de rană în care sunt câte trei borte mai adânci. Se prinde un uliü saü gaie, i se ia piciórele, se uscă bine la căldură pe sobă, se piséză și cu praful acela se presară pe rană.

Urdinare, veđi Pintecarie.

Ureche. Când țiu urechea dréptă veste bună, când țiu cea stângă veste rea.

Surđenia se vindecă cu: albină (bucium de céră), găină (căpěfină fiértă în oțet), șórec. Când se despóie urechea la copii, veđi Urechelniță.

A se vedé încă Popalan (Romaniță).

Ursită. Este o bólă ce o capětă femeile când sunt îngreunate saü când sunt lehuze. Se đice că unele femei vądane saü unele fete bătrâne își descântă ca să se mărite și dacă se întimplă ca *ursitorul* ei (cel destinat să devie bărbat) este bărbatul femeii lehuze saü îngreunate, o face prin descântece ca cea lehuză saü îngreunată să móră și bărbatul acesta să o ieă pe dinsa.

Aceste descânțe se chéamă că i-a *făcut de ursită* și cea bolnavă are dureri prin pânțece și prin tot corpul și dacă nu i se desface îndată, apoi móre. De ursită se face ast-fel: se prinde o bróscă căreia îi cóse gura cu mătase roșie, o ține închisă într'o ólă, o tot descântă și la fie-care descânțec o tot împunge cu un cuțit până móre și când a murit brósca, babele dic că móre și femeia lehuză sau îngreunată. Dacă se întâmplă că móre o ast-fel de femeie și bărbatul ei s'a însurat înainte de 40 zile de la mórtea ei, atunci se dice că femeia a murit de ursită și că femeia a doua a făcut de a murit cea dintâi. La asemenea bólă se desface de ursită, se ia nouă fiére de la nouă case, adecă seceră, cuțit, cósă, topor și altele și cu frigarea de casă, (căci fie-care gospodină trebuie să aibă frigare), care se înfierbintă în foc și descântându-se se sting în apă neincepută cu care se spală balnava și i se dă de bcut. Frigarea e făcută de un meșter fierar iscusit care o face descântând și cu mânilé dinapoí. Frigarea e făcută din nouă bucăți de fer adunate de prin gunoiú de la noué case neprimenite (carí sunt luați dintâiú, unde nici bărbatul nici femeia nu-í de al doilea). Asemenea frigare se păstréză din ném în ném și se dă de zestre de la mamă la fată. Și tot timpul cât femeia e îngreunată și e lehuză, trebuie să dórma cu frigarea sub cap (Botoșani, Dorohoiú, Iași).

V.

Vătémătură. Cu acest termen poporul numesce durerile orí-cărui organ din cavitatea corpului, cu deosebire a celor din abdomen (colici nefritice, hepaticé, etc). Unii compară vătémătura cu un fel de caracatița ce tráesce în burta omului, «sugénd din pereții pântecelui».

Vătémătura trimite săgeți până și prin virful degetelor și prin crescetul capului (I. Teodorescu, Brosceni, j. Sucéva). Afară de númeroșele lécuri din text, vătémătura se mai támăduesce, puindu-și omul paharul într'un deșert (sub cóste). Paharul se pune ast-fel: pe piele pune doftoróea, la locul unde voesce a trage vătémătura, o turțiță mică și subțire de pacieșele său de scamă; iar în pahar vr'o 15—20 picăturí da apă. Se dă foc pe piele la pocieși și imediat se și róstórnă paharul peste focușorul aprins cu pacieși, focul se stinge iar pielea începe a se tot suge în pahar, până-l umple. Bolnavul trebuie să steà fórte molcom și culcat pe spate.

Se mai fac un fel de *legători* și *doftorú*. Legátórea se face cu rădăcină de *érba lui Tatin* («o buruénă cu frunze ca a hrénului, cu florí mândre, cresce prin grădiní, liveți și pe orí-unde o semení»). Se ia rădăcină de *Tătănésă* (érba lui Tatin) și se mai ia pe lângă ea și tot felul de burueni din grădină și de pe câmp, se piséză la un loc, se pun la fiert, se lasă de se astímpără o lécă, se întind apoi pe un ștergar, se picură cu unt-de-lemn, gaz, terebentin, spirt, etc. și apoi se légă cel bolnav la șele și imprejurul pântecelui.

Pătimașul slăbește strașnic și simte el singur cum se mută durerile, ba ici, ba colo, până lasă pe om de-a binele.

Pentru doftorie se cumpără rachiū, spirt de 2 franci ocaua, se pune pe el săcărea, lemnul Domnului, cărămidă pisată, spirt de canforă, etc., se pune de stă la căldură, apoi se dă bolnavului câte trei păhăruțe pe ȕi. (Teodorescu, Sucéva.)

Alta: Inco, culcușul vacii, stratură, ederă și perișor, cari tóte cresc în păduri, se fierb și se dau bolnavului să bea. (Baba Casandra Anghelinóe, j. Vasluiū.)

Alta: Să se ieă vâsdóge de cele mari, rădăcinii de pătrunjel, sēmintă de in nepisată, în câtimi de o potrivă, să se fiérbă în apă până se vor muiă bine. Să se scurgă zéma și să se bea în mai multe rânduri, iar cele-lalte să se amestece cu tărițe de grău ca o mămăligă, să se pue pe petică și să înfeși pân-tecele cât va puté suferi de cald. Acest plastur să se repete.

Să se ieă jumătate ocă rachiū de drojdii, jumătate ocă zémă de sfeece roșii rase prin răđetőre și stórse, o bucată de éscă bună, uscată în vatră, una turta lupului și sânge de noué frați ca 4 dramuri pisate bine. Aceste tóte amestecate să stea la căldură 2 ȕile și apoi să se dea bolnavului de trei ori pe ȕi câte un păhăruț mic. Bolnavul în tot timpul să șéđă culcat, să se păzescă de acrituri, sărături și mîncări grele. (Botoșani.)

În com. Burdusaci, j. Tecuciū, se face următórea legătură: se fierbe într'o ulciacă vin alb și cu tărițe de orz, după ce s'a urluit la rișniță; apoi se pune acéstă amestecătură în o tigate, în care se pune o placentă próspetă de vacă, se amestecă bine și se pune să se cócă la foc. Molculuță și caldă se ieă și se pune între spete sus în dreptul plămânilor. Se pune în trei nopti una după alta.

A se vedé încă: Brócă țestósă, tidvă de căne, Culbec, Rac.

Věrsat (variola), Bubat (Dolj). Věrsatul se ieă numai la femeile cari aū copii de țâță; se tāmăduesc cu flórea sórelui.

Înainte de Sf. Ierarch Nicolae cu doué ȕile, cad doué sěrbătóri ale poporului numite: Barbura și Sava.

În ȕiua de Barbura toți părinții cu copii ieău miere de stup ori zahăr muiat în apă, cu acéstă amestecătură ung pe copiii lor în frunte, în barbă și în umerii obrazului, pronunțând tot odată următorul descântec de trei ori: «N. . . . (numele copilului său fetei), precum e mierea de dulce, așa să-ți éśă věrsatul de dulce.»

Părinții cu copii sěrbătóresc acéstă ȕi, femeile se feresc, chiar și cele ce nu aū copii, de a nu țese, de a nu năvădi ori cóse, căci poporul crede că de vor face ce-vă în acéstă ȕi, o să le éśă věrsatul năvădit, țepos ori des ca ițele. Nu opăresc rufe căci ele cred: că de vor face acest lucru, o să li se opărescă věrsatul pe ele și o să rămână pline de semne. A doua ȕi urmând sěrbătórea Sava, poporul sěrbătóresce tot ca mai sus.

În amândoué aceste ȕile poporul se feresce ca de foc și nu lasă copiii să

mănânce bóbe de fasole, porumb fiert, ori alte feluri de bóbe, având credința că de vor mânca ori-ce soiū de bóbe, o să le ėsă pe corp vėrsatul mare ca bóbele. (Gheorghe Popescu — Ciocănel, Tărgoviște).

Vierme, Germe sau *os mort*, se numește un fel de rană care se face la incheieturi; se tămădue spălându-se, oblojindu-se și bėnd garofiță de câmp fiertă cu apă. Veđi încă: Cățel spintecat, Găină (cocoșel negru spintecat).

Viermi în cap. Din durere mare de cap, omul póte să capete viermi în cap, durerile îi sunt atât de grozave, în cât i se pare că i se desface tidva capului. Nici un léc nu-ı priesce în asemenea cas, numai băbuca îi póte face bine.

Viermi din cap se scot cu meșteșug pe urechi. Cel ce face trėba asta trebuie să fie cu mare băgare de sémă, ca să nu vatėme cum-vă urechea celui bolnav. Viermi din cap se scot așa :

Se ia *bėșicuri*, se usucă bine și se piséză mărunt; se fac turtițe de cėră galbenă cu care se ıntinge în praful eșit din sfărımarea bėșicurilor. Din cėră se fac turtițe. Se ia apoi un blid ori strachină, se bortese în fund și se pune în borta aceea o țevie de acele de la pânză și se bagă în borta blidului. Se pun în foc șese petricile de se ınfierbintă. Blidul se așeză pe o lepede cu gura în jos; sub blid, când pietrele-s ferbinți, se așeză câte o petricică, peste care se pune câte o turtiță de cėră amestecată cu bėșicuri.

Omul bolnav pune atunci țeva în ureche, ca fumul ce va eși din cėra cu bėșicurile să mėrgă în ureche. Fumul, mergėnd în cap, omórá viermi și ei cad pe lepede sub strachină, pe țevă. *Antălóia*, una din doftoróiele Broscenilor, de la care am cules lécul acesta, spuneă: «chiar alaltă-ieri mie m-ı-am scos 35 vermi din cap, osebit de cei ce aū ars.» Luı Ungurenașu, un sătén din Brosceni, i-a scos altă dată peste 100.

Ca să poți scóte toți viermi, ıntrebuințéză 5 sau 6 turtițe de cėră ca mai sus. Cum ai scos viermi din cap, durerea dispare și te faci sănătos. (M. Lupescu.)

Vintre, v. Disenterie.

Z.

Zăbele. Se fac la capėtu buzelor dinspre obraz, e molipsitóre. Se lecuesce dacă puı în gură zăbalele, când le scóte de la cai din gură. Mai veđi: Om (códă de pėr de femeie).

Zilizit, veđi Socote.

Zăprélă, Zeprélă. Când un bărbat se apucă de o femeie și-ı surprins de cine-vă sau altă causă, așa că nu se póte ejaculă când îi vine, se chémă că s'a *zăprít*. Pentru acėsta se bea multă zémă de pătrunjel fiert.

CAPITOLUL VI.

Apendice farmacologic.

Poporul nu scie că principiile cărora plantele medicinale datoresc acțiunea lor terapeutică ating maximul lor de dezvoltare în plante, atunci când ele se dezvoltă pe un teren și în condițiuni proprii fie-căreia din ele. De aceea poporul nici nu se ocupă cu cultura plantelor medicinale, în schimb scie locul natural unde crește fie-care din plantele medicinale, scie cari burueni cresc la munte, cari în pădure, cari pe câmp, cari la isvóre, etc. .

Pentru recolta plantelor medicinale poporul nu scie ȓilele designate de calendarul botanic, scie însă ȓilele însemnate prin sfinȓi: de 40 de sfinȓi de exemplu sapă érba-mare, de ȓiua Crucii culege perjele de léc, stríngé busuiocul, etc, în ȓiua de Marina stríngé vâzdógele, etc.

De asemenea poporul nu cunoșce valórea măsurilor: miligram, decigram, centigram, etc., el prepară medicamente întrebuintând: «ca o mână—doué de flóre», «cât îi luà cu trei degete» «ca un vírf de cutit, trei frunze, ca o măciulie,» (v. Laur), etc.

Și cu tótă lipsa de cunoșcinȓe farmacologice, prepară urmátórele forme de medicamente:

Aburélă, un fel de inhalatiune, expune părȓile bolnave la acȓiunea vaporilor de substanȓe medicamentóse. Se aburesc mășelele și abcesele de mășeà cu *mășálaritã*, dacã se tórnã un pumn, doí de mășálaritã (frunze cu seminȓe la un loc) într'o ólá cu apă clocotitã, iar bolnavul cu gura cãscatã stã de-asupra ólei ca sã-í între aburul în gurã. Se mai aburesc de *trânȓi* la ședut, punénd într'o ólá: frunzã și rãdãcina de hrén, sare, usturoiú și bucãȓi de cãrãmidã nouã peste care se tórnã apă clocotitã. Cu raci fierȓi se aburesc pe óbráz contra coșurilor.

Alifii, v. Pomade.

Alcoolat, v. Rachiú.

Ápe distilate, ape încãrcate prin distilaȓiune de principii volatile de diferite plãnte. Apã de flóre de crin, de flóre de soc, etc. Se acoperã gura unei óle cu o pãnzã subȓire, se întinde de-asupra pãnzei flórea, iar de-asupra se pune o bucãtã de tablã (tinicheà), peste care se pune jeratic. Florile lasã din ele apa care se scurge prin pãnzã în ólá.

Băi, băi *higienice* mai ales érna țéranul nu face de loc, vara ce se mai scaldă în iazurî sau ape curgétóre, păzind regula: «să nu te scaldî până nu mânâncî caș dulce și puiü de mierlă.» Băile medicinale sunt mai des usitate, mai ales pentru copii, *scăldători* de frunze de nuc, de scuturătură de fin, boz, etc.

Băile parțiale sunt cunoscute sub numele de *oblojelî*: pentru cel perit se oblojese la părțile suferinde cu sovîrf, cimbru de câmp și crenguță de măr dulce.

Cataplasme, medicamente de consistența unui aluat môle, compus din buruenî pisate (frunze, rădăcinî, fructe, semințe, etc.), prafuri sau făină, muiate în apă sau în decoctiuni de plante sau în lapte. De ordinar cataplasmele se administreză calde. Cataplasme emoliente, veđi Inul, calmante, v. Cucuta. Cataplasme de făină de muștar. (V. Muștar.)

Cataplasme destinate a grăbi cócerea (supurația) bubóielor (v. Cépă), mă-măliguță cu seü sau lapte, cataplasme din pericarp de fructe (veđi Bostan și Harbuz etc.)

Ciaitul, v. Infusie.

Cold-crem. În locul acestui medicament pentru usagiul extern, care în farmacie se prepară cu spermancetă, céră și unt de migdale, în medicina populară se întrebuinteză *seü de lumînare*, *smântână*, unt-de-lemn, etc.

Ast-fel este alifia pentru *creșterea sprîncenelor* preparată din bulbi de crin (v. a. c.) și seü de lumînare. Rizomul de códa cocoșului pisat în smântână (v. Cocoș, plantă).

Decoet, ligidul medicinal obținut prin fierberea unor buruenî de léc cu apă. Poporul are în tot-deauna precauțiune ca apa să fie *neincepută*, óla să fie *nouă* și când o pune la foc o acoperă cu un capac (pocriș) pe care-l lipese de gura ólei cu cocă de aluat ca să fiérbă înfundat și să nu se rësufle. Timpul cât are să fiérbă este determinat prin scăderea apei: până scade pe jumătate, până scade trei părți. Decoet de rădăcină de Cinci-degete, Crucea pămîntului, Ederă, Fasole, etc.

Dentifrice. Asemenea medicamente pentru curățirea dinților poporul nu întrebuinteză, ci numai poporațiunea mahalalelor. (V. Dinți).

Emulsiune, ligid lăptos obținut din amestecul apei cu semințe oleoginóse pisate, ast-fel este: *laptele de tóte semințele*, reputat în popor pentru convalescență. Se prepară în modul următor, se piséză la un loc câte doué linguri de sémînță de: harbuz, castraveți, zemos, bostan alb, bostan galben, și sórea sórelui, se picură peste ele în piuliță puțină câte puțină apă caldă, se mestecă bine și se strecórá prin o pânză désă nouă.

Fumigația, acțiunea de a dirige asupra părții suferinde fum produs din arderea unei substanțe medicamentóse. Fumigațiunile de mäsälariță (v. a. c.) contra durerilor de dinți și a abceselor viermóse la măsέα, fumigațiunile de bóbe de enuper, rădăcină de érbă-mare, rësînă de brad, etc., pentru co-

recțiunea aerului unde este un bolnav; fumigațiunea de cójă de cépă contra guturaiului.

Infusia sau **ciaiul** se obține dacă se opăresc plantele în apă clocotită, se strecóră și se bea cald sau rece: ciaiul de flóre de teiü, de florî de soc, luminărică, etc.

Inhalație, v. Aburélă.

Loțiuni sau **oblojelî**, v. Baie.

Maceratie, operațiune care constă în a lăsă o substanță medicamentósă în alcool, vin sau oțet, până ce lcidul se încarcă de principiile active din plantă sau animal. Poporul are pentru macerațiune expresiunea *plămădelă*, plămădesce substanța medicamentósă cu rachiü de drojdii, vin, apă, etc.

Melite. Diferite siropuri în care zahărul este înlocuit prin miere: Pentru ofticoși se lasă mierea să deă în clocot, se curăță de spumă și după ce se iea de la foc se pune în ea tot pe atâta hrén ras pe rădětóre și se iea câte 3 linguri pe ȕi.

Mucilag, medicament lcid, bălos, care-și dătoresce consistența sa unui principiu gumos: ciaiul de simburî de gutui (v. a. c.) contra tusei.

Pomade sau **alifii**, medicamente externe de o consistență în general môle și cari aü ca basă un corp óre-care gras, ca: *seul, slánina, untul*, etc. Pomadă pentru sprincene, v. Crin; pentru pecingenă, v. Gândacî de turbă; pentru râe, v. Puciósă, etc.

Prafuri, substanțe medicamentóse pisate și cernute prin un tulpan. Praful de coji de ouë de cocostăre se suflă în ochi pentru albětă; praful de excremente de câne, în gât contra gâlcilor. Praful de érbă-roșie (v. a. c.) se presară pe rânile cu viermi, etc.

Pulpe (Terciü), medicament môle provenit din pisarea plantei fragedă. Pe unghiile stricate se pune căciuliü de usturoiü pisate, ca să cadă unghia stricată și să crească alta bună.

Săculețul este o perinuță de pânză subțire umplută cu substanță medicamentósă care se aplică pe partea bolnavă. Săculeț de tărâțe de grâu pentru durere de măseă.

Scăldători, v. Băi.

Siropuri. La țéră se întrebuintéză mai mult melitele, siropurile sunt întrebuintate de către orășeni, sirop de frunze de nuc (v. a. c.).

Sucuri apóse (zemuri de burueni). Se numesce lcidurile cari provin din pisarea și stórcerea plantei fragede. De *rast* se piséză bine cója și rădăcina de soc próspletă se stórcé și zéma se dă de 3 ori pe ȕi câte o cేశcă să beă. Frunzele verđi, fragede, de ștevie se piséză și cu zéma se unge la pecingene și bube-dulci.

Terciü, v. Pulpe.

ISYÓRELE CE AŪ SERVIT LA ALCÁTUREA ACESTEI LUCRÁRI.

A. Imprintate:

- Bartolomeu**, *Plantele ce servesc ca substanțe curative poporațiunii rurale*. «Revista Sanitară Militară», București (am utilizat numai câte-vă numere reslețe, de óre-ce nu eră complet nici la biblioteca Academiei nici la Universitatea din Iași).
- Brândză Dr. D.**, *Limba botanică a țeranului român*. «Columna lui Traian», anul 1882.
- » » » *Prodromul Florei române*. Tipografia Academiei Române, București 1879—1883.
- Crăinicenu Dr.**, *Nomenclatura româno-latină din istoria naturală*. «Convorbiri literare», anul 1889—90.
- Crăinicenu**, *De ale medicinei poporale*. «Familia», anul XXIX, 1893.
- Crăiescu Victor**, *Contribuțiunii la studiul pediatriei poporale*. Teză pentru doctorat în medicină și chirurgie, București, 1895.
- Czihak Dr. I. und Dr. I. Szabo**, *Heil-und Nahrungsmittel, Farbstoffe, Nutz-und Hausgeräthe, welche Ost-Romanen, Moldauer und Walachen aus dem Pflanzenreiche gewinnen*, 1863.
- Fătu An.**, *Nomenclatura poporală botanică*. «Revistă științifică», I, pag. 307.
- Gorovei Artur**, *Din Botanica poporală*. «Șeșătórea», V.
- Grecescu Dr.**, *Conspectul Florei României*, București 1893.
- Iana Aurel**, *Din credințele poporului român*. «Familia», anul XXVI.
- Ignă Avram**, *Credințe poporale*. «Familia», XXXII, anul 1896.
- Ionnescu-Glon**, *Doftoricescul meșteșug în trecutul țărilor române*. Conferință ținută la Ateneul din București, Socec, 1892.
- Kirileanu C. Teodorescu**.
- Leon Dr. N.**, *Botanica medicală a poporului român*. «Archiva Societății științifice și literare din Iași», anul 1899.
- » » » *Zoologia medicală a țeranului român*, ibidem, anul 1897.
- » » » *Câte-vă observațiuni asupra medicinei poporului român*. «Convorbiri Literare», anul 1901.
- » » » *Quelques cas de myase observés en Roumanie*. «Archives de Parasitologie», Paris 1898.
- Liuba S. și A.**, *Iana Medicina poporală, credințe, datini, doftorii și descánțele poporale*, «Familia», anul XXVII și XXVIII.
- Lupescu M.**, *Diferite articole din revista «Șeșătórea», Fălticeni*.
- Marian S. Fl.**, *Botanica poporală română*. «Albina Carpaților», anul II.
- » » » *Datine, credințe și moravuri*. «Albina Carpaților», Sibiiu, anul I, 1897.
- » » » *Diferite articole de Folklor*. «Noua Revistă Română», București vol. I, II și III. Vrăji, farmece și desfaceri.

Mangiuca Simeon, *De însemnătatea Botaniceii românești*. «Familia», anul 1874 (capitolul: Plante de lécuri).

Orășanu Ștefan, *Botanica populară*, București 1900.

Panțu Zach. C., *Vocabular botanic*, București 1902.

Popescu Ciocănel, *Literatură populară*. «Adevărul».

Stanca Iosif, *Credințe populare*. «Familia», XXXII, 1896.

B. Inedite.

Anghelinóia (baba Casandra), culese prin C. Teodorescu, înv. com. Lipova, plasa Racova, jud. Vasluiú.

Ana (baba), din Bușteni, prin M. Lupescu, învățător, jud. Suceva.

Athanașiu Dr. Sava, profesor de științe naturale în București.

Balaban G., înv. diriginte, com. Balabănesci, Tutova.

Bradea, înv. com. Cărpănesci, jud. Tutova.

Bondescu Ioan I., înv. Boróca, jud. Suceva.

Bărgovanu (baba Ioana lui Gavril) din Bogdănesci (prin M. Lupescu, învățător), jud. Suceva.

Basilescu D. învățător com. Drajna de sus, jud. Prahova.

Brătescu Ștefana a lui Neulăi. Satul Berta, jud. Prahova.

Becu, înv. diriginte com. Băilești, jud. Dolj.

Carnabatu, stud. univ. București, culese din Giurgiu.

Cazan A., înv. com. Corbasca, jud. Tecuciú.

Céparinta (baba Ilinca), satul Piatra-albă lângă Turnu-Severin.

Christescu M., înv. Bădulesci, jud. Dâmbovița.

Cigoénca, Argeș.

Drăgutescu, Ialomița.

Dimitrescu Iosif, înv. com. Rovinari, jud. Gorj.

Dimitrescu C., înv. Gângiova, Dolj.

Dragomirescu, învăț. Valea Botea, com. Sărata, Buzéú.

Dragnea, Moșnégul Grigore Popa (prin înv. Vărbilăú), pl. Téléjăn, jud. Prahova.

Erhánóia cea bătrână din Brosceni (prin M. Lupescu), jud. Suceva.

Enuță Gheorghe, vrăciul din Strimbeni, jud. Prahova.

Enăchescu C., înv. Cetățeniú-din-dél, pl. Dâmbovița, Muscel.

Găiculescu G., înv. j. Vâlcea.

Gheorghiu Sotir, înv. com. Frunțișani, jud. Tutova.

Georgescu Leontina, înv. plasa Câmpu-Târșor, jud. Prahova.

Ghinescu N., înv. com. Jugur, j. Muscel.

Giurumescu G., com. Ruptura, pl. Motru-de-jos, Mehedinți.

Ghilirgea, Ilinca lui Gheorghe din Molovăț, măritată în Valea-boeréscă, Mehedinți.

Ionescu Mihaiú, înv. Dolj.

Istrati Dr. C., fost Ministru.

Lăptărița din Valea Gardului, jud. Prahova.

Lupu I. N., înv. com. Bora, Ialomița.

Mănescu Maria M. D., înv. com. Bănésa, jud. Vlașca.

Marinescu Alexandru, învățător Cătuna, Vlașca.

Mărzescu Titel G., student medicinist, culese în spitalul S-tul Spiridon de la țeran bolnavi.

- Mironescu Amelia**, studentă la litere, culese din Oprișesci, jud. Tecuci.
Marinescu D., învățător Zănoga, Romanaji.
Minescu Tița, Slănic, jud. Prahova.
Mircea N. I., învățător, jud. Iași.
Mihăilescu, învățător Crucea Sirca, Iași.
Mihăescu P., învățător jud. Brăila.
Murgoci Dr.
Nitzescu, com. Ceptura, jud. Prahova.
Panfil Atanasie, jud. Botoșani.
Prescariu, Măriuca lui Vasile din Spătăresci, prin Lupescu, inv. jud. Suceva.
Păsculescu C., Drăgănesci, jud. Olt.
Parasca (baba) (cu burueni la hală) Slobozia, jud. Iași.
Popescu I. Const., inv. plasa Jiü, jud. Gorj.
Popescu I., Const. inv. com. Ohaba, plasa Jiü, jud. Gorj.
Pătrașcu, inv. com. Cravu, jud. Dâmbovița.
Popescu D., inv. com. Petrósa-de-jos, j. Buzău.
Roibu Ioan, inv. com. Băesci, jud. Vâlcea.
Rădnlescu Ioan, inv. com. Păușesci-Maglași, jud. Vâlcea.
Rogoz, Văleni-de-munte, jud. Prahova.
Reveica (mama), Stefesci, jud. Prahova.
Rada (baba), din com. Daia, actual în Giurgiu prin d-l Carnabatu, student în Bucuresci, în anul 1898.
Rădulescu Ioan, com. Risipiți, plasa Câmpu, jud. Dolj.
Rada (baba) Gh. Opritoiu, com. Floresci, pl. Jiul-de-sus, Dumbrava, prin învăț. Gh. Chentu, Dolj.
Stan Lucreția P., Tutova.
Safta lui Nița a Catrinei, de vr'o 80 de ani, din Spătăresci, culese prin Lupescu jud. Suceva.
Preotul Stănculescu N., com. Glavile, jud. Vâlcea.
Stăichiță Anica Grigore, Slănic, jud. Prahova.
Safta (baba), piața mare, Bucuresci.
Stavrat I., stud. în medicină la Universitatea din Bucuresci, în anul 1896, culese din Mihăileni.
Scrisa (baba), în Țicău, jud. Iași.
Stoicănóia (baba), com. Stănesci, Giurgiu
Sevastia (babă la hală), Slobozia, jud. Iași.
Sandovici A., inv. Petricani, jud. Dorohoiu.
Theodorescu, dirigintele școlii Cocargéua, jud. Ialomița.
Teodorescu I., învățător, jud. Suceva.
Tisescu Eugeniu, învățător Odobesci, Bacău.
 Cele-lalte isvóre sunt menționate numai în text.

CUPRINSUL.

	Pag.
Prefață	1
<i>Capitolul I. Considerațiuni generale.</i>	3
Prejudecăți	»
Amulete	7
Talismane	9
Descânțece	10
Descântec de năjit	»
Descântec de strînsul cel mare	»
Descântec de dalac	11
Descântec de deochiū	»
Credințe religiōse	»
Corpurī medicamentōse	15
Diagnosticul	17
Babele	18
<i>Capitolul II. Plante</i>	21
<i>Notă.</i> Plante nedeterminate	75
<i>Capitolul III. Animale.</i>	78
<i>Notă.</i> Animale nedeterminate	112
<i>Capitolul IV. Corpurī anorganice</i>	113
<i>Capitolul V. Numiri vulgare cu cari poporul cunōsce bōlele</i>	120
<i>Capitolul VI. Apendice farmacologic.</i>	155
Isvōrele ce au servit la alcătuirea acestei lucrări	158

